

Kwartalnik Policyjny

Nr 4(63)/2022
Rok XVI
ISSN 1898-1453

CZASOPISMO
CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE
www.kwartalnik.csp.edu.pl

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

W numerze:

- Współpraca CSP z CEPOL-em
- Projekt „Perykles”
- Szkolenie z zakresu prowadzenia rozpoznania minersko-pirotechnicznego i śledztwa po wybuchu dla policjantów z Mołdawii
- Szkolenie dla śledczych z Ukrainy
- Międzynarodowe prawo humanitarne
- Kryminologia i kryminalistyka
- Kynologia policyjna
- 100-lecie powstania Policji Województwa Śląskiego
- Dobór do służby w Policji

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny:

insp. Marcin Szyndler

tel. 47 72 532 35

e-mail: marcin.szyndler@csp.edu.pl

Zastępca redaktora naczelnego:

mł. insp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż

Sekretarz redakcji:

Kamila Kitajewska

Tłumaczenie na język angielski:

Katarzyna Olbryś

Projekt okładki:

Ewa Szczubeł

Zdjęcia na okładce:

Robert Karyś, Kasper Molski, Iulian Rîșchitor oraz zbiory udostępnione przez Rutgera Vermeulena

Opracowanie graficzne i skład DTP:

Kamila Kitajewska, Dorota Majewska-Pilch, Ewa Szczubeł, Ewa Zduńczyk

Opracowanie redakcyjne i korekta:

Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż, Monika Irzycka, Ewa Kowalska

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP w Legionowie

Nakład: 1000 egz.

Numer zamknięto 4.01.2023 r.

CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
sekretariat tel. 47 72 558 81, faks 47 72 535 80,
e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

RADA NAUKOWA „KWARTALNIKA POLICYJNEGO”

■ prof. dr hab. Jacek Bleszyński	■ nadinsp. dr hab. Iwona Klonowska	■ płk SG dr Piotr Boćko
■ prof. dr hab. Marek Konopczyński	■ płk dr hab. Dariusz Majchrzak	■ nadinsp. dr Rafał Kochańczyk
■ prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz	■ gen. bryg. dr hab. Piotr Płonka	■ mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk
■ prof. dr hab. Jadwiga Stawnicka	■ dr hab. UFU Oksana Telak,	■ insp. Piotr Cekała
■ prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski	prof. WSEwS	■ insp. Jarosław Gałuszka
■ dr hab. Mariusz Z. Jędrzejko, prof. WSBiP	■ dr hab. inż. Krzysztof Załęski	■ insp. Beata Różniak-Krzeszewska

RADA WYDAWNICZA pełni funkcję doradczą-programową zespołu redakcyjnego „Kwartalnika Policyjnego”

■ Agnieszka Zielińska	■ mł. insp. Beata Martyniak-Mróż	■ podinsp. Renata Gostkowska-Maczuża
■ Teresa Siennicka	■ mł. insp. dr Grzegorz Winnicki	■ podinsp. Sławomir Hołoweńko
■ mł. insp. Wioletta Białkowska	■ podinsp. Maciej Antas	■ podinsp. Jarosław Piotrowski
■ mł. insp. Marek Hańczuk	■ podinsp. Adam Czekaj	■ nadkom. Magdalena Soboń

W NUMERZE

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

- 2** GRZEGORZ WINNICKI
Współpraca międzynarodowa z CEPOL-em
- 8** WOJCIECH BALUK
Ataki z wykorzystaniem rozpedzonego pojazdu. Projekt PERYKLES
- 12** JAROSŁAW PIOTROWSKI,
KAMILA POLOCZEK
Sky is the limit! – czyli jak pirotechnicy pokonali trudności
- 17** IWONA BOGUSZ
Szkolenie z zakresu międzynarodowego dochodzenia w sprawie zbrodni wojennych dla uczestników z Ukrainy

PRAWO

- 21** ZBIGNIEW FALKOWSKI
Podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH)
- 30** KRZYSZTOF GORAZDOWSKI,
MONIKA MOCIANKO-PAWLAK
Penalizacja zachowania niestosowania się do poleceń funkcjonariuszy Policji

KRYMINOLOGIA I KRYMINALISTYKA

- 37** RÓŻA SZYMAŃSKA-WĘGRODZKA
Taktyka czynności policyjnych w poszukiwaniu osób zaginionych
- 52** MARCIN DĄBROWSKI
„Badania na całość” jako istotny element w poszukiwaniu prawdy

KYNOLOGIA

- 55** TOMASZ GOLUBSKI
Wykorzystanie metody smakołykowej podczas nauki tropienia śladów ludzkich
- 58** PIOTR MROZOWSKI
Hodować czy kupować? Dylematy współczesnej policyjnej kynologii służbowej

SETNY JUBILEUSZ POLICJI ŚLĄSKIEJ

- 68** OPRAC. AGNIESZKA
GORZAŁCZYŃSKA-MRÓZ
Konferencja naukowa „Stulecie powstania Policji Województwa Śląskiego”

BEZPIECZEŃSTWO RUCHU DROGOWEGO

- 70** KRZYSZTOF KACZYŃSKI
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie będzie szkolić z użyciem najnowszych motocykli polskiej Policji

DOBÓR DO SŁUŻBY W POLICJI

- 72** ROBERT OPOZDA
Dobór do służby w Policji w latach 2005–2022. Część III. Postępowanie kwalifikacyjne w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, wdrożone od roku 2012

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA Z CEPOL-EM

mł. insp. Grzegorz Winnicki

Kierownik
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

Dwadzieścia dwa lata temu Rada Unii Europejskiej powołała Europejską Akademię Policyjną (CEPOL), która z czasem została przekształcona w Agencję Unii Europejskiej do spraw Szkolenia w Dziedzinie Ścigania, zachowując dotychczasową nazwę CEPOL. Modyfikacja i znaczne rozszerzenie zakresu zadań CEPOL-u sprawiły, że na przestrzeni lat stał się on jedną z najbardziej rozpoznawalnych instytucji Unii Europejskiej działających na niwie szeroko pojętego kształcenia na rzecz bezpieczeństwa. Swój udział w działaniach organizowanych przez CEPOL ma również Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, które od 2016 r. jest partnerem Agencji aktywnie uczestniczącym w przedsięwzięciach szkoleniowo-naukowych organizowanych pod szyldem CEPOL-u.

Od Bramshill do Budapesztu, czyli CEPOL kiedyś i dzisiaj

W 2000 r., z inicjatywy Portugalii, Rada Unii Europejskiej powołała Europejską Akademię Policyjną (CEPOL). Zadaniem Akademii było kształcenie wyższych funkcjonariuszy policji w oparciu o współpracę z jednostkami szkoleniowymi państw Unii Europejskiej (UE). Kierownicy tych jednostek stanowili jednocześnie Radę Zarządzającą CEPOL-u, której przewodniczył przedstawiciel państwa sprawującego prezydencję w UE. Na siedzibę CEPOL-u wyznaczono Bramshill w Anglii¹, przy czym do 2005 r. tymczasowa siedziba Sekretariatu Akademii mieściła się w Brondby, nieopodal Kopenhagi.

W 2005 r. CEPOL uzyskał status instytucji unijnej i zaczął odgrywać istotną rolę w procesie ujednoczenia programów szkolenia w zakresie współpracy transgranicznej ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości zorganizowanej, rozpowszechnianiem dobrych praktyk i wyników badań, wsparciem w opracowywaniu programów szkoleniowych oraz w prowadzeniu szkoleń dla kadry instruktorskiej, a także funkcjonariuszy policji z krajów kandydujących. W celu zapewnienia efektywnej współpracy pomiędzy CEPOL-em a instytucjami szkoleniowymi każde z państw członkowskich mogło powołać krajowy punkt kontaktowy². Również w 2005 r., w listopadzie, z tymczasowej siedziby w duńskim Brondby CEPOL przeniósł się na niemal dziesięć lat na południe Anglii do Bramshill. Od września 2014 r. Agencja urządza w centrum Budapesztu.

Wyniki analizy działalności CEPOL-u i dalsze prace nad podniesieniem efektywności współpracy szkoleniowej miały wpływ na podjęcie przez Komisję Europejską decyzji modyfikującej formułę działalności Agencji. Uwieńczeniem prac było wydanie pod koniec listopada 2015 r. przez Parlament Europejski i Radę rozporządzenia w sprawie Agencji Unii Europejskiej do spraw Szkolenia w Dziedzinie Ścigania (CEPOL). Nowa formuła zaczęła obowiązywać od początku lipca 2016 r. Do zasadniczych zmian należy zaliczyć włączenie do prac Zarządu Agencji przedstawiciela Komisji Europejskiej, kadencyjność członków Zarządu, a przede wszystkim rozszerzenie grupy instytucji współpracujących o przedstawicieli innych służb zajmujących się egzekwowaniem prawa (funkcjonariuszy i pracowników)³. Istotnym zadaniem Agencji stał się również aktywny udział w procesie przygotowywania długoletnich strategicznych analiz w zakresie potrzeb szkoleniowych. Kolejną zmianą wdrożoną w 2016 r. było zacieśnienie współpracy pomiędzy podmiotami z państw UE a CEPOL-em poprzez zawarcie dwustronnych umów; pierwsze umowy zawarto na lata 2017–2020⁴, kolejne zostały podpisane z mocą obowiązującą w latach 2021–2024. Instytucja będąca stroną umowy może między innymi ubiegać się w ramach procedury grantowej o przyznanie funduszy na organizację przedsięwzięć szkoleniowych będących w ofercie CEPOL-u. Poszukując nowych i jeszcze bardziej efektywnych metod działania, kierownictwo Agencji wystąpiło z inicjatywą powołania tak zwanych

WSPÓŁPRACA CSP Z CEPOL-EM

centrów doskonalenia, których rola miała polegać na kompleksowym prowadzeniu szkoleń o określonym profilu na rzecz instytucji współpracujących z CEPOL-em. Według wstępnych założeń od 2019 r. centra doskonalenia miały zastąpić procedurę grantową. Niestety pomysł nie spotkał się z uznaniem większości partnerów Agencji i zakończył się na etapie pilotażu.

Wraz z wprowadzeniem nowej formuły, w celu usprawnienia i skoordynowania współpracy z Agencją, w państwach członkowskich UE powołano jednostki krajowe do spraw CEPOL-u. W Polsce Jednostka Krajowa CEPOL funkcjonuje od 27 czerwca 2017 r. i znajduje się w strukturach Biura Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji⁵. Do jej zadań należy przede wszystkim koordynacja organizacji szkoleń stacjonarnych na terenie kraju oraz w ramach programu wymiany, nabór krajowych uczestników szkoleń organizowanych poza granicami Polski, utrzymywanie kontaktu z Sekretariatem CEPOL-u, państwami członkowskimi i państwami trzecimi, agencjami i instytucjami UE oraz krajowymi organami bezpieczeństwa, opracowywanie i opiniowanie projektów i stanowisk, promocja oferty szkoleniowej CEPOL-u oraz doradztwo w zakresie obowiązującej praktyki i wymogów proceduralnych⁶.

Istotną sferą działalności CEPOL-u są inicjatywy międzynarodowe zmierzające do nawiązania lub zacieśnienia współpracy z innymi agencjami UE, jak również instytucjami szkoleniowymi państw trzecich, ze szczególnym uwzględnieniem krajów europejskich zainteresowanych utworzeniem bliższych relacji z unijną wspólnotą, państw kandydujących oraz państw stowarzyszonych, jak również państw leżących na zachodniej półkuli.

Działalność CEPOL-u wspiera internetowa platforma edukacyjna LEEd⁷, która jest szczególnie przydatna dla uczestników przedsięwzięć szkoleniowych oraz kadry zaangażowanej w ich realizację. Na uwagę zasługują bogate zasoby biblioteki elektronicznej oraz fora dyskusyjne, umożliwiające wymianę wiedzy i doświadczeń przez funkcjonariuszy

Fot. 1. Od 1 lipca 2016 r. działania Agencji Unii Europejskiej do spraw Szkolenia w Dziedzinie Ścigania (CEPOL) w zakresie kształcenia, wdrażania innowacji i motywowania odnoszą się nie tylko do policjantów, lecz także funkcjonariuszy i pracowników innych podmiotów zaangażowanych w proces egzekwowania prawa.

policji i innych służb państw członkowskich. Użytkownicy strony internetowej CEPOL-u mogą doskonalić swoje umiejętności językowe, a także poszerzyć swoją wiedzę na temat rozwiązań stosowanych w innych państwach UE⁸. CEPOL to nie tylko instytucja unijna zajmująca się prowadzeniem szkoleń, lecz również podmiot prowadzący i wspierający działalność naukową oraz upowszechniający wyniki badań, między innymi za pośrednictwem ukazującego się cyklicznie biuletynu.

Na czele Agencji stoi Zarząd składający się z przedstawicieli reprezentujących każde z państw członkowskich UE oraz Komisję Europejską. Zarząd, którego pracami kieruje przewodniczący wybierany spośród jego członków, zbiera się co najmniej dwa razy w roku, a do jego zadań należy między innymi wytyczanie kierunków krótko- i długofalowych prac CEPOL-u, uchwalanie i wykonywanie budżetu oraz przysyłanie do Parlamentu Europejskiego sprawozdań z działalności Agencji. Zarząd powołuje również dyrektora, który odpowiada za kierowanie bieżącymi pracami CEPOL-u. Do zadań dyrektora należy w szczególności wykonywanie decyzji przyjętych przez Zarząd, przygotowywanie projektów rocznych i wieloletnich planów działalności oraz ich realizacja, jak również opracowywanie sprawozdań z działalności Agencji⁹.

Czym zajmuje się CEPOL?

Do podstawowych i najbardziej rozpoznawalnych obszarów działalności CEPOL-u należy z pewnością organizacja we współpracy z partnerami Agencji kursów, konferencji lub seminariów w formie stacjonarnej. Organizację tego typu przedsięwzięć, trwających zazwyczaj nie dłużej niż pięć dni roboczych, powierza się w ramach procedury grantowej lub – w określonych przypadkach – poza grantowej. Do zadań organizatora przedsięwzięcia należy wyznaczenie menadżera, który odpowiada za realizację przedsięwzięcia w zakresie organizacyjnym, merytorycznym i finansowym. Kandydatów do udziału w kursie, konferencji czy w seminarium mogą zgłaszać wyłącznie krajowe jednostki CEPOL-u. Każdemu z państw członkowskich stowarzyszonych lub współpracujących z Agencją przysługuje prawo zgłoszenia co najmniej jednego kandydata. Ostateczną decyzję o tym, czy kandydat zostanie zakwalifikowany do udziału w przedsięwzięciu, podejmuje menadżer, w oparciu o kryteria wynikające z założeń programowych.

W dobie cyfryzacji doskonałym i bezpłatnym narzędziem dostępnym dla każdego z funkcjonariuszy organów ścigania UE jest internetowa platforma edukacyjna LEEd. Dzięki niej zarejestrowani użytkownicy mogą podnosić swoje kompetencje we własnym tempie i dowolnym czasie. W ofercie CEPOL-u znajdują się liczne webinary i kursy on-line.

Do sztandarowych inicjatyw szkoleniowych Agencji należy bez wątpienia program wymiany wzorowany na rozwiązaniach funkcjonujących od kilkudziesięciu lat w ramach europejskiego programu Erasmus¹⁰. Program wymiany oferowany przez CEPOL został uruchomiony w 2007 r. Jego zasadniczym zadaniem jest umożliwienie przedstawicielom organów egzekwowania prawa wymiany spostrzeżeń i dobrych praktyk, zbudowanie zaufania, zainicjowanie projektów współpracy oraz stworzenie warunków do dłu-

gotrwałego uczenia się i nawiązywania kontaktów międzynarodowych. Wizyty w ramach programu wymiany trwają nie dłużej niż pięć dni roboczych. Wyjazdy odbywają się na zasadzie wzajemności (delegowanie uczestnika wiąże się ze sprawowaniem przez niego funkcji opiekuna w trakcie rewizyty).

CEPOL zajmuje się także kształceniem funkcjonariuszy organów ścigania na poziomie akademickim w ramach European Joint Master Programme (EJMP), czyli dwuletnich studiów magisterskich przeznaczonych dla wyższych funkcjonariuszy organów ścigania lub ekspertów na stanowiskach kierowniczych i specjalistycznych. Wersja pilotażowa studiów odbyła się w latach 2015–2017¹¹. Celem tego unikalnego projektu jest uzupełnienie programu studiów wyższych z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego funkcjonujących w krajach członkowskich UE o prawne i operacyjne aspekty międzynarodowej i europejskiej współpracy policyjnej. Program EJMP odpowiada wymaganiom określonym w Deklaracji Bolońskiej¹², co gwarantuje jakość i spójność w wymiarze europejskim. EJMP jest realizowany przez konsorcjum 22 partnerów z Estonii, Finlandii, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Rumunii, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch¹³.

Współpraca Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z CEPOL-em

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie znalazło się w gronie podmiotów, które zgłosiły swój akces do współpracy ramowej z CEPOL-em już kilka miesięcy po tym, jak Parlament Europejski i Rada wydały rozporządzenie modyfikujące i znacznie rozszerzające zakres działalności Agencji. Legionowskie Centrum było wówczas jedną z 59 instytucji reprezentujących jednostki policji, straży granicznej, służby celnej oraz jednostki badawcze krajów członkowskich UE, których oferta współpracy na lata 2017–2020 została zaakceptowana przez CEPOL. Nawiązanie ścisłej współpracy z CEPOL-em w ramach dwustronnej umowy nie było jedynie zabiegiem wizerunkowym, lecz przełożyło się na konkretne działania. Już w 2017 r. CSP w Legionowie z sukcesem przystąpiło do procedury konkursowej w celu uzyskania funduszy na organizację szkolenia stacjonarnego przy współudziale Europolu. Dzięki przyznanym środkom finansowym w dniach 28 sierpnia – 1 września 2017 r. w Legionowie gościli uczestnicy kursu z zakresu ochrony świadka. W zajęciach uczestniczyło 37 osób – wyselekcjonowanych praktyków, którzy reprezentowali nie tylko kraje UE i pozostałe państwa Starego Kontynentu, lecz także Afrykę, Amerykę Północną i Azję. Zajęcia prowadzili doświadczeni eksperci z Anglii, Austrii, Danii, Estonii, Holandii, Szkocji i Szwecji. Kolejny rok współpracy z CEPOL-em to organizacja przez CSP w Legionowie oraz Europol następnego kursu stacjonarnego z zakresu ochrony świadka. W zajęciach, które odbyły się w dniach 4–8 czerwca 2018 r., uczestniczyło niemal 40 osób reprezentujących instytucje państw członkowskich UE oraz innych krajów europejskich i pozaeuropejskich. Podobnie jak w 2017 r. stronę merytoryczną przedsięwzięcia przygotowali przedstawiciele Europolu oraz kadra ekspertów prowadzących poszczególne zajęcia, natomiast za stronę organizacyjną odpowiadali policjanci i pracownicy legionowskiego Centrum.

O aktywności na arenie międzynarodowej oraz jakości przygotowywanych aplikacji w ramach procedury grantowej świadczy przyznanie CSP w Legionowie funduszy na organizację w 2019 r. kolejnego kursu. Tym razem było to szkolenie dotyczące problematyki ataków dokonywanych przez uzbrojonych szaleńców lub samotnych terrorystów w miejscach publicznych. Kurs odbył się w dniach 11–14 czerwca. Wzięło w nim udział 26 osób zajmujących się problematyką ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w krajach UE i kandydujących do europejskiej wspólnoty.

Fot. 2. W dniach 28 sierpnia – 1 września 2017 r. CSP w Legionowie po raz pierwszy było gospodarzem przedsięwzięcia szkoleniowego organizowanego pod patronatem CEPOL-u. W zajęciach z zakresu ochrony świadka uczestniczyli nie tylko przedstawiciele UE i innych państw Starego Kontynentu, lecz także funkcjonariusze z Afryki, Ameryki Północnej i Azji. Na zdjęciu, od prawej, ówczesna Komendant CSP w Legionowie insp. Anna Rosół, przedstawiciel Europolu Vitor Sousa oraz kierownik Zakładu Interwencji Policyjnych mł. insp. Grzegorz Winnicki, który pełnił funkcję menadżera kursu.

Udział w zajęciach wyselekcjonowanej grupy uczestników miał przede wszystkim na celu propagowanie i wymianę dobrych praktyk odnoszących się do działań interwencyjnych podejmowanych przez policjantów, którzy jako pierwsi przybywają na miejsce ataku. Zajęcia prowadzili doświadczeni eksperci reprezentujący policję z Hiszpanii, Francji, Rumunii, a także specjalista z Centrum Badań nad

WSPÓŁPRACA CSP Z CEPOL-EM

Fot. 3. W dniach 11–14 czerwca 2019 r. CSP w Legionowie zorganizowało kurs z zakresu ataków w przestrzeni publicznej. Uroczystego otwarcia kursu dokonał Zastępca Komendanta CSP w Legionowie insp. Marcin Szyndler, który podkreślił wagę współpracy międzynarodowej w procesie skutecznej walki ze zjawiskiem ataków dokonywanych przez uzbrojonych szaleńców lub samotnych terrorystów w miejscach publicznych.

Fot. 5. Ceremonia otwarcia kolejnego kursu z oferty szkoleniowej CEPOL-u organizowanego przez CSP w Legionowie. Na zdjęciu od lewej: Zastępca Komendanta CSP w Legionowie insp. Marcin Szyndler, ekspertka reprezentująca hiszpańską Guardia Civil – Marisol Rodriguez Pintor oraz przedstawicielka organizatora kursu p.o. Kierownik Zakładu Służby Prewencyjnej CSP podinsp. Renata Gostkowska-Macza, 4 października 2022 r.

Fot. 4. Dr Wojciech Szewko z Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas podczas wykładu na temat międzynarodowych doświadczeń związanych z atakami terrorystycznymi.

Terroryzmem Collegium Civitas. Kulminacją zajęć były symulacje przeprowadzone w strzelnicy taktycznej CSP w Legionowie. Scenariusze zajęć symulacyjnych przygotował ekspert reprezentujący paryską jednostkę zajmującą się zwalczaniem terroryzmu – BRI. W trakcie symulacji uczestnicy kursu, korzystając z amunicji barwiącej, mogli sprawdzić skuteczność różnych modeli postępowania funkcjonariuszy, którzy jako pierwsi muszą stawić czoło niebezpiecznemu przestępcy¹⁴.

Współpraca CSP w Legionowie z CEPOL-em w latach 2017–2020 nie ograniczała się jedynie do organizacji szkoleń stacjonarnych. Przedstawiciele Centrum brali także udział w szkoleniach międzynarodowych z zakresu metodyki szkolenia oraz ochrony praw człowieka organizowanych pod auspicjami CEPOL-u przez podmioty zagraniczne.

Po wygaśnięciu czteroletniej umowy z CEPOL-em CSP w Legionowie zgłosiło swój akces do kontynuowania współpracy z Agencją w latach 2021–2024, w ramach kolejnej, dwustronnej umowy o partnerstwie ramowym¹⁵. Niestety,

pandemia COVID-19 znacznie ograniczyła lub wręcz uniemożliwiła zarówno organizację, jak i udział w przedsięwzięciach stacjonarnych organizowanych pod patronatem CEPOL-u. Pod koniec 2020 r. CSP w Legionowie wspólnie ze stroną belgijską – jako liderem konsorcjum – przystąpiło do procedury grantowej w celu organizacji dwuetapowego kursu stacjonarnego z zakresu zwalczania nielegalnych laboratoriów narkotykowych. Druga, praktyczna część kursu, miała odbyć się na terenie Centrum, lecz ograniczenia sanitarne sprawiły, że przedsięwzięcie nie doszło do skutku.

Pandemia, co prawda, znacznie utrudniła aktywność szkoleniową CEPOL-u, lecz jednocześnie wpłynęła inspirująco na poszukiwanie alternatywnych rozwiązań. Jednym z nich było przeniesienie przedsięwzięć organizowanych dotychczas stacjonarnie do świata on-line. W 2021 r. CSP w Legionowie miało swój udział w pracach komitetu odpowiedzialnego za przygotowanie konferencji naukowej pod nazwą *Wpływ pandemii na szkolenie i praktykę organów ścigania: pierwsze spostrzeżenia z perspektywy badawczej*, która odbyła się on-line w dniach 5–7 maja. Pokłosiem konferencji organizowanej przez CEPOL i wileński Uniwersytet Mykolas Romerisa była edycja specjalna biuletynu, w którym przedstawiciele policji i innych organów ścigania podzielili się swoimi obserwacjami opartymi na wynikach badań naukowych. W kolegium redakcyjnym biuletynu znalazł się przedstawiciel CSP w Legionowie¹⁶.

Usilne działania na rzecz ograniczenia zachorowań spowodowanych wirusem SARS-CoV-2 sprawiły, że organizacja przedsięwzięć stacjonarnych znów stała się możliwa, aczkolwiek przy zachowaniu określonego reżimu sanitarnego. Dzięki temu w roku 2022 Centrum mogło ponownie cieszyć się z przyznania grantu i gościć uczestników kursu z oferty szkoleniowej CEPOL-u. Podobnie jak w 2019 r. był to kurs wpisujący się w działania mające na celu przygotowanie policjantów do podejmowania skutecznych interwencji wobec samotnego terrorysty lub szaleńca, który usiłuje zabić w przestrzeni publicznej jak największą liczbę osób. Motywem przewodnim szkolenia było wzmocnienie potencjału krajów unijnych

Fot. 6.

Fot. 7.

Fot. 6, 7. W trakcie zajęć symulacyjnych uczestnicy kursów, aby sprawdzić skuteczność różnych modeli postępowania funkcjonariuszy, którzy jako pierwsi muszą stawić czoło niebezpiecznemu przestępcy, korzystają między innymi z amunicji barwiącej systemu treningowego FX.

Fot. 8.

Fot. 9.

Fot. 10.

Fot. 11.

Fot. 8–11. Dzięki wykorzystaniu nowoczesnych obiektów symulacyjnych wyposażonych w monitoring oraz systemy treningowe, pozwalające na realizację zaawansowanych symulacji, uczestnicy przedsięwzięć międzynarodowych organizowanych przez CSP w Legionowie mogą zapoznać się z najlepszymi praktykami i modelami zachowań pozwalającymi na obezwładnienie sprawcy zamachów dokonywanych przez uzbrojonych szaleńców lub samotnych terrorystów w miejscach publicznych.

Fot. 1. G. Winnicki.

Fot. 2. M. Mazewski.

Fot. 3–11. R. Karyś.

w przeciwdziałaniu i zwalczaniu tego typu ataków w oparciu o wymianę dobrych praktyk w zakresie modeli działania policjantów, którzy jako pierwsi przybywają na miejsce zdarzenia. W zajęciach, które odbyły się w dniach 4–7 października, uczestniczyło 26 osób reprezentujących 19 państw europejskich.

Szkolenie prowadzili doświadczeni praktycy, eksperci z Hiszpanii i Polski, w tym przedstawiciele świata nauki oraz agencji rządowej zajmujący się zwalczaniem terroryzmu. Prowadzący zajęcia bardzo często odwoływali się do własnych doświadczeń zawodowych, co sprawiło, że szkolenie

WSPÓŁPRACA CSP Z CEPOL-EM

było bardzo interesujące i – przede wszystkim – miało praktyczny wymiar. Dzięki wykorzystaniu nowoczesnych obiektów symulacyjnych CSP w Legionowie, wyposażonych w monitoring oraz systemy treningowe pozwalające na realizację zaawansowanych symulacji, uczestnicy kursu mogli zapoznać się z najlepszymi praktykami i modelami zachowań umożliwiającymi obezwładnienie sprawcy zamachu¹⁷. W 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, legionowscy policjanci nie tylko organizowali przedsięwzięcia międzynarodowe, lecz także mogli wzbogacić swoje doświadczenia zawodowe i nabyć wiedzy oraz umiejętności jako uczestnicy przedsięwzięć z oferty szkoleniowej CEPOL-u w obszarach związanych z przywództwem, metodyką szkolenia oraz ochroną praw człowieka.

CSP w Legionowie oraz inne polskie instytucje należą bez wątpienia do grona najbardziej aktywnych partnerów CEPOL-u, czego przejawem jest między innymi jedna z największych wśród państw członkowskich liczba szkoleń przyznawanych stronie polskiej w ramach oferty grantowej. Tradycją stało się, iż wnioski aplikacyjne przygotowywane przez polskie instytucje współpracujące z Agencją otrzymują bardzo wysokie oceny. Dumą napawa również fakt, że organizacja szkoleń prowadzonych przez CSP w Legionowie oraz pozostałe podmioty reprezentujące nasz kraj cieszy się uznaniem, o czym świadczą wyniki badań ewaluacyjnych, w których biorą udział zarówno uczestnicy szkoleń, jak i kadra ekspercka prowadząca zajęcia. Warto podkreślić, że badania ewaluacyjne nie odnoszą się jedynie do strony merytorycznej kursu, lecz także do wielu aspektów o charakterze organizacyjnym.

¹ Decyzja Rady (2000/820/WSiSW) z dnia 22 grudnia 2000 r. ustanawiająca Europejskie Kolegium Policyjne (CEPOL), Dz. U. UE L 336 z dnia 30 grudnia 2000 r.

² Decyzja Rady 2005/681/WSiSW z dnia 20 września 2005 r. ustanawiająca Europejskie Kolegium Policyjne (CEPOL) i uchylająca decyzję 2000/820/WSiSW, Dz. U. UE L 2005.256.63.

³ Ministerstwo Finansów – Krajowa Administracja Skarbową, *Agencja Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania CEPOL*, <https://www.gov.pl/web/kas/agencja-unii-europejskiej-ds-szkolenia-w-dziedzinie-cigania-cepol> [dostęp: 30 października 2022 r.].

⁴ Pierwszy nabór wniosków przeprowadzono na początku 2016 r. CEPOL zweryfikował pozytywnie wnioski aplikacyjne nadesłane przez 25 państw członkowskich. W przypadku Polski pozytywnie oceniono wnioski złożone przez: Komendę Główną Policji, Centralne Biuro Śledcze Policji, Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie, Szkołę Policji w Pile, Szkołę Policji w Katowicach, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Służbę Celno-Skarbową oraz dwa ośrodki szkoleniowe Straży Granicznej w Koszalinie i Kętrzynie. Zaakceptowanie łącznie 10 wniosków skutkujących podpisaniem umów o współpracy z CEPOL-em na lata 2017–2020 postawiło Polskę na pierwszym miejscu pod względem liczby pozytywnie ocenionych aplikacji oraz partnerów ramowych. (*Roczny raport 2016*, Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Główny Policji, s. 34).

⁵ Policja, *CEPOL – Agencja Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania*, <https://info.policja.pl/inf/wspolpraca-miedzynarod/cepol/51106,CEPOL-Agencja-Unii-Europejskiej-ds-Szkolenia-w-Dziedzinie-Scigania.html> [dostęp: 30 października 2022 r.].

⁶ Ministerstwo Finansów – Krajowa Administracja Skarbową, *Agencja Unii Europejskiej ds. Szkolenia w Dziedzinie Ścigania CEPOL*, <https://www.gov.pl/web/kas/agencja-unii-europejskiej-ds-szkolenia-w-dziedzinie-scigania-cepol> [dostęp: 30 października 2022 r.].

⁷ LEEed (Law Enforcement Education Platform) zastąpiła funkcjonującą dotychczas platformę LMS (Learning Management System).

⁸ Policja Podlaska, *Europejska Akademia Policyjna (CEPOL)*, <https://podlaska.policja.gov.pl/pod/informacja/cepol/27699,Europejska-Akademia-Policyjna-CEPOL.html> [dostęp: 30 października 2022 r.].

⁹ Regulation (EU) 2015/2219 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on the European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL) and replacing and repealing Council Decision 2005/681/JHA.

¹⁰ Program Erasmus umożliwia uczestnictwo w wymianach międzynarodowych, finansowanych przez Unię Europejską.

¹¹ *Roczny raport 2016*, Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Główny Policji, s. 34.

¹² Deklaracja Bolońska to dokument podpisany w 1999 r. przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe w 29 krajach europejskich, który zapoczątkował ogólnoeuropejskie przedsięwzięcia nazywane Procesem Bolońskim. Istotą tego międzyrządowego procesu realizowanego w ścisłej współpracy ze środowiskiem akademickim było utworzenie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Idea utworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego została oparta na realizacji takich celów, jak: wprowadzenie systemu czytelnym i porównywalnym stopni (dyplomów), wprowadzenie studiów dwustopniowych, wprowadzenie punktowego systemu rozliczania osiągnięć studentów, wspieranie mobilności studentów i pracowników, współdziałanie w zakresie zapewniania jakości kształcenia, propagowanie spraw europejskich w kształceniu. (A. Kraśniewski, *Proces Boloński to już 10 lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Warszawa 2009, s. 5–9).

¹³ CEPOL, *Training & Education*, <https://www.cepol.europa.eu/education-training/our-approach/types-learning> [dostęp: 30 października 2022 r.].

¹⁴ Centrum Szkolenia Policji, G. Winnicki, *Zorganizowaliśmy międzynarodowy kurs z oferty szkoleniowej CEPOL-u*, <https://www.csp.edu.pl/csp/aktualnosci/4207,Zorganizowalismy-miedzynarodowy-kurs-z-oferty-szkoleniowej-CEPOL-u.html> [dostęp: 25 listopada 2022 r.].

¹⁵ CEPOL współpracuje obecnie w ramach dwustronnych umów ramowych z 56 podmiotami. Poza CSP w Legionowie stroną polską reprezentują: Collegium Civitas, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szkoła Policji w Pile, Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej oraz Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie.

¹⁶ Biuletyn jest dostępny na stronie internetowej CEPOL-u: https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/European_Law_Enforcement_Research_Bulletin_Special_Conference_Edition_Nr5.pdf [dostęp: 25 listopada 2022 r.].

¹⁷ Centrum Szkolenia Policji, G. Winnicki, *Ataki w przestrzeni publicznej – kurs CEPOL*, <https://csp.edu.pl/csp/aktualnosci/5169,Ataki-w-prze-strzeni-publicznej-kurs-CEPOL.html> [dostęp: 25 listopada 2022 r.].

Summary

International cooperation with CEPOL

Twenty-two years ago, on the initiative of Portugal, the Council of the European Union established the European Police Academy (CEPOL), which has since been transformed into the European Union Agency for Law Enforcement Training, keeping CEPOL's original name. The modification of CEPOL's tasks and a significant extension of its scope have, over the years, made it one of the most recognisable institutions of the European Union operating in the field of security education in its broad sense. The Police Training Centre in Legionowo also has its contribution to make in the activities organised by CEPOL, which since 2016 has been a partner of the Agency actively participating in training and scientific undertakings organised under the CEPOL umbrella.

Tłumaczenie: Autor

ATAKI Z WYKORZYSTANIEM ROZPĘDZONEGO POJAZDU

PROJEKT

PERYKLES

nadkom. Wojciech Baluk

Zastępca Kierownika
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

Atak rozpędzonym pojazdem (*vehicle ramming attack* – VRA) to napaść, w której sprawca celowo taranuje pojazdem budynek, tłum ludzi lub inny pojazd. Celowe taranowanie tłumy pojazdem po 2010 r. stało się główną taktyką terrorystyczną, ponieważ może spowodować znaczną liczbę ofiar i nie wymaga zbyt dużych umiejętności, a samochody i ciężarówki są powszechnie dostępne. Według National Consortium for the Study of Terrorism and Response to Terrorism, czyli START, tylko w okresie 2016–2017 r. na świecie miało miejsce co najmniej 19 takich ataków, w których zginęło 127 osób, a ponad 650 zostało rannych. Autor niniejszego artykułu, na przykładzie przedsięwzięcia zorganizowanego w maju br. w Rumunii w ramach unijnego projektu „Perykles”, przedstawia problematykę szkolenia służb policyjnych w zakresie taktyki i technik reagowania w przypadku coraz bardziej rozpowszechnionych ataków z wykorzystaniem rozpędzonego pojazdu.

PRZYKŁADY ATAKÓW VRA W OSTATNICH LATACH

W dniu 7 kwietnia 2017 r. w Sztokholmie skradziona ciężarówka staranowała śmiertelnie 5 osób. Jednak jeden z najtragiczniejszych ataków miał miejsce we Francji 14 lipca 2016 r. Rozpędzona ciężarówka wjechała w tłum świętujący Dzień Bastylli w Nicei. Zginęło wówczas 86 osób, a około 450 zostało rannych. 17 sierpnia 2017 r. w Barcelonie na bulwarze Las Ramblas zginęło 13 osób, a ponad 100 zostało rannych, po tym jak kierujący pojazdem typu van wjechał celowo w tłum przechodniów. W tym samym roku, 31 października, pick-up został użyty do zabicia 8 osób na Manhattanie, w samym centrum Nowego Jorku. Burmistrz miasta określił to zdarzenie jako „szczególnie tchórzliwy atak terroru”. Sprawca zo-

stał zatrzymany przez policję. Wiele z tych ataków jest inspirowanych przez islamistów, aczkolwiek nie jest to reguła.

SPOSÓB DZIAŁANIA SPRAWCÓW

Zabójca wybiera miejsca publiczne i zatłoczone w dniach narodowych uroczystości i różnego rodzaju obchodów. Niskim nakładem kosztów oraz użytych środków powoduje bardzo duże straty w ludności cywilnej, w tym także dzieci, uzyskując rozgłos, co z kolei motywuje kolejnych sprawców do podobnego działania.

Istotnym problemem jest to, że w miejscu ataku w większości przypadków nie ma odpowiedniej infrastruktury, tj. barier, słupów, szykan ochronnych oraz odpowiedniej ilości służb ochronnych w postaci wyspecjalizowanych jednostek poli-

PROJEKT „PERYKLES”

cji oraz wojska. Zatrzymanie rozpędzonego pojazdu prowadzonego przez zdeterminowanego sprawcę można dokonać jedynie przez oddanie skutecznego ostrzału z broni palnej w stronę samego kierującego tym pojazdem. Oddanie takiego strzału nie jest zadaniem prostym i łatwym do wykonania, ponieważ wymaga uwzględnienia wielu czynników, w tym:

- zapewnienia bezpieczeństwa osób postronnych przy minimalizacji ryzyka przypadkowego postrzału,
- opanowania stresu oraz własnych emocji,
- szybkości reakcji działania,
- indywidualnych umiejętności posługiwania się bronią, szczególnie w sytuacji stresowej,
- uwzględnienia gabarytów pojazdu, jego prędkości przedmieszczania się,
- uwzględnienia drugiego ataku (*secondary attack*).

Patrząc na pojazd zbliżający się w naszym kierunku, odnosimy wrażenie, że prędkość nie jest zbyt duża, jednak w momencie skrócenia dystansu okazuje się, że jest już za późno, żeby właściwie zareagować lub chociaż odskoczyć w bezpieczne miejsce, nie mówiąc już o skutecznym prowadzeniu ostrzału.

Odpowiednie zareagowanie w takiej sytuacji, tj. oddanie skutecznego strzału do kierującego, wymaga odpowiedniego wykształcenia. Przygotowanie do takich sytuacji może nastąpić tylko w toku ukierunkowanego treningu umiejętności strzeleckich w połączeniu z właściwą reakcją ruchową. Mały osobowy samochód potrafi przy odpowiedniej prędkości spowodować straty porównywalne do użycia kilotonowej ciężarówki. Analizując miejsca przeprowadzania ataków terrorystycznych z wykorzystaniem pojazdów mechanicznych, możemy zaobserwować, że są one coraz bliżej naszych granic.

KONIECZNOŚĆ PRZYGOTOWANIA SŁUŻB NA TEGO RODZAJU ATAKI

W obecnej sytuacji niezbędne jest przygotowanie służb mundurowych mających pierwszy i bezpośredni kontakt w miejscu ataku typu VRA. Mowa tu o policjantach patrołu prewencji czy wydziałów ruchu drogowego, gdyż to właśnie oni będą mieli możliwość szybkiej reakcji.

W związku z powyższym w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie powstała koncepcja zbudowania na jego terenie specjalnych obiektów, które mogłyby służyć do symulacji opartych na scenariuszach tzw. ataku terrorystycznego na cele ludzkie z wykorzystaniem pojazdu mechanicznego. Projekt obejmowałby zamknięty i zadaszony budynek strzelniczy z tzw. osią VRA, z autem osobowym przemieszczającym się dzięki specjalnej suwnicy na dystansie kilkudziesięciu metrów z prędkością około 30–40 km/h. Możliwość użycia broni palnej pozwoli na odwzorowanie realnych warunków w trakcie służby.

W ostatnich latach także w Polsce pojawiły się sytuacje, w których nasi policjanci byli zmuszeni do szybkiego reagowania na zagrożenie ze strony osób poruszających się różnego rodzaju pojazdami. Musimy, niestety, liczyć się z możliwością ataku VRA.

Nowatorska inicjatywa zapewniłaby, w pewnej perspektywie czasowej, przygotowanie służb do odpowiedniego

reagowania w przypadku tego rodzaju zdarzenia oraz do odpowiedzi na potencjalne zagrożenia, które już stanowią temat współpracy międzynarodowej. Do takich międzynarodowych przedsięwzięć należy m.in. projekt „Perykles”.

PROJEKT „PERYKLES”

W ramach sfinansowanego przez Unię Europejską projektu „Perykles” policja lokalna w Antwerpii zobowiązała się wobec Komisji Europejskiej do poprawy ogólnego bezpieczeństwa obywateli. Ma to nastąpić poprzez lepsze wyposażenie miast w środki ochrony przed takimi atakami, zwiększenie świadomości obywateli w przypadku wystąpienia takiego zagrożenia jak VRA oraz wyposażenie policjantów w umiejętności właściwego reagowania na tego typu ataki.

Opracowano kompleksowe europejskie narzędzie do oceny zagrożeń, które pozwala władzom lokalnym na ocenę ich przestrzeni publicznych pod kątem bezpieczeństwa. Stworzono także „białą księgę” z przeglądem różnych możliwych do zastosowania środków fizycznych, zaproponowanym przez uznanych europejskich specjalistów w dziedzinie bezpieczeństwa i architektury krajobrazu miejskiego. Podjęto również działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa w architekturze miejskiej poprzez projektowanie, w którym poprawa środków bezpieczeństwa fizycznego we wrażliwych przestrzeniach publicznych uwzględnia ich estetyczny, otwarty i ekonomiczny charakter. W tym celu stworzono dwa żywe laboratoria, jedno w Belgii (Antwerpia), a drugie w Słowenii (Lublana). Przygotowano także kampanię uświadamiającą dla ogółu społeczeństwa. Kampania ta obejmuje G-learning i ma na celu poinformowanie obywateli UE o tym, co należy zrobić w przypadku ataku VRA.

Ponadto w ramach projektu podjęto wyzwanie polegające na zwiększeniu wiedzy i umiejętności unijnych organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w zakresie reagowania na ataki polegające na taranowaniu skupisk ludzkich z wykorzystaniem pojazdów. Skupiono się na osobach podejmujących pierwsze działania. Nacisk położono nie tylko na unieszkodliwienie terrorystów, ale również na zapewnienie obywatelom UE wyznaczonych bezpiecznych miejsc.

SZKOLENIE W RAMACH PROJEKTU „PERYKLES”

W dniach 10–12 maja 2022 r. Szkoła Podoficerska Żandarmerii Rumuńskiej z Dragasani wraz z Departamentem Policji w Antwerpii (Belgia) – koordynatorem projektu oraz Generalnym Inspektorem Żandarmerii Rumuńskiej przeprowadziła szkolenie z zakresu przeciwdziałania atakom związanym z taranowaniem pojazdami dużych grup osób (tłum. z ang. „celów ludzkich”) w przestrzeni publicznej. Zaproszono na nie przedstawicieli organów ścigania z każdego państwa członkowskiego. Kurs koncentrował się na zapewnieniu wyuczenia właściwej reakcji przez osoby mające pierwszy kontakt z potencjalnym sprawcą ataku. Uczestnikami szkolenia byli funkcjonariusze, którzy posiadają wie-

dzę i doświadczenie w zakresie VRA oraz w zakresie szkolenia osób reagujących jako pierwsze na miejscu zdarzenia i którzy mogą przekazać umiejętności zdobyte w swoich jednostkach. Reprezentowali służby mundurowe i podmioty zajmujące się ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego państw członkowskich Unii Europejskiej: Belgii, Bułgarii, Cypru, Chorwacji, Czech, Estonii, Finlandii, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Łotwy, Malty, Niemiec, Portugalii, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Węgier oraz Polski (m.in. autor niniejszego artykułu).

CEL PRZEDSIĘWZIĘCIA

To międzynarodowe przedsięwzięcie szkoleniowe pn. EU project „Pericles” było ukierunkowane na dokonanie uzgodnień, wymianę doświadczeń, wieloaspektowe pogłębienie wiedzy dotyczącej zagrożeń VRA, realizację programów unijnych oraz współpracę dzięki pozyskanym funduszom unijnym. Zasadniczy cel stanowiło wypracowanie skutecznych rozwiązań na podstawie informacji z miejsc ataków, w tym poszerzenie wiedzy i świadomości z zakresu:

- 1) innowacji i technologii w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego miast i miejsc publicznych zagrożonych atakami (*red zone*);
- 2) skutecznych technik niwelowania zagrożenia w dużym skupisku ludzkim;
- 3) metod oceny ryzyka;
- 4) skutecznej komunikacji między służbami;
- 5) analizy zadań, gromadzenia informacji i proponowania rozwiązań.

PRZEBIEG SZKOLENIA

W dniu 10 maja 2022 r., po oficjalnym otwarciu szkolenia, przedstawiono informacje o charakterze organizacyjnym. Następnie rozpoczęły się zajęcia programowe, które w pierwszej części poprowadził col. Gabriël Dragomirescu z Ośrodka Szkolenia Żandarmerii w Dragasani. Następnie Rutger Vermeulen, przedstawiciel Departamentu Policji w Antwerpii (BE), koordynatora projektu „Perykles”, omówił główne założenia projektu dotyczącego ataków z użyciem pojazdów na cele ludzkie w przestrzeni publicznej.

W dniu 11 maja podczas ćwiczeń w podgrupach uczestnicy szkolenia identyfikowali możliwe zagrożenia i reagowali stosownie do sytuacji. Celem zajęć praktycznych było wypracowanie i nabycie właściwych zachowań przez funkcjonariuszy.

Głównym zadaniem uczestników była minimalizacja skutków ataku VRA i unieszkodliwienie sprawcy. Szczególnie trudny aspekt stanowi użycie broni w miejscu publicznym przy dużym zagęszczeniu osób, np. podczas świąt czy imprez masowych. Działania uczestników polegały w pierwszej kolejności na właściwej obserwacji, a następnie orientacji, czyli rozpoznaniu zagrożeń (atakującego pojazdu – kierującego sprawcy).

Następnie interweniujący policjant miał za zadanie podjąć decyzję o użyciu właściwego środka (w tym przypadku

Fot. 1. Wtórny atak.

Fot. 2. Skuteczne działanie i zatrzymanie, tj. obezwładnienie.

Fot. 3. Decyzja o użyciu broni.

Fot. 4. R. Vermeulen i nadkom. W. Baluk podczas zakończenia szkolenia sfinansowanego przez Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego Unii Europejskiej – Policja.
Fot. 1–4. udostępnione przez R. Vermeulena.

Ryc. 1. Schemat OODA. Źródło: P.E. Moran, *John's Boyd OODA loop*, https://en.wikipedia.org/wiki/OODA_loop [dostęp: 5.12.2022 r.]. Tłum. K. Olbryś.

broni palnej). Kolejny etap stanowiło przejście do działania w celu zatrzymania pojazdu. Całość procesu nosi nazwę „pętla OODA” (z ang. Observe-orient-decide-act-loop, czyli cykl obserwacja – orientacja – decyzja – działanie). Cykl podejmowania decyzji został opracowany na podstawie strategii militarnej opartej na działaniu w operacjach zbrojnych, sformułowanej przez pułkownika Sił Powietrznych USA Johna Boyda.

Organizatorzy szkolenia zwrócili szczególną uwagę na aspekt „zagrożenia wtórnego”, tzw. *secondary attacks*. Sprawca atakujący pojazdem ponawia swoją próbę działania, po tym jak pojazd zostaje zatrzymany (np. przez bariery ochronne lub słupy zabezpieczające miejsca publiczne dużych miast). Ponowienie ataku może się odbywać z użyciem ładunku wybuchowego, broni palnej, jak również z użyciem ostrego, niebezpiecznego narzędzia. Ćwiczenia odbywały się przy użyciu amunicji barwiącej typu „FX”.

W dalszej części kursu głos zabrali przedstawiciele policji ze Słowenii. Instruktorzy omówili kwestie zabezpieczenia biernego w centrach miast i najbardziej zatłoczonych lub popularnych turystycznie miejsc.

W ostatnim dniu szkolenia, 12 maja, zajęcia zostały przeprowadzone na strzelnicy w realnych warunkach z użyciem amunicji 9 × 19 mm parabellum. Sesją kończącą była prezentacja poświęcona funkcjonowaniu sektora bezpieczeństwa w środowisku zurbanizowanym oraz ćwiczenia zatrzymania pojazdu z użyciem amunicji symulacyjnej typu „FX”. Ponadto omówiono kluczowe zagadnienia w obszarze działań funkcjonariuszy oraz władz lokalnych w miastach.

PODSUMOWANIE

Ważnym elementem szkolenia w ramach projektu „Perykles” było przygotowanie i zobowiązanie jego uczestników do działań mających na celu praktyczne wykorzystanie wiedzy

zdobytej dzięki wzięciu udziału w realizacji przedsięwzięcia. Działania te powinny obejmować szkolenia kaskadowe w formie warsztatów z uwzględnieniem wymiany informacji z instruktorami i wykładowcami z innych szkół policji. Ponadto wiedza i umiejętności uzyskane w ramach poszczególnych etapów szkolenia mają zostać wykorzystane podczas doskonalenia zawodowego lokalnego. We wnioskach z opisanego przedsięwzięcia sformułowano również postulat rozpowszechnienia w publikacji prasowej informacji zdobytych w trakcie kursu. Autor niniejszego artykułu przybliżył zatem czytelnikom problematykę ataków VRA i szkolenia mającego na celu skuteczne reagowanie na nie oraz zapewnienie minimalizacji ich skutków przez funkcjonariuszy.

Netografia

Project Pericles, <https://www.periclesproject.org/>.

Wikipedia. The Free Encyclopedia, *Vehicle-ramming attack*,

https://en.wikipedia.org/wiki/Vehicle-ramming_attack.

Federal Biureau Investigation, Partners in Prevention: Vehicle Rentals and Vehicle Ramming, <https://www.fbi.gov/video-repository/vehicle-rentals-vehicle-ramming-013019.mp4/view>.

Summary

Vehicle Ramming Attacks. Pericles project

A vehicle ramming attack is an assault in which a perpetrator deliberately rams with the use of a vehicle into a building, crowd of people or other vehicle. After 2010, deliberate vehicle-ramming into a crowd of people has become the main terrorist tactic, because it can cause a significant number of casualties, does not require high skills as well as cars and trucks are widely available. The author of the present article, on the example of the event organized in Romania in May 2022 within the EU "Pericles" project, depicts the issue of police service training in tactic and intervention techniques in case of more and more common attacks with the use of speeding vehicle.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

Sky is the limit!¹

Czyli jak pirotechnicy pokonali trudności

*Kiedy musisz zrobić coś trudnego,
nie myśl, że trudności to problem.
Pomyśl, że to tylko czynnik.*

Jeffery Deaver, Tańczący Trumniarz

Fot. 1. K. Poloczek.

podinsp. Jarosław Piotrowski

Kierownik
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

asp. szt. Kamila Poloczek

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

W dniach 2–18 listopada 2022 r. w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie zostało przeprowadzone szkolenie w zakresie prowadzenia rozpoznania minersko-pirotechnicznego i prowadzenia śledztwa po wybuchu dla służb mundurowych Republiki Mołdawii. Łącznie uczestniczyło w nim piętnastu policjantów z Mołdawii: dziesięciu z Generalnego Inspektoratu Policji i pięciu przedstawicieli Generalnego Inspektoratu Policji Granicznej. Zgodnie z oczekiwaniami strony mołdawskiej celem przedsięwzięcia było zapoznanie słuchaczy z teoretycznymi i praktycznymi podstawami prowadzenia rozpoznania minersko-pirotechnicznego oraz śledztwa powybuchowego.

Wstęp

Wyjątkowy charakter szkolenia i jego międzynarodowe znaczenie podkreśla fakt, iż ramową decyzję w tym zakresie podjął minister spraw wewnętrznych i administracji. Warto również zaznaczyć, że przedsięwzięcie to było elementem większej całości, za którą należy uznać wieloaspektowe wsparcie, jakiego Rzeczpospolita Polska udziela Republice Mołdawii na polu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Swoistym wstępem do realizacji przedsięwzięcia była wizyta pod koniec sierpnia br. w Polsce, w tym w Cen-

trum Szkolenia Policji w Legionowie, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Republiki Mołdawii pani Daniela Misail-Nichitin. Samo szkolenie zorganizowano w ścisłej współpracy pomiędzy Biurem Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji, Fundacją Solidarności Międzynarodowej (finansującą przedsięwzięcie) a Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Na głównego koordynatora przedsięwzięcia ze strony Centrum został wyznaczony Kierownik Zakładu Szkoleń Specjalnych podinsp. Jarosław Piotrowski.

SZKOLENIE POLICJANTÓW Z MOŁDAWII

Tego rodzaju przedsięwzięcia wymagają prac analityczno-koncepcyjnych oraz odpowiedniego przygotowania, co w tym wypadku oznaczało nie tylko czynności o charakterze logistyczno-organizacyjnym, ale również konieczność opracowania programu szkolenia przez kadrę Zespołu Minersko-Pirotechnicznego Zakładu Szkoleń Specjalnych. Program ten został poddany analizie i zaakceptowany przez dyrektora Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji oraz dowódcę Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA”, a następnie zatwierdzony przez Komendanta Głównego Policji. Treści programowe objęły zagadnienia dotyczące rozpoznania improwizowanych urządzeń wybuchowych oraz prowadzenia śledztwa po wybuchu. Zajęcia dydaktyczne były wizytowane przez przedstawiciela Fundacji Solidarności Międzynarodowej, który mógł przekonać się naocznie, jakiego rodzaju zadania praktyczne wykonywali w ich trakcie nasi goście z Mołdawii. Nie da się ukryć, że przeprowadzenie szkolenia związane było z pokonaniem pewnych trudności, o których warto w tym miejscu wspomnieć.

I trudność – bariera językowa

Języki polski i rumuński należą do różnych grup językowych (zachodniosłowiańskiej i romańskiej). W przypadku języka rumuńskiego tzw. slawizmy stanowią obecnie jedynie ok. 14% zasobu leksykalnego. Nasze języki różnią się oczywiście także składnią, gramatyką, znakami diakrytycznymi i wymową. Dodatkową trudnością w tym obszarze okazał się specjalistyczny język naukowo-techniczny, sprawiający spore trudności we wzajemnej komunikacji. Sposobem na pokonanie bariery językowej w przypadku tego szkolenia stało się skorzystanie z nieocenionej pomocy funkcjonariusza polskiej Policji mł. asp. Valeriu Caraciobanu, pełniącego codzienną służbę w Komisariacie

Fot. 2. Nasz nieoceniony tłumacz – mł. asp. Valeriu Caraciobanu – oraz Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie – insp. Anna Jędrzejewska-Szpak. Zdj. K. Molski.

Fot. 3. Emblemat policji mołdawskiej. Zdj. K. Poloczek.

Fot. 4. Godło państwowe Mołdawii. Zdj. K. Poloczek.

Policji Szczecin-Śródmieście Komendy Miejskiej Policji w Szczecinie. Jego tytaniczna praca rozpoczęła się już na etapie przygotowywania szkolenia, kiedy to podjął się przetłumaczenia programu szkolenia oraz innych niezbędnych dokumentów na język rumuński w czasie wolnym od służby. Istotny jest również fakt, iż ze względu na specyfikę przekazywanych treści spełnianie obowiązków tłumacza wymagało od niego bardzo znacznego nakładu pracy nad poszerzeniem własnej wiedzy i specjalistycznego słownictwa. Następnie, w trakcie wielogodzinnych, realizowanych również w dni wolne od służby, zajęć dydaktycznych ww. funkcjonariusz profesjonalnie i z poświęceniem służył nieocenioną pomocą uczestnikom szkolenia, dzięki czemu osiągnięte zostały zakładane cele kształcenia. Nauczanie za pośrednictwem tłumacza wymagało jednak zarówno od słuchaczy, jak i kadry dydaktycznej pozostawania w stanie nieustannej, maksymalnej koncentracji.

W sposób bezpośredni przełożyło się to na wydłużenie czasu poszczególnych zajęć: teoretycznych i poligonowych. Treści kształcenia podawane w formie wykładu, z uwagi na cele dydaktyczne oraz efektywność stosowanych metod dydaktycznych, przekazywano całej piętnastoosobowej grupie, natomiast zajęcia praktyczne były zrealizowane w pięcioosobowych podgrupach.

II trudność – doświadczenie zawodowe i szkolenia kierunkowe słuchaczy

Uczestnicy szkolenia reprezentowali różnorodny poziom wiedzy i doświadczenia dotyczący nie tylko zagadnień kryminalistyczno-procesowych, ale i minersko-pirotechnicznych. Założeniem programu było, aby absolwent szkolenia poznał teoretyczne i praktyczne podstawy prowadzenia rozpoznania minersko-pirotechnicznego oraz śledztwa powybuchowego. Podczas trzech tygodni wyteżo-

Fot. 5. Instruktaż dotyczący posługiwania się zapalnikiem lontowym. Zdj. K. Molski.

Fot. 6. Słuchacz szkolenia podczas odpalania zapalnika lontowego. Zdj. I.I. Rîșchitor – biegły sądowy Zakładu Badań i Dokumentacji Daktyloskopijnej w II Centrum Głównego Zarządu Techniczno-Kryminalistycznego i Ekspertyz Sądowych (Generalny Inspektorat Policji Mołdawii).

Fot. 7. Pokaz zastosowania różnych materiałów wybuchowych. Autor: K. Molski.

Fot. 8. Ujawnienie granatu CRG-42 schowanego pod pojazdem. Zdj. K. Molski.

nego szkolenia nasi goście zapoznali się z zagadnieniami dotyczącymi teorii wybuchu oraz przepisów bezpiecznego obchodzenia się z materiałami wybuchowymi. Odwołując się do wiedzy i doświadczenia zawodowego uczestników szkolenia, scharakteryzowano w sposób ogólny pojęcie i przebieg zjawiska wybuchu i jego rodzaje: fizyczny, chemiczny, jądrowy. Omówiono podstawowe pojęcia dotyczące zjawiska wybuchu, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu, jaki wywołuje na otoczenie i organizm człowieka. Ponadto przedstawiono pojęcie materiału wybuchowego oraz podział materiałów wybuchowych ze względu na ich zastosowanie, tj. na kruszące, inicjujące, miotające, mieszaniny i masy pirotechniczne. Szczegółowo je omówiono, a następnie na zajęciach poligonowych zostały zademonstrowane: ich forma, barwa, zapach i inne właściwości fizyczne, a także praktyczne działanie tych materiałów oraz oddziaływanie na różne ośrodki.

Uczestnicy szkolenia poznali teoretyczne podstawy związane ze sporządzaniem zapalnika lontowego, a następnie go przygotowali i uzbrajali nim różne fabryczne materiały wybuchowe dostępne w Polsce.

Słuchacze zapoznali się ze środkami inicjującymi wybuch oraz materiałami wybuchowymi w nich stosowanymi, a także innymi substancjami chemicznymi używanymi w zapalnikach. W trakcie zajęć scharakteryzowano środki strzałowe oraz ich kategorie wynikające z różnej budowy i zastosowania: zapalniki elektryczne i zapały, zapalniki nieelektryczne, spłonki pobudzające i lonty prochowe. W sposób ogólny przedstawiono słuchaczom wygląd, budowę i podział urządzeń wybuchowych pochodzenia wojskowego ze względu na zastosowanie: granatów ręcznych i nasadkowych, amunicji artyleryjskiej i lotniczej, min przeciwpiechotnych i przeciwpancernych, a także przypomniano, jakie materiały wybuchowe stosowane są w tych urządzeniach. Ponadto szczegółowo omówiono najczęściej spotykane urządzenia wybuchowe pochodzenia wojskowego z uwzględnieniem stosowanych do nich zapalników. Scharakteryzowano w sposób ogólny motywy posługiwania się przez przestępców samodzielnymi urządzeniami wybuchowymi oraz najczęściej stosowane

SZKOLENIE POLICJANTÓW Z MOŁDAWII

Fot. 9. Wybuch przestrzenny. Zdj. K. Molski.

samodziałowe urządzenia wybuchowe. Przedstawiono budowę najczęściej stosowanych samodzielnych urządzeń wybuchowych ze szczególnym uwzględnieniem sposobów ich kamuflowania, a także działanie ww. urządzeń.

W drugim tygodniu szkolenia omówiono techniczne aspekty przeszukania różnych obiektów, zasady bezpieczeństwa oraz potrzebę posługiwania się sprzętem ochronnym, a następnie uczestnicy dokonywali przeszukań pomieszczeń, obiektów w infrastrukturze zurbanizowanej i terenie otwartym.

Trzeci tydzień zdominowały zajęcia dotyczące śledztwa powybuchowego. Słuchaczom przedstawiono pojęcie śladu kryminalistycznego oraz oględzin miejsca zdarzenia. Ponadto omówiono zasady ujawniania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych mogących wystąpić na miejscu zdarzenia z użyciem materiałów wybuchowych. Zademonstrowano sprzęt przydatny do prowadzenia oględzin. Omówiono metody i techniki prowadzenia oględzin, zasady podziału terenu na sektory, a także sposoby i determinanty określania zasięgu prowadzenia oględzin. Scharakteryzowano zakres czynności wykonywanych przez poszczególnych członków zespołu oględzinowego, sposoby dokumentowania przebiegu oględzin i czynności po ich zakończeniu. Na potrzeby szkolenia Zespół Minersko-Pirotechniczny przygotował różnorodne urządzenia wybuchowe, które następnie zostały wysadzone: w pojeździe, w terenie otwartym pod powierzchnią ziemi, w terenie otwartym na powierzchni ziemi i w obiekcie zamkniętym.

Słuchacze w trzech pięcioosobowych grupach dokonywali oględzin miejsc po wybuchu, a na podstawie ujawnionych śladów dokonywali rekonstrukcji urządzeń wybuchowych. Na podstawie zabezpieczonych śladów wnioskowali o rodzaju i ilości użytego materiału wybuchowego, sposobie jego inicjacji, wielkości i rodzaju opakowania, sposobie wywołania wybuchu urządzenia.

III trudność – procedury

Mimo iż policja we wszystkich krajach pracuje w oparciu o podobne procedury, to w szczegółach występują pewne różnice. Sposób prowadzenia czynności procesowych, ich dokumentowanie, czynności związane z rozpoznaniem minersko-pirotechnicznym obiektów i terenu otwartego

w Polsce i Mołdawii różnią się w detalach, dlatego słuchacze zostali zapoznani z polską praktyką. Na szczęście zajęcia te odbywały się w drugim i trzecim tygodniu szkolenia, kiedy porozumiewanie się stało się mniej kłopotliwe dzięki wzajemnemu „osłuchaniu się”, a także możliwości porozumiewania się w języku rosyjskim.

Policjanci w Mołdawii stosują procedury DVI – związane z identyfikacją ofiar zdarzeń o charakterze masowym, jednak nie mają uregulowań podobnych do „Metodyki oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof”, według której tego rodzaju czynności prowadzone są w Polsce. Zgodnie z treścią tego dokumentu kole-dzy z Mołdawii zostali zapoznani z wy-

pracowanymi przez kryminalistykę sposobami, metodami i środkami prowadzenia tej czynności, z uwzględnieniem rozmiarów zdarzenia i jego skutków. Zaskoczeniem dla kolegów z Mołdawii okazał się m.in. sposób zabezpieczania śladów traseologicznych repliką silikonową – nie znali tej metody.

Fot. 10. Sekretarz Stanu w MSW Republiki Mołdawii p. Daniela Misail-Nichitin podczas wizyty delegacji w CSP. Zdj. S. Koźniewski.

Fot. 11. Uroczyste zakończenie szkolenia. Zdj. S. Koźniewski.

IV trudność – czasoprzestrzeń

Czas pokazał, jak trudnym jest przeciwnikiem, już w dniu zakwaterowania słuchaczy, czyli 1 listopada 2022 r. Jak wiadomo, był to weekend zmiany czasu z letniego na zimowy, w związku z czym na lotnisku w Wiedniu cała mołdawska grupa musiała odczekać dodatkową godzinę, a że odprawa też się przedłużała, to w efekcie nasi goście nie zdążyli na samolot do Warszawy. Na szczęście udało im się dotrzeć na lotnisko Warszawa-Okęcie kolejnym samolotem, z kilkugodzinnym opóźnieniem.

Zajęcia poligonowe zaczęły się w dniu, gdy odnotowano spadek temperatury powietrza wraz ze zwiększeniem się jego wilgotności. Wymusiło to na członkach Zespołu Minersko-Pirotechnicznego przeorganizowanie niektórych aspektów zajęć pokazowych.

Oczywiście pobyt w Polsce oznaczał dla mołdawskich policjantów nie tylko zajęcia zorganizowane przez CSP. Wykorzystując moment chwilowego przebywania w Polsce, chcieli zobaczyć stolicę, stąd wiele pytań i wyjaśnień: „jak tam trafić?”, „czym tam dojechać?”, „gdzie kupić bilety, a gdzie takie buty służbowe, jak mają pirotechnicy w Polsce?”, „gdzie można zjeść dobrą pizzę?”, „jak się dostać do Muzeum Powstania Warszawskiego?” itp.

Bo tylko kosmos nas ogranicza.

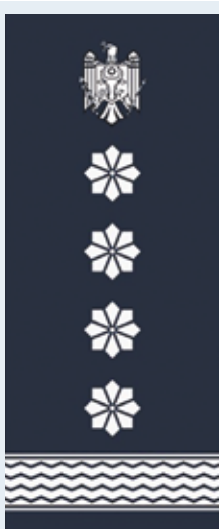
Czyli jak nam się (to wszystko) udało

Receptą na sukces okazała się wytrwałość, wytężona praca, a także maksymalne skupienie na wykonywanych zadaniach. Permanentna potrzeba dwustronnego tłumaczenia oraz nieznajomość naukowego, chemicznego i fizycznego, słownictwa powodowała, że musieliśmy stosować metody opisowe, korzystając z tablic, papieru, a nawet piaseczystego fragmentu podłoża.

W trakcie szkolenia członkowie Zespołu niejednokrotnie stawali przed wyzwaniem w rodzaju: jak wytłumaczyć, co to jest łuk elektryczny? jak przetłumaczyć na język rumuński nazwę „piorunian rtęci”? czym są aminy i dlaczego

azotan to nie azotyn? jak się po rumuńsku określa „azydek ołowiu”?

W przełamywaniu barier i pokonywaniu trudności wartością dodaną okazało się również poczucie humoru gości z Mołdawii. Jeden ze słuchaczy na pagonach miał dystynkcje głównego inspektora – kapitana, które z daleka wyglądają jak stopień generalski – fot. 12. Wywoływało to szereg zabawnych sytuacji, gdy słuchacze szkolący się na terenie CSP, widząc z daleka wysokiego, granatowo umundurowanego nieznanego im policjanta z wysokim, „generalskim” stopniem, wpadali w konsternację. A ów słuchacz, do końca szkolenia, zyskał przydomek „generała”. Na zakończenie kursu słuchacze otrzymali zaświadczenia o ukoń-

Fot. 12. Kapitan czy generał?
Zdj. K. Poloczek.

Fot. 13. Uczestnicy szkolenia wraz z częścią Zespołu Minersko-Pirotechnicznego. Zdj. K. Molski.

czeniu szkolenia w zakresie prowadzenia rozpoznania minersko-pirotechnicznego i prowadzenia śledztwa po wybuchu dla służb mundurowych Republiki Mołdawii.

Podziękowania

To szkolenie by się nie udało, gdyby nie zaangażowanie i pomoc wszystkich tych, którym należą się wyrazy wdzięczności. Tak skomplikowane przedsięwzięcia zawsze są pewnym wysiłkiem zbiorowym, stąd podziękowania za wkład w sukces składamy przede wszystkim wspomnianemu już mł. asp. Valeriu Caraciobanu oraz przedstawicielom Fundacji Solidarności Międzynarodowej. Ze strony Centrum Szkolenia Policji w Legionowie nad organizacją szkolenia, oprócz Zakładu Szkoleń Specjalnych, czuwali również kierownictwo CSP, a także policjanci i pracownicy Wydziału Prezydyjnego, Wydziału Finansów, Wydziału Żywnościowego, Wydziału Zaopatrzenia i Transportu, Wydziału Dowodzenia oraz Wydziału Ochrony Informacji Niejawnych i Kontroli – którym również serdecznie dziękujemy.

¹ Idiom z języka angielskiego, oznaczający „nie ma ograniczeń”.

Summary

Sky is the limit! How bomb disposal experts overcame the difficulties

The article describes the process of preparation and realization of the training course in the area of bomb disposal and pyrotechnic reconnaissance and post-blast examination for uniformed services of the Republic of Moldova, which took place from 2 to 18 November 2022 in the Police Training Centre in Legionowo. The authors presented information on the character of this event, entities participating in its initiating as well as hardships connected with its realization. A significant part of the article was dedicated to the characteristics of training program, which perfectly shows the theoretical knowledge and practical skills conveyed to Moldovan police officers within the framework of this project.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

SZKOLENIE Z ZAKRESU MIĘDZYNARODOWEGO DOCHODZENIA W SPRAWIE ZBRODNI WOJENNYCH

dla uczestników z Ukrainy

podinsp. Iwona Bogusz

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

Artykuł dotyczy szkolenia dla śledczych, prokuratorów i policjantów z Ukrainy, które odbyło się w sierpniu br. w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Zostało przeprowadzone przez instruktorów z Instytutu Międzynarodowych Dochodzeń Karnych w Hadze (*Institute for International Criminal Investigations*), a jego tematyka obejmowała zbrodnie wojenne przeciwko ludzkości. Dziesięciodniowe szkolenie było intensywne i niezmiernie owocne, bo poruszało zarówno zagadnienia teoretyczne, jak i praktyczne. Głównym celem tego przedsięwzięcia była pomoc stronie ukraińskiej w dokumentowaniu wszelkiego rodzaju aktów zbrodniczych, które mają miejsce na terytorium Ukrainy ze strony rosyjskiego najeźdźcy, a które mogą mieć znamiona zbrodni wojennych, w tym ludobójstwa czy też eksterminacji.

W dniach od 15 do 24 sierpnia 2022 r. na terenie Centrum Szkolenia Policji w Legionowie odbyło się szkolenie „International War Crimes Investigations” dla prokuratorów, śledczych oraz policjantów z Ukrainy. Szkolenie było prowadzone przez instruktorów z Instytutu Międzynarodowych Dochodzeń Karnych (*Institute for International Criminal Investigations – IICI*), który ma swoją siedzibę w Hadze. IICI jest niezależną organizacją pozarządową typu non-profit. Organizacja ta zapewnia specjalistom zajmującym się wymiarem sprawiedliwości i prawami człowieka wszelkiego rodzaju szkolenia oraz wiedzę niezbędną do prowadzenia dochodzeń w sprawie zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko ludzkości i ludobójstwa oraz łamania praw człowieka.

Przedstawiciele z Ukrainy podczas szkolenia mieli okazję zapoznać się z międzynarodowymi aktami prawnymi, na mocy których definiowane są takie kategorie przestępstw, jak zbrodnie wojenne czy ludobójstwo. W pierwszych dniach szkolenia uczestnicy zostali zapoznani z definicją ludobójstwa, która w myśl art. 6 Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego¹ oznacza czyny dokonane z zamiarem zniszczenia w całości lub części grupy narodowej, etnicznej, rasowej lub religijnej. Do czynów tych zaliczamy: zabójstwo członków grupy; spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego członków grupy; rozmyślne stworzenie dla grupy warunków życia, obliczonych na spowodowanie jej całkowitego lub częściowego zniszczenia fizycznego,

Fot. 1. Ukraińscy śledczy podczas zajęć w terenie poszukują śladów.

Fot. 2. Ukraińscy śledczy podczas oględzin sektorowych.

a także stosowanie środków, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy oraz przymusowe przekazywanie dzieci członków grupy do innej grupy.

Następnie zapoznano uczestników szkolenia z art. 7². To właśnie on określa, czym jest zbrodnia przeciwko ludzkości w kontekście innych zbrodni i przestępstw. Dla strony ukraińskiej niezmiernie ważne było zdefiniowanie tego pojęcia. Zbrodnia ta jest scharakteryzowana jako cały wachlarz czynów popełnionych w ramach rozległego lub systematycznego, świadomego ataku skierowanego prze-

ciwko ludności cywilnej. Są nimi: zabójstwo; eksterminacja; niewolnictwo; deportacja lub przymusowe przemieszczanie ludności; uwięzienie lub inne dotkliwie pozbawienie wolności fizycznej z naruszeniem podstawowych reguł prawa międzynarodowego; tortury; zgwałcenie, niewolnictwo seksualne, przymusowa prostytucja, wymuszona ciąża, przymusowa sterylizacja oraz jakiegokolwiek inne formy przemocy seksualnej porównywalnej wagi; prześladowanie jakiegokolwiek możliwej do zidentyfikowania grupy lub zbiorowości z powodów politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, religijnych, płci (*gender*) z powodów powszechnie uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego; wymuszone zaginięcia osób; zbrodnia apartheidu; inne niehumanitarne czyny o podobnym charakterze celowo powodujące ogromne cierpienie lub poważne uszkodzenie ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego. W kontekście art. 7 wyjaśniono też pojęcie eksterminacji, która obejmuje celowe stworzenie między innymi takich warunków życia, jak pozbawienie dostępu do jedzenia i opieki medycznej, obliczonych na wyniszczenie części ludności. W czasie omawiania

tej problematyki wywiązała się dyskusja pomiędzy stroną ukraińską a instruktorami prowadzącymi szkolenie na temat ludności przebywającej na terenie Mariupola. Według strony ukraińskiej ludność ta poddawana jest eksterminacji przez niemożliwość opuszczenia miejsca oraz brak dostępu do żywności, wody i opieki medycznej.

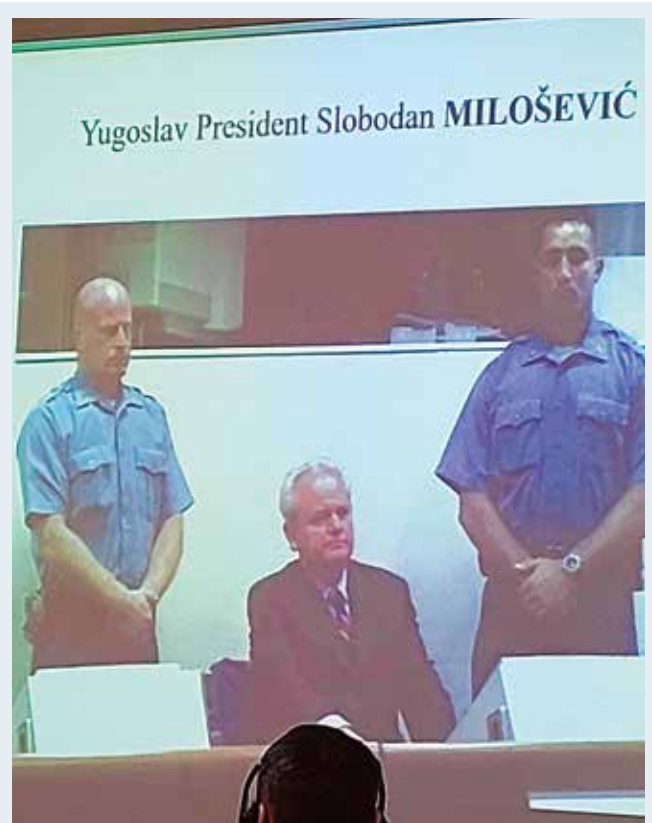
Poza omówieniem aktów prawnych instruktorzy z IICI podzielili się z kursantami z Ukrainy swoimi doświadczeniami w związku z prowadzonymi śledztwami dotyczącymi ścigania zbrodni wojennych i ludobójstwa. Swoją wiedzę

SZKOLENIE DLA ŚLED CZYCH Z UKRAINY

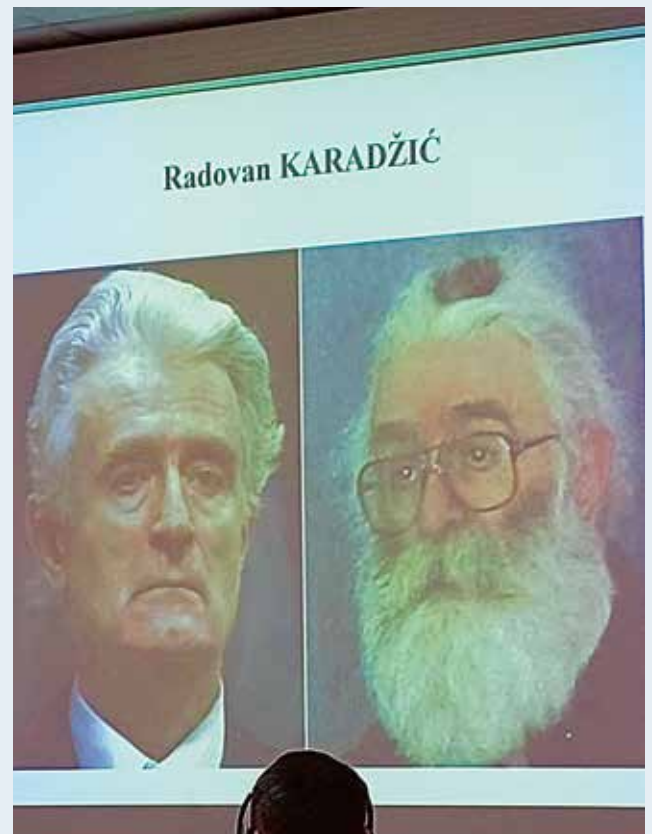
płynącą z praktyki zaprezentowała między innymi **Natasha Vicary-Roeder**, która ma ponad 15-letnie doświadczenie w pracy śledczej, ściganiu zbrodni wojennych i innych poważnych przestępstw. Pracowała w Sądzie Najwyższym Wiktorii w Australii w 2007 r., a następnie jako prokurator federalny, ścigając poważne przestępstwa narkotykowe, pranie brudnych pieniędzy, handel ludźmi i niewolnictwo, przemyt ludzi, wykorzystywanie dzieci, przestępstwa handlowe i oszustwa. Natasha Vicary-Roeder uczestniczyła też jako prokurator międzynarodowy w misji EULEX w Kosowie, w specjalnej grupie zadaniowej, w której kierowała multidyscyplinarnymi zespołami badającymi zarzuty zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym gwałtu i innej przemocy seksualnej, popełnionych w Kosowie w latach 1998–2000. Obecnie pracuje jako niezależny konsultant, prowadząc szkolenia na temat śledztw zbrodni wojennych, w tym przemocy seksualnej związanej z konfliktami, oraz doradca kilku jurysdykcji Bałkanów Zachodnich w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej i korupcji.

Kolejnym instruktorem IICI, który podzielił się swym doświadczeniem, był **Dean Meanning** – jako agent federalny działał w zespole Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii, badając zbrodnie dokonane w Srebrenicy w 1995 r., w wyniku których zamordowano ponad 7500 bośniackich muzułmanów (dorosłych mężczyzn i chłopców). Prowadząc wykłady, Dean Meanning opisał swoją pracę, zwracając szczególną uwagę na to, jak ustalano świadków zdarzenia oraz jak odnajdywano masowe groby. Przedstawił również, jak wyglądała praca śledczych przy odkopywaniu masowych grobów oraz jakie przedmioty pomogły przy ustaleniu tożsamości osób. Ponadto uczestnicy szkolenia zostali zapoznani z przebiegiem samego procesu karnego, w którego wyniku 24 marca 2016 r. Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii uznał Radovana Karadžicia winnym zbrodni przeciwko ludzkości (w tym ludobójstwa w Srebrenicy) i skazał go na czterdzieści lat pozbawienia wolności, wyrok ten trzy lata później został zmieniony na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Podobny los potkał też serbskiego generała Ratka Mladicia, którego 22 listopada 2017 r. Trybunał Haski skazał na karę dożywotniego pozbawienia wolności. W 2001 r. prezydent Socjalistycznej Republiki Serbii Slobodan Milošević został aresztowany i przekazany Międzynarodowemu Trybunałowi Karnemu dla byłej Jugosławii. Miloševicia oskarżono o zbrodnie przeciwko ludzkości, zbrodnie ludobójstwa w Chorwacji, Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie. W czasie rozpatrywania sprawy Trybunał uznał, że nie ma wystarczających dowodów, które potwierdzają część zarzutów. 11 marca 2006 r. Slobodan Milošević zmarł w haskim więzieniu, w wyniku czego proces przeciwko niemu przed Trybunałem został umorzony.

To właśnie podczas przekazywania swoich doświadczeń z pracy w Srebrenicy Dean Meanning zwrócił uczestnikom szkolenia uwagę na fakt, że tego, co się wydarzyło w ukraińskiej Buczy podczas trwającej wojny z Rosją, nie da się zbadać w ciągu roku ani 2 lat. Zwrócił uwagę, że śledztwo może potrwać nawet i dwadzieścia lat, bo

Fot. 3. Prezentacja Deana Meanninga – proces Slobodana Miloševicia przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii.

Fot. 4. Prezentacja Deana Meanninga – proces Radovana Karadžicia przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii.

Fot. 5. Prezentacja Deana Meanninga – oględziny przy jednym z masowych grobów w Srebrenicy.

Fot. 1–5. I. Bogusz.

tyle trwa mozolna praca w zbieraniu dowodów i dochodzeniu do prawdy.

Śledczy z Ukrainy mieli też możliwość uczestniczyć w zajęciach z **Howardem Tuckerem**, byłym brytyjskim policjantem, który przez ponad 27 lat pracował jako detektyw kryminalny. W 1998 r. został oddelegowany do Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii i jako śledczy zajmował się badaniem zbrodni wojennych, zbrodni przeciwko ludzkości i ludobójstwa popełnionych w byłej Jugosławii. Howard Tucker ma także doświadczenie z pracy jako śledczy w Kosowie i monitorujący prokuratora przy dwóch politycznie wrażliwych ekshumacjach. W swej praktyce zawodowej przesłuchał ponad 1000 świadków/ocalonych i przeprowadził liczne przesłuchania podejrzanych. Pracował również przy kilku ekshumacjach masowych grobów. Podczas szkolenia Howard Tucker przekazał ukraińskim śledczym cenne informacje o tym, jak rozmawiać ze świadkami, jak zdobywać od nich informacje i jak postępować z rodzinami ofiar ludobójstwa.

Należy nadmienić, że w szkoleniu brał udział także **Philip Trewhitt**, dyrektor wykonawczy IICI, który jest obywatelem brytyjskim i ma ponad 17-letnie doświadczenie w prowadzeniu i kierowaniu dochodzeniami, w tym w sprawie naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka, a także oszustw i korupcji

w organizacjach międzynarodowych. W latach 2003–2004 pracował w Bagdadzie, gdzie kierował zespołem prowadzącym dochodzenia w sprawie naruszeń irackich sankcji w ramach programu ONZ „Ropa za żywność”, a także kierował zespołem Komisji Śledczej ONZ ds. naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka przez wszystkie strony konfliktu w Libii.

W trakcie szkolenia Philip Trewhitt oraz pozostali instruktorzy zorganizowali warsztaty z oględzin sektorowych, w ramach których kursanci z Ukrainy poszukiwali w terenie śladów mogących wskazywać na miejsca masowych grobów lub aktów ludobójstwa. Ukraińscy śledczy aktywnie pracowali w zespołach, zabezpieczając ujawnione wcześniej ślady. Następnie przeprowadzono dyskusję na temat wykonanej pracy, a instruktorzy dokonali oceny zabezpieczonego miejsca i materiału dowodowego.

Istotnym etapem szkolenia była problematyka dotycząca przesłuchiwanie świadków oraz oceny ich zeznań. Najpierw zostały przeprowadzone wykłady z tego zakresu, a w następnej kolejności – przy udziale ukraińskich tłumaczy – dokonano symulacji przesłuchań według wcześniej opracowanych scenariuszy. Uczestnicy szkolenia mieli szansę nie tylko poznać techniki i taktykę przesłuchań, lecz także w czynny sposób w nich uczestniczyć.

Całe szkolenie było bardzo intensywne. Pomimo to, zapewne dzięki bardzo dużemu zaangażowaniu instruktorów IICI oraz olbrzymiemu wkładowi pracy ukraińskich uczestników, przebiegło ono sprawnie i w bardzo dobrej atmosferze. Po zakończeniu szkolenia wszyscy uczestnicy otrzymali certyfikaty.

Informacje na temat doświadczenia zawodowego instruktorów IICI sporządzono na podstawie przekazanych przez nich osobiście not biograficznych.

¹ Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708).

² Tamże.

Summary

Training course on international war crimes investigation for participants from Ukraine

The article concerns the training course for investigators, prosecutors and police officers from Ukraine which took place in August 2022 in the Police Training Centre in Legionowo. The training session was conducted by instructors from the Institute for International Criminal Investigations in The Hague and its subject matter involved war crimes against humanity. This ten-day training course was intensive and immensely fruitful, because it raised both theoretical and practical issues. The main aim of this event was to help the Ukrainian side in documenting all kinds of criminal acts which have been committed by the Russian invader within the territory of Ukraine and may have features of war crimes, including genocide and extermination.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbrys

PODSTAWOWE ZASADY MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA HUMANITARNEGO (MPH)

Ryc. 1. Czerwony Krzyż, Czerwony Półksiężyc, Czerwony Kryształ. Znaki organizacji niosących pomoc humanitarną podczas konfliktów zbrojnych.

ppłk rez. dr Zbigniew Falkowski

Agresja Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, suwerenne państwo graniczące z Polską, uzmysłowiła naszym obywatelom, że wojna to zło, które niesie śmierć ludzi, masowe i bezsensowne zniszczenia, ucieczkę ludności cywilnej z rejonów walk i niejednokrotnie brutalność w stosowaniu środków walki. Najczarniejszą kartą w trwającym konflikcie są zbrodnie wojenne dokonywane przez żołnierzy rosyjskich zarówno na personelu wojskowym Ukrainy, jak i na osobach cywilnych. W codziennych relacjach telewizyjnych, Internecie oraz innych mediach zaczęły pojawiać się informacje dotyczące prawa wojennego, a w zasadzie przykłady jego łamania przez stronę rosyjską.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE – DEFINICJA I ZAKRES REGULACJI

W literaturze oraz w powszechnym użyciu stosowane jest nazewnictwo: „międzynarodowe prawo humanitarne” (MPH), „prawo wojenne”, „prawo konfliktów zbrojnych”. Wszystkie te terminy zawierają te same składowe, co zaprezentowana poniżej definicja MPH. Wszystkie te określenia są pojęciami równoznacznymi. Członkowie sił zbrojnych posługują się zazwyczaj terminami „prawo wojenne” i „prawo konfliktów zbrojnych”, z kolei środowiska cywilne skupiają się na udzielaniu pomocy huma-

нитарnej, stąd w ich nomenklaturze używane jest pojęcie „międzynarodowe prawo humanitarne”.

Zgodnie z definicją Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (MKCK), MPH to „normy międzynarodowe ustanowione przez umowy międzynarodowe lub zwyczaj międzynarodowy, których szczególnym zadaniem jest rozwiązywanie problemów humanitarnych wynikających bezpośrednio z międzynarodowych lub niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych i które z przyczyn humanitarnych ograniczają prawo stron konfliktu zbrojnego do swobodnego wyboru metod i środków prowadzenia działań zbrojnych lub chronią osoby i dobra, które są lub mogą być dotknięte skutkami konfliktu zbrojnego”¹.

Celem MPH jest ograniczenie użycia przemocy w konfliktach zbrojnych poprzez:

- ochronę tych, którzy nie uczestniczą (np. osób cywilnych) lub przestali bezpośrednio uczestniczyć w działaniach zbrojnych (np. jeńców wojennych, rannych, chorych);
- stosowanie przemocy tylko w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do osiągnięcia celu konfliktu zbrojnego, którym może być jedynie osłabienie potencjału militarnego przeciwnika².

W 1965 r., podczas XX konferencji Czerwonego Krzyża, postanowiono przyjąć termin Międzynarodowe Prawo Humanitarne Konfliktów Zbrojnych (MPHKZ), aby wykluczyć jakiegokolwiek wątpliwości co do reguł jego stosowania. Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych stanowi jedną z dziedzin prawa międzynarodowego publicznego (PMP) i jako takie reguluje sytuacje pomiędzy podmiotami prawa międzynarodowego publicznego, gdy są one zaangażowane w konflikt zbrojny. Dla stosowania tego prawa nie ma zatem znaczenia, jaka była przyczyna wybuchu konfliktu zbrojnego oraz jego charakter (konflikt międzynarodowy czy konflikt wewnętrzny – niem międzynarodowy).

Warto w tym miejscu dodać, że Polska, zgodnie z art. 9 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.), przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego oraz że ratyfikowana umowa międzynarodowa staje się częścią wewnętrznego porządku prawnego³. W przypadku MPHKKZ prawo to dotyczy głównie żołnierzy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, wybranej grupy osób cywilnych wchodzących w skład: cywilnego personelu medycznego, korespondentów wojennych, członków obrony cywilnej, wymiaru sprawiedliwości (jeśli zajmują się przestępstwami popełnionymi w trakcie działań zbrojnych) oraz – w szerokim ujęciu – ludności cywilnej. Przyjęcie i przestrzeganie MPHKKZ przez każde państwo jest istotne choćby ze względu na **zasadę wzajemności**, ponieważ państwa będące stronami konfliktu mogą oczekiwać od strony przeciwnej stosownego postępowania wobec własnych walczących żołnierzy, zgodnego z normami prawa wojennego.

ROZWÓJ PRAWA HUMANITARNEGO

Na przestrzeni wieków społeczeństwa próbowały za pomocą różnych prawnych instrumentów ograniczać prowadzone wojny, wskazując, kiedy jest ona dopuszczalna, a kiedy nie i kto może ją prowadzić. Do połowy XIX w. przepisy w obszarze prawa wojennego miały głównie charakter umów dwustronnych i regulowały różne zagadnienia praktyczne powstałe w wyniku prowadzonych oraz zakończonych działań zbrojnych. Nowożytne prawo konfliktów zbrojnych znacząco rozwinęło się w XIX w., gdy doszło do podpisania pierwszych wielostronnych umów międzynarodowych. Porozumienia w zakresie prawa wojennego były bez wątpienia uwarunkowane toczącymi się wówczas konfliktami zbrojnymi – chodzi tu przede wszystkim o I i II wojnę światową – oraz konfliktami drugiej połowy XX w. Rozwój tego prawa następował etapami. Ważne porozumienia wielokrotnie zawierane były w następstwie wydarzeń, podczas których byłyby bardzo przydatne. Bez wątpienia znaczny wpływ na ewolucję

MPH miało systematyczne zapotrzebowanie na pomoc humanitarną, co z kolei wynikało z postępującego rozwoju i doskonalenia nowych rodzajów broni oraz formowania nowych rodzajów konfliktów.

Tworzenie jednolitych przepisów prawa wojennego zostało zapoczątkowane przez szwajcarskiego bankowca i filantropa Henry'ego Dunanta. 24 czerwca 1859 r. znalazł się on przypadkiem pod Solferino, gdzie starli się zbrojnie żołnierze armii cesarstwa Austrii i armii włoskiej wspomaganą przez wojska francuskie. Straty po obu stronach były ogromne (ok. 40 000 zabitych, rannych i zaginionych). W armiach tamtego okresu wojskowa służba medyczna była słabo rozwinięta, wskutek czego cierpienia rannych były potworne, wielu spośród rannych żołnierzy nie do czekało się pomocy. Henry Dunant, widząc bezmiar cierpień młodych ludzi, zorganizował transport z okolicznych wiosek, a w kościele w Castiglione założył prowizoryczny szpital, gdzie wraz z okolicznymi mieszkańcami próbował ratować życie rannych żołnierzy. Po powrocie do Genewy napisał książkę pt. *Wspomnienie Solferino*, w której zawarł swoje wrażenia z tego, czego był świadkiem na polu bitwy. Książka ta zyskała duży rozgłos w Europie, a sam Dunant zawarł w niej ideę powołania w czasie wojny dodatkowej służby medycznej, która miała działać przez narodowe stowarzyszenia pomocy. Postulował, aby ranni oraz wszyscy udzielający im pomocy byli uznawani za osoby neutralne nawet na polu walki.

Idea ta uzyskała wsparcie w Szwajcarii, gdzie został utworzony, z udziałem Dunanta i czterech obywateli Genewy, Międzynarodowy Komitet Pomocy Rannym przekształcony później w Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (MKCK). Na zaproszenie Komitetu przedstawiciele 16 krajów spotkali się w 1863 r. w Genewie, przyjmując akt założycielski Czerwonego Krzyża oraz określając funkcje i metody pracy Komitetów Pomocy Rannym.

Kontynuując ideę zaproponowaną przez Dunanta, rząd Szwajcarii postanowił zwołać w Genewie konferencję dyplomatyczną w sierpniu 1864 r. Uczestniczący w niej przedstawiciele 12 krajów przyjęli projekt traktatu, który nazwano Konwencją genewską o polepszeniu losu rannych w armiach czynnych. Konwencja ta stanowi fundament współczesnego prawa traktatowego w zakresie regulacji prowadzenia wojny i traktowania żołnierzy. Najważniejszymi postanowieniami konwencji było uznanie ambulansów, szpitali wojskowych i personelu medycznego za neutralne i jako takie chronione i szanowane przez wszystkie strony konfliktu. Ponadto ranni i chorzy członkowie sił zbrojnych mieli być zbierani i leczeni. Przyjęty w 1863 r. znak czerwonego krzyża na białym tle został uznany za symbol wojskowej służby medycznej (znak ten powstał poprzez odwrócone barwy flagi Szwajcarii, jako wyraz szacunku dla Henry'ego Dunanta i jego kraju). Znak ten został przyjęty jako symbol dla powstającego Ruchu Czerwonego Krzyża.

Współcześnie w czasie konfliktów zbrojnych znaki czerwonego krzyża, czerwonego półksiężyca i czerwonego kryształku są powszechnie znanymi i rozpoznawalnymi symbolami ochrony należącej personelowi medycznemu, budynkom i pojazdom wojskowych służb medycznych, a także upoważnionym cywilnym służbom medycznym. Obejmu-

MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE

je to służby medyczne stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy, które mają nieść pomoc w czasie konfliktu zbrojnego za zgodą odpowiednich władz, zgodnie z postanowieniami Konwencji genewskich. Znaki te są wolne od jakichkolwiek konotacji religijnych, politycznych i kulturowych, mogą być używane w dwóch celach:

- 1) jako środek ochrony, który informuje strony konfliktu zbrojnego, że osoby, pojazdy lub budynki z tymi znakami są pod ochroną i nie mogą pod żadnym pozorem być celem ataku; jest to **ochronne użycie znaków**;
- 2) aby wykazać, że dana osoba, pojazd lub budynek są związane z Międzynarodowym Ruchem Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy⁴; jest to **informacyjne użycie znaku**.

Znak czerwonego kryształu⁵ został wprowadzony dopiero w 2005 r. na podstawie III Protokołu dodatkowego do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. Polska podpisała ten protokół w 2006 r., natomiast jego tekst został ogłoszony w Dz. U. z 2010 r. Nr 70, poz. 447.

PRAWO HASKIE

Konwencje przyjęte podczas międzynarodowych konferencji, które odbyły się w Hadze w latach 1899 i 1907, w znaczącej mierze kodyfikowały istniejące prawo zwyczajowe i regulowały prawa i obowiązki stron walczących w trakcie prowadzenia wojny, ograniczały też zakres dozwolonych metod i środków walki (I konwencja haska dotycząca pokojowego rozstrzygnięcia międzynarodowych sporów oraz II konwencja haska o prawach i zwyczajach wojny lądowej).

Druga konferencja haska z 1907 r. uzupełniła oraz rozwinęła postanowienia prawa ustalonego na I konferencji. Wynikiem prac II konferencji było podpisanie aż 13 konwencji (KH) normujących szeroki wachlarz zagadnień dotyczących **regul prowadzenia działań zbrojnych**:

- Konwencji III dotyczącej rozpoczęcia kroków nieprzyjacielskich,
- Konwencji IV o prawach i zwyczajach wojny lądowej (wraz z załączonym do niej regulaminem dotyczącym praw i zwyczajów wojny lądowej),
- konwencji obejmujących poszczególne kwestie prawa wojny morskiej (VI, VII, VIII, IX, X, XI i XII),
- konwencji określających prawa i obowiązki państw neutralnych w czasie wojny (V i XIII).

W doktrynie prawa międzynarodowego przyjęto określać wymienione konwencje haskie wspólnym dla nich terminem „**prawo haskie**”.

PRAWO GENEWSKIE

Konwencje genewskie z 1949 r. o ochronie ofiar wojny również są pewnego rodzaju kodyfikacją MPHKKZ, choć zawierają też nowe postanowienia, będące odpowiedzią na luki prawne w tym zakresie. Przyjęto cztery konwencje genewskie:

- konwencje pierwsza i druga dotyczą polepszenia losu rannych i chorych w wojnie lądowej i morskiej (I, II KG),
- konwencja trzecia rozwija przepisy MPHKKZ dotyczące jeńców (III KG),
- konwencja czwarta dotyczy ochrony ludności cywilnej i zawiera w znacznej mierze zupełnie nowe przepisy (IV KG).

Biorąc pod uwagę wspólny cel tych konwencji, jakim jest **ochrona ofiar konfliktów zbrojnych**, wszystkie cztery konwencje przyjęte w doktrynie nazywać „**prawem genewskim**”. W 1977 r. podpisano dwa Protokoły dodatkowe do tych konwencji (PD), zmierzające do uzupełnienia i rozszerzenia zakresu ochrony ofiar wojny. W pewnej mierze wprowadziły też one zmiany w prawie haskim:

- pierwszy z tych protokołów dotyczy konfliktów międzynarodowych (I PD),
- drugi dotyczy konfliktów niemających charakteru międzynarodowego, czyli niem międzynarodowych konfliktów zbrojnych (II PD),
- trzeci, podpisany w 2005 r., odnosi się do przyjęcia dodatkowego znaku rozpoznawczego – czerwonego kryształu (III PD).

ZWYCZAJOWE PRAWO HUMANITARNE

Do źródeł międzynarodowego prawa humanitarnego, oprócz **umów międzynarodowych**, zalicza się też **zwyczaj międzynarodowy**. Obydwa te źródła mają jednakową moc prawną i obowiązującą – nie ma pomiędzy nimi hierarchii ważności. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w Statucie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, w art. 38 ust. 1⁶.

Oznacza to, że strona konfliktu zbrojnego, która nie jest sygnatariuszem danej konwencji, nie może się na nią powoływać i tym samym może się nie stosować do zasad wynikających z prawa zwyczajowego. Dana norma MPHKKZ (np. dotycząca humanitarnego traktowania jeńców) może bowiem obowiązywać zarówno na gruncie prawa traktatowego, jak i zwyczajowego.

Zasadniczymi elementami prawa zwyczajowego są:

- 1) **praktyka (usus)** – chodzi o działalność państw oraz ich organów; praktyka nie może być jednostronna i dotyczyć tylko jednego państwa, powinna znaleźć zastosowanie w pewnej liczbie przypadków i co do zasady powinna być długotrwała;
- 2) **przekonanie o zgodności (a właściwie niesprzeczności) praktyki z prawem (opinio iuris)** – przekonanie, że dana reguła jest normą prawa międzynarodowego.

Prawo zwyczajowe w MPHKKZ kształtuje się zatem na podstawie praktyki państw, wewnętrznego ustawodawstwa, instrukcji wojskowych, orzecznictwa sądów i trybunałów krajowych.

Międzynarodowe prawo zwyczajowe jest ponadto przydatne przy prowadzeniu działań zbrojnych przez kraje uczestniczące w koalicji wojskowej, biorące wspólny udział w operacjach militarnych. Zasady i reguły prawa zwyczajowego mogą w tym przypadku być istotną podstawą przy opracowywaniu wspólnych zasad postępowania i strategii działania przez państwa koalicyjne.

ZAKRES ZASTOSOWANIA PRAWA HUMANITARNEGO

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych stosowane jest w kontekście międzynarodowych oraz niem międzynarodowych konfliktów zbrojnych. Zasady i normy MPHKKZ znajdują swoje zastosowanie w sytuacjach, gdy występuje:

- międzynarodowy konflikt zbrojny (toczy się między państwami stanowiącymi podmioty prawa międzynarodowego i nie wymaga oficjalnego wypowiedzenia wojny),
- niemiędzynarodowy konflikt zbrojny (toczy się pomiędzy siłami zbrojnymi strony a rozłamowymi siłami zbrojnymi lub innymi zorganizowanymi, uzbrojonymi grupami pozostającymi pod odpowiedzialnym dowództwem, sprawującymi taką kontrolę nad częścią jej terytorium, że mogą przeprowadzać ciągłe i spójne operacje wojskowe),
- okupacja wojenna (sytuacja stacjonowania na terytorium konkretnego państwa obcych wojsk wskutek zajęcia przez te wojska wymienionego terytorium),
- wojna narodowowyzwoleńcza (oznacza niepokojową metodę realizacji prawa narodów do samostanowienia, w świetle PD I stanowi ona międzynarodowy konflikt zbrojny).

ZASADY MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA HUMANITARNEGO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych opiera się na ogólnych zasadach prawa międzynarodowego, takich jak np. zasada suwerenności państw. Jednak lata doświadczeń wynikających z licznych konfliktów zbrojnych, jakie miały miejsce w świecie, uwarunkowały sformułowanie charakterystycznych zasad MPHKKZ, zaakceptowanych przez doktrynę prawa międzynarodowego, a także artykułowanych przez sądy międzynarodowe. Zaprezentowane poniżej zasady ukształtowały się wraz z rozwojem zwyczajowego prawa wojny, następnie zostały potwierdzone w licznych traktatach międzynarodowych i orzeczeniach sądów krajowych i międzynarodowych. Stanowią one podstawę międzynarodowego prawa humanitarne konfliktów zbrojnych. Są to:

- zasada rozróżniania,
- zasada humanitaryzmu,
- zasada konieczności wojskowej,
- zasada proporcjonalności.

Zasada rozróżniania

Zasada rozróżniania po raz pierwszy znalazła swoje odzwierciedlenie w Deklaracji w sprawie pocisków wybuchających małego kalibru (Deklaracja Petersburska) z 1868 r. Stwierdzono w niej, że jedynym legalnym celem, jaki państwa powinny sobie wyznaczyć, jest osłabienie sił zbrojnych strony przeciwnej.

Istotą tej zasady jest kierowanie ataków podczas walki zbrojnej jedynie przeciwko legalnym **celom wojskowym**, czyli **kombatantom** oraz **obiektom** będącym w świetle MPHKKZ celami wojskowymi, natomiast ataki na osoby cywilne i obiekty cywilne są zabronione.

Ponadto należy uczynić wszystko, aby uchronić ludność cywilną przed skutkami działań zbrojnych oraz podjąć wszystkie dostępne środki ostrożności, aby uniknąć strat wśród ludności cywilnej oraz szkód w infrastrukturze o charakterze cywilnym.

Kluczowym pojęciem są **kombatanci**, czyli osoby uprawnione do walki w świetle prawa międzynarodowego. W razie pojmania przez stronę przeciwną przysługuje im **status**

jeńca wojennego. Osobami uprawnionymi do statusu jeńca wojennego, zgodnie z art. 4 III Konwencji genewskiej, są następujące kategorie osób⁷:

- członkowie sił zbrojnych strony w konflikcie, jak również członkowie milicji i oddziałów ochotniczych, stanowiących część tych sił zbrojnych,
- członkowie innych milicji i innych oddziałów ochotniczych,
- członkowie regularnych sił zbrojnych, którzy podają się za podlegających rządowi lub władzy, nieuznanym przez mocarstwo zatrzymujące,
- osoby towarzyszące siłom zbrojnym,
- członkowie załóg statków handlowych,
- ludność terytorium nieokupowanego – *levée en masse* (pospolite ruszenie).

Aby walczący członkowie innych milicji, oddziałów ochotniczych lub ruchu oporu mogli być uznani za kombatantów, muszą spełnić warunki zawarte w art. 4 ust. 2 III Konwencji genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych – są one następujące⁸:

- a) mają na czele osobę odpowiedzialną za swych podwładnych (dowódcę);
- b) noszą stały i dający się z daleka rozpoznać znak rozpoznawczy (z reguły jest to mundur);
- c) jawnie noszą broń;
- d) przestrzegają w swych działaniach praw i zwyczajów wojny.

Najważniejszą cechą kombatantów jest ich prawo do bezpośredniego uczestnictwa w działaniach zbrojnych. Kombatant nie może być ukarany przez stronę przeciwną za udział w walce zbrojnej! Nawet jeśli jest np. strzelcem wyborowym, którego zadaniem jest eliminowanie żołnierzy pełniących ważne stanowiska służbowe.

Należy wspomnieć, że w przypadku konfliktu zbrojnego takie służby, jak policja, straż graniczna, straż ochrony kolei, służba celna i inne mogą zostać wcielone do struktur sił zbrojnych. W takiej sytuacji stają się one ich pełnoprawną częścią, a ich funkcjonariuszom (wówczas kombatantom) w przypadku dostania się do niewoli przysługuje status jeńca wojennego. Warto dodać, że żadni przedstawiciele bądź funkcjonariusze państwa nie mogą pozbawić kombatanta lub pewnej grupy takiego uprzywilejowanego statusu. Taką sytuację stworzyli sędziowie Sądu Najwyższego, którzy na wniosek Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej uznali żołnierzy wchodzących w skład pułku „AZOW” za organizację terrorystyczną, co w praktyce miało dać stronie rosyjskiej powód, aby wyłączyć tych żołnierzy spod ochrony konwencji genewskiej i tym samym nie uwzględniać ich podczas rozmów dotyczących wymiany jeńców wojennych. Żołnierze pułku wchodzą w skład Gwardii Narodowej Ukrainy podległej MSW, są więc na mocy MPHKKZ pełnoprawnymi uczestnikami walki zbrojnej i podlegają ochronie wspomnianych konwencji genewskich.

Wielu żołnierzy pułku AZOW zginęło w ostrzale ośrodka, w którym byli przetrzymywani jako jeńcy wojenni. Według przedstawicieli Ukrainy Rosjanie chcieli w ten sposób ukryć ślady tortur i egzekucji, których dopuszczali się wobec jeńców. Z kolei strona rosyjska o doprowadzenie do eksplozji oskarża siły zbrojne Ukrainy. Takie postępowanie jest sprzeczne z przepisami zawartymi w III Konwencji ge-

newskiej o traktowaniu jeńców wojennych (art. 3) i nieakceptowalne dla społeczności międzynarodowej.

Kolejna kategoria osób, którą obejmuje zasada rozróżnienia, to osoby cywilne.

Osobą cywilną jest osoba, która nie należy do sił zbrojnych danego państwa ani też nie bierze aktywnego udziału w działaniach zbrojnych (np. jako członek pospolitego ruszenia)⁹. Innymi słowy **osoba cywilna nie może być zaliczona** do poniższych kategorii osób (art. 50 ust. 1 PD I):

- członków sił zbrojnych strony w konflikcie lub też członków milicji oraz oddziałów ochotniczych będących częścią tych sił zbrojnych,
- członków innych milicji i innych oddziałów ochotniczych, w tym także członków zorganizowanego ruchu oporu,
- członków sił zbrojnych, które określają się jako podlegające nieuznawanemu rządowi lub władzy,
- należących do pospolitego ruszenia (osób spontanicznie chwytających za broń w obliczu zbliżającego się nieprzyjaciela, tzw. *levée en masse*).

Jeżeli dana osoba należy do ww. kategorii osób, nie może być traktowana jako **osoba cywilna**. Zatem jeśli osoba cywilna bierze bezpośredni udział w działaniach zbrojnych, na czas tego udziału traci ochronę przed atakiem. Dlatego osoby cywilne nie powinny brać udziału w działaniach zbrojnych, a jeśli to robią, strona przeciwna może obarczyć je za to odpowiedzialnością karną.

Problematykę ochrony ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych regulują przepisy zawarte w Konwencji o ochronie osób cywilnych podczas wojny (IV Konwencja genewska z 1949 r.) oraz w Protokołach dodatkowych z 1977 r. do Konwencji genewskich z 1949 r., dotyczących ochrony ofiar międzynarodowych i niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (PD I i PD II).

Zasada rozróżniania wprowadza również podział na cele wojskowe i dobra cywilne.

Cele wojskowe to dobra, które poprzez swój charakter, przeznaczenie, wykorzystanie lub rozmieszczenie mają duży wpływ na działalność militarną oraz których częściowe bądź całkowite zajęcie, zniszczenie lub zneutralizowanie w określonej sytuacji przyniesie konkretną korzyść wojskową¹⁰.

Aby dany obiekt zakwalifikować jako cel wojskowy, powinien on spełniać łącznie kryteria zawarte w art. 52 ust. 2: „(...) celami wojskowymi są tylko takie, które z powodu swej natury, swego rozmieszczenia, swego przeznaczenia lub wykorzystania wnoszą istotny wkład do działalności wojskowej i których całkowite lub częściowe zniszczenie, zajęcie lub zneutralizowanie daje określoną korzyść w danej sytuacji”¹¹. Tak więc zgodnie z definicją kluczowe dla zaklasyfikowania danego obiektu jako celu wojskowego są jego natura, rozmieszczenie, przeznaczenie oraz wykorzystanie. Obiekty takie muszą przynosić znaczące wsparcie działań wojskowych strony w konflikcie, a ich zniszczenie lub zajęcie dawać określoną korzyść wojskową stronie przeciwnej.

Celami wojskowymi są np.:

- siły zbrojne – członkowie sił zbrojnych (kombatanci) oraz pododdziały i oddziały wojskowe,
- urządzenia i stanowiska wojskowe – samoloty wojskowe, lotniska, okręty wojenne, porty wojenne, czołgi, transportery, umocnienia, stanowiska dowodzenia, sta-

nowiska artyleryjskie, węzły łączności, środki walki radioelektronicznej, stanowiska obrony przeciwlotniczej, koszary, składy amunicji, magazyny wojskowe, fabryki oraz ośrodki badawcze o kluczowym znaczeniu dla prowadzenia działań wojennych¹².

W trakcie trwania konfliktu zbrojnego wszelkie ataki walczących stron powinny być kierowane tylko przeciwko celom wojskowym. Zakwalifikowanie danego celu do kategorii celu wojskowego nie jest jednak sprawą prostą, szczególnie jeśli działania zbrojne przebiegają w miastach. Często w trakcie dynamicznych walk żołnierze wykorzystują do celów wojskowych budynki mieszkalne (np. bloki), szkoły lub budynki użyteczności publicznej. Wiąże się to z narażeniem tych obiektów na ataki ze strony przeciwnej i ich zniszczenie. Niestety, w takich sytuacjach najczęściej ofiar jest po stronie ludności cywilnej. Są również przypadki, że zajmowanie takich obiektów ma na celu sprowokowanie strony przeciwnej do zbombardowania obiektu cywilnego, a tym samym przypisanie przeciwnikowi łamania prawa wojennego, co jest wykorzystywane w środkach masowego przekazu.

Dobra cywilne nie stanowią celów wojskowych i nie powinny być celem ataków. W sytuacjach wątpliwych domniemywa się, że dobra normalnie przeznaczone do użytku cywilnego, takie jak np. miejsca kultu religijnego, domy, inne pomieszczenia mieszkalne lub szkoły, nie są używane w celu wniesienia rzeczywistego wkładu do działań wojskowych.

Podobnie jak osoby cywilne, również dobra cywilne przestają być chronione przed atakami w sytuacji, gdy są wykorzystywane w sposób bezpośredni w działaniach zbrojnych przez cały okres trwania takiego wykorzystania. Jeśli dany dowódca podejmuje decyzję o wykorzystaniu obiektów cywilnych, bierze tym samym odpowiedzialność za skutki swojej decyzji.

Zgodnie z Protokołami dodatkowymi I i II z 1977 r.: „w celu zapewnienia poszanowania i ochrony ludności cywilnej oraz dóbr o charakterze cywilnym strony konfliktu powinny zawsze dokonywać rozróżnienia między ludnością cywilną a kombatantami oraz między dobrami o charakterze cywilnym a celami wojskowymi i w związku z tym kierować swoje operacje jedynie przeciwko celom wojskowym”¹³. Ani ludność cywilna jako taka, ani osoby cywilne nie mogą być przedmiotem ataków, podobnie jak dobra o charakterze cywilnym. Ataki powinny być zatem ściśle ograniczone do celów wojskowych.

Zasada rozróżniania stosowana była na gruncie prawa zwyczajowego. W opracowanym przez MKCK studium poświęconym zwyczajowemu MPHKKZ określono, które zasady międzynarodowego prawa humanitarnego mają zastosowanie do wszystkich stron konfliktu, niezależnie od tego, czy ratyfikowały one traktaty zawierające te same lub podobne zasady. Na liście zasad międzynarodowego prawa humanitarnego posiadających charakter norm zwyczajowych na pierwszym miejscu znalazła się zasada rozróżnienia.

Rozróżnienie pomiędzy osobami cywilnymi a kombatantami

Zasada 1. Strony konfliktu powinny zawsze rozróżniać osoby cywilne i kombatantów. Ataki mogą być kierowane

jedynie przeciwko kombatantom. Ataków nie wolno kierować przeciwko osobom cywilnym [MKZ/NMKZ]¹³.

Zasada 2. Zabronione są akty lub groźby przemocy, których głównym celem jest zastraszenie ludności cywilnej [MKZ/NMKZ].

Zasada 3. Osobami cywilnymi są wszystkie osoby niebędące członkami sił zbrojnych. Ludność cywilna obejmuje wszystkie osoby cywilne [MKZ/NMKZ].

Zasada 4. Osoby cywilne nie korzystają z ochrony przed atakami, jeżeli uczestniczą bezpośrednio w działaniach zbrojnych, przez czas trwania takiego uczestnictwa [MKZ/NMKZ].

Rozróżnienie pomiędzy dobrami cywilnym a celami wojskowymi

Zasada 5. Strony konfliktu powinny zawsze rozróżniać pomiędzy dobrami o charakterze cywilnym a celami wojskowymi. Ataki mogą być kierowane jedynie przeciwko celom wojskowym. Ataków nie wolno kierować przeciwko dobrom cywilnym [MKZ/NMKZ].

Zasada 6. Cele wojskowe są ograniczone do dóbr, które z powodu swej natury, swego rozmieszczenia, przeznaczenia lub wykorzystania wnoszą istotny wkład do działalności wojskowej i których całkowite lub częściowe zniszczenie, zajęcie lub zneutralizowanie daje określoną korzyść w danej sytuacji [MKZ/NMKZ].

Zasada 7. Dobrami cywilnymi są wszystkie dobra, które nie są celami wojskowymi [MKZ/NMKZ].

Zasada 8. Dobra cywilne nie korzystają z ochrony przed atakami, jeżeli są bezpośrednio wykorzystywane w działaniach zbrojnych, przez czas trwania takiego wykorzystywania [MKZ/NMKZ]¹⁵.

Zasada humanitaryzmu

Zasada humanitaryzmu stanowi główny filar MPHKKZ, zwraca uwagę na fakt, że najważniejsze jest zdrowie i życie człowieka. Przewodnią ideą tej zasady jest przeciwdziałanie ludzkim cierpieniom i ich łagodzenie, pomoc potrzebującym w sytuacji konfliktu zbrojnego oraz ograniczenie cierpienia i niesienie pomocy ludziom niebiorącym udziału w konflikcie, nawet jeżeli poprzednio w nim uczestniczyli. Jest ona ściśle powiązana z zasadą bezstronności, ponieważ w myśl zasady humanitaryzmu należy chronić ofiary wojny, kierując się ich potrzebami, a nie poglądami politycznymi, religijnymi, pochodzeniem czy stanem posiadania.

Zasada humanitaryzmu znalazła swoje odzwierciedlenie w tzw. klauzuli Martensa¹⁶, zawartej w preambule IV Konwencji Haskiej z 1907 r.: „(...) Wysokie Układające się Strony uważają za właściwe skonstatować, że w wypadkach, nieobjętych przepisami obowiązującymi, przyjętymi przez nie, ludność i strony wojujące pozostają pod opieką i władzą zasad prawa narodów, wyływających ze zwyczajów, ustanowionych między cywilizowanymi narodami, oraz z zasad humanitarności i wymagań społecznego sumienia”¹⁷. Oznacza to, że klauzula ta dotyczy wszystkich przypadków nieobjętych przepisami konwencji, jednocześnie nie zezwalając na arbitralne decyzje przedstawicieli walczących stron. Klauzula Martensa powstrzymuje argumentację opierającą się na niesłusznym przekonaniu, że jeżeli dane działanie nie jest zabronione przez umowę międzynarodową, to oznacza, że jest dozwolone. Klauzula ta wraz z upływem lat stała się

normą zwyczajową i jako taka została włączona do Protokołu dodatkowego do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (PD I).

Również w art. 3 wspólnym dla czterech Konwencji genewskich z 1949 r. zawarta jest idea humanitaryzmu. Normy tam zawarte odnoszą się do **niemiedzynarodowych konfliktów zbrojnych**, ale są uważane za prawo zwyczajowe i wprowadzają minimalny standard, którego walczące strony powinny przestrzegać bez względu na charakter konfliktu.

W myśl art. 3 wszystkie osoby, które nie biorą bezpośrednio udziału w działaniach wojennych, powinny być, zgodnie z zasadą niedyskryminacji, traktowane w sposób humanitarny, bez względu na okoliczności. Wobec powyższego zabronione są zamachy na życie i nieetykalność cielesną, branie zakładników oraz bezwzględne egzekucje. Strony walczące zobowiązane są natomiast zapewnić należytą opiekę dla chorych i rannych.

Zasada humanitaryzmu jest zasadą uniwersalną i obiektywną, co oznacza, że znajduje zastosowanie do walczących stron, bez względu na przyczyny konfliktu i jego słuszność. Celem zasady humanitaryzmu, podobnie jak praw człowieka, jest ochrona jednostki i zapewnienie godnego traktowania.

Zasada humanitaryzmu wiąże się z powszechnym zakazem powodowania niepotrzebnego cierpienia. Zakaz ten został wyrażony w Deklaracji Petersburskiej z 1868 r. o zakazie używania małokalibrowych pocisków eksplodujących i IV Konwencji haskiej z 1907 r. Został on powtórzony w art. 35 Protokołu dodatkowego I (PD I) z 1977 r.:

„1. W każdym konflikcie zbrojnym prawo stron konfliktu do doboru metod i środków prowadzenia wojny nie jest nieograniczone.

2. Zabronione jest stosowanie broni, pocisków i materiałów, a także metod prowadzenia wojny, które mogą powodować zbędne cierpienia”¹⁸.

Przepis ten wprowadza ograniczenia w zakresie doboru środków walki i taktyki działania na polu walki, mogących spowodować nadmierne zranienia i cierpienie. W takim wypadku są one zabronione.

Zasada humanitaryzmu staje w opozycji z pojęciem konieczności wojskowej, która ze swej natury uzasadnia zabijanie i zadawanie cierpienia żołnierzom strony przeciwnej, jednak usprawiedliwiony może być wyłącznie taki stopień cierpienia, który jest niezbędny, by spowodować, że przeciwnik się podda¹⁹. Inaczej mówiąc, zasady i normy funkcjonujące w MPHKKZ nie marginalizują celu walki zbrojnej, ale i nie ignorują uwarunkowań humanitarnych.

Zasada konieczności wojskowej

Zasada konieczności wojskowej (zasada konieczności wojennej), obok opisanej powyżej zasady humanitaryzmu, stanowi myśl przewodnią prawa konfliktów zbrojnych. Celem tej zasady jest „określenie realistycznego standardu postępowania poprzez zezwolenie na takie metody i środki walki, których zastosowanie jest uzasadnione i wymagane do skutecznego prowadzenia działań zbrojnych i jednocześnie zakazanie powodowania niepotrzebnego cierpienia oraz nadmiernych zniszczeń”²⁰.

Dotychczas podpisane konwencje międzynarodowe nie zawierają prawnej definicji konieczności wojskowej. Stosownie do postanowień traktatowych, norm zwyczajowych, praktyki państw oraz orzecznictwa międzynarodowego można określić np. warunki dopuszczalności powoływania się na konieczność wojskową podczas prowadzenia zbrojnych działań wojennych:

- a) musi zachodzić ścisły, rzeczywisty i bezpośredni związek pomiędzy działaniami zbrojnymi a celem wojny oraz przeświadczenie, że nie ma innej możliwości pokonania przeciwnika niż np. stosowanie metod walki zbrojnej, które spowodują mniejsze straty wśród żołnierzy strony przeciwnej;
- b) należy dążyć do takiego doboru i zastosowania środków walki, aby powstałe wskutek ich użycia zniszczenia nie były nadmierne (ponad rzeczywistą potrzebę) i bez związku z toczącymi się działaniami bojowymi;
- c) nie można usprawiedliwić, żadną koniecznością wojskową, zastosowania metod i środków walki zbrojnej, których stosowanie jest zabronione normami MPHKZ.

Analizując powyższe przesłanki, można zdefiniować **konieczność wojskową** jako „dopuszczalność podejmowania w czasie wojny działań rzeczywiste i bezpośrednio niezbędnych do militarnego obez władnienia przeciwnika, polegających na zastosowaniu środków, które pozostają we właściwej proporcji do tego celu i nie są zabronione prawem międzynarodowym”²¹.

Zasada konieczności wojskowej dopuszcza więc **przemoc**, która jest immanentnym elementem walki zbrojnej, czyli ranienie i eliminowanie żołnierzy strony przeciwnej oraz niszczenie infrastruktury, pod warunkiem że przemoc ta jest niezbędna do osiągnięcia celu wojny, czyli pokonania sił przeciwnika. Każde przekroczenie tych granic stanowi zbrodnię wojenną.

Zasadę konieczności wojskowej można rozpatrywać z punktu widzenia aspektu **ograniczającego** – co należy zinterpretować jako zakaz użycia siły, kiedy taki atak nie jest wymagany, aby pokonać przeciwnika, np. zabicie kilku śpiących żołnierzy przeciwnika, w sytuacji kiedy można ich wziąć do niewoli.

W aspekcie **zezwalającym** zasada konieczności wojskowej będzie zezwalała na „użycie takich środków, które są niezbędne, by zapewnić osiągnięcie celów wojny i które są legalne w świetle współczesnych praw i zwyczajów wojennych”²¹. Ustalając równowagę pomiędzy wartościami humanitarnymi, gospodarczymi, kulturowymi a koniecznością wojskową, to właśnie ten aspekt bierze się pod uwagę. MPHKZ zawiera pewne postanowienia, które wymagają od walczących stron ich rozważenia przy osiąganiu korzyści wojskowych i innej natury.

W Protokole dodatkowym do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącym ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (PD I), określone zostały pewne wymagania, które powinny uwzględnić strony konfliktu:

- a) zakaz stosowania metod i środków walki, które mogą powodować nadmierne cierpienia;
- b) określenie celów wojskowych (co w danej sytuacji przyniesie korzyść wojskową i czy dany cel można zniszczyć, zająć, czy też zneutralizować);

- c) poszanowanie zasady proporcjonalności, ustalenie, czy w konkretnej sytuacji zastosowanie wybranych metod i środków walki może doprowadzić do nadmiernych strat i zniszczeń i czy straty te nie przewyższają konkretnej korzyści wojskowej.

Jednak w MPHKZ zawarte są pewne odstępstwa, usprawiedliwione **koniecznością wojskową**, gdy można, powołując się na tę zasadę, odstąpić od przestrzegania danego przepisu prawnego. Odstępstwa te dotyczą następujących sytuacji:

- 1) ochrony własności nieprzyjaciela;
- 2) demontażu kabli podwodnych łączących terytoria zajęte z terytoriami państwa neutralnego;
- 3) używania budynków, inwentarza i składów stałych zakładów sanitarnych;
- 4) odwiedzin jeńców przez delegatów mocarstwa opiekuńczego;
- 5) całkowitej lub częściowej ewakuacji określonego okręgu okupowanego przez państwo okupacyjne;
- 6) własności na terenach okupowanych;
- 7) uprawnień kontrolnych mocarstw opiekuńczych w sprawach zaopatrzenia w żywność i lekarstwa;
- 8) rekwirowania szpitali cywilnych przez państwo okupacyjne;
- 9) działalność personelu niosącego pomoc humanitarną;
- 10) ochrony dóbr niezbędnych do przetrwania ludności cywilnych;
- 11) obiektów i sprzętu obrony cywilnej;
- 12) ochrony dóbr kultury.

Omawiając zasadę konieczności wojskowej, spotykamy się z pojęciami **kategorycznej konieczności wojskowej** i **niedającej się uniknąć konieczności wojskowej**. Obie te kategorie znalazły się w przepisach Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r.

Kategoryczna konieczność wojskowa upoważnia stronę konfliktu do używania chronionych dóbr kultury oraz ich otoczenia wraz ze środkami przeznaczonymi do ich ochrony do celów mogących wystawić te dobra na zniszczenie lub uszkodzenie. Zwalnia również z obowiązku powstrzymania się wobec nich od wszelkich nieprzyjacielskich ataków.

Niedająca się uniknąć konieczność wojskowa dotyczy cofnięcia nietykalności dóbr kultury, co można zrobić jedynie w wyjątkowych wypadkach i tylko na czas trwania tej konieczności. Może zostać stwierdzona tylko przez dowódcę batalionu, jeśli sytuacja na polu walki nie pozwala inaczej²³. Również w tym przypadku istnieje nadal obowiązek wcześniejszego zakomunikowania takiej decyzji stronie przeciwnej (jeśli oczywiście pozwalają na to warunki).

Ocena konieczności wojskowej, w wyniku pewnych nieścisłości i liberalizmu w rozumieniu tego pojęcia, może być w wielu sytuacjach dość dowolna. Należy zwrócić uwagę, iż ocena taka dokonywana jest w konkretnej sytuacji na polu walki i przy uwzględnieniu różnorodnych okoliczności.

Zasada proporcjonalności

Zasada proporcjonalności jest próbą zmniejszenia dysharmonii pomiędzy koniecznością wojskową a zasadą humanitaryzmu. Jej idea znalazła odniesienie już w przepisach Deklaracji w sprawie pocisków wybuchających małe-

go kalibru (Petersburg, 11 grudnia 1868 r.), jak również w Konwencji dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej (IV Konwencja haska, Haga, 18 października 1907 r.) – załączonym Regulaminie dotyczącym praw i zwyczajów wojny lądowej (tzw. Regulaminie haskim). Znajdujemy takie potwierdzenie w art. 22 tego Regulaminu: „Strony wojujące nie mają nieograniczonego prawa wyboru środków szkodenia nieprzyjacielowi”²⁴. Zasada ta została wyrażona również w dwóch artykułach Protokołu dodatkowego I z 1977 r. (PD I), zabraniających ataków, które mogą naruszyć zasadę proporcjonalności:

- art. 51 ust. 5 lit. b: „ataki, co do których można przypuszczać, że wywołają również straty w życiu ludzkim wśród ludności cywilnej, ranienia osób cywilnych, szkody w dobrach o charakterze cywilnym lub połączenie tych strat i szkód, jeśli byłyby one nadmierne w porównaniu z oczekiwaną konkretną i bezpośrednią korzyścią wojskową”;
- art. 57 ust. 2 lit. b: „należy odstąpić od ataku lub go przerwać, gdy okaże się, że jego cel nie ma charakteru wojskowego lub korzysta ze szczególnej ochrony albo że można oczekiwać, iż wywoła on niezamierzone straty w życiu ludzkim wśród ludności cywilnej, ranienia osób cywilnych lub szkody w dobrach o charakterze cywilnym albo takie straty i szkody łącznie, których rozmiary byłyby nadmierne w stosunku do oczekiwanej konkretnej i bezpośredniej korzyści wojskowej”.

W podręczniku armii amerykańskiej z 1956 r. wskazano wprost, że pozbawianie życia i zniszczenia własności prywatnej jako skutek uboczny ataków nie mogą być przesadne w relacji do konkretnej, sprecyzowanej i oczekiwanej korzyści militarnej²⁵.

Filozofią tej zasady jest zagwarantowanie równowagi pomiędzy dwoma zróżnicowanymi kwestiami, jakimi są: konieczność uwzględnienia potrzeb wojskowych oraz wymóg rozważenia kwestii humanitarnych, w sytuacji gdy prawa i obowiązki nie zostały sprecyzowane w sposób bezwzględny. Proporcjonalność w tym przypadku może być uważana za termin elastyczny, jednak tylko do pewnego stopnia, albowiem aby zasada proporcjonalności została naruszona, relacja strat wśród ludności i dóbr o charakterze cywilnym musi być znacząco nieproporcjonalna do oczekiwanej korzyści o charakterze wojskowym²⁵.

Bardzo ważne w przypadku zasady proporcjonalności jest wyważenie w doborze metod i środków walki na szkodę przeciwnika. Podejście takie jest bardzo istotne przy klasyfikowaniu celu ataku. W przypadku gdy straty wśród ludności cywilnej są prawdopodobne, z powodu bliskiej lokalizacji obiektów cywilnych z celami wojskowymi, konieczne jest należyte rozważenie korzyści militarnej. Z tego względu niezbędna jest ocena specyfiki dostępnych środków walki, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które mogą powodować niepotrzebne lub nadmierne straty, cierpienia oraz zniszczenia. Zastosowany rodzaj środków walki powinien być na tyle precyzyjny, aby zneutralizował w miarę możliwości jedynie zaplanowany cel wojskowy. W sytuacji gdy strona atakująca nie posiada takiej broni, dowódca powinien rozważyć ewentualność przeprowadzenia działań zbrojnych z wykorzystaniem innych metod i środków wal-

ki, w taki sposób, aby zaplanowany efekt został osiągnięty przy ograniczeniu strat wśród ludności i infrastruktury cywilnej.

Zasada proporcjonalności ściśle łączy się z zasadą rozróżniania, ponieważ każdy dowódca podczas planowania zobowiązany jest wybierać na cel ataku wyłącznie cele wojskowe. Ponadto powinien ocenić, czy określony atak na legalny cel nie narusza zasady proporcjonalności. W przypadku złamania tej zasady, atak na cel, uznany wcześniej za legalny, staje się atakiem nielegalnym.

Do czynników, które należy brać pod uwagę, aby zapewnić równowagę pomiędzy koniecznością wojskową, humanitaryzmem i zachowaniem zgodnym z zasadą proporcjonalności, należą:

- znaczenie militarne celu,
- gęstość zaludnienia w okolicy celu,
- ewentualność spowodowania przypadkowych zniszczeń w trakcie ataku,
- rodzaj oraz celność dostępnej broni, która ma być użyta do przeprowadzenia konkretnego ataku,
- fakt świadomego narażania na atak ludności cywilnej i infrastruktury cywilnej przez broniącą się stronę,
- sposób oraz czas przeprowadzania ataku (np. atak na fabrykę amunicji poza godzinami pracy cywilnych pracowników)²⁷.

Omawiana zasada proporcjonalności powiązana jest również mocno z zasadą humanitaryzmu. W wypadku wyższej konieczności wojskowej, jeżeli likwidacja celu niesie ryzyko zaatakowania ludności cywilnej lub celów niewojskowych, dowódca zobowiązany jest wybrać adekwatny środek walki, kierując się zasadą humanitaryzmu.

Dowódca wojskowy, decydując się na zastosowanie zasady proporcjonalności w celu ograniczenia przypadkowych strat, musi wziąć również pod uwagę ryzyko strat wśród własnych żołnierzy. Od przestrzegania tej zasady nie zwalnia jednak fakt ponoszenia większych strat wśród własnych żołnierzy niż wcześniej zakładano, jak również zlekceważenie norm zawartych w art. 58 Protokołu dodatkowego I z 1977 r. (PD I), które nakładają na stronę atakującą następujące obowiązki:

- oddalenie od celów wojskowych ludności cywilnej i dóbr o charakterze cywilnym (dotyczy obydwu walczących stron),
- powstrzymanie rozmieszczania celów wojskowych wewnątrz i w sąsiedztwie stref zaludnionych,
- podejmowanie innych środków ostrożności w celu ochrony ludności cywilnej i dóbr o charakterze cywilnym.

Decyzja o zastosowaniu podczas działań bojowych metod i środków walki, które nie naruszają zasady proporcjonalności, zależy głównie od dowódcy. Musi on bowiem rozważyć stosunek korzyści wojskowej do przewidywanych strat, jak również rzetelności wykonywanych rozkazów przez podległych mu walczących żołnierzy.

Istotnym problemem w zachowaniu równowagi pomiędzy koniecznością wojskową, humanitaryzmem i zachowaniem zgodnym z zasadą proporcjonalności, jest oczywiście charakter współczesnych konfliktów. O ile w konfliktach *stricto* międzynarodowych funkcjonujące uregulowania prawne dają dowódcom możliwość zachowania takiej rów-

MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE

nowagi, o tyle w konfliktach o charakterze niemiędzynarodowym (konfliktach wewnętrznych) staje się to niewątpliwie trudniejsze. Zazwyczaj konflikty te mają mieszaną formę, tj. działań policyjno-militarnych. Dlatego państwa biorące udział w takich operacjach opracowują ROE (*rules of engagement*) – zasady użycia siły, które wraz z zastrzeżeniami krajowymi każdego uczestnika koalicji stanowią dla dowódców podstawę dokonywania prawidłowych wyborów co do stawianych zadań (np. podczas operacji sił wielonarodowych ISAF w Afganistanie).

ZAKOŃCZENIE

Zaprezentowane w artykule zasady Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych mają charakter fundamentalnych norm zwyczajowych i stanowią podstawę do interpretacji wszystkich innych reguł. Są one brane pod uwagę przy dokonywaniu oceny prawnej działań walczących stron w konfliktach zbrojnych.

Artykuł stanowi rozwinięcie wcześniejszej pracy autora: Z. Falkowski, *Podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, <https://www.wojsko-polskie.pl/u/dc/72/dc72a2de-b0be-48f1-a37b-8b6a-8c11ec8e/podstwymphkz.pdf> [dostęp: 25.11.2022 r.].

- ¹ *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, red. Z. Falkowski, M. Marcinko, WCEO, Warszawa 2014, s. 23–24.
- ² Zob. M. Marcinko, *Normatywny paradygmat prowadzenia działań zbrojnych w niemiędzynarodowym konflikcie zbrojnym*, PRESSCOM, Wrocław 2019, s. 31.
- ³ Szerzej to zagadnienie zostało opisane w dokumencie „IV Raport z implementacji i upowszechniania międzynarodowego prawa humanitarnego w Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2015–2018”, opracowanym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.
- ⁴ Znak czerwonego półksiężyca był używany przez Imperium Otomańskie podczas wojny rosyjsko-tureckiej w latach 1876–1878. Jego oficjalne uznanie nastąpiło w Konwencji genewskiej z 1929 r.
- ⁵ Nowy, neutralny, niekojarzący się z chrześcijaństwem, ani z islamem, ani z judaizmem, ani z żadną inną religią znak ochrony humanitarnej, unormowany w prawie międzynarodowym.
- ⁶ Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (Dz. U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90), art. 38. Źródła prawa stosowane przez MTS przy orzekaniu
 1. Trybunał, którego zadaniem jest orzekać na podstawie prawa międzynarodowego w sporach, które będą mu przekazane, będzie stosował:
 - a) konwencje międzynarodowe, bądź ogólne, bądź specjalne, ustalające reguły, wyraźnie uznane przez państwa spór wiodące;
 - b) zwyczaj międzynarodowy, jako dowód istnienia powszechnej praktyki, przyjętej jako prawo;
 - c) zasady ogólne prawa, uznane przez narody cywilizowane;
 - d) z zastrzeżeniem postanowień art. 59, wyroki sądowe tudzież zdania najznakomitszych znawców prawa publicznego różnych narodów, jako środek pomocniczy do stwierdzania przepisów prawnych.
- ⁷ M. Marcinko, *Cele wojskowe a obiekty cywilne oraz dobra i obiekty poddane szczególnej ochronie*, w: *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, red. Z. Falkowski, M. Marcinko, s. 210.
- ⁸ Konwencja o traktowaniu jeńców wojennych (III Konwencja genewska), Genewa, 12 sierpnia 1949 r.
- ⁹ P. Łubiński, *Status kombatanta, ochrona i uprawnienia jeńców wojennych i innych osób zatrzymanych*, w: *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, red. Z. Falkowski, M. Marcinko, s. 187.

- ¹⁰ Zob. M. Marcinko, *Cele wojskowe a obiekty cywilne oraz dobra i obiekty poddane szczególnej ochronie*, w: *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, red. Z. Falkowski, M. Marcinko, s. 131–141.
- ¹¹ Protokół dodatkowy do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I).
- ¹² Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (MKCK) opracował w 1956 r. projekt dokumentu, gdzie zostały wymienione obiekty, które z uwagi na swoją istotę można zakwalifikować jako cele militarne (wojskowe).
- ¹³ Protokół dodatkowy do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, art. 48 PD I.
- ¹⁴ MKZ – międzynarodowe konflikty zbrojne; NMKZ – niemiędzynarodowe konflikty zbrojne.
- ¹⁵ J.M. Henckaerts, *Studium poświęcone zwyczajowemu międzynarodowemu prawu humanitarne: wkład w zrozumienie i poszanowanie zasad prawa dotyczących konfliktu zbrojnego*, PCK, Warszawa 2006, s. 30–31.
- ¹⁶ Klauzula Martensa (ang. *Martens Clause*) pochodzi od nazwiska delegata rosyjskiego Fiodora Martensa, który zaproponował jej tekst.
- ¹⁷ Konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej (Dz. U. z 1927 r. Nr 21, poz. 161), Konwencja haska IV (1907).
- ¹⁸ Protokół Dodatkowy I do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, sporządzony w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r. Nr 41, poz. 175).
- ¹⁹ Zob. *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, red. Z. Falkowski, M. Marcinko, s. 65.
- ²⁰ Tamże, s. 76.
- ²¹ Tamże, s. 79.
- ²² Tamże, s. 81.
- ²³ We wcześniejszych przepisach Konwencji haskiej o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (Haga, 1954 r.) decyzję taką mógł podjąć co najmniej dowódca dywizji lub wyższego szczebla.
- ²⁴ M. Flemming, *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Zbiór dokumentów*, DW i PO, Warszawa 2003, s. 177.
- ²⁵ Zob. G. Solis, *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*, Cambridge University Press, Cambridge 2010, s. 274.
- ²⁶ Zob. *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych*, red. Z. Falkowski, M. Marcinko, s. 85.
- ²⁷ Tamże, s. 88.

Summary

Basic principles of International Humanitarian Law (IHL)

The Russian invasion of Ukraine – an independent state adjacent to Poland – has made our citizens aware that every war is the evil which brings death, massive and senseless destruction, escape of civilians from the areas of military actions as well as repeated violence in applying means of warfare. The darkest facts about the ongoing conflict are war crimes committed by Russian soldiers both against military staff of Ukraine and civilians. The information on the law of war, or rather examples of breaking this law by the Russian side, started to appear in daily television reports, on the Internet and in other media.

The present article concerns international humanitarian law, which is a branch of international law, composed of international treaty or customary rules which are especially intended to resolve matters of humanitarian concerns arising directly from armed conflicts. It is also worth remembering that the law, if correctly applied, is there to help you as well as the victims of armed conflicts.

Tłumaczenie: Autor

PENALIZACJA ZACHOWANIA

niestosowania się do poleceń funkcjonariuszy Policji

dr Krzysztof Gorazdowski

Akademia im. Jakuba z Paradyża
w Gorzowie Wielkopolskim

dr Monika Mocianko-Pawlak

KWP w Szczecinie

Artykuł zawiera prawnokarną analizę znamion wykroczenia stypizowanego w art. 65a Kodeksu wykroczeń. Wskazano w nim okoliczności faktyczne i prawne stanowiące podstawę do wdrożenia dyspozycji przedmiotowego przepisu w celu zapewnienia prawidłowego przebiegu podejmowanych przez Policję czynności procesowych. W opracowaniu wykorzystano informacje zawarte w dostępnych orzeczeniach sądowych wydanych w sprawach o wykroczenia z art. 65a k.w., co pozwoliło na prawidłowe określenie znamion strony podmiotowej i przedmiotowej wykroczenia, które są poddawane przez sądy różnorodnej ocenie w prowadzonych postępowaniach. Podjęto również polemikę z przeciwnikami penalizacji tego zachowania i ich głosami krytycznymi, prezentując kontrargumenty prawne w szerszej perspektywie. Przedmiotowe opracowanie ma charakter przede wszystkim edukacyjno-szkoleniowy, a jego celem jest przybliżenie genezy prawnej i celowości wprowadzenia w ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2021 r. poz. 2008, 2052, 2269 i 2328) rozwiązania prawnego kryminalizującego zachowanie polegające na niestosowaniu się do poleceń funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej lub innego organu ochrony bezpieczeństwa lub porządku publicznego wykonujących czynności służbowe.

WPROWADZENIE

W dobie zagrożeń potęgowanych czynnikami naturalnymi i quasi-naturalnymi, do których można zaliczyć epidemię COVID-19, a także innymi destruktywnymi działaniami człowieka, z których najbardziej niebezpieczne są wywołanie konfliktów zbrojnych czy podejmowanie działań o charakterze terrorystycznym, na Policji – jako jednej z głównych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny – ciążyą dodatkowo obowiązki skoncentrowane na niwelowaniu zagrożeń oraz utrzymaniu pożądanego poziomu bezpieczeństwa. Akceptowalny poziom bezpieczeństwa jest ściśle związany z poczuciem

bezpieczeństwa w społeczeństwie, które stanowi jeden z wiodących mierników skuteczności działań Policji. Rosnąca świadomość społeczna rzeczywistych i potencjalnych zagrożeń przy odwrotnie proporcjonalnym wzroście świadomości prawnej obywateli przyczyniają się do wywołania stanu określanego mianem dysonansu społecznego. Powszechna świadomość przynajmniej teoretycznych szans na obronę przed zagrożeniami naturalnymi, dzięki rozwojowi nauki, oraz świadomość braku możliwości samodzielnego niwelowania zagrożeń antropogenicznych przez jednostkę powinny determinować postawy społeczne skoncentrowane na współpracy z Policją. W praktyce jednak, szczególnie w okresach pojawienia się nowych zagro-

ART. 65a KODEKSU WYKROCZEŃ

żeń, jak chociażby epidemii COVID-19, potęgują się zachowania społeczne kwestionujące znaczenie oraz wagę działań podejmowanych przez organy i instytucje stojące na straży bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym również Policję.

W tym aspekcie należy podkreślić, że zapewnienie bezpieczeństwa, a tym samym realizacja oczekiwań społecznych, uwarunkowane są nie tylko zwalczaniem czynów zabronionych, tj. przestępstw i wykroczeń. Działania właściwych organów i instytucji powinny być skoncentrowane na zapobieganiu wszystkim zachowaniom niepożądanym z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Instytucją podejmującą tego rodzaju działania jest niewątpliwie Policja, gdyż zakres jej zadań nie ogranicza się wyłącznie do ujawniania i ścigania sprawców przestępstw, ale również do identyfikowania zagrożeń występujących w danym regionie i podejmowania działań prewencyjnych. Z tej przyczyny ustawodawca, wprowadzając do Kodeksu wykroczeń art. 65a w postaci zachowania sprawcy związanego z niestosowaniem się do poleceń funkcjonariuszy tej formacji oraz Straży Granicznej, objął to zachowanie penalizacją.

ZNAMIONA WYKROCZENIA Z ART. 65a K.W.

Wprowadzony do Kodeksu wykroczeń przepisami ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, z późn. zm.) – **art. 65a wszedł w życie w dniu 31 marca 2020 r. w brzmieniu:**

Artykuł 65a k.w.

Kto umyślnie, nie stosując się do wydawanych przez funkcjonariusza Policji lub Straży Granicznej, na podstawie prawa, poleceń określonego zachowania się, uniemożliwia lub istotnie utrudnia wykonanie czynności służbowych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Z uzasadnienia do projektu ustawy wynika, że wprowadzona zmiana w Kodeksie wykroczeń w zakresie penalizacji braku zastosowania się do poleceń wydawanych przez funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej skoncentrowana jest na zapewnieniu skuteczności działań tych formacji nie tylko podczas zagrożenia epidemicznego, lecz także przy realizacji typowych zadań ustawowych. Określenie nowego czynu zabronionego stanowiącego wykroczenie, polegającego na uniemożliwianiu lub istotnym utrudnianiu wykonywania czynności służbowych przez funkcjonariusza Policji lub Straży Granicznej poprzez niestosowanie się do wydawanych przez funkcjonariusza poleceń ma służyć zapewnieniu prawidłowości i skuteczności interwencji podejmowanych przez funkcjonariuszy wymienionych formacji. W ocenie autorów projektu ustawy przepis ten stanowi rzeczywistnienie przysługującego funkcjonariuszom Policji prawa do wydawania poleceń, które to prawo zostało sformułowane

wprost w art. 15 ust. 1 pkt 10 ustawy o Policji, dodanym na mocy ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (druk nr 299, s. 80–81).

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 10 ustawy o Policji policjanci, wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają m.in. prawo wydawania osobom poleceń określonego zachowania się w granicach niezbędnych do wykonywania czynności określonych w pkt 1–5 (*legitymowania, zatrzymywania, pobierania od osób odcisków linii papilarnych lub wycięcia ze służówki policzków, pobierania odcisków linii papilarnych lub materiału biologicznego ze zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości, przeszukiwania osób i pomieszczeń, dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego oraz obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu lub dźwięku w trakcie interwencji w miejscach publicznych, miejscach innych niż publiczne podczas prowadzenia działań kontrterrorystycznych oraz wspierania działań jednostek organizacyjnych Policji przez służbę kontrterrorystyczną w warunkach szczególnego zagrożenia lub wymagających użycia specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działań, a także w policyjnych środkach transportu*) lub w pkt 9 (*dokonywania sprawdzenia prewencyjnego w celu ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie lub zdrowie osób lub mienie lub w celu ochrony przed nieuprawnionymi działaniami skutkującymi zagrożeniem życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego*) lub wykonywania innych czynności służbowych podejmowanych w zakresie i w celu realizacji ustawowych zadań Policji – np.: w granicach niezbędnych do ochrony przed zatarciem śladów przy zabezpieczaniu miejsca zdarzenia lub w celu uniknięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osób lub mienia. A zatem mogą być to wszystkie czynności wchodzące w zakres realizacji ustawowych zadań Policji, takie jak czynności administracyjno-porządkowe (np. legitymowanie, kontrola osobista, czynności podejmowane w celu uniknięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osób lub mienia) lub dochodzeniowo-śledcze (np. związane z ochroną przed zatarciem śladów przy zabezpieczaniu miejsca zdarzenia, zatrzymaniem osoby).

Pojęcie interwencji Policji zdefiniowane zostało w art. 15 ust. 7c ustawy o Policji jako włączenie się policjanta lub policjantów w tok zdarzenia mogącego naruszać normy prawne i podjęcie działań zmierzających do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz przedsięwzięć ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku prawnego.

Dokonując opisu ustawowych znamion przedmiotowego wykroczenia, należy wskazać, że jego przedmiotem ochrony obejmuje prawidłowe funkcjonowanie instytucji państwowych, czyli prawem chronione jest właściwe, niezakłócone funkcjonowanie Policji i Straży Granicznej w zakresie podejmowania czynności służbowych przez funkcjonariuszy tych służb. Wykroczenie może być popełnione przez każdą osobę fizyczną, zdolną do ponoszenia odpowiedzialności na gruncie prawa wykroczeń, a zatem przez osobę, która ukończyła 17 rok życia i jest poczytalna (tj. nie zachodzą wobec niej okoliczności, o których mowa

w art. 17 § 1 k.w.). Wykroczenie z art. 65a k.w. może być popełnione wyłącznie umyślnie, zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym, na co wskazuje treść przedmiotowego przepisu: „Kto umyślnie...”. Generalnie zachowanie sprawcy wykroczenia polega na umyślnym niestosowaniu się do wydawanych przez funkcjonariusza Policji lub Straży Granicznej poleceń określonego zachowania się, które to polecenia mają wynikać z obowiązujących przepisów prawa.

Polecenia wydawane przez funkcjonariuszy Policji, w art. 65a k.w., obejmują zarówno działanie (sposób określonego zachowania się), jak i zaniechanie (powstrzymanie się od określonego działania). Dla bytu omawianego wykroczenia polecenia te uwarunkowane są następująco – polecenie takie może być wydane tylko w granicach niezbędnych do wykonywania czynności służbowych podejmowanych w zakresie i w celu realizacji ustawowych zadań Policji. Warto podkreślić, iż Kodeks wykroczeń nie reguluje rangi aktów prawnych stanowiących podstawę do wydawania poleceń wskazanych w omawianym przepisie, co oznacza, że zastosowanie znajdują wszystkie akty prawne stanowiące źródła prawa powszechnie w Polsce obowiązującego, wymienione w art. 87 ust. 1 i 2 Konstytucji RP (J.M. Wojciechowski, w: J. Lachowski, s. 294).

Wykroczenie z art. 65a k.w. jest wykroczeniem materialnym, którego skutek może mieć postać istotnego utrudnienia wykonania czynności służbowych przez funkcjonariusza Policji lub Straży Granicznej albo uniemożliwienia wykonania czynności służbowych.

Owa istotność wskazana przez ustawodawcę w relacji do czynności sprawczej eliminuje stosowanie tego przepisu do przypadków błahych. Jako wadę takiego rozwiązania w literaturze wskazuje się ocenność tak określonego znamienia (K. Wala, s. 75–76).

W tym miejscu należy wskazać, że o ile skutek w postaci istotnego utrudnienia wykonania czynności służbowych przez funkcjonariusza Policji faktycznie ma charakter ocenny, to jednak można go zobiektywizować poprzez przyjęcie następujących kryteriów:

- 1) zaangażowania znacznych sił i środków wymaganych do skutecznego przeprowadzenia interwencji wskutek niewykonywania poleceń funkcjonariuszy Policji przez sprawcę wykroczenia,
- 2) wydłużenia czasu przeprowadzenia interwencji spowodowanego wyłącznie niewykonywaniem poleceń przez osobę, wobec której interwencja ta jest prowadzona.

Czynność określona w znamionach wykroczenia z art. 65a k.w. polega na umyślnym niestosowaniu się do poleceń określonego zachowania, które w praktyce może mieć postać braku reakcji sprawcy na wydane polecenie bądź na zachowanie się w sposób odmienny od treści polecenia wydanego na podstawie obowiązujących przepisów prawa. Dopóki jednak nie wystąpi skutek w postaci uniemożliwienia lub istotnego utrudnienia wykonania czynności służbowych przez funkcjonariusza Policji, czyn taki może być oceniany jako prawnie irrelevantne usiłowanie popełnienia wykroczenia z art. 65a k.w. (J.M. Wojciechowski, w: J. Lachowski, s. 295).

Niewątpliwie wykroczenie z art. 65a k.w. może być popełnione samoistnie, np. poprzez nieopuszczenie miejsca zdarzenia wbrew wydanym poleceniom, utrudnianie interwencji prowadzonej wobec innej osoby bądź w związku

z innym wykroczeniem, którego ujawnienie wywołało interwencję Policji, utrudnioną następnie przez niewykonywanie poleceń. Niezależnie od powyższego uzasadnione wydaje się każdorazowe uprzedzanie osób niestosujących się do poleceń wydawanych przez funkcjonariuszy Policji o odpowiedzialności z art. 65a k.w. w przypadku dalszego ignorowania tych poleceń.

Nie ulega zatem wątpliwości, że z omawianym wykroczeniem będziemy mieli do czynienia tylko wtedy, gdy zachowanie wypełni wszystkie znamiona określone w ustawie karnej.

ANALIZA ORZECZEŃ SĄDOWYCH W SPRAWACH O CZYNY Z ART. 65a K.W.

Z treści wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2021 r. wydanego w sprawie o sygn. akt II KK 40/21 wynika, że pierwszą okolicznością analizowaną w sprawie o to wykroczenie jest podstawa prawna wydanego polecenia. W uzasadnieniu wydanego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy przywołał art. 7 Konstytucji RP, w którym sformułowano zasadę legalizmu, stanowiącą, że kompetencja każdego organu władzy publicznej powinna opierać się na wyrażeniu sformułowanym w przepisie prawa. W ocenie sądu działania organów państwowych wykraczające poza ramy przekazanych im uprawnień pozbawione są legitymacji. W dalszej części uzasadnienia sąd wskazał, iż precyzując warunki legalnego uczynienia użytku z przyznanej funkcjonariuszowi publicznemu kompetencji do ingerencji w prawa i wolności obywatela w literaturze, wskazuje się, że:

- 1) funkcjonariusz ten musi być rzeczowo i miejscowo do niej uprawniony,
- 2) muszą zachodzić zarówno formalne, jak i merytoryczne warunki uzasadniające zainicjowanie i realizację ingerencji,
- 3) przebieg tej ingerencji musi być zgodny z procedurą prawną jej wykonywania.

Ponadto sąd przywołał również przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. poz. 192), wskazujące obowiązki funkcjonariuszy Policji podczas wykonywania m.in. czynności legitymowania. Sąd Najwyższy wskazał, iż w toku postępowania zakończonego wydaniem zaskarżonego rozstrzygnięcia nie wyjaśniono, w jaki sposób zachowanie obwinionego uniemożliwiało lub istotnie utrudniało wykonanie czynności służbowej oraz o jaką konkretnie czynność służbową (czynności służbowe) chodziło. Ponadto, w oparciu o dotychczasową linię orzeczniczą (np. wyrok SN z dnia 28 października 2011 r., sygn. akt III KK 291/11), Sąd Najwyższy podkreślił, że *sąd meriti obowiązany jest do rozstrzygnięcia, czy w stanie faktycznym przedmiotowej sprawy istniała podstawa prawna do podjęcia wobec R.W. czynności legitymowania* (https://www.sn.pl/orzecznictwo/SitePages/Baza_orzeczen.aspx?Sygnatura=II%20KK%2040/21).

W zakresie udowodnienia popełnienia czynu z art. 65a k.w., którego skutek – jak wskazano powyżej – ma charakter ocenny, przywołać można także wyrok Sądu Rejonowego w Gorzowie Wlkp. z dnia 27 kwietnia 2021 r. wydany

ART. 65a KODEKSU WYKROCZEŃ

w sprawie o sygn. akt II W 1219/20. Z uzasadnienia rozstrzygnięcia wynika, że uznanie, iż sprawca dopuścił się popełnienia wykroczenia, sąd oparł, poza zeznaniami funkcjonariuszy Policji, również na zapisie wideofonicznym dostarczonym na płycie do komendy Policji przez brata obwinionego, a mającym świadczyć o braku ze strony obwinionego zachowań przypisanych mu we wniosku w postaci niestosowania się do wydawanych przez funkcjonariuszy poleceń oraz utrudniania wykonywanych przez nich czynności. W ocenie sądu dowód ten nie zasługiwał na walor wiarygodności z uwagi na możliwość wybiórczego przedstawienia momentów zdarzenia, pokazujących obwinionego w korzystnym świetle, niemniej jednocześnie uznał, że w materiale uwidocznione są zachowania obwinionego, kiedy nie stosuje się do wydawanych przez funkcjonariuszy poleceń, co potwierdziło wersje podane przez policjantów. Tym samym zauważyć należy, że w przypadku braku obiektywnych świadków zdarzenia, niezwiązanych z żadną ze stron, głównym i obiektywnym dowodem potwierdzającym popełnienie omawianego wykroczenia mogą być przede wszystkim nagrania z kamer nasobnych funkcjonariuszy Policji. Niefrasobliwość świadka, który w sprawie dostarczył nagranie mające zanegować używanie przez obwinionego słów nieprzyzwoitych w miejscu publicznym, a *de facto* potwierdzające wyczerpanie dyspozycji art. 65a k.w., jest raczej dość rzadko spotykana w praktyce.

WĄTPLIWOŚCI INTERPRETACYJNE DOTYCZĄCE STOSOWANIA ART. 65a K.W.

Zarówno wśród funkcjonariuszy Policji, jak i w środowiskach prawniczych pojawiają się wątpliwości interpretacyjne, czy wezwanie osoby do zachowania się zgodnego z prawem na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, którego niewykonanie skutkuje możliwością użycia lub wykorzystania określonego rodzaju środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego, jest tożsame z wydawaniem przez uprawnionego funkcjonariusza Policji poleceń określonego zachowania się, o których mowa w treści art. 15 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 6 maja 1990 r. o Policji, które z kolei, niezrealizowane, również mogą stanowić podstawę użycia lub wykorzystania określonego rodzaju środków przymusu bezpośredniego, przy jednoczesnej możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawy za wykroczenie z art. 65a k.w.

Analizując znamiona wykroczenia z art. 65a k.w., należy zaznaczyć, że nieuprawnione wydaje się kategoryczne postawienie znaku równości pomiędzy okolicznościami uzasadniającymi stosowanie środków przymusu bezpośredniego a wyczerpaniem ustawowych znamion przedmiotowego wykroczenia, chociaż nie można wykluczyć, że takie sytuacje faktycznie będą występowały. W pierwszej kolejności konieczne jest przeanalizowanie zachowania potencjalnego sprawcy omawianego wykroczenia przez pryzmat celu, który determinuje jego zachowanie. W praktyce niejednokrotnie zachowanie osoby, wobec której istnieje podstawa zastosowania środka przymusu bezpośredniego, nie będzie skoncentrowane na umyśl-

nym utrudnianiu czy uniemożliwianiu wykonania czynności służbowych funkcjonariuszom Policji, lecz może być np. spowodowane trudnością w trzeźwej ocenie sytuacji i w zrozumieniu poleceń lub może wynikać z silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami zdarzenia.

Umyślność w niestosowaniu się do wydawanych przez funkcjonariusza Policji, na podstawie prawa, poleceń określonego zachowania się wywołuje również wątpliwość co do możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności za to wykroczenie osób znajdujących się w stanie nietrzeźwości lub stanie odurzenia powodujących wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które sprawca przewidywał albo mógł przewidzieć. O ile dobrowolne wprowadzenie się w taki stan nie wyłącza odpowiedzialności karnej ani nawet nie uprawnia do nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 17 § 3 k.w.), albowiem – nawet jeżeli prowadziłyby do wyłączenia lub znacznego ograniczenia poczytalności – to, co do zasady, będzie ono uznane za zawinione przez sprawcę (tzw. wina na przedpolu czynu zabronionego), o tyle jednak trudno zakładać celowość niewykonywania poleceń przez osobę, która nie uświadamia sobie ich treści (A. Golonka, s. 1). Przykładowo, polecenie podania danych osobowych wydane osobie, która będąc w stanie głębokiego upojenia alkoholem, zakłóca spoczynek nocny, lecz faktycznie nie jest w stanie wyartykułować swojego imienia i nazwiska, nie będzie wyczerpywać znamion tego wykroczenia. Podobnie np. polecenie okazania dokumentu tożsamości wydane osobie, która ze względu na swój stan psychofizyczny obiektywnie nie będzie w stanie go wyjąć z kieszeni czy z torby, nie wyczerpuje znamion tego wykroczenia. Trudno bowiem takim osobom przypisać zamiar skoncentrowany na istotnym utrudnieniu bądź uniemożliwieniu przeprowadzenia interwencji przez funkcjonariuszy Policji, gdyż niewykonanie polecenia funkcjonariusza Policji w opisanych sytuacjach nie posiada przymiotu celowości wywołania skutku niezbędnego dla bytu przedmiotowego wykroczenia.

Dokonując analizy znamion przedmiotowego czynu zabronionego, konieczne jest ustalenie treści uprawnień Policji wynikających m.in. z ustawy o Policji, jak również z treści innych ustaw. Funkcjonariusz Policji zobligowany jest znać katalog czynności, które może realizować przy podejmowaniu interwencji. Znajomość podstawy prawnej działania legitymizuje jego uprawnienie do podjęcia konkretnych czynności, wprawdzie – co warto podkreślić – nie ma on podczas interwencji obowiązku prowadzenia rozmów prawnych z osobami, wobec których podejmuje czynności, w szczególności co do zasadności wprowadzania przez ustawodawcę konkretnych rozwiązań prawnych, jednak każdy stan faktyczny wymaga prawidłowej interpretacji prawnej i dokonania właściwej oceny zachowania jego uczestników, co nie wyklucza dialogu. Dlatego, kwalifikując konkretny czyn jako wyczerpujący dyspozycję art. 65a k.w., każdorazowo należy brać pod uwagę okoliczności danego zdarzenia, bowiem samo niezastosowanie się do dyspozycji art. 15 ust. 1 pkt 10 ustawy o Policji bądź art. 34 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej niekoniecznie będzie mogło w każdym przypadku zostać zrównane z realizacją znamion omawianego wykroczenia.

ZNACZENIE ART. 65a K.W. I DYSKUSJE Z NIM ZWIĄZANE

W tradycyjnej prasie, jak i w mediach internetowych pojawiły się publikacje wskazujące na negatywny odbiór społeczny omawianej regulacji. Niektórzy autorzy podnoszą nawet, że: „przepis ten budzi szerokie kontrowersje nie tylko w gronie obywateli, ale i samych funkcjonariuszy” oraz że: „nie ma nawet znaczenia, czy funkcjonariusz zachowuje się całkowicie zgodnie z prawem ani czy polecenia są jakkolwiek sensowne”. Samo udowodnienie wykroczenia obywatelowi, gdy interwencja nie jest nagrywana, jest niemalże niemożliwe (P. Mering, www.bezprawnik.pl). Przywołana teza wydaje się nieuzasadniona. Po pierwsze funkcjonariusze Policji nie są automatycznie zobligowani do stosowania art. 65a k.w., w tym sensie, że dokonując oceny zachowania osoby, wobec której podejmują interwencję, mogą uznać, iż nie wyczerpuje ono znamion tego wykroczenia. Ponadto kwestia udowodnienia popełnienia tego wykroczenia nie jest bardziej problematyczna niż wielu innych wykroczeń, których nie ocenia się jako kontrowersyjne, np. z art. 140 k.w. – publiczne dopuszczenie się nieobyczajnego wyburzenia czy z art. 141 k.w. – używanie słów nieprzyzwoitych w miejscu publicznym, a które przy braku niezwiązanych z uczestnikami interwencji Policji świadków skutkują podobnymi problemami dowodowymi. Podtrzymywanie stanowiska o braku znaczenia prawidłowości zachowania interweniujących funkcjonariuszy Policji, chociażby w świetle rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt II KK 40/21, jest całkowicie nieuprawnione.

Przedstawiciele środowiska sędziowskiego postulują dokonywanie oceny przedmiotowego wykroczenia z dwóch perspektyw, po pierwsze – sposobu uregulowania nowych instytucji, a po drugie – konieczności wprowadzenia zmian. Uzasadniając krytyczne stanowisko co do konieczności wprowadzenia przedmiotowego przepisu, wskazuje się, że Policja dysponuje skutecznymi środkami egzekwowania swoich poleceń bez konieczności sięgania po represje natury karnej, chociażby w formie odpowiedzialności za wykroczenie niezastosowania się do ogólnikowo sformułowanego „polecenia określonego zachowania się”, tym bardziej zagrożonego karą aresztu. Ponadto w dość krytycznej ocenie podniesiono, że wprowadzenie nowego typu wykroczenia, obowiązuje również poza okresem epidemii, jest niezrozumiałe i niecelowe, a argumentem potwierdzającym słuszność powyższej tezy ma być fakt ochrony funkcjonariuszy wynikający z art. 222–224 i k.k. (opinia Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, <https://www.iustitia.pl/component/tags/tag/opinie>). O ile słuszne jest twierdzenie, że znamiona omawianego wykroczenia powinny zostać określone i uzasadnione w sposób możliwie szczegółowy, tak aby nie pozostawiać marginesu dla ogólnych czy powszechnych sformułowań, o tyle jednak możliwe jest zniwelowanie powyższych kontrowersji poprzez dokonywanie rzeczywistej oceny sił i środków zaangażowanych w działania oraz czasu przeprowadzenia interwencji, w tym także obiektywnych warunków umożliwiających funkcjonariuszowi realizację sprawy w taki sposób, który pozwoli na uniknięcie zarzutu nieproporcjonalności. Istotne jest również, że nie każde utrudnianie wykonywania czynności funkcjonariuszom Policji, wpływające na czas trwania interwencji i w kon-

sekwencji niejednokrotnie również na czas oczekiwania na patrol Policji przez innych zgłaszających, wyczerpuje znamiona przestępstw określonych w art. 222–224 i 226 k.k. Dokumentowanie przez uczestników zdarzenia jego skutków poprzez jego nagrywanie, które nie wpływa bezpośrednio na sposób realizacji czynności służbowych, nie wymaga interwencji prawnokarnej. Nierzadko nie wyczerpuje również przesłanek uzasadniających zastosowanie środków przymusu bezpośredniego.

W krytycznej opinii środowiska sędziowskiego podniesiono również nieracjonalność przekonania ustawodawcy o możliwości zapewnienia skuteczności działania Policji dzięki wprowadzeniu wykroczenia z art. 65a k.w., wskazując, iż karanie za wykroczenia zlokalizowane w rozdziale IX Kodeksu wykroczeń następuje z reguły dawno po dokonaniu wykroczenia i z tej przyczyny art. 65a k.w.: „ponad wszelką wątpliwość nie może mieć jakiegokolwiek znaczenia dla realizacji zadań Policji”. W ocenie autorów ww. opinii dla skuteczności realizacji zadań przez funkcjonariuszy Policji kluczowe znaczenie ma odpowiednie przeszkolenie funkcjonariuszy publicznych oraz możliwość stosowania przez nich środków przymusu. Ponadto podniesiono, że funkcjonariusze Policji mają obecnie szerokie możliwości spowodowania podporządkowania się wydawanym przez nich poleceniom poprzez stosowanie takich instrumentów, jak np. zatrzymywanie osób stwarzających w oczywisty sposób bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia (art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji). Tym samym, w przywołanej wyżej opinii wskazano, że najlepszym sposobem „ureczywistnienia przysługującego funkcjonariuszom Policji prawa do wydawania poleceń” jest dobre wyszkolenie funkcjonariuszy publicznych wraz z racjonalizacją podejmowanych przez nich działań oraz z umożliwieniem im stosowania w konkretnych przypadkach środków przymusu, w tym przymusu bezpośredniego (opinia Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”, <https://www.iustitia.pl/component/tags/tag/opinie>). W tym miejscu wyjaśnić należy, że zgodnie z art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, zastosowanie tego rodzaju środków jest dopuszczalne w celu wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem. Potwierdza to, że funkcjonariusze Policji faktycznie posiadają środki umożliwiający im wyegzekwowanie wydawanych przez nich poleceń.

Odmianą kwestią jest natomiast to, że działania podejmowane przez funkcjonariuszy Policji muszą mieć charakter adekwatny do rozwoju sytuacji, a samo stosowanie środków przymusu bezpośredniego zawsze powinno stanowić ostateczność. Trudno w tym kontekście uznać, że odpowiedzialność za wykroczenie z art. 65a k.w. będzie dla osoby niewykonującej polecenia bardziej dotkliwa niż oddziaływanie poprzez zastosowanie środków przymusu bezpośredniego. Podobnie, niezależnie od sposobu utrudniania bądź uniemożliwiania przeprowadzenia czynności funkcjonariuszom Policji, sankcje przewidziane w art. 222–224 i 226 k.k. są surowsze i dalej idące (np. poprzez wpis do rejestru karnego w przypadku skazania), niż ma to miejsce w przypadku odpowiedzialności za wykroczenie. Nie sposób również nie uwzględnić sytuacji, kiedy wystarczające okaże się zastosowanie wyłącznie środków

ART. 65a KODEKSU WYKROCZEŃ

oddziaływania wychowawczego, o których mowa w art. 41 k.w., wobec sprawcy wykroczenia, który po uprzedzeniu o odpowiedzialności z art. 65a k.w. odstąpi od zachowania istotnie utrudniającego lub uniemożliwiającego wykonanie czynności służbowych funkcjonariuszom Policji i zacznie realizować wydawane przez nich, na podstawie prawa, polecenia. Dopuszczalne i niejednokrotnie stosowane w takich przypadkach jest postępowanie mandatu, w którym nałożona jest grzywna w drodze mandatu karnego. Dotychczasowa linia orzecznicza sądów w sprawach o wykroczenia pozwala przyjąć, że kara aresztu będzie w postępowaniach o czyn z art. 65a k.w. orzekana jako ostateczność.

Odnosząc się natomiast do zarzutu możliwości skutecznego działania Policji bez konieczności wprowadzania nowego typu wykroczenia, należy wskazać, że podstawowym obowiązkiem ustawodawstwa w Polsce jest stworzenie warunków gwarantujących rzeczywistą ochronę każdego człowieka przed przemocą, brutalnością i innymi zachowaniami naruszającymi dobro chronione przez prawo. Obowiązek ten wprost wynika z Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. Ze względu na powierzenie Policji najpoważniejszych zadań i uprawnień, to właśnie w tej instytucji pokładane są największe nadzieje związane z osiągnięciem tego szczytnego celu (W. Kotowski, s. 142). Realizacja przez Policję zadań w zakresie bezpieczeństwa powszechnego oznacza wymóg eliminacji zagrożeń funkcjonowania władz publicznych i innych struktur życia publicznego, a także życia, zdrowia i mienia obywateli. Spełnianie zadań w zakresie bezpieczeństwa obywateli to wymóg eliminacji zamachów na życie, zdrowie i mienie, natomiast spełnianie zadań w zakresie porządku publicznego to wymóg eliminacji naruszania reguł dotyczących korzystania przez obywateli z miejsc publicznych (J. Czapska, J. Wójcikiewicz, s. 17). Należy zatem uznać, że odpowiedzialność za wykroczenie z art. 65a k.w. stanowi najlżejszy środek odpowiedzialności karnej oraz może wyeliminować zastosowanie środków przymusu bezpośredniego, zapewniając funkcjonariuszom Policji możliwość przeciwdziałania wykroczeniom przeciwko instytucji.

Dokonujące się w Polsce po 1989 r. gruntowne przemiany ustrojowe i społeczne spowodowały powstawanie nowych, coraz bardziej złożonych problemów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego. Proces kształtowania struktur demokratycznego państwa i ugruntowywania się demokratycznych mechanizmów stosunków społecznych wciąż wymaga od wielu jego organów dokonania zasadniczych przeobrażeń oraz stałego dostosowywania swojego funkcjonowania do zmieniających się warunków zewnętrznych (R. Głowacki, K. Łojek, s. 4). Niekwestionowany i słuszny jest, wyrażony w przywołanej wyżej opinii środowiska sędziowskiego, pogląd dotyczący konieczności usprawniania działań Policji poprzez zapewnienie prawidłowego przeszkolenia funkcjonariuszy tej formacji. Konieczne jednak wydaje się również zwrócenie większej uwagi na zakres edukacji społecznej, bowiem postrzeganie roli Policji w realizacji obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, pomimo kształtowania się od ponad trzydziestu lat społeczeństwa obywatelskiego, nadal cechuje się swoistym relatywizmem w ocenie tej instytucji. Inaczej odbiera-

na jest konsekwencja i nieustępliwość funkcjonariuszy Policji, gdy oceniającym jest osoba pokrzywdzona, odmiennie natomiast, gdy jest to sprawca przestępstwa lub wykroczenia. Podobnie, w zależności od roli odgrywanej w trakcie interwencji, osoby takie będą prezentowały odmienne postawy. Niewątpliwie na taki stan rzeczy ma wpływ również postawa środowisk politycznych, które od rozpoczęcia w Polsce procesów transformacyjnych do dziś również prezentują takie postawy relatywistyczne. Dla społeczeństwa obywatelskiego właściwa współpraca z Policją jest przejawem społecznej aktywności oraz świadomego uczestnictwa w życiu publicznym. W takich społeczeństwach współpraca z tą instytucją jest również postrzegana jako konieczność, bowiem ład społeczny nie jest sprawą tylko państwa i jego administracji, lecz wspólnym dobrem wolnego społeczeństwa (T. Cichorz w: P. Majer, A. Misiuk (red.), s. 71–72).

Warto także podkreślić, że każda grupa zawodowa zmagająca się z dylematami moralnymi. Ma w swoich szeregach zarówno postacie wzorcowe, godne do naśladowania, jak i osoby, które nie realizują powierzonych im zadań w sposób właściwy. W przypadku Policji praktycznie każde sprzeniewierzenie się etyce prowadzi do naruszenia prawa, a tym samym i powagi państwa. Policjant często musi umieć odnaleźć się w zawiłych moralnie sytuacjach, podejmować decyzje tam, gdzie prawo jest niezbyt ostre, a jego działania muszą być zgodne z normami prawnymi i moralnymi, stąd też ogromne znaczenie dla skuteczności i sprawności Policji ma poszanowanie etyki i prawa, a także praworządności i apolityczności (A. Hańderek, A. Ibek, w: J. Konieczny (red.), s. 35). Postawy takie powinny być również prezentowane przez członków społeczeństwa, a wobec jego reprezentantów, którzy dla własnych korzyści (np. youtuberzy) lub z bezmyślności i w poczuciu bezkarności nie czują się zobowiązani do ich realizacji, art. 65a k.w. może być dodatkowym i najmniej dolegliwym narzędziem zapewnienia skuteczności działań funkcjonariuszy Policji.

PODSUMOWANIE

W przypadku art. 65a k.w. już na etapie prac legislacyjnych podnoszono, iż skutkiem wprowadzenia tego przepisu do polskiego porządku prawnego będzie umożliwienie Policji ścigania w drodze odwetowej osób, które w dowolnym stopniu utrudniają i zmniejszają wygodę działania tych służb. Podnoszono również, że regulacje zawarte w Kodeksie karnym (art. 222–226 k.k.), jak i przepisy ustawy o Policji oraz ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej stanowią instrumenty, które zdają się pozostawać wystarczające w zakresie egzekwowania poleceń funkcjonariuszy, jak też zapewnienia im ochrony w czasie i w związku z wykonywaniem czynności służbowych.

Należy jednak zaznaczyć, że w praktyce niejednokrotnie okazuje się, że wobec negatywnych postaw części społeczeństwa prezentowanych wobec funkcjonariuszy Policji w trakcie realizowanych przez nich czynności, przy jednoczesnym braku realizacji zamion innych przestępstw, policjanci pozostają bez ochrony prawnej. Zastosowanie w takich sytuacjach środków przymusu bezpośredniego,

oczywiście tylko wtedy, gdy spełnione zostaną ustawowo określone przesłanki, niewątpliwie przez społeczeństwo oceniane będzie jako nieproporcjonalne i przesadnie dotkliwe. Wydaje się, że w takich przypadkach stosowanie art. 65a k.w. jest najłagodniejszym sposobem reakcji i wyczerpuje także wychowawczą funkcję prawa.

Nie można również zapominać, że szeroki zakres odpowiedzialności funkcjonariuszy Policji za działania niezgodne z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami etyki zawodowej (odpowiedzialność karna, dyscyplinarna, a niekiedy cywilna) stanowi dla społeczeństwa gwarancję wykluczenia bezkarności policjantów w przypadku realizacji negatywnych zachowań. Z powyższych względów, pomimo dość krytycznych opinii, wprowadzenie art. 65a k.w. do katalogu przepisów zapewniających skuteczność działań funkcjonariuszy Policji i chroniących powagę tej instytucji, należy ocenić z jednej strony jako konieczność, a z drugiej – jako konsekwencję nieskuteczności działań edukacyjnych prowadzonych na rzecz współdziałania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

O ile kontrowersyjny pozostaje sposób wprowadzenia art. 65a k.w. (tzw. ustawa covidowa), o tyle w dalszej perspektywie przepis ten może się okazać skutecznym środkiem realizacji stabilizacyjnej i wychowawczej funkcji prawa. Wydaje się również, że wraz z poszerzeniem zasobu opracowań w zakresie praktycznego stosowania tego przepisu niwelowane będą obecnie podnoszone wątpliwości interpretacyjne.

BIBLIOGRAFIA

- Czapska J., Wójcikiewicz J., *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków, Kantor Wydawniczy ZAKAMY-CZE, Kraków 1999.
- Głowacki R., Łojek K., *Zagadnienia prawne policyjnych działań zapobiegawczych. Wybrane aspekty*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2005.
- Golonka A., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego Izba Kar z dnia 5 czerwca 2013 r.*, III KK 443/2012, LEX nr 1331337, <https://pk.gov.pl/wp-content/uploads/2016/07/b5e72d50084303ae4bd094c40982c-c2e.pdf> [dostęp: 15.06.2022 r.].
- Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. J. Lachowski, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2021.
- Kotowski W., *Ustawa o Policji. Komentarz*, Lex a Wolters Kluwer Business, Warszawa 2012.
- Mering P., *Oto trzy kontrowersyjne wykroczenia, których istnienie budzi emocje i wątpliwości co do racjonalności ustawodawcy*, <https://bezprawnik.pl/trzy-kontrowersyjne-wykroczenia-kw/> [dostęp: 14.06.2022 r.].
- Moralne problemy bezpieczeństwa*, red. J. Konieczny, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka”, Kwartalnik Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, numer specjalny, Kraków 2008.
- Policja a społeczeństwo. Wybrane problemy*, red. P. Majer, A. Misiuk, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 1997.
- Wala K., *Ratio legis oraz analiza ustawowych znamion wykroczenia z art. 107a k.w.*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3.

Opinia Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia” w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm RP w dniu 28.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 30.03.2020 r., <https://www.iustitia.pl/component/tags/tag/opinie> [dostęp: 21.06.2022 r.].

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2022 r. poz. 2151, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1416, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, z późn. zm.).

Druk nr 299. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=299> [dostęp: 28.06.2022 r.].

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. poz. 192).

Summary

Penalisation of behaviour of failing to comply with instructions of police officers

The article contains an analysis of elements of a petty offence standardized in Art. 65a of the Code of Petty Offences. There have been indicated factual and legal circumstances which provide the basis for implementation of the above-mentioned provision in order to ensure the proper course of procedural actions undertaken by the Police. In the study there has been used information from available court sentences issued in cases on misdemeanours from the Art. 65a of the Code of Petty Offences. These court verdicts have allowed the proper determination of objective and subjective sides of the discussed petty offence, which are variously evaluated by the courts in conducted proceedings.

There has been undertaken the polemics with opponents of penalization of such behaviour and their critical opinions, while depicting legal counter-arguments in a broader perspective.

The present article has primarily an educational and training character and its aim is to bring closer the legal genesis and advisability of introducing into the Act from 2 May 1971 – the Code of Petty Offences (Journal of Laws 2021, items: 2008, 2052, 2269 and 2328) the solution penalizing the behaviour of failing to comply with instructions of police officers, the Border Guard or other authorities performing duties in the field of security and public order.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

Taktyka czynności policyjnych w poszukiwaniu OSÓB ZAGINIONYCH

asp. szt. Róża Szymańska-Węgrodzka

Zakład Służby Kryminalnej CSP

Zaginięcie osoby to jedno z najbardziej traumatycznych wydarzeń, jakie dotyka jej najbliższych. Nie ma tu znaczenia płeć, wiek, status społeczny, wykształcenie czy miejsce, gdzie osoba przebywa. Osoby giną, wychodząc z domu lub wyjeżdżając w różne oddalone od tego miejsca rejony. Może być to spowodowane wypadkiem losowym, stanem zdrowia, świadomą decyzją takiej osoby lub działaniem innych. Niejednokrotnie jednostki Policji zmagają się z podejmowaniem działań poszukiwawczych osób zaginionych. Niektóre prowadzone sprawy nie są wyjaśnione do dziś. Niniejszy artykuł przybliży problematykę tego zjawiska oraz przedstawia prawidłowy tok poszukiwania przez Policję obywateli polskich w kraju.

WSTĘP

Charakter czynności policyjnych podejmowanych w sytuacji zaginięcia osoby związany jest z udzieleniem wsparcia osobom potrzebującym pomocy w trudnych sytuacjach życiowych. Można wyróżnić dwa główne rodzaje zaginięć osób: zaginięcia będące wynikiem decyzji tych

osób – „znikają”, bo np. nie radzą sobie z trudnymi sytuacjami życia codziennego oraz zaginięcia osób niezależne od nich samych – np. przyczyniają się do tego inne osoby lub słaba kondycja zdrowotna osoby zaginionej. Sposób zachowania osoby zaginionej w takich sytuacjach jest impulsywny i może mieć wpływ na jej życie lub życie jej najbliższych. Czynności podejmowane przez policjantów niejednokrotnie wiążą się z ratowaniem życia, zdrowia lub wolności

osoby zaginionej. Takie sytuacje wymagają zaangażowania wielu osób, użycia odpowiednich środków technicznych i wykonania wielu czynności jednocześnie. Niezbędna jest w takich sytuacjach prawidłowa komunikacja policjantów, szybkość podejmowania działań i trafność podjętych decyzji. Wszystkie te czynności muszą być poparte informacjami zebranymi przez policjantów. Każdy policjant wykonujący czynności poszukiwawcze w tym zakresie powinien zdawać sobie sprawę, że ich niewłaściwy tok może mieć wpływ na ludzkie życie. Jeśli mówimy o poszukiwaniu osób zaginionych, mamy na myśli wszczęte czynności pozaprosesowe – operacyjno-rozpoznawcze. Wiele metod, jakimi Policja kieruje się w celu odnalezienia osoby, jest niejawnych dla społeczeństwa i często nie można wymieniać wszystkich informacji z bliskimi osoby zaginionej, udziela się informacji cząstkowych, np. nie przekazuje się danych teled adresowych osób udzielających informacji Policji o życiu osoby zaginionej: jej zainteresowaniach czy kontaktach towarzyskich. W takich sytuacjach nie wiadomo, czy osoba zaginiona życzyłaby sobie rozpowszechniania przez Policję tego rodzaju informacji i czy faktycznie jest taka konieczność. Nie wiadomo, bo przecież z osobą zaginioną nie ma żadnego kontaktu i nie wiadomo, w jakich okolicznościach zostanie ona odnaleziona. Policjant podczas wykonywanych czynności kieruje się przede wszystkim ustawowymi zadaniami Policji oraz obowiązującymi przepisami prawa. Powinien wiedzieć, dokąd sięga granica przekazu informacji osobom zainteresowanym, np. rodzinie czy znajomym. Wiąże się to z zachowaniem tajemnicy metod i form pracy operacyjnej. Obecnie jest to jedyna droga podjęcia przez Policję czynności poszukiwawczych osób zaginionych. Każda sprawa może być inaczej kierunkowana, wszystko zależy od okoliczności zaginięcia, dlatego najważniejsze jest, żeby zebrać odpowiednie informacje na początku podjętych czynności w celu ich odpowiedniego zaplanowania. Należy tu wspomnieć również o ryzyku zawodowym policjanta wykonującego takie czynności poszukiwawcze: *Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prawnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3* – art. 231 kk¹. Z przekroczeniem uprawnień mamy do czynienia wówczas, gdy policjant podejmuje czynności nie należące w granicach jego kompetencji, np. przekroczenie zakresu czynności, do których wykonania jest uprawniony, mowa tu o rozpowszechnianiu danych wrażliwych o osobach, których sprawa dotyczy, oraz ochronie informacji udostępnionych policjantowi dla potrzeb prowadzonych czynności poszukiwawczych. Takie informacje uzyskiwane są nie tylko od osób, ale również przy wykorzystaniu różnego rodzaju źródeł. Natomiast niedopełnienie obowiązków polega na zaniechaniu ich wykonania albo na nienależyтым, niedbałym ich wykonaniu. Może ono polegać także na braku podjęcia stosownych działań w chwili zaginięcia osoby, której życie lub zdrowie są zagrożone. Mowa tu o działaniach policjanta, wskutek których zostało naruszone dobro publiczne, prywatne czy służbowe.

Statystyka zaginięć:

Liczba osób zaginionych w Polsce waha się w granicach 20 000 rocznie, przy czym nie są brane pod uwagę zaginięcia osób w wieku do 18 lat, których w statystyce nie uwzględniono.

Tabela 1. Liczba zgłoszonych osób zaginionych w ciągu roku.

ROK	OGÓŁEM
2020	12 759
2019	15 167
2018	17 912
2017	19 563
2016	19 445
2015	20 458
2014	20 845
2013	19 617
2012	17 969
2011	15 616
2010	14 393
2009	15 076
2008	15 881
2007	15 671
2006	15 345
2005	14 210
2004	15 160
2003	15 573
2002	19 024
2001	19 734
2000	19 759
1999	15 196
1998	14 310
1997	12 631

Źródło: Komenda Główna Policji, *Zaginieni*, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zaginieni/50885,Zaginieni.html> [dostęp: 9.11.2022 r.].

Wiele zaginięć nie jest rejestrowanych w KSIP z uwagi na odnalezienie osoby na etapie zbierania informacji o zaginięciu przed wdrożeniem działań poszukiwawczych.

PODSTAWA PRAWNA POSZUKIWANIA PRZEZ POLICJĘ OSÓB ZAGINIONYCH

Podstawa prawna podjęcia przez Policję czynności poszukiwawczych osób zaginionych wynika z ustawy o Policji²: *Do podstawowych zadań Policji należą ochrona życia i zdrowia ludzi (...). W granicach swych zadań Policja*

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

wykonuje czynności: operacyjno-rozpoznawcze (...); poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności, zwanych osobami zaginionymi (...). Komendant Główny Policji określa: (...) metody i formy wykonywania zadań przez poszczególne służby policyjne, w zakresie nieobjętym innymi przepisami wydanymi na podstawie ustawy.

Do aktów wydanych przez Komendanta Głównego Policji należą:

- zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 77, z późn. zm.);
- zarządzenie nr 32 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 listopada 2020 r. zmieniające zarządzenie w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 58);
- zarządzenie nr 8 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 marca 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 16).

PODJĘCIE DZIAŁAŃ POSZUKIWAWCZYCH PRZEZ POLICJĘ

Policja podejmuje poszukiwania osoby zaginionej po otrzymaniu informacji o zaginięciu osoby (np. po zgłoszeniu telefonicznym, zgłoszeniu policjantom wykonującym czynności w terenie, zgłoszeniu przez Centrum Powiadomiania Ratunkowego, zgłoszeniu drogą elektroniczną lub pocztą, zgłoszeniu w jednostce Policji).

W sytuacji gdy uzyskano informację o osobie, która jest już zaginiona, należy tę informację przekazać do jednostki prowadzącej poszukiwania i podjąć działania w niezbędnym zakresie.

W prowadzonych czynnościach osób zaginionych nie da się stworzyć jednolitego szablonu kolejnych wykonywanych czynności. Każdy przypadek zaginięcia jest inny i trzeba go rozpatrywać indywidualnie, zwłaszcza w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia osoby zaginionej. Tu trzeba działać dynamicznie. Każdy policjant przyjmujący zgłoszenie o zaginięciu osoby musi pamiętać, że wszystkie jego decyzje, podjęte działania i wykonywane czynności wiążą się z ratowaniem życia. W pierwszej kolejności należy wykonać czynności mogące przyczynić się do jak najszybszego odnalezienia osoby.

O kolejności czynności poszukiwawczych decydują okoliczności zdarzenia i efekty podjętych działań.

Do podjęcia poszukiwań niezbędne jest zebranie wielu informacji dotyczących osoby zaginionej w celu ukierunkowania czynności poszukiwawczych. Mowa tu o wykorzystaniu środków taktycznych i technicznych współmiernych do danej sytuacji.

Każdy policjant, który otrzyma informacje o osobie zaginionej, powinien niezwłocznie podjąć działania mające na celu odnalezienie osoby zaginionej³.

PRZYJĘCIE INFORMACJI

Każdy pełniący służbę policjant, do którego zgłosi się osoba uprawniona (wskazująca okoliczności zaginięcia), jest zobowiązany przyjąć od niej informację o zaginięciu osoby oraz niezwłocznie przekazać tę informację do dyżurnego najbliższej jednostki Policji oraz podjąć zarządzone przez niego czynności.

Do podjęcia czynności poszukiwawczych i prawidłowego ukierunkowania działań niezbędne są nw. informacje⁴.

1. Kto zgłasza zaginięcie: dane osoby, jej relacje z osobą zaginioną (relacje z osobą zaginioną, stopień pokrewieństwa), kiedy miała ostatni kontakt z osobą zaginioną, miejsce, czas i fakt potwierdzenia zaginięcia. Zbieramy informacje, żeby postawić hipotezę i ukierunkować działania. Mowa tu o odtworzeniu sytuacji, w jakiej znalazła się osoba zaginiona (czy osoba faktycznie zaginęła, czy tylko chciała zerwać kontakt z osobą zgłaszającą, np. po kłótni małżeńskiej żona oświadczyła, że jedzie do koleżanki, spakowała niezbędne rzeczy i wyszła z domu, nie odbiera telefonu tylko od męża, bo chce od niego odpocząć – odebrała telefon od policjantów przyjmujących zgłoszenie, wyjaśniając całą sytuację). Na to będą składać się informacje o stanie zdrowia, w tym dane dotyczące upośledzeń fizycznych oraz psychicznych osoby zaginionej lub udział osób trzecich, wpływ czynników zewnętrznych – sprawdzamy, czy życie i zdrowie osoby zaginionej jest zagrożone (np. jeśli osoba zaginiona zamierza popełnić samobójstwo albo przebywa w warunkach zagrażających jej życiu, musimy wiedzieć, że każda minuta zwłoki może zaważyć na jej życiu; trzeba o takiej sytuacji niezwłocznie poinformować dyżurnego, żeby zaczął dysponować niezbędnymi siłami i środkami).

2. Pełne dane personalne osoby zaginionej (jeśli osoba zgłaszająca nie zna pełnych danych personalnych, należy je ustalić drogą służbową). Dane osoby zaginionej trzeba niezwłocznie sprawdzić w bazie KSIP na zasadach określonych w przepisach Komendanta Głównego Policji w sprawie funkcjonowania Krajowego Systemu Informacyjnego Policji.

W sytuacji⁵:

- gdy osoba sprawdzana jest już zarejestrowana w KSIP w formie rejestracji osoby zaginionej przez inną jednostkę Policji albo w przypadku gdy obcokrajowiec jest zarejestrowany w SIS lub w bazie danych Interpolu, odstępuje się od przyjęcia zawiadomienia; czynności w takim przypadku

ograniczają się do sporządzenia notatki służbowej zawierającej informacje przekazane przez osobę zgłaszającą, którą następnie należy przesłać do jednostki Policji, notatkę tę dokonała wcześniejszej rejestracji tej osoby jako zaginionej albo do biura KGP właściwego do koordynowania poszukiwań międzynarodowych;

- gdy z dokonanych sprawdzeń wynika, że jest to kolejne zgłoszenie zaginięcia osoby pełnoletniej i nieubezwłasnowolnionej, po tym jak osoba ta, będąc uprzednio zaginioną, nie wyraziła zgody na ujawnienie osobie uprawnionej swojego aktualnego miejsca pobytu, składając pisemne oświadczenie, albo też miejsce pobytu osoby jest znane zgłaszającemu, a przekazane informacje nie wskazują na nowe okoliczności uzasadniające podejrzenie popełnienia przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności osoby zaginionej albo jej zaginięcia, podejmuje się jedynie czynności sprawdzające w niezbędnym zakresie, które dokumentuje się w formie notatki służbowej bez rejestrowania osoby jako zaginionej w KSIP.

Odstępuje się od przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby po upływie 5 lat od daty jej zaginięcia⁶.

3. Cechy wyglądu zewnętrznego z uwzględnieniem znaków szczególnych: rysopis – ważne są cechy charakteryzujące osobę zaginioną, np. charakterystyczny chód, tatuaże z uwzględnieniem tych w widocznym miejscu, blizny, rodzaj noszonej fryzury (zaczesa-na do góry, do dołu, długość, kształt włosów), wiek z wyglądu, widoczne ubytki uzębienia, odstające uszy, duży nos itd.
4. Opis ubioru z uwzględnieniem znaków lub cech szczególnych poszczególnych elementów, np. stan zużycia, napisy w widocznych miejscach, rodzaj zapięcia, kaptur, kołnierz, długość, rozmiar itd.
5. Opis przedmiotów posiadanych w czasie zaginięcia, np. ubrania, pieniądze, dokumenty, plecak, torba, telefon komórkowy, leki, kosmetyki itd.
6. Rodzaj, czas trwania i skutki poprzednich oddaleń z miejsca pobytu.
7. Prawdopodobna przyczyna zaginięcia – w kontekście sytuacji rodzinnej, zawodowej, konfliktów, wypowiedzi, pozostawionych listów.
8. Adresy osób i instytucji, do których mogła udać się osoba zaginiona.
9. Rodzaj i zakres czynności poszukiwawczych podjętych dotychczas przez rodzinę, znajomych lub podmioty pozapolicyjne.
10. Informacje dotyczące opiekuna prawnego osoby zaginionej, w szczególności dane kontaktowe.
11. Jeżeli to możliwe, informacje dotyczące osoby uprawnionej do odbioru osoby zaginionej w przypadku wystąpienia takiej konieczności.
12. Nazwy kont internetowych, portali społecznościowych, z których osoba zaginiona korzystała.
13. Kryteria umożliwiające uruchomienie Child Alert.
14. Informacje dotyczące posiadanych przez osobę zaginioną kont bankowych i kart płatniczych.

Do zawiadomienia o zaginięciu osoby dołącza się jej aktualną fotografię przekazaną przez zawiadamiającego o zaginięciu. Jeśli takiej fotografii nie ma, należy ją pozyskać z innych źródeł drogą służbową.

Komunikat o poszukiwaniu osoby zaginionej ogłasza się w razie potrzeby w środkach masowego przekazu. Wniosek o opublikowanie komunikatu oraz jego projekt przygotowuje policjant prowadzący poszukiwania osoby zaginionej i przekazuje go środkom masowego przekazu za pośrednictwem rzecznika prasowego komendanta wojewódzkiego Policji lub oficera prasowego komendanta powiatowego (miejskiego) Policji⁷.

Zawiadomienie o zaginięciu osoby jest obowiązany przyjmując dyżurny jednostki Policji lub wyznaczony przez niego policjant jednostki Policji, do której zgłosiła się osoba uprawniona⁸.

PRZEBIEG CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZYCH

Jeżeli z treści przyjętego zawiadomienia lub otrzymanej informacji o zaginięciu osoby wynika, iż istnieje realna możliwość szybkiego odnalezienia osoby zaginionej, a zwłaszcza osoby małoletniej lub wymagającej opieki, albo gdy zachodzi obawa bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności tej osoby – dyżurny jednostki Policji zarządza czynności poszukiwawcze w niezbędnym zakresie i nadzoruje ich przebieg⁹.

Czynności poszukiwawcze rozpoczyna się od odtworzenia zdarzenia – wysnucia hipotezy niezbędnej do planowania czynności, np.:

- 1) policjanci udali się do miejsca zamieszkania, gdzie osoba zaginiona widziana była po raz ostatni; na miejscu w rzeczach osobistych odnaleziono list pożegnalny; zaczęto penetrację miejsca zamieszkania i posesji;
- 2) policjanci udali się do miejsca zamieszkania, gdzie ustalono, że osoba widziana była po raz ostatni przy sklepie kilka metrów od miejsca zamieszkania z torbą i plecakiem; tam wsiadała do pojazdu koloru białego – co potwierdził zapis monitoringu; czynności rozpoczęto od sprawdzenia kontaktów osoby w celu ustalenia, z kim odjechała;
- 3) policjanci otrzymali zgłoszenie, że mieszkanka z miejscowości działania ich jednostki wyjechała do rodziny do innego województwa; tam wyszła na zakupy i nie powróciła; priorytetem jest wykonanie rozpoznania i podjęcie czynności w miejscu, gdzie ostatni raz była widziana;
- 4) mężczyzna wyjechał za granicę do pracy; od tygodnia rodzina nie może nawiązać z nim kontaktu; trzeba dokonać sprawdzeń za granicą za pośrednictwem Biura Międzynarodowej Współpracy Policji.

Ważnym elementem jest wykonanie penetracji miejsca ostatniego pobytu osoby poszukiwanej i miejsca, gdzie zaginęła, w celu znalezienia przedmiotów, śladów związanych z zaginięciem. Takie przedmioty lub ślady wraz z upływem czasu mogą się zatrzeć w sposób naturalny lub mogą zostać zmienione przez osoby świadomie bądź nieświadomie, np. pókój osoby zaginionej zostanie po-

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

sprzątany przez osoby bliskie, zostaną wyprane jej rzeczy osobiste (zapach lub materiał biologiczny zostanie zniszczony).

OKREŚLENIE POZIOMU POSZUKIWAŃ

Czynności poszukiwawcze zależne są od poziomu ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej. Poziom poszukiwania wskazuje niezwłoczność i zakres podjęcia czynności poszukiwawczych w zależności od stwierdzonego ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej. Nadaje się jeden z trzech poziomów poszukiwania osób¹⁰:

a) poziom I – dotyczący osoby, której zaginięcie związane jest z realnym, bezpośrednim występowaniem zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, dla których ratowania wymagane jest bezpośrednio i natychmiastowe podjęcie czynności poszukiwawczych z zaangażowaniem znacznych sił i środków ze strony Policji, na przykład dotyczące osoby:

- małoletniej w wieku do 10 lat,
- małoletniej w wieku od 11 do 13 lat, zaginionej po raz pierwszy,
- niezdolnej do samodzielnej egzystencji,
- wymagającej stałego przyjmowania leków, których brak przyjęcia w odpowiednim czasie stanowi zagrożenie jej życia,
- zaginionej w związku z realnym podejrzeniem popełnienia na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu lub wolności,
- której zachowanie w realny sposób wskazywało na bezpośredni zamiar popełnienia samobójstwa, a natychmiastowe podjęcie czynności poszukiwawczych oraz zaangażowanie znacznych sił i środków z dużym prawdopodobieństwem przyczyni się do zapobieżenia zamachu samobójczego,
- zaginionej w warunkach atmosferycznych zagrażających jej życiu w przypadku niezwłocznego nieodnalezienia;

b) poziom II – dotyczący osoby, której zaginięcie związane jest z uzasadnionym podejrzeniem wystąpienia ryzyka zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, na przykład dotyczące osoby:

- deklarującej po raz kolejny zamiar popełnienia samobójstwa albo osoby, której deklaracja zamiaru popełnienia samobójstwa nie stanowiła realnych przesłanek jej spełnienia,
- małoletniej w wieku od 14 do 18 lat zaginionej po raz pierwszy,
- zdolnej do samodzielnej egzystencji, ale wymagającej opieki i stałego przyjmowania leków, których nieprzyjęcie może spowodować zagrożenie jej zdrowia,
- zaginionej za granicą RP, wobec której istnieje uzasadniona potrzeba udzielenia pomocy w celu ochrony jej życia, zdrowia lub wolności;

c) poziom III – dotyczący osoby, której zaginięcie nie jest związane z bezpośrednim oraz uzasadnionym zagrożen-

iem dla jej życia, zdrowia lub wolności, na przykład dotyczące osoby:

- wyrażającej wolę zerwania kontaktów z rodziną, osobami najbliższymi lub środowiskiem, w którym ostatnio przebywała,
- która oddaliła się z miejsca zamieszkania w wyniku nieporozumień rodzinnych,
- co do której nie jest możliwe ustalenie przyczyn lub okoliczności zaginięcia,
- z którą brak jest kontaktu, a która deklarowała chęć wyjazdu lub jej zaginięcie związane jest z wyjazdem albo pobytem za granicą RP,
- niewymagającej stałej opieki medycznej lub stałego przyjmowania leków, która samowolnie oddaliła się z placówki opiekuńczej, leczniczej lub innej placówki,
- małoletniej w wieku od 11 do 13 lat zaginionej po raz kolejny.

Stopień poziomu poszukiwań określa policjant sporządzający zawiadomienie o zaginięciu osoby, po dokonaniu analizy i oceny podanych faktów i okoliczności, a następnie zatwierdza go kierownik jednostki Policji, a w przypadku jego nieobecności dyżurny jednostki Policji, w której przyjęto zawiadomienie o zaginięciu osoby. Jeżeli zawiadomienie o zaginięciu osoby, pod nieobecność kierownika jednostki Policji, sporządził dyżurny jednostki Policji, określony przez niego poziom poszukiwań nie wymaga zatwierdzenia¹¹.

Jednostka Policji, która przyjęła zawiadomienie o zaginięciu osoby oraz dokonała rejestracji informacji o zaginięciu oraz o osobie zaginionej w KSIP, po akceptacji kierownika jednostki Policji lub osoby przez niego upoważnionej, może zmienić poziom poszukiwań na poziom:

- 1) niższy – w ciągu 24 godzin od dokonania rejestracji informacji o osobie zaginionej w KSIP;
- 2) wyższy – na każdym etapie prowadzonego poszukiwania osoby zaginionej w oparciu o nowe okoliczności lub ustalenia¹².

Zmiana poziomu poszukiwania wymaga sporządzenia zaakceptowanej przez kierownika jednostki Policji lub osoby przez niego upoważnionej notatki służbowej zawierającej uzasadnienie zmiany poziomu poszukiwania. Jednostka Policji, która zgodnie z właściwością miejscową przejęła sprawę poszukiwania osoby zaginionej do prowadzenia, po dokonaniu analizy sprawy ma możliwość zmiany poziomu poszukiwania określonego przez jednostkę Policji przyjmującą zawiadomienie o zaginięciu osoby¹³.

PLANOWANIE CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZYCH UWZGLĘDNIAJĄCYCH POZIOM POSZUKIWAŃ

W przypadku uzyskania informacji o zaginięciu osoby trzeba odpowiednio zaplanować czynności poszukiwawcze i sukcesywnie je realizować. O kolejności i możliwości wykonywania tych czynności decydują okoliczności zdarzenia i efekty podjętych działań. W zależności od poziomu poszukiwań należy¹⁴:

- 1) przyjąć zawiadomienie o zaginięciu od osoby uprawnionej – poziom I, II, III;
 - 2) dokonać analizy i oceny uzyskanych faktów i okoliczności zaginięcia, określając stopień poziomu poszukiwań – poziom I, II, III;
 - 3) dokonać sprawdzenia i rejestracji informacji o zaginięciu oraz o osobie zaginionej w KSIP – poziom I, II, III;
 - 4) zorganizować dodatkowe, adekwatne do planowanych działań, będące poza czasem służby siły oraz środki ze stanu jednostki Policji, w celu wykorzystania ich w czynnościach poszukiwawczych prowadzonych na terenie danej jednostki – poziom I;
rozważyć zorganizowanie dodatkowych sił i środków ze stanu jednostki Policji w celu wykorzystania w czynnościach poszukiwawczych – poziom II;
 - 5) powiadomić koordynatora wojewódzkiego ds. zaginięć właściwej nadrzędnej jednostki Policji – poziom I;
 - 6) powiadomić Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych (CPOZ KGP) poprzez przesłanie notatki służbowej dotyczącej zaistniałego zdarzenia – poziom I;
 - 7) niezwłocznie zorganizować i przeprowadzić penetrację terenu ostatniego miejsca pobytu osoby zaginionej i innych ustalonych miejsc – poziom I;
zorganizować i przeprowadzić penetrację terenu ostatniego miejsca pobytu osoby zaginionej i innych ustalonych miejsc – poziom II, III;
 - 8) dokonać sprawdzenia w szpitalach – poziom I, II, III;
 - 9) zabezpieczyć ujawnione ślady i dowody związane z zaistniałym zdarzeniem, w tym materiał biologiczny umożliwiający oznaczenie profilu DNA osoby zaginionej – poziom I, II, III;
 - 10) wykorzystać techniczne środki wsparcia poszukiwań oraz dokonać ustaleń telekomunikacyjnych – poziom I, II, III;
 - 11) poinformować i wykorzystać do prowadzonych poszukiwań siły i środki ze stanu innych jednostek Policji, w tym jednostki nadrzędnej oraz CPOZ KGP – poziom I;
rozważyć zorganizowanie i wykorzystanie do prowadzonych poszukiwań sił i środków ze stanu innych jednostek Policji, w tym jednostki nadrzędnej oraz CPOZ KGP – poziom II;
 - 12) poinformować o poszukiwaniach siły i środki pozapolicyjne oraz wykorzystać je do prowadzonych poszukiwań, np.: Państwową Straż Pożarną, Ochotniczą Straż Pożarną, Straż Graniczną, Straż Miejską, Straż Gminną, wojsko, grupy poszukiwawczo-ratownicze, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe – w zależności od rejonu poszukiwań – poziom I;
rozważyć zorganizowanie i wykorzystanie do prowadzonych poszukiwań siły i środki pozapolicyjne, np.: Państwową Straż Pożarną, Ochotniczą Straż Pożarną, Straż Graniczną, Straż Miejską, Straż Gminną, grupy poszukiwawczo-ratownicze, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe i inne – w zależności od rejonu poszukiwań – poziom II;
 - 13) dokonać w miarę możliwości zabezpieczenia i analizy zapisów z monitoringu w rejonie miejsca zaginięcia osoby oraz miejsc, w których po raz ostatni mogła być widziana – poziom I, II, III;
 - 14) uzyskać zgodę osoby najbliższej albo przedstawiciela ustawowego na publikację wizerunku osoby zaginionej i po jej uzyskaniu opublikować informację w internetowej, policyjnej bazie osób zaginionych, a w uzasadnionych przypadkach na głównej stronie portalu internetowego Komendy Głównej Policji, właściwej komendy lub komend wojewódzkich Policji oraz w środkach masowego przekazu – poziom I, II, III;
 - 15) dokonać lub zlecić dokonanie typowania osoby zaginionej polegającego na porównaniu rysopisów, w tym znaków szczególnych osoby zaginionej, z zarejestrowanymi w KSIP informacjami o NN osobach i NN zwłokach, na zasadach określonych w przepisach odrębnych Komendanta Głównego Policji o funkcjonowaniu KSIP – poziom I, II, III;
 - 16) zlecić oznaczenie profilu DNA pochodzącego od osoby zaginionej lub osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 3a, lit. c ustawy o Policji:
 - w terminie do 90 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby – poziom I, II,
 - w terminie do 180 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby – poziom III;
 - 17) zlecić rejestrację profilu DNA w bazie danych DNA celem porównania go z profilami zarejestrowanymi w bazie danych DNA – poziom I, II, III;
 - 18) zlecić rejestrację zabezpieczonych śladów linii papilarnych w automatycznym systemie identyfikacji daktyloskopijnej AFIS celem dokonania stosownych porównań – poziom I, II, III;
 - 19) podjąć inne dodatkowe, uzasadnione okolicznościami prowadzonej sprawy czynności umożliwiające ustalenie miejsca pobytu lub odnalezienie osoby zaginionej – poziom I, II, III.
- Sprawy poszukiwania osób zaginionych prowadzą wyznaczeni przez kierownika jednostki Policji policjanci komórek organizacyjnych służby kryminalnej. Należy tu zaznaczyć, że czynności poszukiwawcze mogą podejmować wszyscy policjanci na polecenie bezpośrednich przełożonych: dyżurnego, kierownika, naczelnika, komendanta w danej jednostce Policji w zależności od stwierdzonego ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej i związanej z tym konieczności niezwłocznego podjęcia działań poszukiwawczych.
- Policjant prowadzący sprawę poszukiwania osoby zaginionej, zakwalifikowanej do poziomu I i II, niezależnie od wyżej wymienionych czynności, powinien także uwzględnić konieczność¹⁵:
- 1) udziału w czynnościach poszukiwawczych zarządzanych przez dyżurnego jednostki Policji;
 - 2) udziału w czynnościach dochodzeniowo-śledczych prowadzonych w trybie określonym w procedurze karnej;
 - 3) sprawdzenia informacji podanych przez osobę uprawnioną w złożonym przez nią zawiadomieniu o zaginięciu osoby;
 - 4) uzyskania w uzasadnionym przypadku wykazu połączeń telefonicznych osoby zaginionej i dokonania ich

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

weryfikacji pod kątem przydatności w prowadzonych czynnościach poszukiwawczych;

- 5) ustalenia prawnej i faktycznej sytuacji rodzinnej małoletniej lub ubezwłasnowolnionej osoby zaginionej;
- 6) dokonania przeglądu akt spraw prowadzonych wobec lub z udziałem osoby zaginionej, w celu ustalenia świadków, miejsc i innych okoliczności wyznaczających kierunek prowadzonego poszukiwania;
- 7) dokonania penetracji, innych niż ostatnie, miejsc pobytu osoby zaginionej, w celu ustalenia świadków lub innych faktów lub dowodów umożliwiających odnalezienie osoby zaginionej;
- 8) udziału w czynnościach operacyjno-rozpoznawczych w środowisku osoby zaginionej.

Jeżeli odnalezienie osoby wymaga zaangażowania dodatkowych sił i środków policyjnych z innych jednostek Policji oraz sił i środków pozapolicyjnych, dyżurny nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji wspiera jednostkę Policji prowadzącą poszukiwania poprzez zadysponowanie niezbędnych sił i środków oraz koordynuje przebieg czynności realizowanych z udziałem tych sił i środków¹⁶.

W przypadku konieczności zadysponowania do czynności poszukiwawczych prowadzonych w terenie specjalistycznych grup poszukiwawczo-ratowniczych zrzeszonych w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego, o którym mowa w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 620), sporządza się wniosek o zadysponowanie, stanowiący załącznik nr 2 do zarządzenia nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich, który po podpisaniu przez właściwego dyżurnego komendy powiatowej lub komendy wojewódzkiej Policji należy przesłać do powiatowego lub wojewódzkiego stanowiska kierownika Państwowej Straży Pożarnej¹⁷.

WŁAŚCIWOŚĆ MIEJSCOWA PODJĘCIA CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZYCH

Jeżeli jest mowa o podjęciu czynności poszukiwawczych, należy je rozumieć jako czynności podjęte bezpośrednio po otrzymaniu informacji o osobie zaginionej w zależności od stwierdzonego ryzyka wystąpienia zagrożenia życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej.

Natomiast jeżeli jest mowa o właściwości miejscowej prowadzenia teczki poszukiwawczej, należy ją rozumieć jako właściwą miejscowo jednostkę Policji do odbierania dokumentacji sprawy – gromadzenia materiałów z wykonanych czynności i kierunkowania przebiegu tych czynności.

Każdy pełniący służbę policjant, do którego zgłosi się osoba uprawniona, powinien odebrać informacje o osobie zaginionej i przekazać je dyżurnemu jednostki Policji, w której pełni służbę.

Zawiadomienie o zaginięciu osoby jest obowiązany przyjąć dyżurny jednostki Policji lub wyznaczony przez niego policjant jednostki Policji, do której zgłosiła się osoba uprawniona.

W przypadku kiedy z przyjętego zawiadomienia lub otrzymanej informacji o zaginięciu osoby wynika, że osoba ta po raz ostatni przed zaginięciem mogła przebywać na terenie działania innej jednostki Policji, należy powiadomić przedmiotową jednostkę Policji w celu wykonania wszelkich niezbędnych i konkretnie wskazanych czynności poszukiwawczych zmierzających do ustalenia miejsca pobytu i odnalezienia osoby zaginionej na danym terenie¹⁸.

Jeżeli z treści przyjętego zawiadomienia lub otrzymanej informacji o zaginięciu osoby wynika, iż istnieje realna możliwość szybkiego odnalezienia osoby zaginionej, a zwłaszcza osoby małoletniej lub wymagającej opieki, albo gdy zachodzi obawa bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności tej osoby – dyżurny jednostki Policji zarządza czynności poszukiwawcze w niezbędnym zakresie i nadzoruje ich przebieg.

Jednostka Policji realizująca na rzecz jednostki Policji właściwej do prowadzenia poszukiwań czynności mające na celu ustalenie miejsca pobytu i odnalezienie osoby zaginionej zobowiązana jest do wykonania czynności niezwłocznie i nie później niż do 7 dni od otrzymania informacji uzasadniających ich wykonanie¹⁹.

Dokumentację z wykonanych wyżej czynności przesyła się niezwłocznie do jednostki Policji właściwej miejscowo do prowadzenia poszukiwań osoby zaginionej.

W przypadku poszukiwań zakwalifikowanych do poziomu I, jednostką Policji właściwą do prowadzenia czynności poszukiwawczych przez pierwsze 7 dni od dnia zgłoszenia zaginięcia jest jednostka Policji, na której obszarze miało miejsce zaginięcie osoby²⁰.

Jednostką Policji właściwą miejscowo do prowadzenia sprawy poszukiwawczej osoby zaginionej jest jednostka Policji, na której obszarze znajdowało się miejsce zamieszkania osoby zaginionej. Miejsce zamieszkania – miejscowość, w której osoba przebywała przed zaginięciem, gdzie znajdował się ośrodek jej codziennego życia oraz gromadzenia rzeczy osobistych lub materialnych, niezmienną jest skutek dłuższego lub krótszego oddalenia się z niej²¹.

W przypadku, w którym nie można ustalić miejsca zamieszkania osoby zaginionej, jednostką właściwą do prowadzenia poszukiwania osoby zaginionej jest jednostka Policji, na której obszarze osoba zaginiona posiadała ostatnie znane miejsce zameldowania na pobyt stały na terytorium RP, a w przypadku braku ustalonego miejsca zameldowania na pobyt stały na terytorium RP, ostatnie znane miejsce zameldowania na pobyt czasowy na terytorium RP. W przypadku gdy niemożliwe jest ustalenie miejsca zamieszkania osoby zaginionej oraz nie ustalono jej miejsca zameldowania na pobyt stały lub czasowy na terytorium RP, jednostką właściwą do prowadzenia poszukiwania osoby zaginionej jest jednostka Policji, na której obszarze osoba zaginęła²².

O przejęciu sprawy poszukiwania osoby zaginionej do dalszego prowadzenia decyduje kierownik jednostki Policji, która otrzymała dokumentację sprawy. W przypadku włą-

pliwości dotyczących określenia właściwości miejscowej do prowadzenia poszukiwania osoby zaginionej kwestie sporne rozstrzygają kierownicy komórek służby kryminalnej komend wojewódzkich Policji właściwych do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniami osób zaginionych, nadrzędnych dla tych jednostek Policji, a w przypadku dalszych rozbieżności ostateczną decyzję w tym zakresie podejmuje kierownik komórki organizacyjnej biura KGP właściwego do koordynowania poszukiwań osób zaginionych. Jeżeli w trakcie pierwszych 7 dni prowadzenia czynności poszukiwawczych okaże się, że jednostka Policji, w której przyjęto zawiadomienie o zaginięciu osoby, nie jest właściwa miejscowo do prowadzenia poszukiwania osoby zaginionej, dokumentację z wykonanych czynności przekazuje się niezwłocznie jednostce Policji właściwej, informując jednocześnie komórkę służby kryminalnej właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniami osób zaginionych komend wojewódzkich Policji nadrzędnych dla tych jednostek Policji pismem zawierającym uzasadnienie tej decyzji. Jednostka Policji, która przyjęła zawiadomienie o zaginięciu osoby oraz dokonała rejestracji w KSIP informacji o zaginięciu oraz o osobie zaginionej, jest zobowiązana do wykonywania czynności poszukiwawczych zgodnie z przyjętą kwalifikacją poszukiwań do czasu przejęcia sprawy poszukiwania osoby zaginionej do prowadzenia przez inną jednostkę Policji²³.

REJESTRACJA ZAGINIĘCIA W KRAJOWYM SYSTEMIE INFORMACYJNYM POLICJI (KSIP)

Rejestracji poszukiwania osoby zaginionej dokonuje się po uprzednim dokonaniu rejestracji wydarzenia oraz sprawdzeniu, czy osoba zaginiona nie została zarejestrowana w zbiorach KSIP przez inną jednostkę lub komórkę organizacyjną Policji, w szczególności w formie rejestracji poszukiwania osoby ukrywającej się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości, rejestracji poszukiwania osoby z celem poszukiwań, rejestracji osoby zatrzymanej albo w formie rejestracji okoliczności ujawnienia NN osoby lub NN zwłok²⁴.

Rejestrację w KSIP wykonuje dyżurny jednostki Policji lub wyznaczony przez niego policjant albo pracownik Policji. Informacje o osobach zaginionych rejestruje się w zbiorach KSIP w formie poszukiwania osoby zaginionej niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 3 godzin od przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby, ze wskazaniem następujących celów prowadzenia poszukiwania stosownie do ustalonych okoliczności zaginięcia:

- 1) „ustalenie miejsca pobytu osoby zaginionej”;
- 2) „ustalenie miejsca pobytu małoletniej osoby zaginionej”;
- 3) „objęcie ochroną osoby zaginionej lub małoletniej osoby zaginionej”;
- 4) „zapobieganie stwarzanym przez osobę zagrożeniom i oddanie do właściwej placówki opiekuńczej lub leczniczej”²⁵.

Informacje uzupełniające mające znaczenie dla celów poszukiwania osoby, np. zdjęcia, informacje o rysopisie lub

znakach szczególnych oraz informacje o zmianie numeru sprawy na liczbę dziennika rejestruje się niezwłocznie po ich uzyskaniu, jednak nie później niż w ciągu 9 dni od przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby²⁶.

Rejestracja osoby w formie rejestracji poszukiwania osoby zaginionej zawiera:

- 1) nazwiska (aktualne oraz poprzednio używane);
- 2) imiona (aktualne oraz poprzednio używane);
- 3) imiona rodziców i nazwisko rodowe matki;
- 4) datę i miejsce urodzenia;
- 5) wiek z wyglądu osoby zaginionej w dniu zaginięcia;
- 6) posiadane obywatelstwo lub obywatelstwa;
- 7) narodowość;
- 8) płeć;
- 9) numer PESEL, jeżeli osoba rejestrowana go posiada;
- 10) miejsca zameldowania i pobytu (miejsca zamieszkania);
- 11) nazwę jednostki lub komórki organizacyjnej Policji dokonującej rejestracji, nazwę jednostki lub komórki organizacyjnej Policji prowadzącej sprawę;
- 12) identyfikator kadrowy odpowiednio osoby dokonującej rejestracji i zlecającej rejestrację, jeżeli rejestracja nastąpiła na zlecenie;
- 13) znak (numer) sprawy;
- 14) informację o stanie zdrowia osoby zaginionej mogącą mieć wpływ na zachowanie tej osoby lub na ustalenie miejsca jej pobytu, w tym rodzaj chorób, nałogów, nawyków i skłonności, a szczególnie skłonności samobójczych;
- 15) najbardziej aktualne zdjęcie osoby będące w posiadaniu jednostki organizacyjnej Policji dokonującej rejestracji;
- 16) informację o uzyskanych (pobranym) odciskach linii papilarnych i uzyskanym materiale biologicznym przydatnym do badań genetycznych;
- 17) rysopis oraz opis znaków szczególnych, np. tatuaży, blizn;
- 18) opis ubioru ze wskazaniem stopnia zużycia, znaków firmowych, monogramów itp.,
- 19) pseudonimy;
- 20) dodatkowe zestawy prawdziwych lub fałszywych danych osobowych;
- 21) opis przedmiotów posiadanych przez osobę zaginioną bezpośrednio przed zaginięciem: posiadane pojazdy, telefony lub inne przedmioty;
- 22) posiadane lub używane adresy internetowe;
- 23) inne numery dotyczące osoby rejestrowanej, w tym poprzedni numer PESEL;
- 24) posiadane przez osobę dokumenty potwierdzające tożsamość tej osoby (prawo jazdy, paszport);
- 25) wykształcenie i zawód;
- 26) środowisko i kontakty osoby, w tym kontakty ze środowiskowymi grupami patologii społecznej;
- 27) dane osobowe stanowiące dane wrażliwe, w przypadku gdy posiadają przydatność wykrywczą, dowodową lub identyfikacyjną, obejmujące dane osobowe:
 - a) ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne,
 - b) ujawniające poglądy polityczne, przekonania religijne, światopoglądowe lub przynależność do związków zawodowych,

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

- c) stanowiące dane genetyczne – wyniki analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA),
- d) stanowiące dane biometryczne w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej, w tym w zakresie wizerunku twarzy utrwalonego w postaci zdjęć sygnalitycznych lub danych daktyloskopijnych,
- e) dotyczące seksualności i orientacji seksualnej;
- 28) datę, miejsce i opis okoliczności zaginięcia oraz identyfikator KSIP wydarzenia;
- 29) rodzaj i zakres czynności podjętych w celu odnalezienia osoby zaginionej;
- 30) adresy osób lub instytucji, u których lub w których może przebywać osoba zaginiona;
- 31) prawdopodobną przyczynę zaginięcia;
- 32) wskazanie poziomu poszukiwania osoby zaginionej według poziomów określonych przepisami Komendanta Głównego Policji w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok lub szczątków ludzkich;
- 33) ostrzeżenia i inne dyspozycje jednostki lub komórki organizacyjnej Policji prowadzącej poszukiwania;
- 34) informacje przekazane przez osobę zgłaszającą zaginięcie osoby mające znaczenie dla prowadzenia poszukiwań lub przydatne w tych poszukiwaniach;
- 35) informacje o zgodzie uprawnionej osoby na publikację danych osobowych osoby zaginionej w środkach masowego przekazu celem prowadzenia poszukiwań tej osoby oraz informacje o dokonaniu takiej publikacji, wraz ze wskazaniem miejsc, w których te dane opublikowano;
- 36) informacje o przyczynach i dacie zakończenia poszukiwania oraz opis istotnych okoliczności prowadzenia poszukiwania;
- 37) informacje o przekazaniu prowadzenia poszukiwania osoby innej jednostce lub komórce organizacyjnej Policji oraz o przejęciu poszukiwania przez tę jednostkę lub komórkę, bez zmiany zarejestrowanej daty zgłoszenia zaginięcia oraz daty wszczęcia poszukiwania;
- 38) informacje o zakończeniu czynności poszukiwawczych przez jednostkę organizacyjną Policji prowadzącą poszukiwania, w tym informacje o dacie i sposobie (formie) zakończenia oraz o przekazaniu akt sprawy do archiwum wraz z numerem tych akt²⁷.

Informacje o odwołaniu poszukiwania osoby zaginionej i zakończeniu w zbiorach danych KSIP rejestracji poszukiwania osoby zaginionej rejestruje się niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 3 godzin.

KONTROLA I NADZÓR NAD CZYNNOŚCIAMI POSZUKIWAWCZYMI OSÓB ZAGINIONYCH

Przez kontrolę należy rozumieć badanie prawidłowości organizowania i prowadzenia czynności poszukiwawczych w celu diagnozowania, korygowania i usuwania

przeszkód w efektywnej ich realizacji. Kontrola jest realizowana w ramach nadzoru sprawowanego przez przełożonych lub wyznaczonych przez nich policjantów²⁸.

W jednostce Policji prowadzącej poszukiwania osoby zaginionej nadzór nad prowadzonymi czynnościami sprawuje kierownik komórki służby kryminalnej właściwej do prowadzenia poszukiwań osób zaginionych²⁹.

Przyjmujący zawiadomienie o zaginięciu osoby sporządza notatkę służbową zawierającą dodatkowe ustalenia i informacje uzyskane w trakcie przyjęcia zawiadomienia³⁰.

Kontrolę nad prowadzonymi przez jednostki Policji poszukiwaniami osób zaginionych sprawuje komórka służby kryminalnej jednostki nadrzędnej Policji właściwa do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych³¹.

Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji udziela wsparcia eksperckiego i analitycznego oraz nadzoruje i koordynuje czynności związane z poszukiwaniem osób zaginionych prowadzone przez jednostki Policji na terenie kraju³².

Dyżurny jednostki Policji rejestrujący poszukiwania osoby zaginionej poziomu I jest zobowiązany:

- sporządzić notatkę służbową (lub wyznaczyć policjanta do jej sporządzenia), o której mowa powyżej, niezwłocznie przesłać ją do CPOZ KGP oraz nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji;
- przekazać telefonicznie informację o poszukiwaniach dyżurnemu nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji.

Następnie informację tę dyżurny komendy wojewódzkiej Policji przekazuje koordynatorowi wojewódzkiemu ds. zaginięć oraz dyżurnemu Komendy Głównej Policji, który przekazuje ją koordynatorowi CPOZ KGP (koordynator CPOZ KGP – osoba wykonująca czynności służbowe w Centrum Poszukiwań Osób Zaginionych Komendy Głównej Policji; koordynator wojewódzki ds. zaginięć – osoba wyznaczona do udzielania wsparcia konsultacyjno-doradczego w ramach czynności poszukiwawczych realizowanych na terenie danego województwa oraz współpracy z CPOZ KGP w zakresie realizowanych poszukiwań osób zaginionych)³³.

Koordynator wojewódzki ds. zaginięć po uzyskaniu informacji od dyżurnego komendy wojewódzkiej Policji pełni rolę konsultacyjno-doradczą oraz w razie potrzeby wnioskuje do koordynatora CPOZ KGP o udzielenie wsparcia osobowego lub technicznego. W czasie nieobecności w służbie koordynatora wojewódzkiego ds. zaginięć kierownik komórki właściwej do spraw poszukiwań komendy wojewódzkiej Policji wyznacza innego funkcjonariusza do wykonywania ww. czynności³⁴.

Jednostka Policji właściwa do prowadzenia poszukiwań, w przypadku nieodnalezienia osoby zaginionej, w ciągu 7 dni od dnia wszczęcia poszukiwań sporządza i przesyła do komórki służby kryminalnej właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji informację zawierającą opis okoliczności zaginięcia, uzasadnienie przyjętego poziomu poszukiwań oraz zakres wykonanych czynności, zatwierdzoną przez kierownika jednostki Policji³⁵.

W przypadku prowadzenia poszukiwań osoby zaginionej zakwalifikowanej do poziomu I lub poziomu II, policjant prowadzący sprawę po upływie trzech miesięcy od dnia wszczęcia poszukiwań, a następnie po upływie każdego kolejnych sześciu miesięcy sporządza analizę i ocenę wykonanych czynności dotyczących poszukiwania osoby, zaginionej – wraz z wnioskami i planem dalszego prowadzenia poszukiwań, po zatwierdzeniu przez kierownika jednostki Policji lub upoważnionej przez niego osoby, przesyła je do komórki służby kryminalnej właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji. W przypadku prowadzenia poszukiwań osoby zaginionej zakwalifikowanej do poziomu III policjant prowadzący sprawę, po upływie sześciu miesięcy od dnia wszczęcia poszukiwań, a następnie po upływie każdego kolejnego roku, sporządza analizę i ocenę wykonanych w sprawie czynności dotyczących poszukiwania osoby zaginionej wraz z wnioskami i planem dalszego prowadzenia poszukiwań, po zatwierdzeniu przez kierownika jednostki Policji lub upoważnionej przez niego osoby przesyła je do komórki służby kryminalnej właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji. Komórka służby kryminalnej właściwa do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych komendy wojewódzkiej Policji po otrzymaniu dokumentacji osoby zaginionej zakwalifikowanej do poziomu I, II, III dokonuje jej analizy i oceny przyjętych kierunków oraz prawidłowości wykonanych przez podległe jednostki Policji czynności dotyczących poszukiwania osoby zaginionej, a następnie podejmuje decyzje dotyczące kierunku dalszego prowadzenia poszukiwań, w tym celowości przejścia sprawy do dalszego prowadzenia. W ramach kontroli komórka biura KGP właściwego do koordynacji poszukiwań osób zaginionych może zobowiązać właściwą jednostkę Policji do przekazywania informacji o przebiegu czynności realizowanych w sprawie poszukiwań osoby zaginionej znajdującej się w jej zainteresowaniu. Jednostka Policji właściwa do prowadzenia poszukiwań ma obowiązek niezwłocznego i systematycznego przekazywania posiadanych informacji do komórki biura KGP właściwego do koordynacji poszukiwań osób zaginionych³⁶.

CZYNNOŚCI PROCESOWE W CZYNNOŚCIACH POSZUKIWAWCZYCH

Na każdym etapie poszukiwania osoby zaginionej, zgodnie z art. 308 kpk³⁷, można wszcząć czynności przygotowawcze, gdy okoliczności zaginięcia wskazują popełnienie przestępstwa na szkodę osoby zaginionej.

Art. 308 kpk (Dochodzenie w niezbędnym zakresie)

§ 1. W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledz-

stwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Po dokonaniu tych czynności, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, prowadzący postępowanie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi.

§ 2. W wypadkach niecierpiących zwłoki, w szczególności wtedy, gdy mogłyby to spowodować zatarcie śladów lub dowodów przestępstwa, można w toku czynności wymienionych w § 1 przesłuchać osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa w charakterze podejrzanego przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, jeżeli zachodzą warunki do sporządzenia takiego postanowienia. Przesłuchanie rozpoczyna się od informacji o treści zarzutu.

§ 3. W wypadku przewidzianym w § 2, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa jest obowiązkowe, najpóźniej w ciągu 5 dni od dnia przesłuchania wydaje się postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo, w razie braku warunków do jego sporządzenia, umarza się postępowanie w stosunku do osoby przesłuchanej.

§ 4. W sprawach, w których obowiązkowe jest prowadzenie śledztwa, postanowienie przewidziane w § 3 wydaje prokurator.

§ 5. Czynności, o których mowa w § 1 i 2, mogą być dokonywane tylko w ciągu 5 dni od dnia pierwszej czynności.

§ 6. W wypadkach określonych w § 1 i 2 czas trwania śledztwa lub dochodzenia liczy się od dnia pierwszej czynności.

Powyższy tryb czynności realizuje się w sytuacji ujawnienia zwłok osoby zaginionej, porwania, uprowadzenia.

Jeżeli z treści uzyskanej informacji o zaginięciu osoby wynika, iż mogła zostać wprowadzona lub pozbawiona wolności w celu wymuszenia okupu, odstępuje się od przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby, a dalsze czynności wykonuje właściwa komórka służby śledczej na podstawie odrębnych przepisów. W przypadku zaistnienia realnych okoliczności wskazujących na to, iż zaginięcie związane jest z uprowadzeniem osoby lub pozbawieniem wolności w celu wymuszenia okupu, jednostka Policji prowadząca poszukiwanie osoby zaginionej wstrzymuje wykonywanie czynności poszukiwawczych, a dalsze czynności w sprawie wykonuje właściwa komórka służby śledczej na podstawie odrębnych przepisów³⁸.

DOKUMENTOWANIE CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZYCH

Każdy pełniący służbę policjant, inny niż dyżurny, do którego zgłosi się osoba uprawniona, jest zobowiązany przyjąć od osoby uprawnionej informację o zaginięciu osoby, niezwłocznie przekazać informację o zaginięciu

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

Załącznik nr 1

(pieczęć nagłkowa jednostki Policji) (miejscowość, data sporządzenia)

ZAWIADOMIENIE O ZAGINIĘCIU OSOBY

W dniu / / r. o godz. : :

ID:

Przyjął od: _____
(stopień, imię i nazwisko)

PESEL: _____
(imię i nazwisko, miejsce zamieszkania, telefon kontaktowy, stopień pokrewieństwa do osoby zaginionej)
(dokument tożsamości)

Zawiadomienie o zaginięciu: Płeć*: K M

PESEL: _____
(nazwisko i imię, nazwisko panińskie)
(obywatelstwo)

ur. / / r. w _____
(miejscowość)

(imiona rodziców i nazwisko panińskie matki)

(miejsce zameldowania)

(miejsce zamieszkania)

(inne używane nazwiska, aliasy, pseudonimy)

(prawdopodobna przyczyna zaginięcia)

(stan zdrowia / zdolność do samodzielnej egzystencji)

(małgi, uzależnienia)

(zazywane leki)

(wcześniejsze próby samobójcze, kiedy?)

Rysopis:

wiek z wyglądu: _____ wzrost: _____

sylwetka: _____
(wąta, wysmukła, szczupła, średnia, krępa, otyła)

włosy: _____
(długość, kolor, typ)

zarost: _____ oczy: _____
(jaki?) (kolor)

nos: _____ uszy: _____
(kształt) (kształt)

uzębienie: _____
(pełne/niepełne/brak/proteza, cechy charakterystyczne)

charakterystyczne cechy wyglądu i znaki szczególne (rodzaj znaku, miejsce występowania, opis znaku)

opis ubioru:

przedmioty posiadane w chwili zaginięcia (dokumenty, telefon, itp. – rodzaj i nr):

wcześniejsze zaginięcia (kiedy? Okoliczności odnalezienia. Czy zgłaszano Policji?):

dane osób i instytucji, z którymi osoba zaginiona utrzymywała w ostatnim czasie kontakty rodzinne i towarzyskie, w tym jej miejsce pracy i nauki (imię i nazwisko, adres, telefon, rodzaj kontaktu):

okoliczności zaginięcia:
(czas i miejsce zaginięcia, data i miejsce ostatniego kontaktu z zaginionym, fakty i osoby potwierdzające zaginięcie)

fotografia*

materiał biologiczny pobrano*

przyjęty poziom poszukiwań ** I II III

ZATWIERDZAM

(pieczęć i podpis kierownika jednostki Policji lub dyżurnego jednostki Policji)

Zobowiązuję się niezwłocznie zgłosić Policji o powrocie zaginionej(ego) do miejsca zamieszkania bądź o jakiegokolwiek wiadomości związanej z zaginięciem.

_____ (podpis przyjmującego) _____ (podpis zgłaszającego)

Jeżeli pole zawiadomienia zawiera zbyt mało miejsca na wpisanie danych uzupełnia się je na osobnym arkuszu formatu A4, który należy dołączyć do zawiadomienia

* wstawić „x”
** niewłaściwe skreślić

Oświadczenie osoby zgłaszającej**

W związku ze zgłoszonym przeze mnie w dniu _____
w _____ (nazwa jednostki Policji)
zaginięciu osoby _____
(imię, nazwisko, data urodzenia, miejsce zamieszkania, PESEL, stopień pokrewieństwa)

- Zobowiązuję się niezwłocznie i osobiście powiadomić Policję o otrzymaniu jakiegokolwiek informacji związanej z zaginięciem osoby wskazanej w niniejszym zawiadomieniu, w tym o jej powrocie do miejsca pobytu.
- Wyrażam/nie wyrażam* zgodę na publikację danych zaginionej (w tym fotografii), na stronie internetowej Komendy Głównej Policji, stronie internetowej właściwej do prowadzenia poszukiwań jednostki Policji, a także w środkach masowego przekazu.
- Oświadczam, że podane przeze mnie i zapisane w powyższym zawiadomieniu dane są prawdziwe i zgodne ze stanem faktycznym.
- Zostałem/am poinformowany/a o najbliższym punkcie/organizacji udzielającej pomocy prawnej lub psychologicznej rodzinom osób zaginionych oraz o całodobowej bezpłatnej linii telefonicznej 116 000 dotyczącej osób małoletnich.

_____ (podpis przyjmującego) _____ (podpis zgłaszającego)

ZATWIERDZAM

(pieczęć i podpis kierownika jednostki Policji lub dyżurnego jednostki Policji)

* niepotrzebne skreślić
** ww. oświadczenie stanowi potwierdzenie złożenia zawiadomienia o zaginięciu osoby.

Ryc. 1. Zawiadomienie o zaginięciu osoby, załącznik nr 1 do zarządzenia nr 48 KGP.

osoby do dyżurnego najbliższej jednostki Policji oraz podjąć zarządzone przez niego czynności, sporządzić notatkę służbową z wykonanych czynności i przekazać ją dyżurnemu jednostki Policji³⁹.

Zawiadomienie o zaginięciu osoby jest obowiązany przyjąć dyżurny jednostki Policji lub wyznaczony przez niego policjant jednostki Policji, do której zgłosiła się osoba uprawniona. Przyjmujący zawiadomienie o zaginięciu osoby sporządza notatkę służbową zawierającą dodatkowe ustalenia i informacje uzyskane w trakcie przyjęcia zawiadomienia.

Zawiadomienie o zaginięciu osoby stanowi załącznik nr 1 do zarządzenia nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich – zob. ryc. 1.

Osobie uprawnionej składającej zawiadomienie o zaginięciu osoby wydaje się podpisane przez kierownika jednostki Policji lub dyżurnego jednostki Policji oświadczenie osoby zgłaszającej, które stanowi jednocześnie potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby oraz zobowiązanie się osoby uprawnionej do niezwłocznego powiadomienia jednostki Policji prowadzącej poszukiwania o uzyskaniu informacji dotyczącej miejsca pobytu osoby zaginionej wymienionej w zawiadomieniu, w tym o jej powrocie do miejsca pobytu, stanowiące integralną część zawiadomienia o zaginięciu osoby⁴⁰.

Policjanci podejmujący czynności związane z poszukiwaniem osoby zaginionej sporządzają notatkę służbową i przekazują ją dyżurnemu jednostki Policji lub bezpośrednio przełożonemu.

Każda czynność wykonana w ramach poszukiwania osoby zaginionej wymaga niezwłocznego jej udokumentowania. Dokumenty z wykonywanych czynności dotyczących poszukiwania osoby zaginionej gromadzi się w układzie chronologicznym w teczce poszukiwań.

Teczka poszukiwania osoby zaginionej powinna zawierać w szczególności:

- 1) spis zawartości teczek;
 - 1a) wykaz osób, które zapoznały się z materiałami;
 - 1b) kartę nadzoru;
- 2) zawiadomienie o zaginięciu osoby;
- 3) potwierdzenie dokonania rejestracji informacji o osobie zaginionej w KSIP w formie rejestracji poszukiwania osoby zaginionej oraz potwierdzenia dokonania rejestracji informacji o tej osobie lub modyfikacji rejestracji poszukiwania osoby zaginionej, a także potwierdzenia dokonanych sprawdzeń oraz typowań dotyczących osoby zaginionej;
- 4) plan czynności dotyczących poszukiwania osoby zaginionej, w przypadku zakwalifikowania osoby zaginionej do poziomu I lub poziomu II, sporządzany po upływie 14 dni od chwili przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby, w przypadku jej nieodnalezienia;
- 5) dokumenty z wykonywanych czynności dotyczących poszukiwania osoby zaginionej⁴¹.

ZAKOŃCZENIE POSZUKIWAŃ LUB CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZYCH.....

Zakończenie poszukiwań oznacza:

- zakończenie poszukiwania w KSIP – nie powoduje usunięcia informacji o osobie zaginionej z KSIP;
- zakończenie poszukiwań i czynności poszukiwawczych przez jednostkę prowadzącą sprawę;
- złożenie teczek poszukiwań do archiwum.

Zakończenie czynności poszukiwawczych oznacza:

- niezakończenie poszukiwania w KSIP – nie powoduje usunięcia informacji o osobie zaginionej z KSIP;
- zakończenie czynności poszukiwawczych przez jednostkę prowadzącą sprawę z uwagi na wyczerpanie możliwości poszukiwawczych;
- złożenie teczek poszukiwań do archiwum.

Zakończenie poszukiwania osoby zaginionej następuje, gdy:

- 1) odnaleziono osobę zaginioną lub jej zwłoki, przy czym przez odnalezienie osoby należy rozumieć nawiązanie z nią bezpośredniego osobistego kontaktu przez policjanta lub funkcjonariusza innych służb, a w przypadku odnalezienia osoby zaginionej za granicą – nawiązanie z nią bezpośredniego osobistego kontaktu przez policjanta lub pracownika właściwego przedstawicielstwa dyplomatycznego Rzeczypospolitej Polskiej albo uzyskanie od zagranicznych władz informacji o odnalezieniu osoby;
- 2) ustalono miejsce pobytu osoby zaginionej;
- 3) osoba zaginiona powróciła do miejsca zamieszkania;
- 4) odnaleziona, pełnoletnia i nieubezwłasnowolniona osoba zaginiona nie wyraziła zgody na ujawnienie osobie uprawnionej swojego aktualnego miejsca pobytu oraz złożyła pisemne oświadczenie według wzoru stanowiącego załącznik nr 8 do zarządzenia nr 48 Komendanta Głównego Policji – zob. ryc. 2 (rejestracji informacji o oświadczeniu osoby zaginionej należy dokonać w KSIP; odmowę złożenia przez osobę zaginioną oświadczenia dokumentuje się w formie notatki służbowej);
- 5) osoba uprawniona, która zawiadomiła Policję o zaginięciu osoby, odwołała poszukiwania z uwagi na fakt nawiązania kontaktu z osobą zaginioną, a zgromadzone w sprawie informacje nie wskazują na potrzebę dalszego prowadzenia poszukiwań;
- 6) w ciągu 72 godzin od dokonania rejestracji w KSIP poszukiwania osoby zaginionej, stwierdzono błędne dokonanie rejestracji (należy sporządzić decyzję o zakończeniu poszukiwania, której wzór stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia 32 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 listopada 2020 r. – zob. ryc. 3; decyzja policjanta o zakończeniu czynności poszukiwawczych i przekazaniu materiałów do archiwum po wcześniejszym zaakceptowaniu przez kierownika jednostki Policji lub osoby przez niego upoważnionej wymaga przesłania w celu zatwierdzenia jej przez kierownika komórki nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych);

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

Nr sprawy (miejsce i data sporządzenia)

Oświadczenie*

Ja (imię i nazwisko)

s/c z domu (imię ojca i matki) (nazwisko panieńskie matki)

urodzony/a w dniu w

legitymujący/a się (nazwa i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość)

zostałem/am powiadomiony/a o zgłoszeniu mojego zaginięcia w dniu

przez w (dane osoby, która zgłosiła zaginięcie) (nazwa jednostki Policji)

i prowadzonych poszukiwaniach mojej osoby przez (nazwa jednostki Policji oraz komórki organizacyjnej)

do sprawy nr

W związku z powyższym oświadczam, że:

Nie jestem osobą zaginioną i obecna sytuacja, w której się znajduję nie stanowi żadnego zagrożenia dla mojego życia lub bezpieczeństwa i nie wymaga udzielenia mi pomocy ze strony Policji. Ze względów osobistych świadomie zerwałem/am kontakty z osobą/ami mnie poszukującymi i nie chcę ich utrzymywać.

Moje obecne miejsce pobytu, tj. (adres aktualnego miejsca pobytu)

.....

oraz telefon kontaktowy o nr zastrzegam wyłącznie do wiadomości Sądu lub Policji.

..... (czytelny podpis osoby zaginionej)

(stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko policjanta przyjmującego oświadczenie)**

* wypełnia osobście osoba zaginiona pełnoletnia i nieubezwłasnowolniona
** wypełnia policjant

Ryc. 2. Oświadczenie, załącznik nr 8 do zarządzenia nr 48 KGP.

„Zatwierdzam” Załącznik nr 2

..... dnia r. (Naczelnik WK KWP/KSP) (miejsce i data) (data)
Egz. nr ...

**Decyzja
o zakończeniu poszukiwania osoby zaginionej**

na podstawie § 29 ust. 1 pkt 7/7a* zarządzenia nr 48 KGP z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich

..... (stopień, imię, nazwisko policjanta prowadzącego sprawę i nazwa jednostki Policji)

postanowił:

zakończyć poszukiwania osoby zaginionej (imię i nazwisko osoby zarejestrowanej jako zaginiona)

w sprawie l. dz. wszczętej w dniu przez (nazwa jednostki Policji)

z uwagi na: dokonanie błędnej rejestracji/stwierdzenie rejestracji osoby o fikcyjnych danych osobowych*.

Uzasadnienie

.....

..... (Kierownik jednostki Policji prowadzącej sprawę) (policjant prowadzący sprawę)

W dniu po zapoznaniu się z materiałami sprawy i uzasadnieniem podjętej decyzji o zakończeniu poszukiwania osoby zaginionej przez prowadzącego sprawę – decyzję popieram/nie popieram*.

..... (policjant WK KWP)

Wykonano w 2 egzemplarzach
Egzemplarz nr 1 –teczka poszukiwań nr rej.
Egzemplarz nr 2 –Wydział Kryminalny KWP/KSP* w
Sporządził/Wykonał:

*Niewłaściwe sformułowanie

Ryc. 3. Decyzja o zakończeniu poszukiwania osoby zaginionej, załącznik nr 2 do zarządzenia nr 32 KGP.

- 7) stwierdzono na podstawie dokonanych sprawdzeń, iż zarejestrowana w KSIP osoba zaginiona nie istnieje, a jej dane osobowe są fikcyjne (należy sporządzić decyzję o zakończeniu poszukiwania, której wzór stanowi załącznik nr 2 do zarządzenia 32 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 listopada 2020 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich; decyzja policjanta o zakończeniu czynności poszukiwawczych i przekazaniu materiałów do archiwum po wcześniejszym zaakceptowaniu przez kierownika jednostki Policji lub osobę przez niego upoważnioną wymaga przesłania w celu zatwierdzenia jej przez kierownika komórki nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych);
- 8) uzyskano informacje o uznaniu przez sąd osoby zaginionej za zmarłą lub o stwierdzeniu przez sąd zgonu tej osoby;
- 9) osoba zaginiona ukończyłaby 100 lat, a poszukiwania prowadzone były przez okres co najmniej 10 lat;
- 10) upłynęło co najmniej 25 lat od daty zakończenia lub wykonania ostatnich czynności poszukiwawczych do-

tyczących osoby zaginionej i przekazania teczek poszukiwania do archiwum wraz z usunięciem informacji dotyczących osoby zaginionej z KSIP⁴².

Zakończenie poszukiwania osoby zaginionej na podstawie przesłanek, o których mowa w pkt 1–9, stanowi zakończenie poszukiwań w KSIP – nie powoduje usunięcia informacji o osobie zaginionej z KSIP. Zasady i tryb usuwania informacji o osobie zaginionej z KSIP regulują przepisy Komendanta Głównego Policji o funkcjonowaniu KSIP.

O ustaleniu miejsca pobytu osoby zaginionej policjant prowadzący poszukiwania osoby zaginionej jest zobowiązany powiadomić jednostki Policji oraz organy i instytucje, którym zlecono wykonanie czynności poszukiwania, osobą uprawnioną albo członka najbliższej rodziny osoby zaginionej. W celu usunięcia śladów linii papilarnych, które mogą pochodzić od osób zaginionych, w związku z zaistnieniem przesłanek, o których mowa w pkt 1–5, przekazuje się pisemną informację o zakończeniu sprawy poszukiwań do właściwego terytorialnie laboratorium kryminalistycznego komendy wojewódzkiej Policji lub Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji. W celu usunięcia profilu DNA w związku z zaistnieniem przesłanek, o których mowa w ust. 1–5, przekazuje się pisemną informację o zakończeniu sprawy poszukiwań do bazy danych DNA⁴³.

Zakończenie czynności poszukiwawczych następuje gdy:

- upłynęło 5 lat od dnia przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby pełnoletniej;
- upłynęło 5 lat od dnia, w którym zaginiona osoba małoletnia osiągnęłaby pełnoletniość (należy sporządzić decyzję o zakończeniu poszukiwania; decyzja policjanta o zakończeniu czynności poszukiwawczych i przekazaniu materiałów do archiwum po wcześniejszym zaakceptowaniu przez kierownika jednostki Policji lub osobę przez niego upoważnioną wymaga przesłania w celu zatwierdzenia jej przez kierownika komórki nadrzędnej komendy wojewódzkiej Policji właściwej do kontroli i nadzoru nad poszukiwaniem osób zaginionych)⁴⁴.

Przed zakończeniem czynności dotyczących poszukiwania osoby zaginionej, mających na celu odnalezienie osoby małoletniej, należy wykonać progresję wiekową zaginionej osoby i wprowadzić do KSIP zdjęcie z prawdopodobnym obecnym wyglądem. Przed zakończeniem czynności poszukiwawczych, mających na celu odnalezienie osoby pełnoletniej, należy wykonać progresję wiekową zaginionej osoby i wprowadzić do KSIP zdjęcie z jej prawdopodobnym obecnym wyglądem, o ile policjant kończący czynności poszukiwawcze uzna wykonanie progresji wiekowej osoby pełnoletniej za celowe⁴⁵.

PODJĘCIE POSZUKIWAŃ OSÓB NIEODNALEZIONYCH, WOBEC KTÓRYCH ZAKOŃCZONO CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZE

W przypadku uzyskania nowych informacji o osobie zaginionej, wobec której zakończono czynności poszukiwawcze i teczkę poszukiwania osoby zaginionej przekazano do archiwum, sporządza się notatkę służbową, na podstawie której pobiera się z archiwum złożoną sprawę i kontynuuje w jej ramach dalsze czynności⁴⁶.

Czynności kontynuuje się zgodnie z zarządzeniem nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich.

WSPÓŁPRACA Z BLISKIM OSOBĄ ZAGINIONEJ

Policjant prowadzący czynności poszukiwawcze jest obowiązany utrzymywać niezbędny kontakt z osobą uprawnioną, a w tym udzielać jej dozwolonych prawem informacji o stanie i przebiegu poszukiwania osoby zaginionej, nieobjętych klauzulą tajności⁴⁷.

Policjant odbierający od osoby uprawnionej pisemne zawiadomienie o zaginięciu osoby:

- informuje ją o konieczności niezwłocznego i osobiste go powiadomienia Policji w przypadku otrzymania jakiegokolwiek informacji związanej z zaginięciem osoby, w tym o jej powrocie do miejsca pobytu;
- odbiera informację o wyrażeniu lub niewyrażeniu zgody na publikację danych osoby zaginionej (w tym fotografii) na stronie internetowej Komendy Głównej Policji, stronie internetowej właściwej do prowadzenia poszukiwań jednostki Policji, a także w środkach masowego przekazu;
- pobiera oświadczenie, że podane przez nią dane są prawdziwe i zgodne ze stanem faktycznym;
- informuje ją o najbliższym punkcie/organizacji udzielającej pomocy prawnej lub psychologicznej rodzinom osób zaginionych oraz o całodobowej bezpłatnej linii telefonicznej 116 000 dotyczącej osób małoletnich.

PRZYKŁAD PROWADZONYCH CZYNNOŚCI POSZUKIWAWCZYCH DWÓCH NASTOLATEK ZAKWALIFIKOWANYCH DO POZIOMU I POSZUKIWAŃ⁴⁸

Zgłoszenie o zaginięciu dwóch nastolatków, których życie mogło być zagrożone, postawiło w stan gotowości policjantów. Dzięki intensywnym działaniom poszukiwawczym, podjętym od razu po przyjęciu zgłoszenia, zaginione odnaleziono. 17-latka i 19-latka trafiły do szpitala w celu oceny stanu ich zdrowia.

Do dyżurnego komisariatu Policji wpłynęło telefoniczne zgłoszenie o zaginięciu 17-latki i jej 19-letniej koleżanki. Kategoria zgłoszenia wymagała szybkiej reakcji policjantów. Natychmiast zostały podjęte działania poszukiwawcze. Policjanci z Komendy Powiatowej Policji udali się do miejsca zamieszkania nastolatków, gdzie po raz ostatni były widziane. W miejscu zamieszkania niezwłocznie dokonano penetracji posesji i rejonu przyległego, rozpytano rodzinę i znajomych. Na podstawie rzeczy osób zaginionych pozostawionych w miejscu zamieszkania i zebranych informacji ustalono, że życie i zdrowie młodych dziewczyn może być zagrożone. Funkcjonariusze rozpoczęli działania poszukiwawcze, podzielili się na zespoły, wyznaczili sektory. Sprawdzali przystanki autobusowe, trasy komunikacyjne i lasy w rejonie gminy.

Do działań włączono okoliczne zastępy Ochotniczej Straży Pożarnej, Państwową Straż Pożarną, Ochotniczą Straż Pożarną – Ratownictwo Wodne wraz z psami poszukiwawczo-ratowniczymi, a także wykorzystano pojazdy straży, w tym quady. Na miejscu byli również policyjni przewodnik z psem służbowym, policjanci jednostek podległych oraz oddziały prewencji. Czynności wykonywano w porozumieniu z koordynatorem Komendy Wojewódzkiej Policji oraz koordynatorem CPOZ Komendy Głównej Policji. Do poszukiwań wykorzystany został również policyjny śmigłowiec oraz dron. Działania na miejscu koordynowali policjanci zajmujący się poszukiwaniem osób zaginionych pod nadzorem naczelnika wydziału kryminalnego.

POSZUKIWANIA OSÓB ZAGINIONYCH

Po około 3 godzinach od zgłoszenia, w wyniku szeroko zakrojonych działań, w trudno dostępnym rejonie, odnaleziono zaginione nastolatki. Dziewczyny zostały dowieszone do miejsca zamieszkania, następnie przekazano je załodze karetki, która zabrała nastolatki do szpitala w celu oceny stanu zdrowia. Dzięki współpracy i zaangażowaniu wszystkich służb akcja poszukiwawcza zakończyła się sukcesem. Dwa uratowane ludzkie życia dały wielką satysfakcję z wzorowo wykonanej pracy.

ZAKOŃCZENIE

Policja prowadzi poszukiwania osób podejrzanych, oskarżonych o popełnienie przestępstw czy skazanych za popełnione przestępstwa – należy je odróżnić od poszukiwania osoby zaginionej. Osoba zaginiona może stać się ofiarą przestępstwa lub nieszczęśliwego wypadku. Takie przypadki niejednokrotnie wiążą się z ratowaniem życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej. Policja na podstawie ustawowych zadań zobowiązana jest do udzielania wsparcia w takich sytuacjach. Żeby podjąć właściwe działania, konieczne jest zebranie odpowiednich informacji, a także określenie wystąpienia ryzyka dla zdrowia i bezpieczeństwa osoby zaginionej. Następnie trzeba wykorzystać odpowiednie środki taktyczne i techniczne dla danego zdarzenia. Każdą sprawę należy rozpatrywać indywidualnie. Każda osoba zaginiona jest inna: ma inny charakter czy zainteresowania i będzie się inaczej zachowywać w różnych miejscach czy w różnych warunkach. Policjant powinien zdawać sobie sprawę z tego, że w takich sytuacjach czas nie jest jego sprzymierzeńcem.

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, z późn. zm.), art. 1 ust. 2 pkt 1, art. 14 ust. 1, art. 7 ust. 1 pkt 2.

³ Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich.

⁴ Tamże, § 4.

⁵ Tamże, § 5 ust. 3, 4 i 7.

⁶ Tamże, § 3 ust. 3.

⁷ Tamże, § 26 ust. 6 i 7.

⁸ Tamże, § 3 ust. 2.

⁹ Tamże, § 3 ust. 5.

¹⁰ Tamże, § 2 ust. 1 pkt 3.

¹¹ Tamże, § 8.

¹² Tamże, § 9 ust. 8.

¹³ Tamże, § 9 ust. 9.

¹⁴ Tamże, wskazanie różnic na podstawie § 12–14.

¹⁵ Tamże, § 15 ust. 1.

¹⁶ Tamże, § 3 ust. 8.

¹⁷ Tamże, § 3 ust. 9.

¹⁸ Tamże, § 3 ust. 6.

¹⁹ Tamże, § 3 ust. 6a.

²⁰ Tamże, § 9 ust. 2.

²¹ Tamże, § 9 ust. 1 i § 2 ust. 1 pkt 10.

²² Tamże, § 9 ust. 3 i 4.

²³ Tamże, § 9 ust. 5–7.

²⁴ Zarządzenie Nr 70 Komendanta Głównego Policji z dnia 2 grudnia 2019 r. w sprawie Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (Dz. Urz. KGP poz. 114, z późn. zm.), § 55 ust. 5.

²⁵ Tamże, § 55 ust. 1.

²⁶ Tamże, § 55 ust. 2.

²⁷ Tamże, § 17 ust. 2 i § 25 ust. 1.

²⁸ Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich, § 2 ust. 3.

²⁹ Tamże, § 27 ust. 1.

³⁰ Tamże, § 7 ust. 3.

³¹ Tamże, § 27 ust. 2.

³² Tamże, § 28.

³³ Tamże, § 7 ust. 6 i § 2 ust. 1 pkt 27 i 28.

³⁴ Tamże, § 7 ust. 7 i 8.

³⁵ Tamże, § 25a.

³⁶ Tamże, § 26.

³⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.).

³⁸ Zarządzenie nr 48 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich, § 3 ust. 10 i 11.

³⁹ Tamże, § 3 ust. 4.

⁴⁰ Tamże, § 6.

⁴¹ Tamże, § 25 ust. 4.

⁴² Tamże, § 29 ust. 1.

⁴³ Tamże, § 29 ust. 3, 7 i 8.

⁴⁴ Tamże, § 30 ust. 1 i 5.

⁴⁵ Tamże, § 30 ust. 3 i 4.

⁴⁶ Tamże, § 30 ust. 6.

⁴⁷ Tamże, § 11.

⁴⁸ J. Wielocha, *Głodowo Wielkie: Szczęśliwy finał poszukiwań nastolatek* (4.03.2021 r.), <https://wirtualnynowydwor.pl/glodowo-wielkie-szczesliwy-final-poszukiwan-nastolatek/> [dostęp: 21.11.2022 r.].

Summary

Tactic of police actions in search of missing persons

The Police are engaged in the search for persons who are suspected, accused or convicted of having committed a crime. However, the aforementioned kind of tasks needs to be distinguished from the search for a missing person. The missing person may become a victim of a crime or an unfortunate accident. Such cases are often connected with saving the missing person's life, health or freedom. The Police, on the basis of their statutory tasks, are obliged to provide support in such cases. The present article concerns the tactic of police actions undertaken in search of missing persons. In order to take appropriate actions, it is necessary to gather relevant information and assess the level of risk to the missing person's health and safety. Next, the proper tactical and technical measures have to be used for the given event. Every conducted case must be considered individually, because every missing person is different: has a different character, other interests and behaves differently in different places or situations. Police officers should know that during the search for missing person, time is not their ally.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

„BADANIA NA CAŁOŚĆ”

jako istotny element w poszukiwaniu prawdy

podkom. mgr inż. Marcin Dąbrowski

biegły z zakresu badań mechanoskopijnych
Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

Niniejszy artykuł dotyczy tzw. badań na całość, czyli badań mechanoskopijnych mających na celu ustalenie, czy fragmenty danych przedmiotów stanowiły wcześniej całość. Opisany przez autora, biegłego z zakresu badań mechanoskopijnych, rzeczywisty przypadek „badań na całość” fragmentów wcześniej rozdzielonych pokazuje, jak ważnym dowodem w ustalaniu przebiegu zdarzeń zgodnie z rzeczywistością są ślady mechanoskopijne na miejscu zdarzenia. Wyniki badań tych śladów mogą się bowiem przyczynić do rozwiązania trudnych spraw kryminalistycznych.

MECHANOSKOPIA

Pojęcie mechanoskopii wywodzi się z języka greckiego (gr. *mechané* – narzędzie + *skopein* – patrzeć), a po raz pierwszy zostało użyte w polskiej literaturze przez Pawła Horoszowskiego w podręczniku *Kryminalistyka* wydanym w 1955 r.¹ Od tego czasu termin mechanoskopia był w literaturze kryminalistycznej wielokrotnie definiowany. W. Gutekunst, P. Horoszowski, B. Hołyst, T. Chrustowski czy J. Widacki w podobny sposób określają mechanoskopię, traktując ją jako dział kryminalistyki zajmujący się identyfikacją narzędzi na podstawie śladów pozostawionych przez te narzędzia². Współcześnie jednak mechanoskopia nie odnosi się jedynie do narzędzi, lecz do wszelkich przedmiotów mogących pozostawić ślad³.

Mechanoskopia jest zatem działem techniki kryminalistyki zajmującym się badaniami śladów mechanoskopijnych, będących zmianami w zewnętrznej geometrii ciał stałych, spowodowanymi działaniem narzędzi oraz innych przedmiotów.

Do zakresu badań pracowni badań mechanoskopijnych laboratoriów kryminalistycznych Policji należą w szczególności:

- identyfikacja narzędzi i innych przedmiotów na podstawie śladów ich użycia,
- badania mechanicznych urządzeń zamykających,
- badania autentyczności oznaczeń identyfikacyjnych naniesionych na różnych podłożach,
- badania identyfikacyjne znaczników, cechowników i numeratorów,
- określanie sposobu mechanicznego uszkodzenia przedmiotów,
- określenie, czy przedmioty stanowiły całość,
- określenie kierunku i zwrotu siły oraz sposobu stłuczenia lub uszkodzenia szyb,
- badania plomb i plombownic,
- identyfikacja maszyn (matryc i głowic) do produkcji płyt CD,
- badania monet i wyrobów jubilerskich.

Ślady mechanoskopijne ze względu na mechanizm powstania dzielą się na dwie zasadnicze grupy.

Pierwsza grupa – ślady w postaci odkształceń podłoża, które powstały w miejscu bezpośredniego kontaktu z określonym przedmiotem (rzeczą). Do tej grupy zalicza się ślady w postaci: zarysowań (rys), wgnieceń, cięcia (rozcięcia, przecięcia), skrawania (piłowania, strugania). Z podłożami kontakt ma najczęściej robocza część narzędzia, która w wyniku mechanicznego oddziaływania na inne ciało stałe może spowodować powstanie odwzorowania właśnie w miejscu ich kontaktu.

Druga grupa – ślady w postaci odkształceń mechanicznych podłoża, które następują poza miejscem bezpośredniego kontaktu narzędzia czy przedmiotu z podłożem, powstałe w wyniku oddziaływania wypadkowej dwóch lub więcej sił. Do grupy tej będą należały ślady mechanoskopijne w postaci: pęknięć, odprysków, złamań, odłamań, ukłceń, rozdarć, zagięć itp.⁴ Ślady z tej grupy mogą być następstwem zderzenia narzędzia czy przedmiotu z podłożem (np. ślady pęknięć na powierzchni elementów szklanych, odprysków powłoki lakierowanej elementów karoserii pojazdu w miejscach odkształceń itp.) w miejscach, gdzie nastąpiło przekroczenie dopuszczalnych wytrzymałości materiału, z którego wykonany jest dany przedmiot. Cechą charakterystyczną śladów z grupy drugiej jest fakt, że ślady w tym przypadku powstają w innym miejscu niż miejsce kontaktu narzędzia czy przedmiotu z podłożem.

Podsumowując, należy podkreślić, że śladem mechanoskopijnym nie zawsze będzie wierne odwzorowanie części roboczej użytego narzędzia lub odwzorowanie fragmentu jakiegoś przedmiotu, ale również zmiana geometrii ciał będąca następstwem oddziaływania sił przekraczających wartość dopuszczalnej wytrzymałości poszczególnych materiałów.

Tematem niniejszego opracowania są właśnie ślady należące do grupy drugiej i jednocześnie te, które ze względu na swoją specyfikację są poddawane tzw. badaniom na całość.

MECHANOSKOPIA

Badania mechanoskopijne „na całość” polegają na badaniu charakterystycznych cech przedmiotów i rzeczy rozdzielonych w celu stwierdzenia, czy owe przedmioty/rzeczy przed rozdzieleniem stanowiły całość (np. fragmenty szkła reflektora samochodu itp.), oraz w celu ustalenia rodzaju narzędzia użytego do ich rozdzielenia, w tym także ustalenia, czy do rozdzielenia rzeczonych przedmiotów znalezionych i zabezpieczonych w trakcie oględzin różnych miejsc zdarzeń posłużono się tym samym rodzajem narzędzia (np. do złamania wkładek profilowych itp.).

Biegły z zakresu badań mechanoskopijnych w celu przeprowadzenia „badań na całość” jest zobligowany do tego, aby dokonać zestawienia ze sobą od dwóch (np. w przypadku złamanych fragmentów wkładek profilowych) do niejednokrotnie kilku, kilkunastu czy kilkudziesięciu fragmentów rozdzielonych elementów (np. w przypadku kawałków rozbitego szkła). Badania te często stanowią podstawę do wyciągnięcia kategoriycznych wniosków w opinii.

Na podstawie doświadczenia zawodowego mogą stwierdzić, że opinie mechanoskopijne poprzedzone ekspertyzą mechanoskopijną „badań na całość” są wydawane najczęściej w związku ze zdarzeniami dotyczącymi między innymi: kradzieży z włamaniem (np. przełamanie wkładki zamka), uszkodzeniem mienia (np. wybite szyby pojazdu lub okna mieszkania) czy potrąceniem pieszego przez pojazd podczas wypadku komunikacyjnego (np. odpryski lakieru, fragmenty tworzyw sztucznych z elementów pojazdu) itp.

Niejednokrotnie jednak materiał dowodowy przesłany do tych badań stanowią ślady ujawnione i zabezpieczone w związku z takimi zdarzeniami, jak w przedstawionym poniżej przypadku, dotyczącym zabójstwa N.N. kobiety, do którego doszło w 2017 r. Złożenie fragmentów rozdzielonych elementów (przedmiotów) przesłanych do badań mechanoskopijnych, tak jak w tym przypadku, bywa wstępem do dalszych badań kryminalistycznych i często stanowi istotny element układanki pozwalający na odtworzenie przebiegu zdarzenia zgodnie z rzeczywistością.

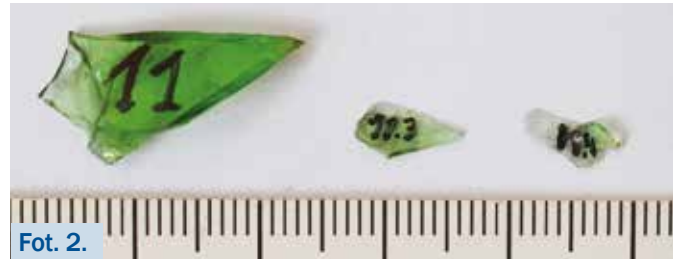
PRZYPADEK

W 2017 r. w parku, w trakcie oględzin miejsca znalezienia włosów N.N. kobiety, technik kryminalistyki dokonał zabezpieczenia fragmentów szkła koloru zielonego. Fragmenty te zostały zabezpieczone jako ślady kryminalistyczne oznaczone nr 3, 7, 8, 9, 10, 11 i 14. Na miejscu zdarzenia porozrzucane były one wokół ławki parkowej, nieopodal miejsca, w którym znajdowały się włosy. Materiał dowodowy do badań mechanoskopijnych stanowiły zatem fragmenty szkła koloru zielonego o nieregularnych kształtach i zróżnicowanych wymiarach – od kilku do kilkudziesięciu milimetrów. Na fot. 1–3 przedstawiono materiał dowodowy przesłany do badań.

Jako materiał porównawczy do badań mechanoskopijnych „na całość” zostały przesłane dwa fragmenty szkła koloru zielonego ujawnione i zabezpieczone w trakcie sekcji włosów N.N. kobiety. Wyżej wymieniony materiał porównawczy oznaczono lit. A oraz B i przedstawiono na fot. 4. Wyżej wymieniony materiał dowodowy oraz porównawczy został przesłany do badań celem ustalenia: „Czy ujawnione i zabezpieczone do sprawy przedmioty w postaci szkła

Fot. 1. Materiał dowodowy oznaczony i zabezpieczony jako ślad 3, 7, 8, 9, 10 i 14.

Fot. 2.

Fot. 3.

Fot. 2 i 3. Materiał dowodowy oznaczony i zabezpieczony jako ślad nr 11.

oznaczone jako ślad nr 3, 7, 8, 9, 10, 11, 14 – podczas oględzin miejsca znalezienia włosów pasują do fragmentów szklanego denka zabezpieczonego ze włosów denatki i stanowią element jednej całości?”

Przebieg badań

W toku przeprowadzonych badań przystąpiono do „badań na całość”, mających na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, czy przedmioty zabezpieczone jako materiał dowodowy przedstawiony na fot. 1–3 przed rozdzieleniem stanowiły całość z materiałem porównawczym przedstawionym na fot. 4. Badania te polegały na analizie powierzchni przełomów i krawędzi rozdziałów stwierdzonych na powierzchni materiału dowodowego i porównawczego.

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że przesłane do badań fragmenty szkła, oznaczone i zabezpieczone jako ślad nr 3, 8, 9, 11 i 14, przed rozdzieleniem (rozbitiem szkła) stanowiły jedną całość wraz z fragmentami oznaczonymi lit. A i B, zabezpieczonymi jako materiał porównawczy. Wyniki badań przedstawiono w formie graficznej na fot. 5. Podobnie fragmenty szkła, oznaczone i zabezpieczone jako ślad nr 7 i 10, przed rozdzieleniem (rozbitiem szkła) stanowiły jedną całość – fot. 6. W wyniku przeprowadzonych badań nie ustalono, czy fragmenty szkła przedstawione na fot. 6 stanowiły części tej samej butelki, którego wygląd przedstawiono na fot. 5, gdyż pochodziły one z różnych części butelki szklanej, nie posiadając wspólnych krawędzi rozdziałów i powierzchni przełomu.

Fot. 4. Materiał porównawczy oznaczony lit. A i B.

Fot. 6. Pierwotny wygląd fragmentu dolnej części butelki, fragmenty szkła nr 7 i 10 stanowią jedną całość, jednak nie ustalono, czy stanowiły części butelki, którą przedstawiono na fot. 5a–c.

Widok trzeci (od spodu)

Fot. 5a–c. Pierwotny wygląd fragmentu dolnej części butelki – fragmenty szkła nr 3, 8, 11 i 14 stanowią jedną całość z fragmentami A i B. Zdj. 1–5. M. Dąbrowski.

W przedstawionym powyżej przypadku, przeprowadzone „badania na całość” stanowiły dowód na to, że fragmenty szkła znalezione i zabezpieczone w pobliżu ławki w parku pochodzą z butelki szklanej, której sprawca użył w celu pozabawienia życia N.N. kobiety.

Na ich podstawie ustalono miejsce, w którym sprawca dokonał przygotowania się do popełnienia przestępstwa, tj. wykonania z butelki tzw. tulipana, którym zadał śmiertelne obrażenia. Ponadto dzięki przeprowadzonym badaniom mechanoskopijnym możliwe było powiązanie innych śladów kryminalistycznych, ujawnionych na powierzchniach zabezpieczonych do badań szkła (fot. 1–3), które następnie posłużyły do ustalenia sprawcy zdarzenia. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że nawet najmniejsze elementy poddane „badaniom na całość” (w tym przypadku fragmenty oznaczone nr 11.1, 11.3 i 11.4, przedstawione na fot. 2–3) mogą przyczynić się do pozytywnego wyniku prowadzonych badań. W każdym więc przypadku, zgodnie z definicją śladu kryminalistycznego według Jana Schna oraz przedstawionym powyżej przykładem praktycznym, niezbędne jest zabezpieczenie wszelkich, nawet najmniejszych zmian w obiektywnej rzeczywistości.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, należy stwierdzić, że przedstawiony w niniejszym artykule przypadek „badań na całość” fragmentów wcześniej rozdzielonych pokazuje, jak ważnym dowodem w ustalaniu przebiegu zdarzeń zgodnie z rzeczywistością są ślady mechanoskopijne na miejscu zdarzenia. Opisany ro-

dzaj badań mechanoskopijnych elementów rozdzielonych pozwala niejednokrotnie na kategoriyczne wnioskowanie mogące przyczynić się do rozwiązania trudnych spraw kryminalistycznych.

- ¹ P. Horoszowski, *Kryminalistyka*, wyd. PWN, Warszawa 1955, s. 29.
- ² J. Kurczewski, *Wybrane zagadnienia ekspertyzy mechanoskopijnej*, Łódź 1981, s. 10.
- ³ A. Chochół, *Ekspertyza mechanoskopijna*, w: J. Wójcikiewicz, D. Wilk, M. Kała, *Ekspertyza sądowa*, Warszawa 2017, s. 318–328.
- ⁴ J. Kurczewski, *Ślady mechanoskopijne. Cz. 1*, Legionowo 1994, s. 16.

Summary

„Analysis of the whole” as an important element in search of the truth

The present article concerns the so-called “analysis of the whole” i.e. mechanoscopic examination which aims to establish whether the given fragments used to form one object before they were separated. The author – an expert in the field of mechanoscopic research, described a real case of the “analysis of the whole” of fragments previously separated. This depicted example shows that mechanoscopic traces at the incident scene are immensely important in determining the course of actions in accordance with reality. Examination results of such traces may contribute to solving difficult forensic cases.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

WYKORZYSTANIE METODY SMAKOŁYKOWEJ

podczas nauki tropienia śladów ludzkich

Fot. 1. Owczarek niemiecki. Zdj. D. Ratajczak.

mł. asp. Tomasz Golubski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

W artykule opisano wykorzystanie metody smakołykowej w procesie szkolenia psów służbowych kategorii patrolowo-tropiącej w zakresie pracy węchowej. Autor przedstawił kolejne etapy nauki tropienia śladów ludzkich przez psa z wykorzystaniem tej metody, precyzyjnie wskazując kolejność poszczególnych czynności oraz właściwy sposób przygotowania śladu. Podkreślił też ogromną rolę powtarzania ćwiczeń w tropieniu i zaznaczaniu śladów.

PREDYSPOZYCJE WĘCHOWE PSÓW

Węch jest najważniejszym wśród psich zmysłów. To właśnie dzięki zapachom pies jest w stanie poznawać świat i nawiązywać interakcje z innymi przedstawicielami swojego gatunku. Zakłada się, że przeciętny człowiek ma około 5–6 milionów komórek węchowych. Pies, w zależności od rasy i wielkości, może mieć ich ponad sto milionów, a w konkretnych przypadkach, jak chociażby owczarka niemieckiego, którego umiejętności wykorzystują między innymi służby mundurowe, ponad dwieście milionów. Węch jest najlepiej rozwiniętym psim zmysłem, a przez to również najważniejszym. Dominującą częścią mózgu psa jest właśnie ta odpowiadająca za interpretację dochodzących do niego zapachów. Za przyswajanie większej ilości cząstek zapachowych odpowiadają tutaj liczne szczeliny i bruzdy, tworzące unikalny odcisk psiego nosa. Natomiast dzięki gruczołom śluzowym, które produkują wydzielinę chłodzącą nos psa, rozpuszczane są związki chemiczne poszczególnych aromatów, dzięki czemu łatwiej jest wyłapać pojedyncze wonie. Dzięki tak dużej ilości receptorów, psi węch jest znacznie bardziej rozwiniętym zmysłem niż ludzki. Warto

podkreślić, że psy posiadają świetną pamięć węchową. Oznacza to, że za sprawą zapachu rozpoznają one miejsca, ludzi oraz przedmioty, nawet po bardzo długim czasie. Jak wcześniej wspomniano, to właśnie w ten sposób zwierzęta zaznajamiają się z otaczającym ich światem, dlatego zapamiętywanie konkretnych woni jest ważną umiejętnością, którą posiadają już szczenięta. Węch daje psom możliwość odróżnienia praktycznie każdego zapachu, a także rozłożenia bardziej złożonego na czynniki pierwsze. Szacuje się, że psy mogą zapamiętać około 600 tys. zapachów, które potrafią powiązać z daną osobą, sytuacją czy miejscem¹.

W Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach prowadzone są kursy specjalistyczne dla przewodników psów służbowych wykorzystujące te naturalne węchowe predyspozycje zwierząt. Są to:

- kurs specjalistyczny dla przewodników psów patrolowo-tropiących,
- kurs specjalistyczny dla przewodników psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych oraz broni palnej i amunicji,
- kurs specjalistyczny dla przewodników psów do wyszukiwania zapachów narkotyków,

- kurs specjalistyczny dla przewodników psów do wyszukiwania zapachu włosów ludzkich na łądzie,
- kurs specjalistyczny dla przewodników psów do badań osmologicznych,
- kurs specjalistyczny dla przewodników psów tropiących osoby według założeń mantrailingu.

NAUKA TROPIENIA ŚLADÓW LUDZKICH

Tropienie to szukanie i podążanie przez psy tropami zwierząt². Węszenie jest dla psa naturalnym zachowaniem, do którego nie powinno się go zmuszać. Można jedynie obserwować to zachowanie i w przypadku śladów, których przebieg jest nam znany, możemy mieć pewność, że pies tropi. Natomiast gdy nie znamy przebiegu ścieżki śladu, możemy tylko przypuszczać, że pies tropi³.

Tropienie śladów ludzkich należy rozumieć jako czynność przewodnika z psem służbowym, który „używając” psa do tropienia śladów ludzkich, doprowadza do ujęcia sprawcy czynu zabronionego, odzyskania przedmiotów pochodzących z tego czynu oraz zabezpieczenia dowodów umożliwiających późniejsze ujęcie sprawcy czynu⁴.

Do nauki tropienia śladów ludzkich pies potrzebuje odpowiedniej motywacji, którą jest konkretny bodziec do osiągnięcia zamierzonego celu. Z uwagi na to, że podstawową potrzebą psa jest potrzeba jedzenia, będzie ono właśnie motywacją do śledzenia zapachów. Jest to tzw. metoda smakołykowa. Polega na powiązaniu czegoś, na czym psu zależy (pokarmu), z czymś do czego podchodzi obojętnie (zapachu ludzkiego). Dążymy do powstania związku między pokarmem a zapachem⁵. Taką motywację z powodzeniem możemy zastosować u niemalże wszystkich psów niezależnie od ich wieku. W przypadku psów będących na szkoleniach w Zakładzie Kynologii Policyjnej pożywieniem, czyli zarazem i motywacją, będzie sucha karma w postaci granulki. Innymi metodami i technikami motywującymi do węszenia śladów ludzkich są również:

- a) metoda węszenia za ukrytym przedmiotem aportowym należącym do osoby obcej;
- b) metoda węszenia za przedmiotem wleczonym przez układającego ślad;
- c) metoda węszenia za ukrytą osobą obcą;
- d) wykorzystanie pilnowania przez psa ulubionego przedmiotu – „podrywka”.

METODA SMAKOŁYKOWA W NAUCE TROPIENIA ŚLADÓW LUDZKICH

Podczas realizowania kursów patrolowo-tropiących i tropiących, w początkowym okresie szkolenia metodą wykorzystywaną w nauce tropienia jest **metoda kwadratów**. Polega ona na utworzeniu tzw. kwadratu zapachowego, do którego będzie wykorzystywany odpowiedni teren, porośnięty niewysoką trawą i usytuowany w miejscu z ograniczonym dostępem innych zwierząt, które mogą pozostawiać swój zapach stanowiący dla psa bodziec rozpraszający. Następnym bardzo ważnym elementem w tworzeniu kwadratu zapachowego jest obecność po-

mocnika. Pomocnik w wybranym miejscu wyznacza granice kwadratu o wymiarach około 3 x 3 m, wbijając w każdy jego róg po jednym znaczniku. Tak wyznaczone granice kwadratu pomagają przewodnikowi kontrolować pracę psa w kwadracie. Kolejnym etapem jest udeptanie przez pomocnika powierzchni kwadratu. Czynność ta ma na celu pozostawienie zapachu osoby układającej. Jednocześnie, w około 30-centymetrowych odstępach pomocnik rozkłada granulki karmy. W początkowym etapie szkolenia czas pomiędzy wyznaczeniem kwadratu a rozpoczęciem pracy psa jest w miarę możliwości skrócony do minimum. Później, wraz z wyszkoleniem psa, czas ten można wydłużać. Po przygotowaniu powyższego kwadratu przewodnik przyprowadza psa na smyczy. Następnie, po wykonaniu niezbędnych czynności przygotowujących psa do tropienia, tj. ubraniu go w szelki i wydaniu odpowiednich komend, podprowadza go z tzw. wiatrem pod jeden z rogów kwadratu. Przy pomocy karmy w granulkach wprowadza psa w wyznaczony teren kwadratu i wydaje komendę „wąchaj ślad”. Gdy pies obniża nos, przewodnik upuszcza z ręki granulkę suchej karmy. Pies zachęcony znalezieniem wyrzuconej granulki zaczyna węszyc i szukać następnych granulki⁶. W czasie tropienia przewodnik trzyma psa na smyczy lub linie o długości około 2–3 m, tak by czworonóg mógł spokojnie i swobodnie tropić. Przewodnik podczas tropienia dyskretnie uzupełnia wyjedzone przez psa granulki nowymi. Czas takiego ćwiczenia nie powinien trwać zbyt długo, około 6 minut. Jeżeli przewodnik zauważy, że pies pracuje wolniej lub spada jego motywacja, wyprowadza psa z kwadratu. W tym celu przewodnik bierze do ręki kilka granulki karmy, przywołuje psa i wyprowadza go z kwadratu. Takie ćwiczenia powinny być wykonywane systematycznie i po osiągnięciu zamierzonego celu można przystąpić do kolejnych etapów szkolenia.

Po kwadracie zapachowym przechodzimy do nauki tropienia śladów ludzkich w **trójkacie zapachowym**. Procedura przygotowania trójkąta zapachowego wygląda podobnie jak przygotowanie kwadratu zapachowego. Pomocnik wyznacza teren, wbijając chorągiewki w rogach trójkąta równoramiennego, którego boki powinny mieć około 3 m, udeptuje trawę na jego powierzchni i pozostawia granulki karmy w około 30-centymetrowych odstępach. Przewodnik podchodzi z psem („z wiatrem”) do rogu trójkąta, koncentruje uwagę zwierzęcia na sobie, np. poprzez nagrodzenie go granulką karmy, następnie będąc blisko chorągiewki, wypuszcza z dłoni smakołyk i wydaje komendę „wąchaj ślad”. Praca z psem oraz wyprowadzenie go z trójkąta zapachowego wygląda tak samo jak wyprowadzenie z kwadratu. Gdy dojdziemy do momentu, w którym pies spokojnie i z dużą motywacją pracuje na trójkacie, dla podtrzymania jego umiejętności należy układać na przemian kwadrat zapachowy z trójkątem. Kolejnym etapem nauki tropienia jest **trójkąt zapachowy z odejściem**, tzn. kończy się wyjściem usytuowanym przy jednym z rogów trójkąta. Pomocnik układa trójkąt zapachowy w ten sam sposób co wcześniej, ale na końcu wraz z kierunkiem wiatru udeptuje stopą przy stopie odcinek ok. 30 m, gdzie tak samo jak w trójkacie regularnie zostawia smakołyki⁷. Na końcu wyznaczonego odcinka pomoc-

METODA SMAKOŁYKOWA W TRESURZE PSÓW SŁUŻBOWYCH

nik zostawia małą garść karmy i odskakuje, aby zakończyć ślad zapachowy. Ilość pozostawionej na końcu odcinka karmy nie powinna być zbyt duża, ponieważ mogłaby wydawać zbyt mocny zapach, co zakłóciłoby pracę psa. W przypadku pracy na trójkącie z odejściem przewodnik nie uzupełnia wyjedzonej przez psa karmy, co powinno spowodować, że pies będzie wyjadać karmę z prostego odcinka i wyjdzie z trójkąta. W czasie ćwiczenia w trójkącie zapachowym z prostą (odejściem), zaczynamy stopniowo ją wydłużać, a następnie delikatnie zmieniać jej kształt, aby pies nie uczył się ciągłego parcia do przodu, tylko węszył i wyjadał smakołyki⁸.

Kolejnym etapem nauki tropienia śladów ludzkich jest odejście od karmy oraz wydłużenie wieku śladu. Początkowo w trójkącie oraz na pięciu pierwszych krokach prostej nadal pozostawiamy regularnie granulki karmy, następnie w dalszej części śladu pozostawiamy ją co 1–5 kroków. Robimy to nieregularnie z uwagi na to, aby pies nie zaczął pracować w schemacie, który może obniżyć u niego motywację oraz go rozpraszać. W momencie gdy pies coraz lepiej zaczyna radzić sobie z brakiem karmy na prostym odcinku, zaczynamy zmniejszać jej ilość również w trójkącie zapachowym. Należy jednak pamiętać, by przez około 15 takich treningów zarówno w trójkącie, jak i na jego wyjściu pozostawić kilka granulek karmy.

PRZEDMIOTY ZAPACHOWE W NAUCE TROPIENIA

Celem szkolenia jest, aby pies tropił ślady ludzkie bez rozkładania karmy. Posłużą nam do tego przedmioty zapachowe. W pierwszej kolejności będą to przedmioty pozostawione przez pomocnika, natomiast podczas prawdziwego tropienia na miejscu zdarzenia będą to przedmioty pozostawione przez sprawcę, np. rzeczy pochodzące z przestępstwa. Podczas szkolenia pies uczony jest zaznaczania tych przedmiotów. Naukę zaznaczania przedmiotów rozpoczynamy poza treningiem z tropienia. Polega ona na tym, że w przedmiotach umieszczamy granulki karmy i podajemy psu do zawęszania. Następnie wydajemy komendę dotyczącą pozycji, w której chcemy, aby pies zaznaczał przedmiot (optymalna komenda „Wąchaj”) i kładziemy przedmiot w odległości około 20 cm od nosa psa⁹. Nie pozwalamy mu wyjadać karmy z wnętrza przedmiotu. Dopiero kiedy wysypimy mu ją pomiędzy przednie łapy, może ją zjeść. Pilnujemy, aby pies nie zmieniał swojej pozycji. W ten sposób zapoznajemy psa z przedmiotami pozostawianymi na ścieżce śladu, aby nie miał wątpliwości, w jaki sposób ma zaznaczać znalezione przedmioty.

Po opanowaniu zaznaczania przedmiotów pies wykorzystuje je na śladzie. Pomocnik układa ślad, tj. trójkąt o ramionach długości ok. 1 m i prostą około 100 m z nieregularnie pozostawionymi granulkami karmy. Pierwszy przedmiot umieszcza około 30 m od wyjścia z trójkąta. Na odcinku pięciu stóp przed przedmiotem nie kładzie karmy. Umieszcza ją dopiero w środku ułożonego przedmiotu. Następnie idzie 70 m, ponownie nieregularnie pozostawiając karmę, a na

końcu śladu pozostawia przedmiot z granulkami karmy¹⁰. Po wyjściu z trójkąta i dojściu do przedmiotu, pies powinien samoczynnie zaznaczyć ten przedmiot, w wyuczony sposób, po czym wysypujemy z przedmiotu granulki karmy pomiędzy przednie łapy psa. Po tym jak pies zje karmę, przewodnik wydaje mu komendę „Wąchaj ślad” i pies zaczyna dalsze tropienie. Po dojściu do przedmiotu na końcu śladu postępujemy analogicznie do wcześniejszej sytuacji. Następnym krokiem jest usuwanie karmy z przedmiotów zapachowych. Gdy podczas tropienia pies zaznaczy przedmiot, przewodnik daje mu kilka granulek karmy, wysypując ją między łapy. Z czasem zwiększamy długość śladu oraz zmniejszamy ilość granulek karmy i w ten sposób dochodzimy do sytuacji, gdy układamy ślad bez pozostawiania karmy. Pies idzie po śladzie i dochodzi do przedmiotu, zaznacza go, a przewodnik wysypuje mu kilka granulek karmy. Po ponownym wydaniu komendy „Wąchaj ślad” pies podejmuje tropienie. Przy każdym przedmiocie postępujemy podobnie jak przy pierwszym¹¹. Taka systematyczna praca z psem z biegiem czasu doprowadzi do sytuacji, że będzie on wykonywał swoją pracę z pełną koncentracją, spokojem i wysoką motywacją.

Nauka tropienia to proces skomplikowany i długofalowy, rozłożony na wiele miesięcy realizowanego kursu. Zakłada ona wykonanie setek powtórzeń przez człowieka i psa w celu osiągnięcia powtarzalności w podejmowaniu śladów zapachowych w zmiennych warunkach środowiskowych. Takie działanie ma zapewnić jak najlepsze wykorzystanie możliwości węchowych psa podczas obsługi zdarzeń terenowych.

¹ Klinika Małych Zwierząt Wąsiatycz, *Psi węch – jak działa i dlaczego jest taki wyczulony?*, <https://www.klinwet.pl/2020-11-12/psi-wech-jak-dziala-i-dlaczego-jest-taki-wyczulony> [dostęp: 17.11.2022 r.].

² Wikipedia, *Tropienie*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Tropienie> [dostęp: 17.11.2022 r.].

³ P. Kreczmański, P. Pińczuk, *Tresura psów służbowych. Szkolenie psów tropiących*, „Materiały Dydaktyczne” nr 112, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2014, s. 9.

⁴ Tamże, s. 9.

⁵ Tamże, s. 10.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże, s. 12.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże, s. 14.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże, s. 15.

Summary

The use of dog treats during the training in human scent tracking

The article describes the use of treat training method in the process of service dog training in patrol-tracking category in terms of olfactory work. There have been presented the subsequent learning stages of human scent tracking using the above-mentioned technique.

Thumaczenie: Katarzyna Olbryś

HODOWAĆ CZY KUPOWAĆ?

Dylemat współczesnej policyjnej kynologii służbowej¹

Fot. 1. Zdj. R. Karyś.

podkom. Piotr Mrozowski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Artykuł przedstawia rys historyczny prób działań hodowlanych prowadzonych przez polską Policję. Autor, analizując działalność formacji w tym zakresie w przeszłości, odnosi się krytycznie do pojawiających się współcześnie koncepcji utworzenia policyjnej hodowli psów rasowych. Argumentując swoje stanowisko, przybliży problematykę prawną i organizacyjną realizacji takiego przedsięwzięcia w kontekście bieżącej działalności Zakładu Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, związanej z realizacją kursów specjalistycznych dla przewodników psów służbowych różnych kategorii.

Głównym problemem policyjnej kynologii służbowej od lat pozostaje zmienna okresowo podaż psów oferowanych do sprzedaży do użycia w Policji. W ostatnich latach problemem jest też wzrost cen na tzw. rynku zakupowym. Najprostszym remedium, według zwolenników tego rozwiązania, jest utworzenie własnej hodowli psów policyjnych i wypełnienie w ten sposób luki podażowej. Działanie to miałoby wyselekcjonować najlepsze osobniki do użycia w Policji i uniezależnić formację od hodowców zewnętrznych. Nie jest to nowe rozwiązanie, wdrażano je wielokrotnie w ponad 100-letniej historii polskiej kynologii policyjnej. To pomysł, który nie przetrwał próby czasu i pomimo wielu starań nie wpisał się na stałe do kynologii policyjnej. Nie jest to także rozwiązanie proste, gdyż prowadzenie hodowli rasowych psów policyjnych na pełną skalę, zdaniem autora, wiąże się z wieloma problemami, nie tylko natury prawnej, ale i organizacyjnej. Pozyskiwanie psów do służb mundurowych (psy takie należą, zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt, do „zwierząt

używanych do celów specjalnych²) w kraju odbywa się w ramach procedur zakupowych i przetargowych związanych z zakupem psów od hodowców³. Policja od lat nabywa psy od hodowców z całej Polski w ramach własnej procedury centralnego doboru psów do użycia w Policji⁴. Warto dodać w tym miejscu, że formacja ta nabywa więcej psów – w porównaniu z innymi służbami mundurowymi w kraju⁵.

PRÓBY STWORZENIA HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH – UJĘCIE HISTORYCZNE

Policja pozyskiwała psy z różnych źródeł od samego początku kształtowania się kynologii policyjnej na ziemiach polskich⁶. Zdecydowana większość tych działań skupiała się jednak na zakupie odpowiednich osobników od osób zainteresowanych sprzedażą. Jak czytamy np. w jednym

PROBLEMATYKA HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH

z czasopism z 1932 r.: „specjalna komisja objeżdża co roku Polskę i bada zgłoszone psy, poszukując dwóch najważniejszych psich walorów: ciętości i wężu”⁷. Dopuszczalne było również przyjmowanie psów w formie darowizny⁸. Także w tym okresie pojawiają się pierwsze aspiracje do prowadzenia działań hodowlanych na wzór hodowli zagranicznych. Wydzielenie w strukturze organizacyjnej Komendy Głównej Policji Państwowej specjalnego działu zajmującego się hodowlą psów dobitnie o tym świadczy. Dział E – Hodowli i Tresury Psów Policyjnych Komendy Głównej Policji Państwowej składał się z zarządu psiarni, stajni rozplodowych i hodowlanych, koszarów i przyrzędów dla treserów oraz placu tresurwego⁹. Podobnie wynikająca z rozkazu KGPP nr 214 z 1923 r. „konieczność zgłaszania ciekania suk do Referatu Hodowli i Tresury Psów Policyjnych, określanie programu zapłodnienia, a także konieczność rejestracji wszystkich pojawiających się zwierząt – także tych utrzymywanych z prywatnych pieniędzy policjantów”¹⁰ świadczy o planowaniu prowadzenia działań hodowlanych na szeroką skalę. To, co jednak w początkowym okresie, tj. w 1923 r.¹¹, uznawano za dopuszczalne, czyli zgłaszanie ciekania suk, prowadzenie przez jednostki zapisów rozrodowych w porozumieniu z Referatem Hodowli Psów oraz rejestrowanie wszystkich psów i szceniąt jako własności rządowej – czyli *de facto* prowadzenie pewnej działalności hodowlanej, już kilka lat potem zostało zakazane. Instrukcja o psach policyjnych wydana 26 kwietnia 1926 r.¹² nie wspomina w ani jednym zapisie o możliwości prowadzenia hodowli. Wręcz przeciwnie, zawiera zapisy o uzupełnianiu stanu psów w drodze zakupu i zakazie zapładniania psów rządowych.

O tym, że podejście do tego zagadnienia się zmieniało wraz z upływem czasu i wielokrotnie szukano rozwiązań pozwalających na uzupełnienie pogłowia psów, świadczy rozkaz nr 691 Komendanta Głównego Policji Państwowej z dnia 11 lutego 1936 r.¹³ Wprowadził on obowiązek sporządzania wykazów psów nadających się do celów reproduktorskich przez Centralną Służbę Śledczą. Wykaz ten miał być przesyłany do Towarzystwa Miłośników Psa Służbowego (TMPS)¹⁴. W myśl rozkazu stowarzyszenie to miało uzyskać wszelkie prerogatywy do rejestracji psów i suk hodowlanych, a także załatwiania formalności związanych z kryciem i rozrodem zwierząt. Samce – reproductory mogły być używane 4 razy do roku. Samice natomiast jedynie raz do roku w okresie cieczki wiosennej. Urodzony przychówek miał być zgłaszany i rejestrowany w TMPS. Stowarzyszenie to prowadziło księgi rodowodowe i wydawało własne rodowody. Uzyskane w wyniku działań hodowlanych szczenięta w pierwszej kolejności miały być bezpłatnie rozdane policjantom, którzy drogą służbową wyrazili chęć nabycia ich do celów służbowych lub hodowlanych. Policjantom nie wolno było sprzedawać pozyskanych szceniąt bez zgody centrali¹⁵.

Biorąc pod uwagę zawirowania historyczne okresu międzywojennego, a także kilkukrotną zmianę lokalizacji Zakładu Tresury¹⁶, w tym problemy finansowe¹⁷, można śmiało stwierdzić, że uwarunkowania te nie służyły prężnemu rozwojowi działań hodowlanych w policji tamtego okresu. Przekazywane w ramach darowizn przez różne instytucje zwierzęta do „celów zarodowych” i – jak to określano – „doświadczalnych” nie zawsze spełniały oczekiwania i były wycofywane z działań hodowlanych¹⁸. Ówczesni kynolodzy borykali się także z różnego rodzaju chorobami zwierząt¹⁹, padnięciami

Fot. 2. Zakup psów przez Towarzystwo Miłośników Psa Służbowego w Polsce z 1936 r. Źródło: „Mój Pies. Miesięcznik poświęcony życiu psa” 1936, nr 1.

– jak w 1920 r., kiedy w wyniku panującej zarazy doszło do utraty dużej liczby psów²⁰. Pojawiały się także problemy natury organizacyjnej, jak brak kojców, przystosowania terenu, budowy przeszkód etc. Sytuację miało poprawić przeniesienie ośrodka do Poznania, na teren dawnej Cytadeli. Jednak pomimo lepszych warunków lokalowych problemy finansowe pozostały. Ostatecznie „moce przerobowe” ośrodka wiele się nie zmieniły w zakresie hodowli i tresury zwierząt²¹. Działalność hodowlaną i przeprowadzane przez Alojzego Grimma (kierownika kolejnych zakładów tresury) różnego rodzaju akcje promujące hodowlę psów służbowych²² przerwał wybuch II wojny światowej. Należy dodać, że A. Grimm od samego początku tworzenia kynologii policyjnej był wielkim orędownikiem sprawy utworzenia przez Policję Państwową własnej hodowli psów policyjnych, która w założeniu miała uniezależnić resort od podaży psów od hodowców oraz zapewnić materiał szkoleniowy w celu realizacji kursów dla przewodników psów. Jego działalność pomimo szerokiej promocji psów służbowych, prób zakupu zwierząt hodowlanych za granicą (1939 r.), a także prób pozyskania zwierząt do celów służbowych od cywilnych stowarzyszeń funkcjonujących w tamtym czasie (które za cel statutowy miały wspieranie i dostarczenie materiału dla policji, wojska i innych służb)²³ nie przyniosła oczekiwanych efektów, a wybuch II wojny światowej przerwał drastycznie te starania.

W 1945 r., po utworzeniu Szkoły Przewodników i Tresury Psów w Junikowie, po raz pierwszy przydzielono przewodnikom na kursie 4-miesięczne zwierzęta, które mieli przysposobić w ciągu 5 miesięcy, by podjąć właściwą tresurę w późniejszym okresie²⁴. Szkoła ta, przed jej likwidacją w 1946 r., zrealizowała jedynie 4 kursy, w trakcie których wyszkolono zaledwie 24 psy²⁵.

O skali problemów w pozyskiwaniu psów do służby w wojennej rzeczywistości najdobitniej świadczą informacje

dotyczące uruchomienia pierwszego kursu dla przewodników w Szkole Przewodników i Tresury Psów Służbowych w Słupsku. Według wspomnień jednego z uczestników tego kursu²⁶ słuchacze zostali oddelegowani do swoich macierzystych jednostek w poszukiwaniu psów, a w dodatku nie otrzymali od swoich jednostek ani od szkoły środków finansowych na zakup psów²⁷. Zakres działalności Szkoły Przewodników i Tresury Psów to jednak jedynie 3 lata, między rokiem 1946 a 1949. W tym czasie wytresowano 279 psów²⁸. W materiałach archiwalnych jest mowa o utrzymywaniu okresowo na stanie szkoły od 5 do 10 psów w celach hodowlanych²⁹. Brak jednak danych co do efektów tego utrzymywania, oprócz lakonicznych wzmianek, że część zwierząt była całkowicie nieprzydatna dla szkoły³⁰.

Ogólnodostępne źródła milczą o postępach hodowlanych w ciągu kolejnych lat powojennych. Z pojedynczych wzmianek można jednak odczytać, że pomysły na prowadzenie hodowli psów służbowych wracały do łask jeszcze kilkakrotnie.

Dowodem na to może być fakt, że Instrukcja o psach służbowych Korpusu Bezpieczeństwa Publicznego z 1948 r., zatwierdzona rozkazem nr 275 dowódcy KBW z dnia 30 listopada 1948 r., wspomina o uzupełnianiu stanu psów służbowych siłami własnej hodowli, a zakup psów był formą zarezerwowaną na szczególne wypadki³¹.

Po ostatecznym ulokowaniu w 1950 r.³² ośrodka tresury w Sułkowicach, pod nazwą Zakład Tresury Psów Służbowych KBW i MO, dokonano w kolejnych latach rozbudowy jego infrastruktury³³. Część przystosowano do hodowli psów – budując kojce dla suk zarodowych. Wspomniane zapisy mówią dość lakonicznie o „prowadzeniu hodowli przez pewien czas”³⁴. W latach 60. w artykułach prasowych postulowano wręcz stworzenie „masowej bazy hodowlanej psów rasowych”³⁵. Utworzenie ośrodka miałoby nastąpić z wykorzystaniem „psów wykazujących wartości użytkowe, a częściowo z zakupionych suk zarodowych, a sam ośrodek miałby się stać ośrodkiem wzorcowo-zarodowym przeznaczonym do podnoszenia walorów rasowych i użytkowych psów krajowych”³⁶. Brak własnej bazy hodowlanej psów służbowych przedstawiano jako wynik wieloletnich zaniedbań w tej dziedzinie. Kolejną wzmianką jest zapis w *Kalendarium ważniejszych wydarzeń w dziejach Zakładu*: „o przywróceniu działalności hodowlanej Zakładu i zakupie 10 suk rodowodowych – rasy owczarek niemiecki w 1967 roku”³⁷. Po zakupie zwierząt podjęto próby ich rozplodu. Dowodem na to może być zarządzenie nr 58/68 MSW z dnia 18 czerwca 1986 r. w sprawie przekazywania funkcjonariuszom MO psów służbowych do wychowu i wstępnej tresury³⁸, regulujące szczegółowo zasady przydziału, sposobu wychowu i zwracania psów odchowanych do tresury. Szczęnięta w wieku od 3 do 4 miesięcy były przekazywane zainteresowanym funkcjonariuszom. Przewodnicy zajmowali się ich dalszym chowem i wstępną tresurą³⁹ na podstawie odrębnych przepisów⁴⁰. Pomysłodawcy tego typu rozwiązań mieli świadomość, że nie każde wychowanie szczeniaka przez „hodowcę” może zakończyć się sukcesem. Stąd we wspomnianych przepisach znajdowały się obwarowania dotyczące niezakwalifikowania psa do tresury, za co nie przysługiwało wynagrodzenie. Podobnie rażące zaniedbanie psa ze strony hodowcy skutkowało nieprzyjęciem psa do tresury w ZTPS MO i koniecznością zapłaty określonych kar finansowych⁴¹.

W 1984 r., na podstawie zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych nr 95/83 z dnia 22 grudnia 1983 r. w sprawie psów służbowych Milicji Obywatelskiej wprowadzono do użytku *Zasady hodowli psów służbowych Milicji Obywatelskiej*⁴². Ten obszerny dokument usystematyzował zakres działalności zakładu, cedując sprawy hodowli na Zakład Tresury Psów Służbowych MO, a konkretnie na Ambulatorium Weterynaryjno-Hodowlane ZTPS MO. Warto dodać w tym miejscu, że struktura ZTPS MO przewidywała istnienie dwóch gabinetów – jednego dla obsługi zwierząt kursowych, a drugiego dla obsługi hodowli. Zakres działalności inspektora pracującego w Ambulatorium obejmował:

- dobór suk i reproduktorów na podstawie rodowodów, przydatności służbowej i wartości potomstwa;
- kierowanie i nadzór nad rozrodem;
- nadzór nad wychowem szczeniąt;
- wydawanie młodych psów hodowlanych;
- prowadzenie dokumentacji hodowlanej;
- doskonalenie metod wychowu i żywienia;
- organizowanie i prowadzenie doświadczeń z wybranych zagadnień fizjologii i tresury;
- kontrolowanie stanu zdrowia stada podstawowego i szczeniąt;
- prowadzenie kontroli młodych psów hodowlanych przekazywanych do wychowu i wstępnej tresury u hodowcy;
- udział w komisji dokonującej odbioru i kwalifikującej psy do tresury;
- kierowanie pracą pielęgniarzy i nadzorowanie jej.

Zakład zatrudniał w tym czasie pielęgniarzy i starszych pielęgniarzy zajmujących się karmieniem, utrzymaniem w czystości zwierząt oraz ich wychowem i pielęgnacją⁴³.

Jeśli chodzi o samo użycie zwierząt do hodowli, to mowa tu o zwierzętach rodowodowych znajdujących się na stanie ZTPS MO – zarówno suk, jak i reproduktorów. W zapisach była przewidziana również możliwość korzystania z reproduktorów należących do osób fizycznych za odpłatnością na zasadach określonych przepisami Związku Kynologicznego w Polsce, a także możliwość zakupu zwierząt za granicą.

Za sukę hodowlaną należało uważać zwierzę w wieku powyżej 18 miesięcy, wpisane do rejestru suk hodowlanych. Podobnie reproduktor – było to zwierzę w tym samym wieku, wpisane do rejestru reproduktorów. Opisany dokument zawiera wykaz chorób, które dyskwalifikują zwierzęta z działań hodowlanych lub wręcz zakazują ich rozrodu⁴⁴. Wycofanie zwierząt z działań hodowlanych i skreślenie ich z ewidencji następowało w wypadku suk w wieku 8 lat, natomiast reproduktorów – w wieku 9 lat, a także w wyniku ujawnienia niepożądanych cech, chorób lub niskiej „plemności”.

Jeśli chodzi o same szczenięta, to wciągnięcie ich do rejestru szczeniąt następowało w 10. dniu życia. Na zakładzie spoczywał też obowiązek oznakowania zwierząt oraz poddawania ich zabiegom profilaktycznym – odrobaczaniu i szczepieniom ochronnym.

Zwierzęta w wieku szczenięcym wydawane były hodowcom, którymi zgodnie z zasadami byli przewodnicy psa po odpowiednim przeszkoleniu i uzyskaniu zgody przełożonego. Zwierzęta były przez nich przyjmowane do wychowu i tresury na podstawie zawieranych umów zlecenia.

Psy w określonym wieku, tj. 15–18 miesięcy, od hodowców odbierał ZTPS MO, który kwalifikował je do dalszej tresury,

PROBLEMATYKA HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH

oceniając je punktowo. Przewodnik psa, który wziął szczenię do wychowu, mógł po tym okresie zostać z nim skierowany na kurs odpowiedniej kategorii. Ciekawostką stanowi fakt, iż ZTPS MO prowadził w tym okresie całość dokumentacji hodowlanej: rejestr reproduktorów i suk hodowlanych, rejestr szczeniąt, teczkę rodowodów reproduktorów i suk hodowlanych, kartę kopulacji i miotu. W dalszych latach nie wspomina się już o możliwości przekazywania zwierząt przewodnikom, a jedynie o możliwości prowadzenia hodowli.

Kolejna próba hodowli nastąpiła w latach 90. Przekazy ustne uzyskane od emerytowanych pracowników i funkcjonariuszy pracujących w tamtym czasie na terenie Zakładu Tresury Psów Służbowych mówią o prowadzeniu zaledwie kilku miotów i ostatecznym zamknięciu hodowli latach 1994–1995⁴⁵. Funkcjonująca po tym okresie regulacja prawna dotycząca psów policyjnych, tj. zarządzenie nr 11 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad szkolenia policjantów, przewodników i jeźdźców oraz zwierząt wykorzystywanych do realizacji zadań Policji, a także norm wyżywienia zwierząt, umożliwiła wykorzystanie psów służbowych pochodzących z hodowli własnej, jednak już pod warunkiem zachowania zasad ekonomiki i spełnienia zasad typowania psów na służbowe z uwzględnieniem wad pokrojowych i zdrowotnych⁴⁶.

Ogólnodostępne zapisy w odniesieniu do prowadzonych w przeszłości działań hodowlanych są niestety w większości niepełne. Nie pokazują w żaden sposób skomplikowanej problematyki hodowli psów policyjnych ani ostatecznych efektów prowadzonych działań, brak też w nich zestawień statystycznych pokazujących, ile psów – wychowanków hodowli własnej – trafiło ostatecznie do szkolenia na realizowanych kursach. Trudno zatem o obiektywną ocenę historycznych działań hodowlanych. Należy pamiętać, że podejmowane próby hodowlane odbywały się w zupełnie innym stanie prawnym niż obecnie.

PROBLEMATYKA PRAWNA PROWADZENIA HODOWLI PSÓW RASOWYCH

W obecnym stanie prawnym prowadzenie hodowli psów reguluje ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt⁴⁷. Wymienia ona, kto może hodować i sprzedawać zwierzęta. W myśl ustawy do prowadzenia hodowli konieczne jest członkostwo w organizacji, której statutowym celem jest działalność związana z hodowlą rasowych psów i kotów oraz humanitarne traktowanie zwierząt.

Artykuł 18 ww. ustawy odnosi się do zwierząt wykorzystywanych do celów specjalnych (rozumie się przez to zwierzęta, których profesjonalna tresura oraz używanie odbywa się na podstawie odrębnych przepisów regulujących zasady działania Policji i innych wymienionych służb). Mogą one być hodowane w miejscach przeznaczonych dla zwierząt wykorzystywanych do celów specjalnych, pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej. Dodatkowym rygiem prowadzenia hodowli jest wykonywanie powyższych działań w sposób gwarantujący bezpieczeństwo ludzi i zwierząt.

Przepisami policyjnymi regulującymi szczegółowo kwestię wykorzystania i utrzymania psów służbowych są:

- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁴⁸ – rozdział 10d Psy służbowe i konie służbowe;

- rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych i koni służbowych w Policji⁴⁹;

- zarządzenie nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji⁵⁰.

Jak czytamy w § 3 zarządzenia nr 91: podstawową formą doboru psów do realizacji zadań w Policji jest centralny dobór psów do użycia w Policji realizowany przez szkołę. Z dalszych zapisów wynika ponadto, że dobór ten może być przeprowadzony przez komendę wojewódzką Policji – zgodnie z założeniami do centralnego doboru psów do użycia w Policji. Pies może również pochodzić z darowizny – po spełnieniu kryteriów określonych w zarządzeniu.

Jedynym zapisem dotyczącym kwestii ewentualnego rozrodu jest art. 145r ustawy o Policji, który zakazuje opiekunowi (przewodnikowi lub osobie, której powierzono opiekę) rozmnażania zwierzęcia, z wyjątkiem psów będących na stanie szkoły policyjnej. Warto dodać, że zapis ten wcześniej był umieszczony w uchylonym już zarządzeniu nr 296 KGP⁵¹. Mówił też o wydawaniu zgody na prowadzenie rozrodu przez komendanta szkoły⁵².

Analiza ww. przepisów wskazuje, że rozród psów służbowych jest *de facto* zabroniony, a dozwolone przypadki tego rozrodu nie doczekały się szczegółowych uregulowań prawnych.

Próby podjęcia tego typu działań wymagałyby, zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt i komentarzami do niej, zarejestrowania w ogólnokrajowej organizacji społecznej, której statutowym celem jest hodowla rasowych psów i kotów⁵³. Inną możliwością mogłaby być próba stworzenia własnych szczegółowych regulacji prawnych umożliwiających podjęcie samodzielnej, skutecznej prawnie hodowli psów wykorzystywanych do celów specjalnych wymienionych osobno w ustawie, niezależnie od innych instytucji.

Biorąc pod uwagę dość dużą liczbę stowarzyszeń, należałoby wybrać największe i najbardziej doświadczone organizacje krajowe. Najstarszą z nich jest Związek Kynologiczny w Polsce. Jest on również członkiem międzynarodowego związku kynologicznego – Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (Fédération Cynologique Internationale – FCI)⁵⁴. Inną tego typu organizacją jest Polski Klub Psa Rasowego – Polski Związek Kynologiczny⁵⁵ lub Polska Federacja Kynologiczna⁵⁶. Wskazanie powyższych organizacji jest przykładowe i nie ma na celu promowania lub deprecjonowania jakiegokolwiek organizacji, lecz służy do zaprezentowania funkcjonujących rozwiązań hodowlanych w kraju. Warto też dodać, że sama ustawa o ochronie zwierząt nie zawiera szczegółowego wykazu organizacji uprawnionych do prowadzenia hodowli⁵⁷. Zakres delegacji ustawowej nadanej Związkowi Kynologicznemu w Polsce (ZKwP) dotyczy opiniowania wykazu psów ras uznawanych za agresywne, a nie nadzoru nad prowadzeniem hodowli psów rasowych w Polsce.

Pytanie podstawowe zatem, czy Policja jako organizacja zajmująca się statutowo ochroną życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra⁵⁸, a także tresurą zwierząt wykorzystywanych do celów specjalnych byłaby sama zdolna do skutecznych prawnie działań hodowlanych? W przypadku odpowiedzi negatywnej i przy braku własnych rozwiązań prawnych, czy mogłaby funkcjonować pod patronat opisywanych powyżej

organizacji? Szczególnego podkreślenia wymaga fakt, iż statuty wspomnianych organizacji dzielą członków na zwyczajnych (osoby fizyczne), wspomagających (osoby fizyczne i prawne) i honorowych⁵⁹. Jedynie członkowie zwyczajni w tych organizacjach cieszą się pełnią praw, natomiast rola członków wspomagających ogranicza się do deklaracji określonych świadczeń na rzecz związku⁶⁰. Trudno jednak sobie wyobrazić członkostwo Policji – organu administracji państwowej⁶¹ – w organizacji o randze stowarzyszenia. Tym bardziej, że większość organizacji wyklucza automatycznie członkostwo w innych stowarzyszeniach i często nie respektuje wystawianych przez nie dokumentów dotyczących pochodzenia zwierzęcia. Zakup zatem suki hodowlanej z rodowodami jednej organizacji i reproduktora z innej może rodzić nieprzewidziane problemy i konieczność uzyskiwania stosownych uprawnień od nowa.

Jako ciekawostkę można dodać, iż przed II wojną światową działało prężnie Towarzystwo Miłośników Psa Służbowego w Polsce, a także Stowarzyszenie Hodowców Psów Policyjnych na Śląsku. Stowarzyszenia te za statutowy cel miały wspieranie rozwoju szeroko rozumianego pozyskiwania, używania i utrzymania psów służbowych dla celów państwowych, w tym prowadzenie ksiąg rodowodowych ras psów służbowych⁶².

Należałoby także zastanowić się nad samym celem prowadzenia hodowli psów rasowych – bo ten według największej organizacji w kraju, czyli Związku Kynologicznego w Polsce, przedstawiany jest jako: doskonalenie poszczególnych ras psów pod względem cech fizycznych, psychicznych i użytkowych z uwzględnieniem podstaw naukowych⁶³. Wydaje się jednak, że propozycje przywrócenia prób hodowlanych w Policji dotyczą bardziej kwestii ilościowego uzupełnienia pogłowia, ewentualnie częściowego usamodzielnienia się w kwestiach wysokości cen zakupywanych do służby zwierząt niż doskonalenia samych ras.

Podkreślenia też wymaga fakt, iż prowadzenie hodowli psów rasowych dla celów policyjnych trudno uznać za cel zarobkowy⁶⁴. Już samo nadanie przydomka hodowlanego, czyli nazwy hodowli koniecznej do wystawiania metryk dla szczeniąt⁶⁵, rodziłoby problemy prawne, gdyż Policja nie posiada własnych przepisów i uprawnień hodowlanych. Podjęcie samodzielnych działań hodowlanych wymagałoby posiadania własnych przepisów i wysokich standardów utrzymania zwierząt, respektowania ogólnie przyjętych zasad hodowlanych. Zaniedbania w tej kwestii mogłyby rodzić poważne zarzuty ze strony organizacji prozwierzęcych. Utrzymanie standardów to w istocie stosowanie się w działaniach hodowlanych do regulaminów i statutów danego stowarzyszenia albo wypracowanie własnych. Oznaczałoby to w praktyce wykonanie wielu zalecanych statutami i regulaminami czynności, jak choćby odbywanie przeglądów hodowlanych czy uzyskiwanie przez suki hodowlane i reproduktorów uprawnień do rozmnażania⁶⁶. Z racji wielości regulaminów różnych organizacji i obszerności materiału przytoczone zostaną jedynie wymagania stawiane przez przepisy Związku Kynologicznego w Polsce.

Uprawnienia hodowlane uzyskiwane są dla zwierząt w określonym wieku oraz poprzez ich udział w wystawach międzynarodowych, klubowych lub specjalistycznych, gdzie psy muszą uzyskać odpowiednio wysokie oceny⁶⁷, a także w ramach indywidualnych przeglądów kwalifikujących do hodowli (dotyczy psów/suk z wadami nabytymi – poura-

Fot. 3. Fragment Statutu Stowarzyszenia pn. „Towarzystwo Miłośników Psa Służbowego w Polsce”. Źródło: „Mój Pies. Miesięcznik poświęcony życiu psa” 1936, nr 1.

zowymi, będącymi wynikiem schorzeń i zabiegów leczniczych, niewypływającymi negatywnie na możliwość reprodukcji i odchowania potomstwa⁶⁸). W myśl regulaminu suka hodowlana powinna ukończyć 18 miesięcy, reproduktor zaś co najmniej 15 miesięcy⁶⁹. Hodowle zrzeszone w ZKW mogą również podlegać kontroli oddziałowych komisji hodowlanych i innym przeglądom hodowlanym⁷⁰. Należy podkreślić, że wszystkie zwierzęta powinny być zarejestrowane w ZKW i wpisane do Polskiej Księgi Rodowodowej. Użycie suk i reproduktorów sprowadzonych z innych krajów członkowskich FCI lub organizacji partnerskich FCI dopuszczalne jest jedynie po zarejestrowaniu i spełnieniu wymogów Regulaminu Hodowli Psów Rasowych ZKW⁷¹.

Obecnie do służby w Policji wykorzystywanych jest wiele ras – w tym głównie rasa owczarka niemieckiego oraz owczarka belgijskiego⁷². Każda z tych ras posiada uregulowane statutami dodatkowe wymagania weterynaryjne w postaci testów psychicznych. Rasa owczarka belgijskiego wymaga przeprowadzenia testów psychicznych⁷³. Rasa owczarka niemieckiego dodatkowo wymaga wyniku badania na dysplazję A i B, przeglądu hodowlanego z testami psychicznymi, szkolenia minimum IGP-V (dawniej IPO-V)⁷⁴ – dla psów, co oznacza przygotowanie ich do pracy wędzowej, posłuszeństwa, ćwiczeń obrończych. Dla suk wymagane jest wyszkolenie minimum BH-VT (dawniej BH) w zakresie posłuszeństwa i reakcji w miejscu publicznym⁷⁵.

PROBLEMATYKA HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH

Zdaniem autora wątpliwości budzi kwestia, czy Policja miałaby zajmować się – oprócz szerokiego katalogu zadań na rzecz społeczeństwa – szkoleniem zwierząt do celów specjalnych, a także dbaniem o pozyskanie i utrzymanie uprawnień hodowlanych. Dużo lepszym i mniej kosztownym rozwiązaniem byłby zakup i dalsze utrzymanie zwierząt już posiadających stosowne uprawnienia.

PROBLEMATYKA ORGANIZACYJNA HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH

Prowadzenie hodowli oznacza prowadzenie rozrodu. Pojawiają się tu zatem kolejne pytania o zakres prowadzenia działań. Z jednej strony należy zdobyć materiał hodowlany odpowiedniej jakości, z drugiej zaś musi być to materiał w odpowiedniej ilości. Należy liczyć się z możliwą bezpłodnością lub innymi problemami natury zdrowotnej⁷⁶. Hodowla powinna posiadać kilku wyselekcjonowanych reproduktorów. Opieranie się na jednym reproduktorze mogłoby zakończyć się niepowodzeniem. Brak własnych reproduktorów powodowałby konieczność poszukiwania ich w innych hodowlach. Wiązałoby się to z zawieraniem stosownych umów z podmiotami zewnętrznymi i koniecznością ponoszenia kosztów z tego tytułu⁷⁷.

Entuzjastów pomysłów, by zacząć krzyżować psy policyjne posiadane przez różne jednostki organizacyjne, powinny zniechęcić powyżej opisane wymagania związane z prowadzeniem działań hodowlanych w stowarzyszeniach⁷⁸. Mówimy tu o uzyskaniu odpowiedniego wieku przez suki hodowlane oraz przez reproduktorów. Trudno też mówić o wykorzystywaniu psa do służby i jednocześnie do celów hodowlanych. Przeznaczenie zwierzęcia do hodowli powinno być od początku określone.

Dodatkowo krzyżowanie posiadanych osobników bez konkretnych badań i monitorowania drzew genealogicz-

nych psów, pomijając oceny środowiska kynologicznego, mogłoby doprowadzić do nieprzewidywanych skojarzeń i różnego rodzaju powikłań, a także przekazywania schorzeń i wad genetycznych. Jak podkreśla się w literaturze: „W hodowli mogą być wykorzystywane wyłącznie zwierzęta zdrowe w kontekście chorób dziedzicznych”⁷⁹.

Brak działań hodowlanych w Policji w ostatnich 30 latach to w istocie brak ugruntowanych doświadczeń w tej dziedzinie. Trudno też szukać takich doświadczeń w innych służbach krajowych wykorzystujących zwierzęta, ponieważ według wiedzy autora nie prowadzą one żadnych działań hodowlanych, a nabywają psy w określonym wieku. Dlatego też o pomoc w rozpoczęciu tego typu przedsięwzięcia należałoby zwrócić się do krajowych instytucji zajmujących się rozrodem zwierząt lub zagranicznych policyjnych ośrodków szkoleniowych mających bogate doświadczenie hodowlane. Podejmowanie się prowadzenia hodowli na pełną skalę bez udziału doświadczonych specjalistów w tej dziedzinie stanowi projekt wysokiego ryzyka.

Jedyną policyjną placówką kynologiczną zajmującą się szkoleniem zwierząt jest zlokalizowany w Sułkowicach Zakład Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. To miejsce, gdzie od ponad 60 lat realizuje się różnorodne kursy specjalistyczne dla przewodników i psów różnych specjalności⁸⁰. Placówka oprócz realizacji programowych kursów specjalistycznych zajmuje się także centralnym doбором psów do użycia w Policji.

Jednak nawet duży teren (około 50 ha) i dość nowoczesna infrastruktura (pawilony z kojcami)⁸¹ mogłaby, zdaniem autora, okazać się niewystarczająca do kompleksowej obsługi ewentualnego ośrodka hodowlanego. I chodzi tu nawet nie o brak miejsca na terenie zakładu, ale o delikatność przedsięwzięcia hodowlanego, które przy braku spełnienia określonych, dość surowych wymagań mogłoby zakończyć się całkowitym niepowodzeniem. Budowany od podstaw

Fot. 4. Szczenięta rasy seter irlandzki, wiek ok. 6 tygodni. Zdj. M. Wasilewska.

Fot. 5. Szczenięta owczarka niemieckiego. Zdj. P. Cichosz.

ośrodek hodowlany, aby odpowiadał wysokim standardom, musiałby spełniać wszystkie funkcje użytkowe. Chodzi o kompleksowe przygotowanie obiektu do zakładanych celów. Obiekt ten powinien zawierać:

- kojce z wybiegami dla wszystkich suk hodowlanych⁸²;
- ocieplane kojce z wybiegami dla suk ze szczeniętami;
- kojce z wybiegami dla odsadków (szczeniąt odseparowanych od suk w określonym czasie związanym z przejściem szczeniąt na sztuczny pokarm oraz ilością wytwarzanego przez sukę mleka)⁸³;
- kojce kwarantanny;
- szpital z kojcami ocieplanymi dla psów chorych;
- minipoligon do wstępnego szkolenia zwierząt;
- budynek porodówki z gabinetem weterynaryjnym (z salą operacyjną i pełnym zapleczem diagnostycznym);
- inne pomieszczenia typu kuchnia dla psów, szatnie personelu, magazyny na sprzęt, niezbędne pomieszczenia tresurowe i biurowe⁸⁴;
- osobne pojazdy z przyczepami do transportu zwierząt.

Wymienione elementy hodowli to tak naprawdę niezbędne minimum, wymagane do zapewnienia powodzenia przedsięwzięcia, którego nie da się zrealizować przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury. Nawet przystosowanie części obiektów, jeśli nawet byłoby możliwe w pełnej skali, nie gwarantowałyby powodzenia.

Biorąc pod uwagę doniesienia medialne o prowadzeniu działań hodowlanych przez policję czeską i słowacką, należy podkreślić, że odbywało się to w tych krajach w kilku niezależnych stacjach hodowlanych⁸⁵. Wszystko po to, by uniemożliwić rozprzestrzenianie się ewentualnych chorób zakaźnych – które dla szczeniąt mogą okazać się śmiertelne⁸⁶. Dlatego też działania hodowlane powinny być zlokalizowane poza samym ośrodkiem szkoleniowym. Wykorzystanie terenu ZKP w Sułkowicach rodzi jeden z podstawowych problemów, tj.: szkolenie psów w określonym wieku podczas realizacji kursów specjalistycznych może w dużym stopniu kolidować z hodowlą szczeniąt na tym samym terenie. Zajęcia na kursach specjalistycznych, a także realizacja centralnego doboru psów do użycia w Policji realizowane są na całym terenie ZKP. Ćwiczenia tresurowe prowadzone są również w pomieszczeniach przystosowanych na sale symulacyjne, rozmieszczonych na terenie zakładu. Pytanie zatem, czy obecna infrastruktura pozwoliłaby na rozdzielenie i równoległe prowadzenie szkolenia psów kursowych i działań *stricte* hodowlanych?

Podjęcie zorganizowanych działań hodowlanych na terenie ZKP wymagałoby wydzielenia części ośrodka tylko i wyłącznie do celów rozrodczych. Wydzielenie to powinno obejmować osobne kojce, wybiegi i inne wspomniane już elementy infrastruktury. Stłoczenie dużej liczby⁸⁷ zwierząt na tej powierzchni, szczególnie ze zwierzętami odbywającymi kursy specjalistyczne (pochodzącymi z różnych hodowli) jest niewskazane i niemożliwe. Wynikające z ustawy o ochronie zwierząt zapisy nakładają na potencjalnego hodowcę wymogi zapewnienia odpowiednich warunków bytowania, ze wszystkimi tego implikacjami w tym zakresie, oraz odpowiedniego żywienia⁸⁸.

Podobnie wygląda kwestia obsługi weterynaryjnej, która zdaniem autora, powinna być przewidziana na stałe do bazy hodowlanej i udzielana ze względów bezpieczeństwa w osobnym wydzielonym gabinecie. Utworzenie

hodowli wymagałoby zatrudnienia dodatkowych lekarzy, a także techników weterynarii w liczbie niezbędnej do prawidłowej i całodobowej obsługi przedsięwzięcia. Prowadzenie suk hodowlanych, szczególnie w okolicach porodu, oznaczałoby opiekę i monitorowanie stanu zwierząt⁸⁹ oraz stanu nowo poczętego miotu. Opiekunowie powinni posiadać stosowne doświadczenie w prowadzeniu rozrodu zwierząt oraz wychowie szczeniąt. Prowadzenie urodzonych szczeniąt, szczególnie w pierwszych dniach życia, jest zadaniem wymagającym dużo uwagi, zwłaszcza w zakresie kontrolowania temperatury ciała, wagi i ogólnej żywotności⁹⁰.

Niestosowanie zasady izolacji bazy szkoleniowej od bazy hodowlanej mogłoby narazić przedsięwzięcie na ryzyko padnięcia całego miotu, zarażenie chorobami wirusowymi⁹¹ lub pasożytami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Zachowanie bezpieczeństwa epizootycznego byłoby szczególnie ważne w okresie występowania tzw. luki immunologicznej⁹². Jest to okres, w którym odporność bierna zanika, a odporność poszczepienna nie jest jeszcze wykształcona. Szczenięta nieposiadające odporności wrodzonej i nabytej⁹³ w różnych momentach szczepień mogą być więc szczególnie zagrożone chorobami i śmiercią. Izolacja szczeniąt i suk od psów kursowych byłaby w tym okresie szczególnie wskazana. Przy braku dostatecznej i kompleksowej obsługi weterynaryjnej hodowli konieczne byłoby korzystanie w tej materii z podmiotów zewnętrznych – co mogłoby rodzić dodatkowe problemy i koszty.

Teren ośrodka hodowlanego powinien być stosunkowo rozległy – wymienione elementy składowe i urządzenia powinny zajmować znaczny obszar. Teren ten musiałby być bezpieczny dla szczeniąt. Wskazane też byłoby umiejscowienie w nim osobnego minipoligonu do wstępnego szkolenia szczeniąt. Należy podkreślić, że wykorzystanie obecnego poligonu z przeszkodami terenowymi dla psów kursowych mogłoby nie być bezpieczne (konstrukcja przeszkód dla zwierząt starszych) i być utrudnione ze względu na realizację kursów specjalistycznych.

Trudno też zgodzić się z pojawiającymi się stwierdzeniami, że instruktorzy ZKP mogą prowadzić kursy specjalistyczne, a w międzyczasie zajmować się wychowem szczeniąt, obsługą suk hodowlanych i reproduktorów. Realizacja powyższych czynności w systemie 8-godzinnej służby i 40-godzinnego tygodnia pracy jest niemożliwa. Przywoływane bezpieczeństwo epizootyczne jest tu również bardzo ważnym argumentem. Nawet umiejscowienie ośrodka hodowlanego poza terenem zakładu na niewiele się zda, jeżeli osoba mająca kontakt z psami kursowymi będzie miała również kontakt ze szczeniętami z hodowli. Ośrodek hodowlany powinien więc posiadać odpowiednią liczbę osób do bieżącej obsługi i doglądania szczeniąt, suk ciężarnych i reproduktorów. Wymagałoby to takiej liczby pracowników, by każde zwierzę zostało indywidualnie obsłużone. Chodzi o karmienie, proste zabiegi profilaktyczne, wybieganie czy czynności porządkowe na terenie kójców, wybiegów i obiektu. Liczba takich osób byłaby zależna od liczby posiadanych suk i zakresu podjętych działań hodowlanych. Pamiętajmy, że miot to zazwyczaj 6 szczeniąt, więc 10 suk może teoretycznie dać przychowek w postaci 60 szczeniąt, które w ich dalszym rozwoju trzeba będzie umieścić w osobnych kójcach i osobno się nimi zajmować.

ZABIEGI SOCJALIZACYJNE HODOWANYCH SZCZENIĄT

Kolejnym problemem, jaki pojawia się po prawidłowym wyselekcjonowaniu materiału genetycznego, jego skojarzeniu, prowadzeniu ciąży i urodzeniu się szczeniąt, jest kwestia czynności związanych z socjalizacją dorastających miotów. Urodzone zwierzęta powinny być w stosownym czasie oddzielone od matki⁹⁴. Nie mogą być pozostawione w kojcach i na wybiegach. Należy dość szybko – w okresie tzw. okna socjalizacyjnego⁹⁵ – przyzwyczajać je do otoczenia, zmiennych warunków atmosferycznych i różnego rodzaju bodźców zewnętrznych⁹⁶. Brak podjęcia tych działań może spowodować niemożliwą do odwrócenia w późniejszym wieku nieufność zwierzęcia i nieprzydatność do tresury⁹⁷. Zaniedbania w tym zakresie mogą rzutować na całe życie zwierzęcia. Zdaniem autora socjalizacja wstępna powinna w tym okresie być przeprowadzona pod kątem:

- zapoznania z ruchem ulicznym;
- zapoznania ze środkami transportu;
- kontaktów z osobami postronnymi;
- kontaktów z innymi zwierzętami;
- zapoznania z pomieszczeniami, różnymi nawierzchniami, dźwiękami akustycznymi;
- rozwijania popędów i zmysłu węchu i instynktu obronnego;
- wstępnej tresury zwierząt.

Socjalizacja szczeniąt, szczególnie przy dużej ich liczbie może stanowić proces bardzo czasochłonny. Warto dodać, że nie wszystkie elementy w tym zakresie da się zrealizować grupowo, a szczenięta wymagają wręcz indywidualnego podejścia. Już dawno zauważono, że: „pielęgnacja szczenięcia, jego wychowanie i tresura wymaga znacznie więcej czasu i pracy niż opiekowanie się psem dorosłym”⁹⁸. Zabiegi te wymagałyby udziału przeszkolonych osób, wykorzystania środków transportowych i nie mogłyby być wykonywane „przy okazji” realizowanego przez instruktorów kursu specjalistycznego.

ROKOWANIA HODOWLANE W PERSPEKTYWIE DŁUGOTERMINOWEJ

Proces hodowlany jest skomplikowanym przedsięwzięciem związanym z wieloma, często niezależnymi od siebie czynnikami. Podstawową wątpliwością, jaka nasuwa się przy analizie tematu, jest pytanie: Ile psów z prowadzenia tego typu działań hodowlanych ostatecznie przeszłoby testy wynikające z zarządzenia nr 91 KGP⁹⁹ i zostałyby zakwalifikowanych na kursy specjalistyczne? Skrzyżowanie nawet najlepszych osobników nie gwarantowałoby, że finalnie wszystkie szczenięta zostaną psami służbowymi¹⁰⁰. Odnosząc się ponownie do doświadczeń czeskich i słowackich hodowli policyjnych, należy podkreślić, iż: „hodowle policyjne nie stanowią tam samodzielnego źródła pozyskiwania psów”¹⁰¹. Ich skuteczność oceniana jest na poziomie 33–43%, co oznacza mniej więcej tyle, że z miotu wielkości 6–7 szczeniąt do dalszej tresury policyjnej kwalifikuje się od 2 do 3 osobników. Przewiduje się też już na wstępie w procesie hodowlanym możliwość występowania zgonów szczeniąt w pierwszych dniach po urodzeniu lub usunięcia z hodowli z powodu cech charakteru, wystąpienia negatywnych cech zewnętrznych, wad postawy, różnego rodzaju chorób¹⁰².

Trudno zatem w świetle powyższego zgodzić się ze stwierdzeniem, że prowadzenie hodowli policyjnej rozwiąże problem podaży psów w dość krótkim czasie. Uzyskanie w wyniku hodowli zdrowych zwierząt, spełniających odpowiednie kryteria, w liczbie odpowiadającej zapotrzebowaniu mogłoby w praktyce wymagać wielu lat pracy, doświadczeń i nakładów finansowych. Prowadzenie własnych działań hodowlanych z samego założenia generowałoby znaczne koszty, a także nieuniknione straty finansowe. Koszt uzyskania jednego psa z prowadzonej działalności zawierałby w sobie wiele często nieprzewidywalnych czynników i mógłby okazać się wielokrotnie wyższy niż cena zakupu w pełni sprawnego pod względem zdrowotnym i tresurowym psa.

Z ekonomicznego punktu widzenia zakup psa odchowanego i przygotowanego pod odpowiednim kątem do testów jest dużo korzystniejszy dla Policji. „Księguje” on w zasadzie koszty rozrodu, wychowu, socjalizacji i treningów po stronie hodowcy. Podobnie koszty utrzymania, wyżywienia, opieki weterynaryjnej przez okres dorastania zwierzęcia (około 12 miesięcy) sędowane są na hodowcę. Nieprzewidziane wydatki związane z chorobami i padnięciami psów (suk hodowlanych, reproduktorów, szczeniąt) także¹⁰³. Podjęcie działań hodowlanych na dużą skalę niewątpliwie obciążałoby Policję dużymi kosztami realizacji takiego przedsięwzięcia i wymagałoby znacznych nakładów ludzkich¹⁰⁴.

Ostatnim argumentem w dyskusji „hodować czy kupować” pozostaje kwestia psów – wychowanków hodowli, które z różnych, wspominanych wcześniej względów nie zakwalifikowałyby się na kursy specjalistyczne. Rodzą się zatem wątpliwości o postępowanie z tego typu psami – w myśl art. 1451 ustawy o Policji, według którego wszystkie psy służbowe znajdują się na stanie jednostki organizacyjnej, która dokonała zakupu¹⁰⁵. Wydaje się, że urodzone w wyniku hodowli zwierzęta stałyby się psami służbowymi niezależnie od ich dalszego wykorzystania lub niewykorzystania w służbie. Zwierzęta takie traktowane są jako pożytki (przychówek) pochodzące od zwierząt przeznaczonych do rozrodu¹⁰⁶. Oznaczałoby to konieczność utrzymywania ich, ponoszenia kosztów obsługi weterynaryjnej i sprawowania nad nimi opieki przez wyznaczone osoby. Podobnie rzecz ma się z kwestią utrzymania suk hodowlanych i reproduktorów podczas cykli hodowlanych, a także po utracie uprawnień hodowlanych przez zwierzęta lub osiągnięcia określonego wieku. W myśl regulaminów Związku Kynologicznego w Polsce suki mogłyby wydawać mioty do końca 8. roku życia¹⁰⁷. Psie reproduktory nie mają określonej granicy wieku hodowlanego¹⁰⁸, jednak należy założyć ich wycofanie w określonym wieku z hodowli. Nieprzydatność lub niezdolność¹⁰⁹ do hodowli nie zmienia faktu, iż zwierzęta te pozostaną na stanie jednostki organizacyjnej Policji i będą wymagały wyznaczenia stałych opiekunów¹¹⁰.

Na koniec warto odnotować jeden znamienity fakt. Analiza materiałów archiwalnych pozwala na stwierdzenie, że w około 100-letniej historii kynologii policyjnej więcej psów zakupiono od osób prywatnych i z różnego rodzaju hodowli, niż w praktyce wyhodowano własnym sumptem. Ogólnodostępne źródła niewiele nam mówią o hodowlach psów policyjnych na przestrzeni ubiegłych lat. Jest to raczej wątek pomijany milczeniem lub „zakopany” głęboko w archiwach. Brak kontynuacji działań w tym zakresie nasuwa prosty wniosek, iż prowadzone hodowle pomimo ambicji twórców nie zapewniły wystarczającej podaży psów do

użycia, a sukces i postępek hodowlany¹¹¹ nie został ogłoszony. W ostatecznym rozrachunku okazuje się też, że system pozyskiwania psów w drodze zakupu do użycia w Policji¹¹² stanowi nadal rozwiązanie optymalne i najmniej ryzykowne.

- ¹ Tematyka dotycząca możliwości prowadzenia hodowli psów w Policji poruszana była na seminarium zorganizowanym przez Komendę Główną Policji dla koordynatorów wojewódzkich w Sierakowie w dniach 3–6 października 2022 r. pt. *Problematyka zwierząt w Policji oraz zwierząt wycofanych z użycia w Policji w świetle nowych przepisów prawa*.
- ² Zwierzęta, których profesjonalna tresura oraz używanie odbywa się na podstawie odrębnych przepisów, regulujących szczegółowe zasady działania jednostek Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Agencji Wywiadu, Policji i innych formacji (...), ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 572), art. 4 pkt 20.
- ³ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie używania psów i koni w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2456), § 12.
- ⁴ Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, *Centralny dobór psów do służby w Policji*, <https://csp.edu.pl/csp/wolnytekst/1936,dok.html> [dostęp: 24.05.2022 r.].
- ⁵ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. *Psy i konie w służbach MSWiA*, <https://www.gov.pl/web/mswia/psy-i-konie-w-sluzbach-mswia> [dostęp: 1.07.2022 r.].
- ⁶ K. Halicki, *Zwierzęta w służbie Policji Państwowej w Polsce w okresie międzywojennym*, „Policja” 2010, nr 3, s. 86–87.
- ⁷ *Wśród „czworonożnych” detektywów*, „Tajny detektyw. Ilustrowany Tygodnik Kryminalno Sądowy” 1932, nr 52, s. 9.
- ⁸ K. Halicki, *Zwierzęta w służbie Policji Państwowej w Polsce w okresie międzywojennym*, s. 88.
- ⁹ „Gazeta Śledcza”, Wydział IV Komendy Głównej Policji Państwowej w Warszawie, L. 1–134, t. I–III, s. 15.
- ¹⁰ Rozkaz nr 214 Komendanta Głównego Policji Państwowej z dnia 1 czerwca 1923 r., sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/14, s. 39.
- ¹¹ Tamże, s. 39.
- ¹² Rozkaz nr 322 Komendanta Głównego Policji Państwowej z dnia 26 kwietnia 1926 r. – Instrukcja o psach policyjnych, sygn. AAN 2/349/2/2.4/561/127, s. 571.
- ¹³ Rozkaz KGPP nr 691 z dnia 11.02.1936 r., sygnatura AAN 18.
- ¹⁴ Cywilne stowarzyszenie funkcjonujące w II RP mające za cel statutowy wspieranie służb i hodowlę psów rasowych do zadań służbowych.
- ¹⁵ Rozkaz KGPP nr 712 z dnia 28.11.1939 r.
- ¹⁶ Nazwa zmieniana wielokrotnie w kolejnych latach.
- ¹⁷ „Sprawozdanie z czynności Referatu psów służbowych za okres od I I do I XII 1938 r.”, Archiwum Akt Nowych, Zbiór: Komenda Główna Policji Państwowej 1918–1939, sygnatura 2081.
- ¹⁸ Notatka Kierownika Referatu psów służbowych do Naczelnika Służby Śledczej, Archiwum Akt Nowych, Zbiór: Komenda Główna Policji Państwowej 1918–1939, sygnatura 2081.
- ¹⁹ „Wilczek” – łowca zbrodniarzy, „Tajny Detektyw” 1933, s. 6.
- ²⁰ S. Mazur, *Selekcja była ostra*, <https://www.poznan.pl/mim/wortals/cik/news,1200/selekcja-byla-ostra,186092.html> [dostęp: 12.10.2022 r.].
- ²¹ J. Paciorkowski, *Reksy, Smyki i Hultaje*, „Policja 997” 2014, nr 11, s. 32.
- ²² M. Trybunalski, „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1937, *Kwartalnik Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych*, z. 1, s. 6, <https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/377496/zip/> [dostęp: 9.11.2022 r.].
- ²³ Np. Towarzystwo Miłośników Psa Służbowego.
- ²⁴ A. Przybylik, P. Mrozowski, D. Ratajczak, *60 lat Zakładu Kynologii Policyjnej 1956–2016*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 3, s. 3.
- ²⁵ Z. Snusz, *Cytadela w Poznaniu: Kiedyś szkolono tu psy!*, <https://pozn.naszemiasto.pl/cytadela-w-poznaniu-kiedys-szkolono-tu-psy/ar/c8-2043588> [dostęp: 12.10.2022 r.].
- ²⁶ *Wywiad z Franciszkiem Szydelko*, „Przegląd Prewencyjny” 2015, nr 1, s. 14.

- ²⁷ Tamże.
- ²⁸ A. Przybylik, P. Mrozowski, D. Ratajczak, *60 lat Zakładu Kynologii Policyjnej 1956–2016*, nr 3, s. 4.
- ²⁹ Szkoła Przewodników i Tresury Psów Służbowych w Centrum Wyszczolenia MO w Słupsku 1948, sygnatura IPN 1550/985.
- ³⁰ Tamże.
- ³¹ Korpus Bezpieczeństwa Publicznego, *Instrukcja o psach służbowych*, Warszawa 1948, <https://polona.pl/item/instrukcja-o-psach-sluzbowych,OTI4ODg2NDM/6/#info:metadata>, [dostęp: 17.11.2022 r.].
- ³² Dokonano tego na podstawie rozkazu 11/50 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 4.02.1950 r. w związku z likwidacją Szkoły Przewodników i Tresury Psów Służbowych w Słupsku i utworzeniem Zakładu Tresury Psów Służbowych MO i KBW, sygnatura 00342/20, t. 1.
- ³³ *Jubileusz 40-lecia Zakładu Szkolenia Przewodników i Tresury Psów w Sulkowicach 1956–1996*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 1996.
- ³⁴ A. Przybylik, P. Mrozowski, D. Ratajczak, *60 lat Zakładu Kynologii Policyjnej 1956–2016*, s. 4.
- ³⁵ W. Tarasiewicz, *Aktualne problemy dotyczące psa służbowego*, „Problemy Kryminalistyki” 1962, nr 42, s. 322.
- ³⁶ Tamże.
- ³⁷ *Jubileusz 40-lecia Zakładu Szkolenia Przewodników i Tresury Psów w Sulkowicach 1956–1996*, s. 16.
- ³⁸ Zarządzenie nr 56/68 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18.06.1986 r. w sprawie przekazywania funkcjonariuszom MO psów służbowych do wychowu i wstępnej tresury, sygnatura IPN BU 01225/552.
- ³⁹ Instrukcja Dyrektorów Biura Kryminalnego oraz Prewencji i Ruchu Drogowego KG MO z dnia 12 maja 1970 r. o wykorzystaniu psów tropiących i obronnych oraz zasadach postępowania z nimi w jednostkach Milicji Obywatelskiej.
- ⁴⁰ Zarządzenie nr 55/68 MSW z dnia 18 czerwca 1968 r. w sprawie przekazywania funkcjonariuszom MO psów do wychowu i wstępnej tresury.
- ⁴¹ Tamże.
- ⁴² *Zasady hodowli psów służbowych Milicji Obywatelskiej*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW 1984, sygnatura IPN BU 1186/9, t. 5.
- ⁴³ Przyjmowanie do Zakładu Tresury Psów Służbowych KGMO w Sulkowicach koło Warszawy pracowników cywilnych na stanowiska referentów do tresury psów, przewodników dla niewidomych oraz pielęgniarzy do hodowli psów, zarządzenie organizacyjne Ministra Spraw Wewnętrznych nr 0152/Org. z dnia 30.09.1967 r., sygnatura IPN BU 1595/1003.
- ⁴⁴ Tamże.
- ⁴⁵ Funkcjonujące w tym czasie zarządzenie nr 19/92 KGP z dnia 12.10.1992 r. w sprawie psów służbowych Policji przewidywało możliwość pochodzenia psa z hodowli prowadzonej przez CSP – § 3.
- ⁴⁶ Załącznik nr 1 do zarządzenia nr 11/97.
- ⁴⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 572.
- ⁴⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, z późn. zm.
- ⁴⁹ Dz. U. poz. 2467.
- ⁵⁰ Dz. Urz. KGP poz. 225.
- ⁵¹ Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia (Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 11).
- ⁵² W praktyce jednak trudno przypuszczać, by podjęcie działań hodowlanych na terenie szkoły odbyło się bez uzyskania takiej zgody.
- ⁵³ E. Niemiec, M. Nowakowska, *Hodowla psów rasowych i kotów a ochrona zwierząt – analiza polskich rozwiązań prawnych, Przegląd Prawa i Administracji*, Wrocław 2017, s. 94.
- ⁵⁴ Wikipedia, *Międzynarodowa Federacja Kynologiczna*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Międzynarodowa_Federacja_Kynologiczna [dostęp: 18.07.2022 r.].
- ⁵⁵ Polski Klub Psa Rasowego – Polski Związek Kynologiczny, <http://pkpr.pl> [dostęp: 29.08.2022 r.].

PROBLEMATYKA HODOWLI PSÓW POLICYJNYCH

- ⁵⁶ Polska Federacja Kynologiczna, <https://pfk.org.pl/o-nas/> [dostęp: 29.08.2022 r.].
- ⁵⁷ T. Wypych, *Hodowcy i pseudohodowcy na rynku zwierząt domowych*, <http://www.boz.org.pl/ucyw/hodowcy.pdf> [dostęp: 12.11.2022 r.].
- ⁵⁸ M. Gąsiorowski, *Psy służbowe w działaniach polskiej Policji*, Oficyna Wydawnicza „Zimowit” Sp. z o.o., Szczytno 2017, s. 61 i 62.
- ⁵⁹ Statut Związku Kynologicznego w Polsce, § 8, https://www.zkwp.pl/regulaminy/Statut_ZKwP.pdf [dostęp: 27.08.2022 r.].
- ⁶⁰ Tamże, § 10: „Członkiem wspierającym może zostać osoba fizyczna lub prawna zainteresowana amatorską hodowlą psów rasowych, która zadeklaruje określone świadczenia na rzecz Związku”.
- ⁶¹ Serwis internetowy eprace.edu.pl, *Policja jako organ administracji o kompetencjach szczególnych*, http://policja.eprace.edu.pl/639,Policja_jako_organ_administracji_o_kompetencjach_szczegolnych.html [dostęp: 27.08.2022 r.].
- ⁶² *Statut Stowarzyszenia pn. „Towarzystwo Miłośników Psa Służbowego w Polsce”*, „Mój Pies” 1936, nr 1, s. 14.
- ⁶³ Poradnik Weterynaryjny, *Jak założyć hodowlę psów rasowych?*, <https://poradnikweterynaryjny.pl/jak-zalozyc-hodowle-psow-rasowych/> [dostęp: 27.08.2022 r.].
- ⁶⁴ Wyhodowanie najlepszych zwierząt w celu ich wykorzystania do realizacji zadań służbowych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego i przy braku przenoszenia praw własności do tych zwierząt na inne podmioty trudno uznać za cel zarobkowy.
- ⁶⁵ Związek Kynologiczny w Polsce, *Regulamin Hodowli Psów Rasowych*, § 6–8, https://www.zkwp.pl/regulaminy/Regulamin_Hodowli_Psow_Rasowych.pdf [dostęp: 5.07.2022 r.].
- ⁶⁶ N. Dobrowolska, *Status prawny psa w Polsce*, Wydawnictwo Poligraf, 2018, s. 91.
- ⁶⁷ Związek Kynologiczny w Polsce, *Regulamin Hodowli Psów Rasowych*, § 10 i § 12.
- ⁶⁸ Tamże, § 9 pkt 4.
- ⁶⁹ Tamże, § 10 ust. 1 lit. b i § 12 ust. 1 lit. b.
- ⁷⁰ Tamże, § 14 – Obowiązki hodowcy.
- ⁷¹ Tamże, § 10 ust. 5.
- ⁷² Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, *Centralny dobór psów do służby w Policji*.
- ⁷³ Związek Kynologiczny w Polsce, *Regulamin Hodowli Psów Rasowych*, załącznik nr 10, Grupa I FCI.
- ⁷⁴ Główna Komisja Szkolenia Psów Związku Kynologicznego w Polsce, https://www.zkwp-szkolenia.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=489 [dostęp: 29.08.2022 r.].
- ⁷⁵ Związek Kynologiczny w Polsce, *Regulamin Hodowli Psów Rasowych*, załącznik nr 10, Grupa I FCI.
- ⁷⁶ L.W. Friedl, *Co dolega mojemu psu? Rozpoznawanie, leczenie, zapobieganie chorobom*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1997, s. 225–237.
- ⁷⁷ Związek Kynologiczny w Polsce, *Regulamin Hodowli Psów Rasowych*, § 14.
- ⁷⁸ Tamże, § 9 – Kwalifikacje hodowlane.
- ⁷⁹ E. Niemiec, M. Nowakowska, *Hodowla psów rasowych i kotów a ochrona zwierząt – analiza polskich rozwiązań prawnych*, s. 92.
- ⁸⁰ M. Hańczuk, *Zakład Kynologii Policyjnej*, <https://csp.edu.pl/csp/pion-dydaktyczny/10,dok.html> [dostęp: 31.08.2022 r.].
- ⁸¹ Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, *Efektywne wykorzystanie infrastruktury, czyli kto się szkoli w Sulkowicach*, <https://www.csp.edu.pl/csp/aktualnosci/2523,Efektywne-wykorzystanie-infrastruktury-czyli-kto-sie-szkoli-w-Sulkowicach.html> [dostęp: 5.07.2022 r.].
- ⁸² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych (Dz. U. Nr 16, poz. 166). Rozporządzenie narzuca wymóg utrzymywania zwierząt stosownie do potrzeb biologii, tj. separację samców od samic nieprzeznaczonych do reprodukcji w okresie ich rui, separację ciężarnych samic lub samicy z młodymi od pozostałych osobników.
- ⁸³ D.G. Carlson, M. Giffin, *Domowy poradnik weterynaryjny dla właścicieli psów*, Grupa Image, 1992, s. 389.
- ⁸⁴ M. Gawkowski, notatka ZKP z 2009 r., materiały wewnętrzne ZKP.
- ⁸⁵ T. Bednarek, *Prowadzenie hodowli psów policyjnych*, <https://psy24.pl/hodowla-psa,ac132/prowadzenie-hodowli-psow-policyjnych,3155> [dostęp: 31.08.2022 r.].
- ⁸⁶ Tamże.
- ⁸⁷ Liczba zwierząt byłaby okresowo zmienna i zależna od prowadzonych ciężarów i liczby miotów.
- ⁸⁸ E. Niemiec, M. Nowakowska, *Hodowla psów rasowych i kotów a ochrona zwierząt – analiza polskich rozwiązań prawnych*, s. 91.
- ⁸⁹ L.W. Friedl, *Co dolega mojemu psu? Rozpoznawanie, leczenie, zapobieganie chorobom*, s. 224, 240.
- ⁹⁰ D.G. Carlson, M. Giffin, *Domowy poradnik weterynaryjny dla właścicieli psów*, s. 372.
- ⁹¹ Tamże, s. 247–249.
- ⁹² M. Horodyska, *Socjalizacja szczeniaka – 6 błędów opiekunów*, <https://copiesnato.pl/socjalizacja-szczeniaka-6-bledow-opiekunow/> [dostęp: 31.08.2022 r.].
- ⁹³ L.W. Friedl, *Co dolega mojemu psu? Rozpoznawanie i leczenie zapobieganie chorobom*, s. 247.
- ⁹⁴ J. Monkiewicz, K. Rogowska, J. Wajdzik, *Kynologia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, wydanie III poprawione, 2011, s. 558.
- ⁹⁵ M. Horodyska, *Socjalizacja szczeniaka – 6 błędów opiekunów*.
- ⁹⁶ T. Bednarek, *Prowadzenie hodowli psów policyjnych*.
- ⁹⁷ J. Monkiewicz, K. Rogowska, J. Wajdzik, *Kynologia*, s. 558.
- ⁹⁸ L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie*, wydanie III, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1975, s. 15.
- ⁹⁹ Próby polowe i wymagania weterynaryjne opisane szczegółowo w zarządzeniu nr 91.
- ¹⁰⁰ L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie*, s. 15.
- ¹⁰¹ T. Bednarek, *Prowadzenie hodowli psów policyjnych*.
- ¹⁰² Tamże.
- ¹⁰³ „Choroby szceniąt mogą łączyć się z ryzykiem utraty zwierząt”. L. Smyczyński, *Psy, rasy i wychowanie*, s. 15.
- ¹⁰⁴ „W jednym ośrodku hodowlanym zatrudnionych jest 17 osób”, T. Bednarek, *Prowadzenie hodowli psów policyjnych*.
- ¹⁰⁵ O ile nie zostanie wskazana inna jednostka organizacyjna przez Komendanta Głównego Policji.
- ¹⁰⁶ E. Niemiec, M. Nowakowska, *Hodowla psów rasowych i kotów a ochrona zwierząt – analiza polskich rozwiązań prawnych*, s. 91.
- ¹⁰⁷ Związek Kynologiczny w Polsce, *Regulamin Hodowli Psów Rasowych*, § 11 – Suka traci uprawnień hodowlanych z dniem 31 grudnia roku, w którym kończy 8. rok życia.
- ¹⁰⁸ Tamże, § 13.
- ¹⁰⁹ Wystąpienie bezpłodności lub innych chorób.
- ¹¹⁰ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 145n; rozporządzenie MSWiA z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych i koni służbowych w Policji, § 3 ust. 1.
- ¹¹¹ Postęp hodowlany, zysk genetyczny, zootechn. różnica między wartością genetyczną danej cechy potomstwa a wartością tej cechy stada rodzicielskiego, uzyskana w wyniku stosowania selekcji hod., która spowodowała korzystną zmianę frekwencji genów u potomstwa w porównaniu z rodzicami. Encyklopedia PWN, *Postęp hodowlany*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/postep-hodowlany;3960890.html> [dostęp: 30.08.2022 r.].
- ¹¹² Oczywiście według ściśle określonych procedur.

Summary

To breed or to buy? The dilemma of modern police cynology

The article describes historical attempts to take breeding actions responding to the needs of the Polish Police as well as shows a critical approach to the ideas of creating the police breeding of pedigree dogs. There have been presented legal and organisational issues of such a project in the context of current activities of the Police Canine Unit of the Police Training Centre in Legionowo, connected with the realization of specialist training courses for dog handlers of various categories.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

PATRONAT HONOROWY

Komendant Główny Policji
gen. insp. Jarosław Szymczyk

ORGANIZATOR

Wyższa Szkoła Policji
w Szczytnie

WSPÓLORGANIZATORZY

Biurowie
Edukacji Historycznej
– Muzeum Policji KGP

Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Wydział Zarządzania Sportem i Turystyką
Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

PATRONAT MEDIALNY

GAZETA
POLICYJNA

POLICJA

Kwartalnik
Policyjny

Kwartalnik

KONFERENCJA NAUKOWA

„Stulecie powstania Policji Województwa Śląskiego”

Szczytno, 30 listopada 2022 r.

Plakat dotyczący konferencji. Źródło: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, <https://www.wspol.edu.pl/g/aktualnosci/1807-konferencja-naukowa-stulecie-powstania-policji-wojewodztwa-slaskiego> [dostęp: 15.12.2022 r.].

30 listopada 2022 r. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie odbyła się konferencja naukowa pt. „Stulecie powstania Policji Województwa Śląskiego”. Patronat honorowy nad konferencją objął Komendant Główny Policji gen. insp. dr Jarosław Szymczyk. Przedsięwzięcie zostało zorganizowane we współpracy WSPoL z Biurem Edukacji Historycznej – Muzeum Policji Komendy Głównej Policji oraz Katedrą Bezpieczeństwa Wewnętrznego Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach.

Jak przypomniał w swoim wystąpieniu Komendant Wojewódzki Policji w Katowicach nadinsp. Roman Rabsztyń, historia Policji na Śląsku zaczęła się 17 czerwca 1922 r. Jej funkcjonowanie otworzyła uroczysta defilada w Katowicach (22 czerwca 1922 r.) z udziałem płk. Stanisława Młodnickiego, pierwszego komendanta policji śląskiej, natomiast w 2022 r. zamyka się pierwsze 100-lecie garnizonu śląskiego i otwiera kolejne. Dla podkreślenia, jak ważne znaczenie dla tożsamości całej współczesnej polskiej Policji ma jubileusz Policji Województwa Śląskiego, centralne obchody Święta Policji w tym roku zostały zorganizowane na Śląsku.

Podczas konferencji prelegenci przybliżyli wiele nieznanych powszechnie informacji na temat działalności funkcjonującej w latach 1922–1939 Policji Województwa Śląskiego, które w tym czasie posiadało autonomię.

Szczególne uwagę zwrócono na kontekst dotyczący uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz politycznych funkcjonowania tej formacji policyjnej. Omówiono m.in. genezę polskich służb policyjnych, wybrane aspekty służby, w tym w szczególności działania wobec zagrożeń wojennych w 1939 r., a także sylwetki zasłużonych funkcjonariuszy Policji Województwa Śląskiego. Przybliżono działalność pozasłużbową ówczesnych policjantów, ich zainteresowania sportowe. Podkreślono, jak wielką ofiarę złożyli śląscy funkcjonariusze zarówno zaraz po wybuchu II wojny światowej, jak i w wyniku zbrodni sowieckich. Przedstawiono także działalność kontynuatorów i spadkobierców tej międzywojennej formacji śląskiej, w tym m.in. Szkoły Policji w Katowicach, pielęgnującej historię i najlepsze tradycje Policji Województwa Śląskiego.

WYSTĄPIENIA KONFERENCYJNE

- prof. dr hab. dr h.c. multi Andrzej Misiuk** (Uniwersytet Warszawski)
– *Geneza polskich służb policyjnych w odrodzonej II RP*
- nadinsp. dr Rafał Kochańczyk** (KWP w Opolu)
– *Kalendarzyk Policji Województwa Śląskiego jako źródło informacji*
- dr hab. Piotr Goldyn** (Uniwersytet Wrocławski)
– *Policja Województwa Śląskiego wobec przestępstwa handlu ludźmi*
- nadinsp. w st. sp. dr Ferdynand Skiba** (WSPol w Szczytnie)
– *Działalność Policji Województwa Śląskiego wobec zagrożeń wojennych w 1939 roku*
- dr hab. Piotr Kardela** (WSPol w Szczytnie)
– *Dokumenty Policji Województwa Śląskiego i jej funkcjonariuszy w zasobie Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej*
- insp. Jarosław Galuszka** (SP w Katowicach)
– *Wspólne działania Szkoły Policji w Katowicach oraz Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Katowicach w holdzie Policji Województwa Śląskiego*
- insp. dr Piotr Uwijała** (KWP w Katowicach)
– *Kompanie rezerwy Policji Państwowej w obronie województwa śląskiego przed atakami oddziałów Freikorpsu i Wehrmachtu w 1939 roku*
- mł. insp. dr Mariusz Skiba** (KWP w Rzeszowie)
– *Z dziejów policji białskiej i żywieckiej w okresie międzywojennym*
- mł. insp. dr Grzegorz Winnicki** (CSP w Legionowie)
– *Korpus Policji w II RP – służba mundurowa*
- mł. insp. Leszek Koźmiński** (SP w Pile)
– *„Sprawa Marchwickiego” – historia śląskiej kryminalistyki. Sukces czy porażka?*
- kom. dr Marcin Dziubak** (KWP w Rzeszowie)
– *Funkcjonariusze Policji Województwa Śląskiego polegli śmiercią chwalebną w latach 1922–1939*
- dr Bartosz Głowacki** (AWF Katowice)
– *Rola i znaczenie sprawności fizycznej w szkoleniu funkcjonariuszy Policji*
- mgr Jarosław Olbrychowski** (Stowarzyszenie „Rodzina Policyjna 1939 r.” w Łodzi)
– *Inspektor Józef Żółtaszek zapomniany syn ziemi łódzkiej, Główny Komendant Policji Województwa Śląskiego*
- Grzegorz Grześkowiak** (Ogólnopolskie Stowarzyszenie „Rodzina Policyjna 1939 r.” z siedzibą w Katowicach)
– *Ksiądz mjr Wojska Polskiego Karol Woźniak (1893–1923) – Kapelan Korpusu Policji Województwa Śląskiego II RP*
- kom. Dominik Rzepecki** (KWP w Krakowie)
– *Na straży porządku publicznego – zarys dziejów Policji Województwa Śląskiego*
- mł. asp. Tomasz Witański** (KWP w Katowicach)
– *Organizacja i początki formowania się Policji Województwa Śląskiego*

Warto wspomnieć, że spośród kadry CSP na konferencji wystąpił mł. insp. dr Grzegorz Winnicki, który omówił m.in. wypracowany w okresie międzywojennym śląski sposób pełnienia służby patrolowej, uwzględniający analizę zagrożeń w ujęciu stałym i doraźnym. Przedsięwzięcie zostało przeprowadzone w sposób hybrydowy przy użyciu środków komunikacji elektronicznej na odległość, co znacznie rozszerzyło krąg uczestników. Patronat medialny nad konferencją objęły czasopisma policyjne, w tym „Kwartalnik Policyjny”.

oprac. mł. insp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż

Summary

Scientific conference "The 100th anniversary of establishment of the Police of the Silesian Province"

The present article contains synthetic information on the scientific conference entitled "The 100th anniversary of the Police of the Silesian Province", which was organized on 30 November 2022 in the Police Academy in Szczytno. During the conference, the speakers presented a lot of information about activities of the Police of the Silesian Province in the years 1922–1939, i.e. in the period of the autonomy of Silesia. There were also discussed the issues concerning the genesis of Polish police services, socio-economic and political conditions of functioning, chosen aspects of the service as well as figures of renowned police officers of the Silesian Police at that time.

tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie będzie szkolić z użyciem

NAJNOWSZYCH MOTOCYKLI POLSKIEJ POLICJI

asp. szt. Krzysztof Kaczyński

Zakład Ruchu Drogowego CSP

W artykule opisano nowe motocykle marki BMW R 1250 RT, które zostały zakupione dla Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Przedstawiono, do jakich kursów specjalistycznych będą służyć, oraz najistotniejsze dane dotyczące specyfikacji motocykli. Zakup nowoczesnych motocykli to kolejny krok w kierunku rozwoju bazy transportowej polskiej Policji i poprawy warunków służby policjantów ruchu drogowego.

W bieżącym roku zakończył się proces odbioru nowych motocykli marki BMW R 1250 RT i przekazania ich na wyposażenie wydziałów ruchu drogowego w jednostkach na terenie całego kraju. W ramach zakupu do Centrum Szkolenia Policji w Legionowie trafiło 25 pojazdów, które będą służyć do realizacji kursów specjalistycznych w zakresie doskonalenia techniki kierowania motocyklem szosowym.

Program szkolenia będzie obejmował m.in. przygotowanie policjanta do kierowania motocyklem służbowym zgodnie z zasadami techniki jazdy i eksploatacji w różnych warunkach drogowych, a także atmosferycznych oraz prawidłowego patrolowania rejonu służbowym motocyklem. Dynamiczne zatrzymywanie pojazdów, wykonywanie eskort policyjnych w różnych wariantach, w tym motocyklowej asysty honorowej (MAH) to kolejne etapy doskonalenia.

Motocykle BMW R 1250 RT posiadają silnik o pojemności 1254 cm³, moc 100 kW (136 KM) przy 7750 obr./min. Maksymalny moment obrotowy wynosi 143 Nm przy 6250 obr./min. Maksymalna prędkość (katalogowo) wynosi ponad 200 km/h, waga motocykla przygotowanego do jazdy to 310 kg. Z pewnością pojazd o takiej specyfikacji wymaga od kierującego wysokich umiejętności jazdy, w szczególności w czasie pełnienia służby patrolowej. Motocykl ma zmodyfikowany kształt, wyposażono go w dodatkowe, nowe rozwiązania – w sygnały uprzywilejowania LED, wzmocnione boczne kufry, megafony, oświetlenie pomocnicze, a także gmołe z przodu i z tyłu.

Wprowadzone nowe oznakowanie elementów odblaskowych na nowych motocyklach, w szczególności jaskrawego koloru żółtego, który zwiększa widoczność policjantów motocyklistów na drogach.

Użycie tej barwy na pojazdach służbowych, a zwłaszcza na motocyklach, sprawdziło się wielu krajach na całym świecie. Kolory mają bardzo duży wpływ na bezpieczeństwo czynne podczas codziennego uczestnictwa w ruchu drogowym. Kolor żółty jest ważny dla naszych oczu, głównie dla postrzegania i rozpoznawania barw przez osoby niedowidzące.

Należy podkreślić, że zakup nowoczesnych motocykli to kolejny krok w kierunku rozwoju bazy transportowej polskiej Policji i poprawy warunków służby policjantów ruchu drogowego.

Fot. 1.

NAJNOWSZE MOTOCYKLE POLSKIEJ POLICJI

Tabela 1. Dane techniczne i wyposażenie BMW R 1250 RT.

Silnik	Dwucylindrowy, chłodzony powietrzem i płynem, czterosuwowy silnik typu bokser z dwoma wałkami rozrządu napędzanymi górnymi zębatkami, jednym wałkiem wyrównowazającym i zmienną regulacją wałka rozrządu BMW ShiftCam
	Pojemność 1254 cm ³
	Wydajność nominalna 100 kW (136 KM) przy 7750 obr./min Maks. moment obrotowy 143 Nm przy 6250 obr./min
Przebieg/ zużycie	Maksymalna prędkość ponad 200 km/h
	Zużycie na 100 km 4.75 l
Przesył mocy	Mokre sprzęgło z funkcją antyhoppingową, aktywacja hydrauliczna
	Koła zębate – sześciobiegowa, śrubowa, synchronizowana skrzynia biegów
	Napęd wtórny – wał napędowy
Zawieszenie/ hamulce	Rama – dwuczęściowa koncepcja ramy składająca się z ramy głównej i przykręconej do niej ramy tylnej, z silnikiem wspomagającym
	Zawieszenie przednie – BMW Motorrad Telelever, centralna kolumna resorująca, standardowa średnica 37 mm
	Prowadnica tylnego koła – jednostronny wahacz z odlewu aluminiowego z BMW Motorrad Paralever, rozpórka sprężynowa WAD, naprężenie wstępne sprężyny regulowane w sposób ciągły i hydrauliczny za pomocą pokrętła regulacyjnego, regulacja tłumienia odbicia za pomocą pokrętła regulacyjnego
	Hamulec przedni – hamulec dwutarczowy, tarcze pływające, średnica 320 mm, czterotłoczkowe promieniowe zaciski hamulcowe
	Hamulec tylny – hamulec jednotarczowy, średnica 276 mm, pływający zacisk dwutłoczkowy
	ABS – w pełni zintegrowany ABS Pro BMW Motorrad (w pełni zintegrowane hamowanie, zoptymalizowany pod kątem Lean)
Wymiary i wagi	Użyteczna pojemność zbiornika 25 l, w tym rezerwa około 4 l
	Długość (przy użyciu nośnika tablicy rejestracyjnej) 2222 mm
	Wysokość (nad przednią szybą) min. 1460 mm, maks. 1570 mm (styl Sport: min. 1360 mm, maks. 1480 mm)
	Szerokość (w tym lustra) 985 mm
	Szerokość (łącznie z butem) 990 mm
	Masa własna pojazdu w pełni zatankowanego, przygotowanego do drogi 310 kg
	Maks. dopuszczalna waga 505 kg

Źródło: BMW Motorrad, *Dane i wyposażenie BMW R 1250 RT*, <https://www.bmw-motorrad.pl/pl/models/tour/r1250rt/technicaldata.html#/section-dane-techniczne> [dostęp: 16.12.2022 r.].

Fot. 2.

Fot. 1–2. Motocykle BMW R 1250 RT. Zdj. K. Molski.

Summary

Police Training Centre will train using the newest motorcycles of the Polish Police

In the article there have been described the new BMW R 1250 RT motorcycles, which were bought for the Police Training Centre in Legionowo. There have also been presented specialist training courses, for which these new vehicles are to be used and the most important data related to the specification of motorcycles. The purchase of modern motorcycles is the next step towards the development of transport base of the Polish Police as well as the improvement of service conditions of traffic police officers.

Źródło: Katarzyna Olbryś

DOBÓR DO SŁUŻBY W POLICJI W LATACH 2005–2022

Część III. Postępowanie kwalifikacyjne w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, wdrożone od roku 2012

mł. insp. w st. sp. Robert Opozda

Zakład Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii CSP

Trzecia część artykułu dotyczącego procedury rekrutacji do służby w Policji przybliży kuluary zmiany w 2011 r. art. 25 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji¹, zwanej dalej „ustawą”, skutkującej koniecznością wydania przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych nowego aktu rangi rozporządzenia, regulującego postępowanie kwalifikacyjne do służby w Policji. Wskazuje także zakres i kierunki modyfikacji przedmiotowej procedury, które następowały w latach 2014–2020. W tym okresie czterokrotnie wprowadzono zmiany w rozporządzeniu MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r.

Zmiana art. 25 ustawy o Policji wprowadzona w roku 2011

Ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 205, poz. 1205), art. 25 ustawy otrzymał nowe brzmienie. Poniżej przedstawiono treść przedmiotowego przepisu ustawy, która weszła w życie 14 października 2011 r., a który to przepis został określony w art. 1 wyżej wymienionej ustawy zmieniającej.

Art. 25.1. Służbę w Policji może pełnić obywatel polski o nieposzlakowanej opinii, który nie był skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, korzystający z pełni praw publicznych, posiadający co najmniej średnie wykształcenie oraz zdolność fizyczną i psychiczną do służby w formacjach uzbrojonych, podległych szczególnej dyscyplinie służbowej, której gotów jest się podporządkować, a także dający rękojmię zachowania tajemnicy stosownie do wymogów określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

2. Przyjęcie kandydata do służby w Policji następuje po przeprowadzeniu postępowania kwalifikacyjnego ma-

jącego na celu ustalenie, czy kandydat spełnia warunki przyjęcia do służby w Policji oraz określenie jego predyspozycji do pełnienia tej służby. Postępowanie kwalifikacyjne, z zastrzeżeniem ust. 3, składa się z następujących etapów:

- 1) złożenie podania o przyjęcie do służby, kwestionariusza osobowego kandydata do służby, a także dokumentów stwierdzających wymagane wykształcenie i kwalifikacje zawodowe oraz zawierających dane o poprzednim zatrudnieniu;
 - 2) test wiedzy;
 - 3) test sprawności fizycznej;
 - 4) test psychologiczny;
 - 5) przeprowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej;
 - 6) ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Policji;
 - 7) sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby;
 - 8) przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych.
3. Postępowanie kwalifikacyjne w stosunku do kandydata ubiegającego się o przyjęcie do służby w Policji:

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

- 1) w charakterze członka personelu lotniczego, posiadającego uprawnienia lotnicze w określonej specjalności,
- 2) w charakterze członka personelu medycznego w oddziale prewencji Policji,
- 3) który złożył dokumenty wymienione w ust. 2 pkt 1 przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby, jeżeli podczas jej pełnienia uzyskał kwalifikacje zawodowe podstawowe – składa się z etapów, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 5–8.
4. Postępowanie kwalifikacyjne zarządza i prowadzi Komendant Główny Policji albo komendant wojewódzki (Stoleczny) Policji.
5. Komendant Główny Policji albo komendant wojewódzki (Stoleczny) Policji odmawia poddania kandydata postępowaniu kwalifikacyjnemu, albo odstępuje od jego prowadzenia w przypadku:
 - 1) niezłożenia kompletu dokumentów, o których mowa w ust. 2 pkt 1;
 - 2) niespełnienia wymagań określonych w ust. 1;
 - 3) uzyskania negatywnego wyniku z jednego z etapów postępowania kwalifikacyjnego, o których mowa w ust. 2 pkt 3–6 i 8;
 - 4) zatajenia lub podania nieprawdziwych danych w kwestionariuszu osobowym, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;
 - 5) niepoddania się przez kandydata przewidzianym w postępowaniu kwalifikacyjnym czynnościom lub etapom tego postępowania;
 - 6) przystąpienia do ponownego postępowania kwalifikacyjnego pomimo uzyskania przez niego w poprzednim postępowaniu kwalifikacyjnym negatywnego wyniku z etapu, o którym mowa w ust. 2 pkt 7 lub 8, gdy z informacji posiadanych przez komendanta prowadzącego postępowanie wynika, że nie uległy zmianie okoliczności stanowiące podstawę negatywnego wyniku z danego etapu;
 - 7) gdy nie znajduje to uzasadnienia w potrzebach kadrowych Policji.
6. Informacje o wyniku postępowania kwalifikacyjnego stanowią informację publiczną.
7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) zakres informacji o planowanym postępowaniu kwalifikacyjnym oraz sposób podawania ich do wiadomości;
 - 2) tryb i sposób przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego;
 - 3) wzór kwestionariusza osobowego, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;
 - 4) zakres tematyczny testu wiedzy oraz zakres i sposób przeprowadzania testu sprawności fizycznej i testu psychologicznego;
 - 5) sposób dokonywania oceny kandydatów oraz preferencje z tytułu posiadanego przez nich wykształcenia lub posiadanych umiejętności;
 - 6) sposób zakończenia postępowania kwalifikacyjnego oraz minimalny okres, po którym kandydat do służby może ponownie przystąpić do postępowania kwalifikacyjnego lub poszczególnych jego etapów;
 - 7) zakres informacji o wyniku postępowania kwalifikacyjnego.
8. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 7, minister właściwy do spraw wewnętrznych uwzględni: powszechność dostępu do informacji o postępowaniu kwalifikacyjnym, czynności niezbędne do przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego i ustalenia w jego toku predyspozycji

kandydata do pełnienia służby w Policji, a także potrzebę zapewnienia sprawności prowadzenia tego postępowania, przejrzystości stosowanych kryteriów oceny, obiektywności wyników postępowania i wyboru kandydatów posiadających w największym stopniu cechy, umiejętności oraz kwalifikacje przydatne do realizacji zadań służbowych.

Artykuł drugi przedmiotowej ustawy stanowił, iż do postępowania kwalifikacyjnych rozpoczętych i niezakończonych do dnia wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe, z uwzględnieniem wymagań stawianych kandydatom, określonych w art. 25 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji. Oznaczało to, iż postępowanie kwalifikacyjne do służby w Policji mogło być kontynuowane wyłącznie w stosunku do tych kandydatów, wobec których z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. postępowanie to było prowadzone. Jednocześnie przepis ten regulował, iż wobec ww. kandydatów należało uwzględniać wymagania, które zostały określone w art. 1 zmienionej ustawy, a odnosiły się one do „nieskazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe”.

Z kolei artykuł trzeci ustawy zmieniającej określał, że dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 25 ust. 3 ustawy, tj. rozporządzenie MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. Nr 170, poz. 1202, z późn. zm.), zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 25 ust. 7 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy.

Zmiana art. 25 ustawy wprowadziła dookreślenie wymagań stawianych kandydatom do służby w Policji w zakresie niekaralności za przestępstwa lub przestępstwa skarbowe i miała na celu wyeliminowanie przypadków skutkujących przerwaniem tego postępowania, w sytuacji gdy kandydat był karany za wykroczenia lub wykroczenia skarbowe. Praktyka potwierdzała, iż niejednokrotnie postępowanie kwalifikacyjne przerywane było z uwagi na fakt, iż kandydat został ukarany za popełnione wykroczenie. Zgodnie bowiem z wcześniejszym brzmieniem art. 25 ust. 1 ustawy, jednym z warunków, jakie musiał spełniać kandydat, była „niekaralność”, którą należało rozumieć jako niekaralność zarówno za przestępstwo, jak i wykroczenie. Dookreślenie wymogu niekaralności za przestępstwa lub przestępstwa skarbowe stanowiło łagodniejszą formę weryfikacji kandydatów, a także ograniczyło do niezbędnego minimum przypadki przerywania postępowania kwalifikacyjnego, z wykluczeniem sytuacji, iż postępowanie to było przerywane w przypadku jednorazowego poniesienia przez kandydatów odpowiedzialności karnej za popełnione wykroczenia. Wprowadzenie przedmiotowej zmiany nie wpłynęło na ograniczenie możliwości eliminowania osób niepożądanych w służbie w Policji, natomiast ograniczyło rygorystyczne uwarunkowania w tym zakresie². Dodatkowo należy podkreślić, iż zmiana art. 25 ustawy, wprowadzona ustawą zmieniającą, wychodziła naprzeciw oczekiwaniom Rzecznika Praw Obywatelskich, wyartykułowanym we wniosku z dnia 22 marca 2010 r., skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego, nr RPO-631003-IX-9003/09/TO o stwierdzenie niezgodności art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji z art. 92 ust. 1

Tabela nr 1. Kandydaci, wobec których postępowanie kwalifikacyjne prowadził Komendant Główny Policji.

	Rok 2007	Rok 2012
Komendant Główny Policji prowadził postępowanie wobec:	Kandydatów do służby w Komendzie Głównej Policji w charakterze członków personelu lotniczego, posiadających uprawnienia w określonej specjalności (pilot, mechanik śmigłowca)	Kandydatów: 1) do służby w Komendzie Głównej Policji w charakterze członków personelu lotniczego, posiadających uprawnienia w określonej specjalności (pilot, mechanik śmigłowca), 2) ubiegających się o przyjęcie do służby w Komendzie Głównej Policji przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby, jeżeli podczas jej pełnienia uzyskali kwalifikacje zawodowe podstawowe (odbyli przeszkolenie zawodowe podstawowe)

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. Nr 170, poz. 1202, z późn. zm.) oraz rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 432).

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz § 20 ust. 2 rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji z art. 60 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Następstwem ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji było rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 432), które weszło w życie 21 kwietnia 2012 r.

Najistotniejsze zmiany w procedurze doboru, wynikające z wejścia w życie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji

■ Wydano akt prawny, który przy uwzględnieniu ust. 3 w art. 25 ustawy, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji, m.in. szczegółowo określał tryb i sposób przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego, zakres tematyczny testu wiedzy, zakres i sposób przeprowadzania testu sprawności fizycznej i testu psychologicznego, czy też sposób dokonywania oceny kandydatów oraz sposób zakończenia postępowania kwalifikacyjnego. Od 2005 r. do wejścia w życie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. sposób przeprowadzania oraz dokonywania oceny kandydata podczas przebiegu testu wiedzy, oceny spraw-

ności fizycznej, testu psychologicznego oraz wywiadu zorganizowanego określał Komendant Główny Policji, wydając w tym celu stosowne decyzje oraz procedury.

- Rozszerzono grupę kandydatów, wobec której postępowanie kwalifikacyjne prowadził Komendant Główny Policji (patrz tabela nr 1).
- Zweryfikowano etapy postępowania kwalifikacyjnego oraz zmodyfikowano nazewnictwo niektórych etapów postępowania kwalifikacyjnego (patrz tabela nr 2).
- Wskazano cel, zakres oraz istotę poszczególnych etapów postępowania kwalifikacyjnego³:
 - złożenie wymaganych dokumentów – przeglądano dokumenty oraz sprawdzano ich kompletność;
 - test wiedzy – obejmował zakres funkcjonowania władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej oraz bezpieczeństwa publicznego;
 - test sprawności fizycznej – oceniał motorykę kandydata;
 - test psychologiczny – oceniał predyspozycje intelektualne i osobowościowe kandydata;
 - rozmowa kwalifikacyjna – miała na celu poznanie i ocenę społecznych postaw kandydata wobec ludzi oraz poznanie jego motywacji do podjęcia służby w Policji, a także ocenę jego umiejętności w zakresie skutecznego komunikowania się z innymi osobami oraz autoprezentacji;
 - komisja lekarska – miała na celu ustalenie stanu zdrowia kandydata oraz jego zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Policji;
 - sprawdzenie w ewidencjach – miało na celu sprawdzenie prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby przez porównanie ich z danymi zawartymi w ewidencjach, rejestrach i kartotekach,
 - postępowanie sprawdzające – miało na celu ustalenie, czy kandydat będzie dawał rękojmiej zachowania tajemnicy.
- Wprowadzono obowiązek okazywania przez kandydata dokumentu potwierdzającego jego tożsamość przed przystąpieniem do: testu wiedzy, testu sprawności fizycznej, testu psychologicznego oraz rozmowy kwalifikacyjnej⁴.
- Wskazano przepisy odnoszące się do testu wiedzy (patrz tabela nr 3).
- Wskazano przepisy odnoszące się do testu sprawności fizycznej (patrz tabela nr 4).
- Wskazano przepisy odnoszące się do testu psychologicznego (patrz tabela nr 5).
- Wskazano przepisy odnoszące się do rozmowy kwalifikacyjnej. Etap ten wcześniej nosił nazwę „wywiad zorganizowany” (patrz tabela nr 6).
- Doprecyzowano, iż niezwłocznie po rozpoczęciu postępowania kwalifikacyjnego dokonywano sprawdzenia prawdziwości danych w policyjnych systemach informatycznych oraz zbiorach danych prowadzonych przez organy władzy publicznej, a w szczególności w Krajowym Rejestrze Karnym i Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności.
- Zmodyfikowano preferencje w zakresie posiadanego przez kandydata wykształcenia, za które otrzymywał dodatkowe punkty (patrz tabela nr 7).
- Wprowadzono preferencje z tytułu umiejętności posiadanych przez kandydata, za które był on premiowany dodatkowymi punktami. Do roku 2012 punkty takie otrzymywał wyłącznie kandydat, który nie posiadał

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

Tabela nr 2. Weryfikacja etapów postępowania kwalifikacyjnego oraz modyfikacja nazw niektórych etapów.

Lp.	Rok 2007	Rok 2012
1.	Ocena dokumentów złożonych przez kandydata do służby w zakresie ich zgodności z wymaganiami zawartymi w ogłoszeniu	Złożenie podania o przyjęcie do służby, kwestionariusza osobowego kandydata do służby, a także dokumentów stwierdzających wymagane wykształcenie i kwalifikacje zawodowe oraz zawierających dane o poprzednim zatrudnieniu
2.	Przeprowadzenie rozmowy wstępnej mającej na celu w szczególności poinformowanie kandydata do służby o dalszych etapach postępowania kwalifikacyjnego	Przeprowadzenie rozmowy wstępnej mającej na celu w szczególności poinformowanie kandydata do służby o dalszych etapach postępowania kwalifikacyjnego
3.	Test wiedzy	Test wiedzy
4.	Ocena sprawności fizycznej	Test sprawności fizycznej
5.	Test psychologiczny	Test psychologiczny
6.	Wywiad zorganizowany	Rozmowa kwalifikacyjna
7.	Ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Policji	Ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Policji
8.	Sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby	Sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby
9.	Zatwierdzenie listy kandydatów przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego	Zatwierdzenie listy kandydatów przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego
10.*	Przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych*	Przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych*

* Należy podkreślić, iż zgodnie z § 24 ust. 1 rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji na liście kandydatów umieszczano kandydata, wobec którego m.in. nie istniały przesłanki do odmowy wydania mu poświadczenia bezpieczeństwa. Powyższe oznaczało, że wobec kandydatów przeprowadzono postępowanie sprawdzające określone w przepisach o ochronie informacji niejawnych, jednakże w ww. rozporządzeniu czynność ta nie została określona jako etap postępowania. Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Tabela nr 3. Uregulowania zawarte w rozporządzeniu odnoszące się do testu wiedzy.

Lp.	Test wiedzy
1.	Przeprowadzał zespół powołany przez Komendanta-Rektora Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie lub komendanta szkoły policyjnej, w której test wiedzy był przeprowadzany
2.	Pytania do testu opracowywała komórka organizacyjna Komendy Głównej Policji właściwa w sprawach szkolenia na podstawie pytań do tego testu zaproponowanych przez szkoły policyjne
3.	Składał się z 40 pytań i trwał 40 minut
4.	Na pytanie testowe możliwa była tylko jedna prawidłowa odpowiedź, za którą kandydat otrzymywał 1 punkt. W przypadku nieudzielenia odpowiedzi, udzielenia nieprawidłowej odpowiedzi albo udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi na pytanie testowe kandydatowi nie przyznawano punktu
5.	Przed przystąpieniem do testu kandydata zapoznawano z zakresem i sposobem przeprowadzania tego testu oraz sposobem jego oceniania
6.	Mógł być przeprowadzany w formie pisemnej albo z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego
7.	W przypadku przeprowadzania testu w formie pisemnej kandydat otrzymywał arkusz odpowiedzi na pytania testowe oraz arkusz z pytaniami testowymi i wariantami odpowiedzi, opatrzone pieczęcią szkoły policyjnej, w której test był przeprowadzany
8.	Przewodniczący zespołu lub zastępujący go inny członek zespołu wykluczali z udziału w teście kandydata, który: 1) korzystał z pomocy innych osób, 2) posługiwał się urządzeniami służącymi do przekazu lub odbioru informacji albo korzystał z pomocniczych materiałów niedopuszczonych do korzystania przez zespół, 3) w sposób inny niż określony w pkt 1 i 2 zakłócał przebieg testu wiedzy. W przypadku wystąpienia powyższych sytuacji kandydatowi przyznawano 0 punktów z testu wiedzy
9.	Kandydat przystępował do kolejnego etapu postępowania kwalifikacyjnego bez względu na liczbę punktów uzyskanych z testu wiedzy

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Tabela nr 4. Uregulowania zawarte w rozporządzeniu odnoszące się do testu sprawności fizycznej.

Lp.	Test sprawności fizycznej
1.	Przeprowadzał zespół powołany przez Komendanta-Rektora Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie lub komendanta szkoły policyjnej, w której test ten był przeprowadzany. Zespół składał się z dwóch do trzech osób
2.	Przed przystąpieniem do testu kandydata zapoznawano z celem, zakresem i sposobem przeprowadzania tego testu oraz sposobem jego oceniania
3.	Kandydat przystępował do testu po okazaniu zaświadczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania ćwiczeń fizycznych, wystawionego nie wcześniej niż 14 dni przed dniem przystąpienia do tego testu
4.	W trakcie przeprowadzania testu mógł być obecny ratownik w rozumieniu art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.)
5.	Jeżeli ratownik, o którym mowa wyżej, nie był obecny, komendant szkoły policyjnej zapewniał łączność pomiędzy członkami zespołu przeprowadzającego ten test a najbliższą palcówką służby zdrowia
6.	Maksymalna liczba punktów możliwa do uzyskania z testu wynosiła 40 punktów
7.	Pozytywny wynik z testu uzyskiwał kandydat, który za prawidłowe wykonanie ćwiczeń tego testu otrzymał co najmniej 21 punktów
8.	Zakres i sposób przeprowadzania testu oraz sposób oceny jego wyników określał załącznik nr 2 do rozporządzenia
9.	Wynik z testu wpisywano do karty oceny sprawności fizycznej, której niezbędne elementy określał załącznik nr 3 do rozporządzenia
10.	Kandydat, który uzyskał negatywny wynik z testu, mógł ponownie przystąpić do tego testu, jeżeli w terminie do 30 dni od dnia, w którym uzyskał ten wynik, złożył oświadczenie, że w dalszym ciągu ubiega się o przyjęcie do służby w Policji

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Tabela nr 5. Uregulowania zawarte w rozporządzeniu odnoszące się do testu psychologicznego.

Lp.	Test psychologiczny
1.	Przeprowadzała właściwa do badań psychologicznych komórka organizacyjna Komendy Głównej Policji albo komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, z zastrzeżeniem przeprowadzenia go przez osoby posiadające uprawnienia do wykonywania zawodu psychologa oraz przeszkolone w zakresie stosowania tego testu
2.	Test przeprowadzano w stosunku do kandydata, który uzyskał pozytywny wynik z testu sprawności fizycznej
3.	Bezpośrednio przed przystąpieniem do testu kandydata zapoznawano z zakresem i sposobem przeprowadzania tego testu, a kandydat składał oświadczenie, czy: 1) w dniu przeprowadzania testu znajduje się w dobrej albo złej kondycji psychofizycznej, 2) w ciągu 24 godzin przed jego rozpoczęciem spożywał napoje alkoholowe lub inne środki o podobnym działaniu, w szczególności leki i środki odurzające, 3) w ciągu 12 miesięcy przed dniem jego przeprowadzania przystąpił albo nie przystąpił do testu psychologicznego w ramach postępowania kwalifikacyjnego do służby w Policji. W przypadku wystąpienia negatywnych przesłanek kandydatowi wyznaczano dodatkowy termin przeprowadzenia tego testu
4.	Obejmował ocenę kandydata w zakresie predyspozycji intelektualnych, zachowań społecznych, stabilności oraz postawy w pracy
5.	Składał się z: 1) badania w formie testu komputerowego, 2) rozmowy z kandydatem, która dotyczyła jego doświadczeń, postaw oraz predyspozycji do podjęcia służby w Policji – na podstawie testu komputerowego, 3) podsumowania wyników badania i rozmowy
6.	Po przeprowadzeniu testu psycholog dokonywał analizy psychologicznej wyników uzyskanych z tego testu oraz sporządzał opinię psychologiczną
7.	Otrzymanie przez kandydata pozytywnej opinii psychologicznej było równoznaczne z uzyskaniem przez niego pozytywnego wyniku z testu
8.	Wynik testu psychologicznego zachowywał ważność przez rok od dnia jego przeprowadzenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

Tabela nr 6. Uregulowania zawarte w rozporządzeniu odnoszące się do rozmowy kwalifikacyjnej.

Lp.	Rozmowa kwalifikacyjna
1.	Przeprowadzał zespół powołany przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego, składający się z dwóch do czterech osób, w tym przedstawiciela komórki organizacyjnej do spraw doboru kandydatów oraz policjanta służby prewencyjnej
2.	Podczas rozmowy kwalifikacyjnej ocenie podlegała: 1) umiejętność skutecznego komunikowania się z innymi osobami (od 4 do 16 pkt), 2) motywacja do podjęcia służby w Policji (od 5 do 20 pkt), 3) społeczna postawa wobec ludzi (od 4 do 16 pkt), 4) umiejętność autoprezentacji (od 2 do 8 pkt)
3.	Czas trwania rozmowy kwalifikacyjnej nie mógł przekroczyć 30 minut
4.	Każdy z członków zespołu sporządzał ocenę ww. obszarów, którą wpisywał do arkusza indywidualnej oceny kandydata. Niezbędne elementy tego arkusza określał załącznik nr 5 do rozporządzenia
5.	Arkusze indywidualnej oceny kandydata stanowiły podstawę do sporządzenia zbiorczej oceny z rozmowy kwalifikacyjnej, którą zamieszczano w arkuszu zbiorczej oceny kandydata. Niezbędne elementy tego arkusza określał załącznik nr 6 do rozporządzenia
6.	Liczbę punktów uzyskanych przez kandydata ustalano na podstawie średniej arytmetycznej liczby punktów przyznanych przez członków zespołu, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku
7.	Jeżeli liczba punktów uzyskanych przez kandydata była wyrażona liczbą inną niż liczba całkowita, liczbę tę zaokrąglano się: 1) w górę – gdy jej wartość po przecinku wynosiła co najmniej 0,50, 2) w dół – gdy jej wartość po przecinku wynosiła mniej niż 0,50
8.	Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej wynosiła 60 punktów
9.	Warunkiem uzyskania przez kandydata pozytywnego wyniku z rozmowy kwalifikacyjnej było otrzymanie przez niego co najmniej 36 punktów

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Tabela nr 7. Preferencje dotyczące posiadanego przez kandydata wykształcenia.

Rok 2007	Punkty	Rok 2012	Punkty
Wykształcenie wyższe (magister lub równorzędne) o kierunku przydatnym do służby w Policji (prawo, administracja, ekonomia, informatyka, bezpieczeństwo narodowe lub bezpieczeństwo wewnętrzne)	18	Wykształcenie wyższe (magister lub równorzędne) o kierunku przydatnym do służby w Policji (prawo, administracja, ekonomia, bezpieczeństwo narodowe lub bezpieczeństwo wewnętrzne)	8
Wykształcenie wyższe (magister lub równorzędne) o innym kierunku niż wymienione wyżej	14	Wykształcenie wyższe (magister lub równorzędne) o innym kierunku niż wymienione wyżej	6
Wykształcenie wyższe (licencjat, inżynier)	12	Wykształcenie wyższe (licencjat, inżynier)	4
Wykształcenie średnie	10		

*W przypadku posiadania przez kandydata wykształcenia w kilku preferowanych kierunkach punkty przyznawano tylko raz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

średniego wykształcenia, a który zgodnie z wówczas obowiązującym art. 25 ust. 2 ustawy mógł ubiegać się o przyjęcie do służby w Policji wyłącznie w oddziałach prewencji Policji (patrz tabela nr 8).

- Zmodyfikowano przepis odnoszący się do składu komisji powoływanej w celu sporządzenia listy kandydatów, na której umieszczano kandydatów spełniających warunki przyjęcia do służby w Policji (uzyskali pozytywny wynik ze wszystkich etapów postępowania kwalifikacyjnego mających do nich zastosowanie) (patrz tabela nr 9).
- Wprowadzono przepis obligujący przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego do niezwłocznego zamieszczania na stronie internetowej

i w Biuletynie Informacji Publicznej informacji o wyniku zakończonego postępowania kwalifikacyjnego (po zatwierdzeniu listy kandydatów). Przedmiotowa informacja zawierała numer identyfikacyjny kandydata, nadawany z chwilą rozpoczęcia wobec niego postępowania kwalifikacyjnego oraz łączną liczbę uzyskanych przez niego punktów³.

- Zmodyfikowano okresy karencji nakładane na kandydata z chwilą uzyskania przez niego negatywnego wyniku z danego etapu postępowania kwalifikacyjnego, co wywoływało skutek w postaci odstąpienia od prowadzenia tego postępowania. Przystąpienie do kolejnego postępowania kwalifikacyjnego możliwe było po upływie okresu nałożonego karencją (patrz tabela nr 10).

Tabela nr 8. Preferencje z tytułu umiejętności posiadanych przez kandydata.

Rok 2007	Punkty	Rok 2012	Punkty*
Preferencje, za które przyznawano punkty kandydatowi nieposiadającemu średniego wykształcenia		Preferencje, za które przyznawano punkty każdemu kandydatowi	
Ukończona zasadnicza szkoła zawodowa	2	Posiadanie tytułu ratownika albo ratownika medycznego	4
Ukończony kurs specjalistyczny przydatny do służby w oddziałach prewencji Policji, w szczególności kurs strzelecki	2	Posiadanie uprawnień instruktora sportów walki, strzelectwa sportowego, ratownictwa wodnego, nurkowania oraz sportów motorowodnych	4
Uprawianie dyscyplin sportowych przydatnych do służby w oddziałach prewencji Policji, w szczególności sportów walki, motorowych, samochodowych, strzeleckich oraz spadochroniarstwa i technik wysokościowych	2	Posiadanie uprawnień ratownika wodnego, uprawnień w dziedzinie nurkowania wydanych przez licencjonowaną organizację nurkową działającą na terenie Polski oraz uprawnień do prowadzenia łodzi motorowej	2
Prawo jazdy kategorii „C”	1	Posiadanie prawa jazdy kategorii „A” lub „C”	2
Wzrost co najmniej 175 cm	1		

*W przypadku posiadania przez kandydata kilku preferowanych umiejętności, punkty przyznawano tylko raz w danej kategorii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Tabela nr 9. Skład komisji sporządzającej listy kandydatów spełniających warunki przyjęcia do służby w Policji.

Skład komisji powoływanej w celu sporządzenia listy kandydatów	
Rok 2007	Rok 2012
1) dwóch przedstawicieli komórki organizacyjnej do spraw doboru kandydatów, w tym kierownik tej komórki, 2) kierownik komórki organizacyjnej właściwej do spraw kadr Komendy Głównej Policji albo komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, 3) przedstawiciel właściwej rzeczowo służby Policji	1) dwóch przedstawicieli komórki organizacyjnej do spraw doboru kandydatów, w tym kierownik tej komórki, 2) kierownik komórki organizacyjnej właściwej do spraw kadr Komendy Głównej Policji albo komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, 3) policjant służby prewencyjnej, 4) w skład komisji mógł wchodzić przedstawiciel organizacji zakładowej związku zawodowego policjantów

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSWiA z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Modyfikacje postępowania kwalifikacyjnego wprowadzone po 2012 r.

1. Zmiany wprowadzone w 2014 r.

Z dniem 1 stycznia 2014 r.⁶ weszło w życie rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1663). Nowelizacja rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. miała na celu uzupełnienie i doprecyzowanie niektórych jego przepisów.

Tabela nr 10. Przypadki nakładania na kandydata karencji.

Lp.	Odstąpienie od prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego z powodu:	Okres karencji*
1.	Negatywnego wyniku z testu sprawności fizycznej	6 miesięcy
2.	Negatywnego wyniku z rozmowy kwalifikacyjnej	6 miesięcy
3.	Negatywnego wyniku z testu psychologicznego	12 miesięcy
4.	Negatywnego wyniku z komisji lekarskiej	12 miesięcy
5.	Negatywnego wyniku z postępowania sprawdzającego	12 miesięcy
6.	Niespełniania wymagań określonych w art. 25 ust. 1 ustawy	12 miesięcy
7.	Zatajenia lub podania nieprawdziwych danych w kwestionariuszu osobowym	12 miesięcy
8.	Niepoddania się przewidzianym w postępowaniu kwalifikacyjnym czynnościom lub etapom tego postępowania	12 miesięcy
Odmowa poddania kandydata postępowaniu kwalifikacyjnemu z powodu		
10.	Nieżłożenia kompletu dokumentów	6 miesięcy

*Termin karencji liczono od dnia wystąpienia przyczyny odstąpienia od postępowania kwalifikacyjnego albo odmowy poddania kandydata temu postępowaniu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Najistotniejsze zmiany w procedurze doboru wynikające z wejścia w życie rozporządzenia MSW z dnia 17 grudnia 2013 r.

- Wskazano, iż zadanie dotyczące opracowywania pytań do testu wiedzy będzie realizowała Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie. Wcześniej za opracowywanie przedmiotowych pytań odpowiadała komórka organizacyjna Komendy Głównej Policji właściwa w sprawach szkolenia. Wyznaczenie nowego podmiotu odpowiedzialnego za realizację tego zadania wynikało z prowadzonych w Ko-

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

mendzie Głównej Policji prac nad zmianami organizacyjnymi tej jednostki. W ich następstwie z dniem 1 stycznia 2014 r. Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie przejęła zadania Komendy Głównej Policji dotyczące zagadnień szkoleniowych, w tym opracowywania wszelkich pakietów egzaminacyjnych, a co za tym idzie – również pytań do testu wiedzy wykorzystywanych w ramach tego etapu postępowania kwalifikacyjnego⁷.

- Zaostrowano sankcje wobec kandydata, który w trakcie przeprowadzania testu wiedzy korzystał z pomocy innych osób, posługiwał się urządzeniami służącymi do przekazu lub odbioru informacji lub korzystał z pomocniczych materiałów niedopuszczonych do korzystania przez zespół przeprowadzający ten test, przyznając mu 40 ujemnych punktów z tego testu, niezależnie od liczby prawidłowo udzielonych przez niego odpowiedzi na pytania testowe⁸. Ideą ww. przepisu było zapewnienie niezakłóconego przebiegu testu wiedzy oraz ograniczenie takich zachowań kandydata, które mogłyby naruszać konkurencyjny charakter postępowania kwalifikacyjnego, a tym samym równe zasady obowiązujące wszystkich kandydatów. Wcześniej, w przypadku wystąpienia wskazanych wyżej sytuacji, kandydat otrzymywał 0 punktów z testu wiedzy. Z danych analizowanych za rok 2012 przez komórkę organizacyjną Komendy Głównej Policji właściwą w sprawach doboru do służby w Policji, przetwarzanych w aplikacji „Centralny Rejestr Doboru Kandydatów”, wynikało, iż do testu wiedzy przystąpiło 44 428 kandydatów. Z tej grupy tylko 58 kandydatów uzyskało 0 punktów z tego etapu, co pozwalało stwierdzić, że średniorocznie ok. 0,13% kandydatów mogłoby otrzymać 40 ujemnych punktów, co z kolei miałoby wpływ na ostateczną sumę punktów uzyskanych w toku postępowania kwalifikacyjnego, a tym samym na przyjęcie do służby w Policji. Powyższa analiza potwierdziła, iż wprowadzenie restrykcyjnych następstw (40 ujemnych punktów) naruszenia zasad obowiązujących podczas przeprowadzania testu wiedzy będzie spełniać swoją funkcję w zakresie zapewnienia równych szans wszystkim kandydatom w ramach przeprowadzania tego etapu postępowania kwalifikacyjnego⁹.
- Zwiększono z 40 do 60 maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania przez kandydata z testu sprawności fizycznej, z jednoczesnym zwiększeniem minimalnej liczby punktów możliwych do uzyskania z tego etapu z 21 do 43 punktów. Zmiany te miały na celu zrównanie maksymalnej liczby punktów możliwych do uzyskania przez kandydata z testu sprawności fizycznej, rozmowy kwalifikacyjnej oraz testu psychologicznego¹⁰. Ponadto podwyższono normy czasowe, za których uzyskanie kandydat otrzymywał pozytywny wynik z testu sprawności fizycznej. Wcześniej, aby uzyskać pozytywny wynik z testu sprawności fizycznej, kandydat podczas wykonywania ćwiczeń składających się na ten test nie mógł przekroczyć normy czasowej wynoszącej 1 minutę, 45 sekund, 0 dziesiątych sekundy (1.45,0). Po wejściu w życie rozporządzenia MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. progowa norma czasowa, której przekroczenie skutkowało uzyskaniem negatywnego wyniku, wynosiła 1 minutę, 41 sekund, 0 dziesiątych sekundy (1.41,0). Wprowadzenie ww. zmian miało istotny wpływ na dobór kandydatów wykazujących się sprawnością fizyczną na poziomie oczekiwanym od policjanta „liniowego”, pełniącego służbę na podstawowym stanowisku.

- Uchylono regulację umożliwiającą kandydatowi ponowne przystąpienie do testu sprawności fizycznej w ramach jednego postępowania kwalifikacyjnego (kandydat składał oświadczenie w przypadku uzyskania negatywnego wyniku, że w dalszym ciągu ubiega się o przyjęcie do służby w Policji, wówczas wyznaczano mu drugi termin przystąpienia do tego etapu). Powyższe podyktowane było uzasadnioną potrzebą przyjmowania w szeregi Policji osób o odpowiednim poziomie sprawności fizycznej. Drugim czynnikiem przemawiającym za uchYLENIEM przedmiotowego przepisu była potrzeba zdynamizowania postępowania kwalifikacyjnego. Średniorocznie do testu sprawności fizycznej przystępowało około 33 tys. kandydatów, z których około 8 tys. uzyskiwało negatywny wynik, co skutkowało koniecznością wyznaczenia tym kandydatom kolejnego terminu przystąpienia do ww. etapu (pod warunkiem złożenia oświadczenia). Tak liczna grupa kandydatów „zajmowała” miejsca na test sprawności fizycznej tym kandydatom, którzy po raz pierwszy przystąpili do postępowania kwalifikacyjnego. Możliwość „poprawienia” przez kandydata negatywnego wyniku z tego etapu wpływała na wydłużenie czasu trwania postępowania kwalifikacyjnego do służby w Policji, co z kolei miało przełożenie na poziom eliminowania skutków fluktuacji kadr w Policji.
- Doprecyzowano wymagania dotyczące stroju, w którym kandydat wykonywał ćwiczenia składające się na test sprawności fizycznej, co wpłynęło na zwiększenie bezpieczeństwa kandydata w czasie przeprowadzania tego testu (patrz tabela nr 11).

Tabela nr 11. Wymagania dotyczące stroju niezbędnego do przystąpienia do testu sprawności fizycznej.

Rok 2012	Rok 2014
Test sprawności fizycznej kandydat wykonuje w stroju sportowym	Test sprawności fizycznej kandydat wykonuje w stroju i obuwiu sportowym. Niedopuszczalne jest noszenie podczas testu biżuterii lub innych przedmiotów o ostrych krawędziach, które mogą spowodować uszkodzenie ciała lub odzieży kandydata

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1663).

- Dookreślono sposób wykonywania ćwiczeń składających się na test sprawności fizycznej, a także rozszerzono katalog przypadków, których wystąpienie skutkowało przerwaniem tego testu. Zmiany te wynikały z dotychczasowych doświadczeń w zakresie przeprowadzania testu sprawności fizycznej oraz z potrzeby bardziej precyzyjnego określenia sposobu wykonywania ćwiczeń tego testu, a tym samym miały na celu uniknięcie rozbieżności w dokonywaniu oceny sposobu ich wykonywania przez kandydata (patrz tabela nr 12).
- Wprowadzono przepis regulujący, iż pozytywny wynik z rozmowy kwalifikacyjnej zachowuje ważność przez rok od dnia jej przeprowadzenia. Oznaczało to, że w przypadku,

Tabela nr 12. Katalog przypadków przerwania testu sprawności fizycznej*.

Rok 2012	Rok 2014
1) przytrzymanie ręką lub przewrócenie stojaka; 2) rzucenie manekina na materac; 3) dotknięcie płotka lekkoatletycznego lub jego przewrócenie; 4) przewrócenie skrzyni gimnastycznej lub zrzucenie elementu tej skrzyni; 5) niepokonanie górą płotków lekkoatletycznych lub skrzyń gimnastycznych; 6) wykonanie testu sprawności fizycznej niezgodnie z opisem zawartym w załączniku do rozporządzenia;	1) przeniesienie ręki nad stojakiem, przytrzymanie ręką lub przewrócenie stojaka; 2) rzucenie manekina na materac; 3) przytrzymanie ręką płotka lekkoatletycznego, przewrócenie go lub przemieszczenie którejkolwiek części ciała obok płotka, poniżej jego górnej krawędzi; 4) przewrócenie skrzyni gimnastycznej, zrzucenie elementu tej skrzyni lub przemieszczenie którejkolwiek części ciała obok skrzyni, poniżej jej górnej płaszczyzny; 5) wykonanie ćwiczenia testu sprawności fizycznej niezgodnie z opisem zawartym w załączniku do rozporządzenia

* W przypadku wystąpienia sytuacji wskazanych w ww. tabeli (dot. roku 2012 oraz 2014) kandydat mógł jeden raz, w tym samym dniu, ponownie przystąpić do testu sprawności fizycznej. Powtórne przerwanie, w tym samym dniu, tego testu z ww. przyczyn skutkowało uzyskaniem przez kandydata negatywnego wyniku z testu sprawności fizycznej.

Zródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

gdy postępowanie kwalifikacyjne trwało dłużej niż rok, kandydat musiał ponownie przystąpić do tego etapu. Takie rozwiązanie miało na celu potwierdzenie, że kandydat w dalszym ciągu prezentuje na odpowiednim poziomie m.in. motywację do podjęcia służby w Policji oraz społeczną postawę wobec innych ludzi. Jednocześnie uregulowano, że rozmowy kwalifikacyjnej nie przeprowadza się z kandydatem, który w ciągu roku od dnia jej przeprowadzenia, w ramach wcześniej prowadzonego wobec niego postępowania kwalifikacyjnego, uzyskał pozytywny wynik z tego etapu¹¹. W przypadku gdy upłynął termin ważności pozytywnego wyniku z rozmowy kwalifikacyjnej, a wobec kandydata dalej prowadzone było kolejne postępowanie kwalifikacyjne, wówczas ponownie był on kierowany na ten etap.

- Dookreślono, iż w przypadku zakończenia postępowania kwalifikacyjnego wobec kandydata, który nie został przyjęty do służby w Policji z powodu limitu przyjęć albo innej, usprawiedliwionej przyczyny leżącej po jego stronie, umieszcza się go na kolejnej liście kandydatów i w zależności od liczby punktów, przez niego uzyskanych może on zostać przyjęty w jednym z kolejnych terminów przyjęć do służby, bez potrzeby przeprowadzania ponownego postępowania kwalifikacyjnego, z zastrzeżeniem, iż przyjęcie to nie mogło nastąpić po upływie terminów ważności pozytywnego wyniku testu psychologicznego oraz rozmowy kwalifikacyjnej (w obu przypadkach wyniki te ważne były przez rok od dnia przeprowadzenia tych etapów)¹².

- Rozszerzono katalog preferencji z tytułu posiadanego przez kandydata wykształcenia, przyznając mu dodatkowe punkty za wykształcenie średnie uzyskane w wyniku ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej w klasie, w której nauczane były przedmioty z zakresu funkcjonowania Policji. Zwiększająca się liczba szkół ponadgimnazjalnych prowadzących takie klasy świadczyła o coraz większym zainteresowaniu służbą przez absolwentów ww. szkół, którzy m.in. mieli możliwość zapoznania się ze specyfiką zawodu policjanta oraz podstawami wiedzy na temat służby w Policji. Powyższe niewątpliwie miało wpływ na potencjalną, zwiększoną przydatność takich kandydatów do pełnienia służby w Policji¹³.

2. Zmiany wprowadzone w 2017 r.

Z dniem 16 lutego 2017 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lutego 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 479). Kolejna nowelizacja rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. wprowadziła wyłącznie zmiany w zakresie dotyczącym preferencji z tytułu posiadanego przez kandydata wykształcenia, zwiększając liczbę punktów z 2 do 4, przyznawanych za posiadanie wykształcenia średniego, tj. ukończenie przez kandydata liceum ogólnokształcącego lub technikum w klasie, w której nauczane były przedmioty dotyczące funkcjonowania Policji, dla których zostały opracowane w szkole programy nauczania włączone do szkolnego zestawu programów nauczania.

3. Zmiany wprowadzone w 2019 r.

W dniu 27 października 2019 r. rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 października 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 2045) po raz kolejny wprowadzono modyfikację postępowania kwalifikacyjnego do służby w Policji wdrożonego do stosowania w roku 2012. Zakres wprowadzonych zmian miał charakter „kosmetyczny”. Doprecyzowano m.in., iż w skład komisji powoływanej w celu sporządzenia listy kandydatów spełniających warunki przyjęcia do służby w Policji może wchodzić po jednym przedstawicielu zakładowej organizacji związkowej funkcjonującej w jednostce organizacyjnej Policji kierowanej przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego¹⁴.

4. Zmiany wprowadzone w 2020 r.

Ostatnia modyfikacja procedury doboru do służby w Policji wprowadzonej rozporządzeniem MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji wynikała z wejścia w życie w dniu 5 sierpnia 2020 r. rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1271). Podyktowana była koniecznością wdrożenia zmian, które korzystnie wpłyną na przebieg i dynamikę prowadzonego postępowania kwalifikacyjnego, oraz potrzebą jego dostosowania do zmian zaistniałych w przepisach prawnych¹⁵.

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

Najistotniejsze zmiany w procedurze doboru wynikające z wejścia w życie rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji

- Wprowadzono obowiązek publikowania przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego odrębnego ogłoszenia w przypadku zarządzenia przez niego postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów, o których mowa w art. 25 ust. 3 ustawy (tj.: członków personelu lotniczego, członków personelu medycznego oraz byłych funkcjonariuszy Policji, którzy przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby przystąpili do postępowania kwalifikacyjnego, oraz jeżeli podczas jej pełnienia uzyskali kwalifikacje zawodowe podstawowe)¹⁶. Zmiana ta przyczyniła się do zapewnienia przestrzegania zasady wynikającej z § 3 rozporządzenia, zgodnie z którą postępowanie kwalifikacyjne prowadzi się w formie konkursu. Podanie do publicznej wiadomości ogłoszenia o przyjmowaniu do służby np. członków personelu medycznego w oddziale prewencji Policji skutkowało tym, iż informację o potrzebie obsadzenia wakującego stanowiska służbowego mogły uzyskiwać osoby posiadające kwalifikacje zawodowe niezbędne do mianowania na stanowisko wskazane w tym ogłoszeniu. Powyższe miało wpływ na konkurencyjność w wyborze kandydata aplikującego na wakujące stanowisko.
- Zmieniono zakres tematyczny testu wiedzy, wskazując, iż test ten będzie obejmował problematykę funkcjonowania Policji¹⁷. Zmiana ta miała na celu potwierdzenie motywacji kandydata do podjęcia służby w Policji, a także przybliżenia mu zagadnień związanych z jej funkcjonowaniem. Istotnym czynnikiem przemawiającym za wprowadzeniem przedmiotowej modyfikacji był również fakt, że wiedza uzyskana przez kandydata podczas przygotowywania się do tego testu będzie weryfikowana, utrwalana oraz pogłębiana podczas odbywania przez niego szkolenia zawodowego podstawowego, na które już jako funkcjonariusz Policji zostanie skierowany niezwłocznie po przyjęciu do służby¹⁸ (patrz tabela nr 13).
- Wprowadzono obowiązek sporządzania przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie wykazu aktów prawnych z wykorzystaniem zgłoszonych przez inne jednostki szkoleniowe propozycji aktów prawnych do tego wykazu, który pod-

legał zatwierdzeniu przez Komendanta Głównego Policji. Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie odpowiadała również za bieżące aktualizowanie ww. wykazu, w szczególności przez usuwanie z niego uchylonych lub umieszczanie nowych aktów prawnych, przy zachowaniu wymogu zatwierdzenia zaktualizowanego wykazu przez Komendanta Głównego Policji. Wykaz stanowił podstawę do opracowywania przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie pytań do testu wiedzy, z wykorzystaniem zgłoszonych przez inne jednostki szkoleniowe propozycji pytań do tego testu. Opracowywane pytania zawierały proponowane odpowiedzi, z których tylko jedna była prawidłowa. Zatwierdzony przez Komendanta Głównego Policji zaktualizowany wykaz aktów prawnych stanowił podstawę do usuwania nieaktualnych lub opracowywania nowych pytań sporządzonych w oparciu o zmienione oraz nowe akty prawne, wprowadzone do tego wykazu. Pytania do testu wiedzy sporządzone na podstawie zaktualizowanego wykazu aktów prawnych wykorzystywane były do opracowania testu wiedzy nie wcześniej niż po upływie 30 dni od dnia, w którym wykaz ten został zaktualizowany, co miało gwarantować kandydatom możliwość zapoznania się ze zaktualizowanymi aktami prawnymi oraz nowymi pytaniami do testu wiedzy. Podawanie wykazu aktów prawnych, na których podstawie będą opracowywane pytania do testu wiedzy, oraz pytań do tego testu, niezawierających odpowiedzi, do publicznej wiadomości, poprzez ich umieszczanie na stronie internetowej Komendy Głównej Policji, komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji oraz Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, umożliwiało kandydatom ukierunkowane przygotowanie się do testu, a tym samym przyczyniło się do zwiększenia motywacji w celu uzyskania jak największej liczby punktów z tego etapu¹⁹.

- Wprowadzono możliwość przeprowadzania testu wiedzy i testu sprawności fizycznej przez komendę wojewódzką (Stołeczną) Policji, w miejscu wskazanym przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego, wobec kandydatów do służby w jednostkach organizacyjnych Policji funkcjonujących na terytorialnym zasięgu jego działania²⁰. W związku z tym dookreślono, że test wiedzy i test sprawności fizycznej przeprowadza zespół powołany odpowiednio przez kierownika jednostki szkoleniowej, przez którą są one przeprowadzane, lub przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego, na którego obszarze działania testy te będą przeprowadzane, dostosowując do tej zmiany pozostałe, merytoryczne przepisy rozporządzenia. Należy podkreślić, iż do chwili wprowadzenia przedmiotowej modyfikacji procedury doboru do służby w Policji, w praktyce test wiedzy i test sprawności fizycznej były przeprowadzane tylko przez jednostki szkoleniowe Policji (Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie oraz szkoły policyjne) wyłącznie w soboty i niedziele. Takie rozwiązanie organizacyjne było determinowane tym, iż w pozostałych dniach tygodnia ww. jednostki organizacyjne Policji realizują proces dydaktyczny, prowadząc szkolenie zawodowe podstawowe oraz kursy specjalistyczne dla funkcjonariuszy i pracowników Policji. Przeprowadzanie ww. etapów przez komendy wojewódzkie (Stołeczną) Policji stworzyło możliwość ich realizacji w pozostałych dniach tygodnia. Rozwiązanie to korzystnie wpłynęło na kandydata, ograniczając konieczność jego przemieszczania się do jednostki szkoleniowej,

Tabela nr 13. Zakres tematyczny testu wiedzy.

	Rok 2012	Rok 2020
Zakres testu wiedzy	Zagadnienia z zakresu funkcjonowania władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej oraz zakresu bezpieczeństwa publicznego	Zagadnienia z zakresu funkcjonowania Policji

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1271).

niejednokrotnie znacznie oddalonej od miejsca jego zamieszkania. Dodatkowo kandydat mógł wskazać jednostkę organizacyjną Policji, która będzie przeprowadzać wobec niego test wiedzy oraz test sprawności fizycznej, wybierając pomiędzy jednostką szkoleniową a komendą wojewódzką (Stołeczną) Policji²¹, w której przystąpił do postępowania kwalifikacyjnego.

- Na członków zespołu przeprowadzającego test sprawności fizycznej nałożono obowiązek potwierdzenia zgodności przygotowania sali gimnastycznej ze schematem tego testu, określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia, przed jego rozpoczęciem²². Powyższe stanowiło gwarancję jednolitości przygotowania sali gimnastycznej do przeprowadzania tego etapu postępowania kwalifikacyjnego, niezależnie od tego, czy był on realizowany w jednostce szkoleniowej, czy też w miejscu wskazanym przez przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego.
- Wskazano wymagania stawiane członkom zespołu powoływanego do przeprowadzania testu sprawności fizycznej, dookreślając, iż powinni posiadać tytuł zawodowy licencjata lub magistra, uzyskany po ukończeniu studiów w zakresie wychowania fizycznego albo sportu, lub uprawnienia instruktora taktyki i technik interwencji, uzyskane w następstwie ukończenia dedykowanego kursu specjalistycznego realizowanego w jednostce szkoleniowej Policji. Jako alternatywę wskazano, że ww. członkami mogły być również osoby spełniające warunki, o których mowa w art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1133), odnoszące się do instruktora sportu²³. Wymagania określone w ustawie o sporcie musiały być również spełnione w przypadku przyznawania kandydatowi punktów za preferencje z tytułu posiadanych przez niego umiejętności, o których była mowa w pkt 4 lp. 3 załącznika nr 2 do zmienionego rozporządzenia, tj. posiadania uprawnień instruktora sportów walki (np. zapasów, judo, karate, boks), strzelectwa sportowego, ratownictwa wodnego, nurkowania oraz sportów motorowodnych.
- Zmodyfikowano przepis odnoszący się do policjantów lub pracowników Policji przeprowadzających test psychologiczny (patrz tabela nr 14).
- Zmodyfikowano przepis regulujący, iż przełożony właściwy w sprawie postępowania kwalifikacyjnego mógł zwrócić się o przeprowadzenie czynności z zakresu tego postępowania do kierownika innej jednostki organizacyjnej Policji, rozszerzając zastrzeżenie, iż nie dotyczyło to testu wiedzy, testu sprawności fizycznej oraz zatwierdzenia listy kandydatów spełniających warunki przyjęcia do służby²⁴. Wynikało to z faktu, iż zgodnie z wprowadzonym przepisem § 12 ust. 2a zmienionego rozporządzenia komenda wojewódzka (Stołeczna) Policji mogła przeprowadzać test wiedzy oraz test sprawności fizycznej na obszarze działania przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w miejscu przez niego wskazanym, wyłącznie wobec kandydatów do służby w jednostkach organizacyjnych Policji funkcjonujących na terytorialnym zasięgu działania komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji.
- Zwiększono liczbę stosowanych na etapie testu psychologicznego metod badawczych i dostosowano do tej zmiany ich nazewnictwo. Dodatkowo zrezygnowano z dookreślenia formy zaproponowanej metody badawczej – testu i kwestionariusza (np. test w formie testu komputerowe-

go), ponieważ większość metod badawczych stosowanych w badaniach psychologicznych ma zarówno formę papierową, jak i komputerową, które są równoważne – cechują je takie same parametry psychometryczne oraz zakres merytoryczny, a różnią się jedynie kosztem zakupu. Wprowadzenie większej liczby metod badawczych umożliwiło przeprowadzanie pogłębionej analizy psychologicznej predyspozycji intelektualnych i osobowościowych kandydatów, a uzyskane na podstawie tak prowadzonych badań psychologicznych pozytywne opinie psychologiczne mogły zostać uwzględnione na etapie ustalania zdolności fizycznej i psychicznej kandydata, przeprowadzanej przez komisje lekarskie podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych. Ze względu na charakter nowej, rozszerzonej procedury badań psychologicznych kandydatów i zastosowanie wielu narzędzi, zamiast jednego, zniesiono punktację za test psychologiczny, zachowując jego selekcyjny charakter. Metody badawcze, takie jak kwestionariusze, testy, obserwacja czy wywiad, mogą stwierdzać występowanie danej cechy lub zdolności, a także różnicować ją jakościowo na tle populacji, jednak nie poddają się punktowej ocenie na podstawie ich sumowania. Składowe te, mimo że tworzą jednolity obraz danej osoby, są zbyt złożone, aby móc je ująć w liczbowy algorytm²⁵ (patrz tabela nr 15).

- Określono katalog przypadków wywołujących skutek w postaci wykluczenia kandydata z udziału w teście psychologicznym, co było równoznaczne z uzyskaniem przez niego negatywnego wyniku z tego testu. Dotyczyło to osób, które w celowy sposób wpływały na zafałszowanie wyniku, np. poprzez korzystanie z pomocy innych osób, zakłócanie przebiegu badania lub posługiwanie się urządzeniami służącymi do przekazu, odbioru lub zapisu informacji albo korzystały z pomocniczych materiałów bez zgody psychologa²⁶. Kandydat uzyskiwał negatywny wynik z testu psychologicznego, jeżeli nie otrzymał pozytywnej opinii psychologicznej albo został wykluczony z udziału w tym teście.

Tabela nr 14. Wymagania stawiane policjantom lub pracownikom Policji przeprowadzającym test psychologiczny.

	Rok 2012	Rok 2020
Test psychologiczny przeprowadza:	Właściwa do badań psychologicznych komórka organizacyjna Komendy Głównej Policji albo komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, z zastrzeżeniem przeprowadzania go przez osoby posiadające uprawnienia do wykonywania zawodu psychologa oraz przeszkolone w zakresie stosowania tego testu	Psycholog z właściwej do badań psychologicznych komórki organizacyjnej Komendy Głównej Policji albo komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1271).

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

- Wydłużono termin ważności pozytywnego wyniku testu psychologicznego z 12 miesięcy do 24 miesięcy, licząc ten termin od dnia przeprowadzenia tego testu²⁷.
- Odstąpiono od wskazywania okresu obowiązywania pozytywnego wyniku z rozmowy kwalifikacyjnej, a także zrezygnowano z regulacji stanowiącej, że rozmowy kwalifikacyjnej nie przeprowadza się z kandydatem, który w ciągu roku od dnia przeprowadzenia takiej rozmowy, w ramach wcześniejszego postępowania kwalifikacyjnego, uzyskał pozytywny wynik z tego etapu²⁸. Uregulowania obowiązujące do wejścia w życie rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji skutkowałą koniecznością ponownego przystąpienia przez kandydata, w ramach tego samego postępowania kwalifikacyjnego, do rozmowy kwalifikacyjnej, jeżeli upłynął termin ważności tego etapu, wynoszący rok od dnia jego przeprowadzenia.
- Nałożono na przełożonego właściwego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego obowiązek ponownego dokonania sprawdzenia prawdziwości danych kandydata w policyjnych systemach informatycznych przed zatwierdzeniem listy kandydatów spełniających warunki przyjęcia do służby w Policji²⁹. Dokonywanie ponownego sprawdzenia we wskazanym wyżej zakresie wynikało z faktu, iż od pierwszego sprawdzenia, realizowanego niezwłocznie po rozpoczęciu postępowania kwalifikacyjnego, do zakończenia tego postępowania upływał czas wynoszący nawet kilka miesięcy. Ponowne przeprowadzenie sprawdzenia prawdziwości danych okazało się konieczne w celu zweryfikowania, czy nie uległy zmianie okoliczności wskazane w kwestionariuszu osobowym kandydata, głównie w zakresie określonym w części B w pkt 2 (tj. „aktualnie jest / nie jest prowadzone wobec mnie postępowanie karne za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, o którym mi wiadomo”), potwierdzające spełnianie w dalszym ciągu wymagania, o którym mowa w art. 25 ust. 1 ustawy, dotyczącego posiadania nieposzlakowanej opinii. Uwzględniając także treść przepisu § 43 w brzmieniu nadanym rozporządzeniem MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r., dokonywanie ponownego sprawdzenia prawdziwości danych stanowiło mechanizm zabezpieczający Policję przed wstępowaniem w jej szereg osób niespełniających wymagań określonych w art. 25 ust. 1 ustawy, bowiem od dnia zakończenia postępowania kwalifikacyjnego, tj. umieszczenia kandydata po raz pierwszy na liście kandydatów, do chwili przyjęcia do służby w Policji mogły upłynąć nawet 24 miesiące. Za-

Tabela nr 15. Uregulowania zawarte w rozporządzeniu odnoszące się do testu psychologicznego.

Test psychologiczny	
Rok 2012	Rok 2020
Obejmuje ocenę kandydata w zakresie: 1) predyspozycji intelektualnych; 2) zachowań społecznych; 3) stabilności; 4) postawy w pracy.	Obejmuje ocenę kandydata w zakresie: 1) predyspozycji intelektualnych; 2) zachowań społecznych; 3) stabilności; 4) postawy w pracy.
Składa się z: 1) badania w formie testu komputerowego; 2) rozmowy z kandydatem dotyczącej jego doświadczeń, postaw oraz predyspozycji do podjęcia służby w Policji – na podstawie wyników testu komputerowego; 3) podsumowania wyników badania i rozmowy.	Stosuje się następujące metody badawcze: 1) test; 2) kwestionariusz; 3) wywiad; 4) obserwację.
Na podstawie podsumowania psycholog: 1) dokonuje analizy psychologicznej wyników uzyskanych z testu psychologicznego; 2) sporządza opinię psychologiczną.	Po zastosowaniu metod badawczych psycholog sporządza pozytywną albo negatywną opinię psychologiczną.
Otrzymanie przez kandydata pozytywnej opinii jest równoznaczne z uzyskaniem przez niego pozytywnego wyniku.	
Maksymalna liczba punktów możliwa do uzyskania wynosi 60 punktów.	
Wynik testu psychologicznego zachowuje ważność przez rok od dnia jego przeprowadzenia.	Pozytywny wynik z testu psychologicznego zachowuje ważność przez 24 miesiące od dnia jego przeprowadzenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

tem ponowna weryfikacja przedmiotowych informacji o kandydacie, we wskazanym wyżej zakresie, znajdowała swoje uzasadnienie.

§ 43. *Kandydata do służby, który został umieszczony na liście kandydatów, lecz nie został przyjęty do służby w Policji z powodu ograniczonej liczby przyjęć albo innej, usprawiedliwionej przyczyny leżącej po jego stronie, umieszcza się na kolejnej liście kandydatów. W zależności od liczby punktów uzyskanych przez tego kandydata do służby może on zostać przyjęty do służby w Policji w jednym z kolejnych terminów przyjęć do służby bez potrzeby przeprowadzania ponownego postępowania kwalifikacyjnego, z zastrzeżeniem że przyjęcie to nie może nastąpić po upływie terminu, o którym mowa w § 30 ust. 4 (tj. pozytywny wynik z testu psychologicznego zachowuje ważność przez 24 miesiące od dnia jego przeprowadzenia). W przypadku kandydata do służby, o którym mowa w art. 25 ust. 3 ustawy (tj. członków personelu lotniczego, członków personelu medycznego oraz byłych funkcjonariuszy Policji, którzy przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia z tej służby przystąpili do postępowania kwalifikacyjnego oraz jeżeli podczas jej pełnienia uzyskali kwalifikacje zawodowe podstawowe), przyjęcie to nie może nastąpić później niż przed upływem 24 miesięcy od dnia umieszczenia go po raz pierwszy na liście kandydatów (...).*

- Wprowadzono przepis porządkowy stanowiący, że jeżeli w wyniku ponownego sprawdzenia w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby potwierdzono, że nie spełniał on któregokolwiek wymagania określonego w art. 25 ust. 1 ustawy, nie umieszczano go na liście kandydatów spełniających warunki przyjęcia do służby w Policji. Dodatkowo na liście tej nie umieszczano również kandydata, który przed jej zatwierdzeniem zrezygnował z ubiegania się o przyjęcie do służby w Policji, albo jeśli wystąpiły okoliczności, o których mowa w art. 25 ust. 5 pkt 7 ustawy (tj. prowadzenie postępowania kwalifikacyjnego wobec aplikującego do służby kandydata nie znajdowało uzasadnienia w potrzebach kadrowych Policji) oraz jeżeli upłynął termin ważności pozytywnego wyniku z testu psychologicznego, wynoszący 24 miesiące od dnia jego przeprowadzenia. W przypadku wystąpienia wskazanych wyżej okoliczności przełożony właściwy w sprawie postępowania kwalifikacyjnego powiadamiał pisemnie kandydata o odstąpieniu od zamiaru przyjęcia go do służby w Policji³⁰. Wprowadzenie powyższych regulacji miało na celu określenie trybu postępowania z kandydatem, który z przyczyn leżących po jego stronie albo po stronie prowadzącego postępowanie kwalifikacyjne nie mógł zostać przyjęty do służby w Policji, zatem umieszczanie go na liście kandydatów było niecelowe.
- Zmodyfikowano okresy karencji nakładane na kandydata z chwilą uzyskania przez niego negatywnego wyniku z danego etapu postępowania kwalifikacyjnego (patrz tabela nr 16).
- Odstąpiono od wyznaczania okresów karencji w przypadku niezłożenia przez kandydata kompletu wymaganych dokumentów oraz niepoddania się przez kandydata przewidzianym w postępowaniu kwalifikacyjnym czynnościom lub etapom tego postępowania. Powyższe przypadki nakładania na kandydata karencji stanowiły marginalną liczbę w stosunku do pozostałych przypadków zawartych w katalogu sytuacji, których wystąpienie skutkowało obowiązkowym zastosowaniem karencji.
- Zmodyfikowano system punktowy stosowany podczas oceny preferencji z tytułu posiadanego przez kandydata wykształcenia, odstępując od wskazywania kierunków wykształcenia wyższego przydatnych do służby w Policji oraz przyznając punkty za posiadanie tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera lub równorzędnego, tytułu zawodowego licencjata, inżyniera lub równorzędnego, wykształcenia średniego lub średniego branżowego, ukończenie liceum ogólnokształcącego, technikum lub branżowej szkoły II stopnia w klasie, w której nauczane były przedmioty dotyczące funkcjonowania Policji, dla których zostały opracowane w szkole programy nauczania włączone do szkolnego zestawu programów nauczania. Zrównano liczbę punktów przyznawanych kandydatowi za posiadanie wykształcenia średniego lub średniego branżowego we wskazanym wyżej zakresie z punktami przyznawanymi za posiadanie tytułu zawodowego licencjata, inżyniera lub równorzędnego. Powyższe miało na celu motywowanie absolwentów ww. szkół do wstępowania w szeregi Policji. Po uwzględnieniu faktu, że ci kandydaci nabyli wiedzy z zakresu funkcjonowania Policji, przyznawanie im większej liczby dodatkowych punktów było uzasadnione³¹ (patrz tabela nr 17).
- Zmodyfikowano system punktowy stosowany podczas oceny umiejętności posiadanych przez kandydata. W przypadku posiadania kilku preferowanych umiejętności przyznawano mu punkty za każdą preferowaną umiejętność³². Ponadto zakres przedmiotowych umiejętności został poszerzony o legitymowanie się dokumentem potwierdzającym znajomość języka obcego na poziomie co najmniej B2. W przypadku gdy kandydat udokumentował znajomość kolejnego języka obcego na poziomie co najmniej B2, otrzymywał kolejne dodatkowe punkty za każdy kolejny język obcy. Zmiana ta w głównej mierze miała na celu premiowanie dodatkowymi punktami kandydatów posiadających umiejętności, które mogą mieć znaczny wpływ na sposób i poziom realizacji określonych czynności przez policjanta, np. prowadzenie szkoleń dla policjantów z zakresu sportów walki, w tym samoobrony, udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej uczestnikom zdarzenia drogowego, posiadanie uprawnień do patrolowania łodzią motorową obszarów wodnych nadzorowanych przez Policję czy też nawiązywanie komunikacji interpersonalnej

Tabela nr 16. Przypadki nakładania karencji na kandydata.

Przyczyny karencji	Okres karencji*	
	Rok 2012	Rok 2020
Negatywny wynik z oceny sprawności fizycznej	6 miesięcy	2 miesiące
Negatywny wynik z rozmowy kwalifikacyjnej	6 miesięcy	6 miesięcy
Negatywny wynik z testu psychologicznego	12 miesięcy	10 miesięcy
Negatywny wynik z komisji lekarskiej	12 miesięcy	6 miesięcy
Negatywny wynik z postępowania sprawdzającego	12 miesięcy	12 miesięcy
Niespełnianie wymagań określonych w art. 25 ust. 1 ustawy	12 miesięcy	12 miesięcy
Zatajenie lub podanie nieprawdziwych danych w kwestionariuszu osobowym kandydata	12 miesięcy	12 miesięcy
Niepoddanie się przez kandydata przewidzianym w postępowaniu kwalifikacyjnym czynnościom lub etapom tego postępowania	12 miesięcy	Nie stosowano karencji
Odmowa poddania kandydata postępowaniu kwalifikacyjnemu z powodu niezłożenia kompletu wymaganych dokumentów	6 miesięcy	Nie stosowano karencji

*Termin karencji liczono od dnia wystąpienia przyczyny odstąpienia od postępowania kwalifikacyjnego albo odmowy poddania kandydata temu postępowaniu.
Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

SYSTEM DOBORU DO SŁUŻBY OD 2012 ROKU

Tabela nr 17. Preferencje z tytułu wykształcenia posiadanego przez kandydata.

Rok 2012	Punkty	Rok 2020	Punkty
Tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera lub równorzędny w zakresie przydatnym do służby w Policji: prawa, administracji, ekonomii, bezpieczeństwa narodowego lub bezpieczeństwa wewnętrznego	8		
Tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera lub równorzędny w innym niż wskazanym wyżej zakresie	6	Tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera lub równorzędny	8
Tytuł zawodowy licencjata, inżyniera lub równorzędny	4	Tytuł zawodowy licencjata, inżyniera lub równorzędny	7
Wykształcenie średnie (ukończenie liceum ogólnokształcącego lub technikum w klasie, w której nauczane były przedmioty dotyczące funkcjonowania Policji, dla których zostały opracowane w szkole programy nauczania włączone do szkolnego zestawu programów nauczania)*	4	Wykształcenie średnie, średnie branżowe (ukończenie liceum ogólnokształcącego, technikum lub branżowej szkoły II stopnia w klasie, w której były nauczane przedmioty dotyczące funkcjonowania Policji, dla których zostały opracowane w szkole programy nauczania włączone do szkolnego zestawu programów nauczania)	7

*Zmiany wprowadzone rozporządzeniem MSW z dnia 17 grudnia 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

podczas wykonywania czynności służbowych w stosunku do obywateli innych państw³³ (patrz tabela nr 18).

- Wprowadzono zmiany w załączniku nr 1 do rozporządzenia, stanowiącym wzór kwestionariusza osobowego kandydata do służby w Policji, tj.:

1) część A:

- a) w pkt 19 kwestionariusza, dotyczącym wykształcenia kandydata, enumeratywnie wymieniono następujące możliwości do wyboru: średnie, średnie branżowe oraz wyższe (z podziałem); uzupełnienie powyższego punktu o dodanie sformułowania „wykształcenie średnie branżowe” wynikało ze zmiany art. 25 ustawy, dostosowującego wymóg posiadania przez kandydata do służby wy-

kształcenia średniego lub średniego branżowego do przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 października 2018 r. w sprawie wykazu chorób i ułomności, wraz z kategoriami zdolności do służby w Policji, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służbie Ochrony Państwa (Dz. U. poz. 2035);

- b) pkt 21 uzupełniono o konieczność wskazania przez kandydata do służby stopnia znajomości języka obcego co najmniej na poziomie biegłości B2;

Tabela nr 18. Preferencje z tytułu umiejętności posiadanych przez kandydata.

Rok 2012	Punkty	Rok 2020	Punkty
Posiadanie tytułu ratownika albo ratownika medycznego	4	Tytuł ratownika, ratownika medycznego albo pielęgniarki systemu w rozumieniu przepisów ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym	6
Posiadanie uprawnień instruktora sportów walki, strzelectwa sportowego, ratownictwa wodnego, nurkowania oraz sportów motorowodnych	4	Uprawnienia instruktora sportów walki (np. zapasów, judo, karate, boks), strzelectwa sportowego, ratownictwa wodnego, nurkowania oraz sportów motorowodnych	4
Posiadanie uprawnień ratownika wodnego, uprawnień w dziedzinie pletwonurkowania lub wykonywania prac podwodnych oraz uprawnień do prowadzenia łodzi motorowej	2	Uprawnienia ratownika wodnego, w dziedzinie pletwonurkowania lub wykonywania prac podwodnych oraz do prowadzenia łodzi motorowej	2
Prawo jazdy kategorii „A” lub „C”	4	Prawo jazdy kategorii „B”	6
		Prawo jazdy kategorii innej niż wskazana wyżej	2
		Dokument potwierdzający stopień znajomości języka obcego co najmniej na poziomie biegłości B2	4
		Dokument potwierdzający stopień znajomości kolejnego języka obcego co najmniej na poziomie biegłości B2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji oraz rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

c) dodano pkt 31 obligujący kandydata do podania informacji o posiadaniu lub nieposiadaniu przez niego tatuażu(-y); zmiana ta wynika z wejścia w życie z dniem 1 listopada 2018 r. rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 października 2018 r. w sprawie wykazu chorób i ułomności, wraz z kategoriami zdolności do służby w Policji, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służbie Ochrony Państwa; w załączniku do powyższego rozporządzenia, w Dziale II – „Skóra, tkanka podskórna i węzły chłonne”, w szczegółowych objaśnieniach i zalecanych czynnościach do § 3, zawarto informację, że tatuaż nie podlega ocenie komisji lekarskiej podległej ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz nie traktuje się go jako samouszkodzenia; informację o posiadaniu przez kandydata tatuażu, jako istotną przed badaniem psychiatrycznym, podmiot kierujący zamieszcza w skierowaniu do komisji lekarskiej podległej ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych; osoby, które posiadają blizny po powikłaniu ze strony skóry i tkanki podskórnej po wykonaniu tatuażu lub po jego usuwaniu oraz blizny powstałe w wyniku samouszkodzenia, są kierowane na badania psychiatryczne; komisja lekarska w orzeczeniu ujmuje informację o tatuażu kandydata, która obejmuje jego lokalizację/umiejscowienie, wielkość, wygląd oraz treść; mając na uwadze fakt, że kandydat wypełnia część A kwestionariusza przed przystąpieniem do postępowania kwalifikacyjnego, zasadne było zamieszczenie powyższego przepisu w ww. części kwestionariusza;

2) część B – w pkt 11 zawarto pouczenia dla kandydata o przetwarzaniu jego danych osobowych dla potrzeb niezbędnych do realizacji postępowania kwalifikacyjnego zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1)³⁴.

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, z późn. zm.

² Uzasadnienie do ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o Policji (Dz. U. Nr 205, poz. 1205).

³ Rozporządzenie MSW z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, § 10.

⁴ Tamże, § 13.

⁵ Tamże, § 42.

⁶ Rozporządzenie MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1663), § 4.

⁷ Tamże, § 15.

⁸ Tamże, § 18 ust. 2.

⁹ Uzasadnienie do rozporządzenia MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

¹⁰ Rozporządzenie MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, § 24.

¹¹ Tamże, § 34 ust. 3 i 4.

¹² Tamże, § 43.

¹³ Uzasadnienie do rozporządzenia MSW z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

¹⁴ Rozporządzenie MSWiA z dnia 24 października 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 2045), § 38 ust. 3.

¹⁵ Uzasadnienie do rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 1271).

¹⁶ Rozporządzenie MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, § 6 ust. 2a.

¹⁷ Tamże, § 10 pkt 2.

¹⁸ Uzasadnienie do rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

¹⁹ Rozporządzenie MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, § 15.

²⁰ Tamże, § 12 ust. 2a.

²¹ Tamże, § 12 ust. 2b.

²² Tamże, § 20 ust. 3.

²³ Tamże, § 20 ust. 2.

²⁴ Tamże, § 8 ust. 2.

²⁵ Uzasadnienie do rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

²⁶ Rozporządzenie MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, § 29a.

²⁷ Tamże, § 30 ust. 4.

²⁸ Tamże, § 1 pkt 15.

²⁹ Tamże, § 40 ust. 1.

³⁰ Tamże, § 40 ust. 1a–1c.

³¹ Uzasadnienie do rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

³² Rozporządzenie MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, § 37 ust. 3.

³³ Uzasadnienie do rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lipca 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

³⁴ Tamże.

Summary

Selection of candidates for the service in the Police in the years 2005–2022. Part 3. Qualification procedure for the service in the Police implemented from 2012

The third part of the article referring to the recruitment procedure for the service in the Police, brings closer the circumstances of modification of the Art. 25 of the Police Act from 6 April 1990. This amendment, which took place in 2011, caused the necessity of specifying the discussed procedure. As a result, the Minister of the Interior and Administration issued a new legal act at the level of regulation, determining the process of qualification procedure for the service in the Police. The article also indicates the scope and directions of modifications of the procedure in the years 2014–2020. In this period, there were four amendments introduced to the Regulation of the Minister of the Interior from 18 April 2012.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

ZASADY PUBLIKOWANIA w „Kwartalniku Policyjnym”

Informacje dla autorów

1. Redakcja przyjmuje teksty dotąd niepublikowane o charakterze zawodowym lub naukowym, dotyczące zagadnień związanych z funkcjonowaniem Policji i z szeroko rozumianym bezpieczeństwem, a także z praktyką policyjną i współpracą formacji z innymi instytucjami ochrony porządku prawnego oraz z samorządem lokalnym.
2. Materiały do publikacji należy przysyłać pocztą elektroniczną na adres: kwartalnik@csp.edu.pl lub składać w sekretariacie Wydziału Wydawnictw i Poligrafii Centrum Szkolenia Policji w Legionowie (ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo, tel. 47 725 58 81 lub 47 725 52 70).
3. Prace są kwalifikowane do druku przez zespół redakcyjny czasopisma. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów i adiustacji tekstów oraz zmiany tytułów i śródtytułów.
4. W celu zapobiegania wszelkim przejawom nierzetelności, w tym zjawisku *ghostwriting* i *guest authorship*, redakcja wymaga ujawnienia przez autorów wkładu w powstanie publikacji.
5. Materiały mogą być weryfikowane w systemie antyplagiatowym, zgodnie z procedurą obowiązującą w Centrum Szkolenia Policji.
6. Materiały są publikowane w „Kwartalniku Policyjnym” nieodpłatnie, po złożeniu przez autora pisemnego oświadczenia, zgodnie z otrzymanym od redakcji wzorem.
7. Nadesłanych materiałów do publikacji redakcja nie zwraca.
8. Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma jest wydanie papierowe. Ponadto poszczególne numery są również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej: www.kwartalnik.csp.edu.pl.
9. Wskazówki edytorskie dotyczące przygotowania materiału przez autorów:
 - format A4, czcionka Times New Roman, wielkość 12 punktów, interlinia 1,5 wiersza, marginesy – 2,5 cm;
 - na pierwszej stronie należy podać imię i nazwisko autora materiału, stopień (lub tytuł) naukowy (tytuł zawodowy), nazwę instytucji, w której autor jest zatrudniony, nr telefonu, adres e-mailowy;
 - do tekstu należy dołączyć streszczenie oraz tytuł pracy w języku angielskim;
 - materiał ilustracyjny powinien być dostarczony w oddzielnych plikach (rysunki lub fotografie w formacie jpg, rozdzielczość 300 dpi, minimalna wielkość 1,5 MB);
 - schematy i wykresy muszą być edytowalne, tak aby można było nanieść korektę;
 - przypisy należy umieścić na dole strony lub na końcu pracy; przypisy wstawia się automatycznie i oznacza się cyframi arabskimi;

- zgodnie z normami wydawniczymi przypis bibliograficzny powinien zawierać:
 - imię i nazwisko autora, tytuł, wydawcę, miejsce i rok wydania, numer strony:
M. Olbrycht, J. Rutkowski, *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2003, s. 35–36;
 - jeżeli dzieło jest pracą zbiorową:
Nowy leksykon PWN, red. A. Dyczkowski, Warszawa 1998, s. 684;
 - jeżeli jest to artykuł w pracy zbiorowej:
J. Szreniawski, *Prawo do dobrej administracji prawem podmiotowym obywatela*, w: *Dobra administracja. Teoria i praktyka*, red. J. Łukasiewicz, S. Wrzosek, Radom 2007, s. 256;
 - jeżeli jest to artykuł w czasopiśmie:
B. Jankowska, *Odpowiedzialność karna osób prawnych*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 7, s. 46;
 - jeżeli jest to akt prawny (należy wskazać publikator):
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882);
 - jeżeli jest to tekst opublikowany w Internecie:
J. Kowalski, *Edukacja online*, www.gazeta.pl/forum?forumedukacyjne5645 [dostęp: 12.03.2004 r.].

Zasady recenzowania artykułów

1. Artykuły o charakterze naukowym są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów zewnętrznych, zgodnie z zasadami dotyczącymi tego rodzaju prac, w tym z *Dobrymi praktykami w procedurach recenzyjnych w nauce*, oprac. Zespół do Spraw Etyki w Nauce pod przewodnictwem prof. dr. hab. W. Marciszewskiego, Warszawa 2011.
2. Autorzy i recenzenci nie znają swoich tożsamości, w innych przypadkach recenzenci podpisują oświadczenie o niewystępowaniu konfliktu interesów między nimi a autorami, w tym m.in. bezpośrednich relacji osobistych, relacji podległości zawodowej, bezpośredniej współpracy.
3. Recenzja ma formę pisemną. Zawiera syntetyczną charakterystykę artykułu, część analityczną, ocenę ogólną i kończy się jednoznaczną konkluzją, tj. jest pozytywna, negatywna lub warunkowo pozytywna, jeśli recenzent wskazuje na konieczność wprowadzenia poprawek. Autorzy artykułów są zobowiązani do ustosunkowania się do uwag i uwzględnienia sugerowanych zmian.
4. Nazwiska recenzentów poszczególnych publikacji nie są ujawniane. Lista recenzentów współpracujących z czasopismem w każdym roku kalendarzowym jest publikowana w ostatnim numerze danego roku.

**CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE**

**05-119 Legionowo
ul. Zegrzyńska 121**

www.csp.edu.pl